

*In acest număr:*

- ASPECTE PARTICULARE PRIVIND COMPETENȚA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI
- PRIORITY IN DOMENIUL DREPTURILOR OMULUI LA NIVEL EUROPEAN
- RAPORT DE ACTIVITATE AL IRDO - 2016
- JURISPRUDENȚĂ • SEMNAL • REMEMBER • TABLA DE MATERII 2016

# DREPTURILE OMULUI

revistă  
editată  
de

INSTITUTUL  
ROMÂN  
PENTRU  
DREPTURILE  
OMULUI  
I.R.D.O.

HUMAN RIGHTS  
DROITS DE L'HOMME



ANULXXVI  
NR. 4  
2016

**DREPTURILE OMULUI**  
**ANUL XXVI**  
**NR. 4**  
**2016**

**INSTITUTUL ROMÂN PENTRU DREPTURILE OMULUI**

## DREPTURILE OMULUI

Revistă clasificată de Consiliul Național al Cercetării Științifice  
din Învățământul Superior

Înregistrată la OSIM sub numărul de marcă 109255/2010

### Consiliul științific

Prof.univ.dr. **Monna-Lisa Belu Magdo**, membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; Prof. univ. dr. **Jean Marie Bernard**, director de cercetare CNRS, Prof. univ. dr. **Raluca Miga Beșteliu** ; Prof.univ.dr. **Bogdan Ciucă**, membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; Prof.univ.dr. **Gérard Conac**, membru de onoare al Academiei Române; Prof.univ.dr. **Ioan Leș**, membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; Prof.univ.dr. **Christine Desouche**, Universitatea Paris I-Panthéon-Sorbonne ; Prof.univ.dr. **Nicole Guimezanes**, Membru al Academiei Internaționale de Drept Comparat; Prof.univ.dr. **Irina Moroianu Zlătescu**, membru titular al Academiei Internaționale de Drept Comparat; Prof. univ.dr. **Dumitra Popescu** ; Prof.univ.dr. **Ovidiu Predescu** membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; Prof. univ. dr. **Dominique Rousseau**, Universitatea Paris I Prof.univ.dr. **Vasile Stănescu**, membru al Academiei Române; Prof.univ.dr. **Gheorghe Vlăduțescu**, membru al Academiei Române.

### Colegiul de redacție

Conf.univ.dr. **Gheorghe Bârlea**; Prof.univ.dr. **Monna-Lisa Belu Magdo**, membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; Prof.univ.dr. **Jean Marie Bernard**, director de cercetare CNRS; Prof.univ.dr. **Raluca Beșteliu**; Prof.univ.dr. **Dominique Rousseau**, Universitatea Paris I; Conf.univ.dr. **Elena-Mihaela Fodor**; Prof.univ.dr. **Nicole Guimezanes**, Membru al Academiei Internaționale de Drept Comparat; Prof.univ.dr. **Gheorghe Iancu**, Prof.univ.dr. **Ioan Leș**, membru titular al Academiei de Științe Juridice din România; **Emil Marinache**; Prof.univ.dr. **Irina Moroianu Zlătescu**, membru titular al Academiei Internaționale de Drept Comparat, editor; Prof. **Ioan Oancea** ; Prof.univ.dr. **Nicolae Popa**; Prof.univ.dr. **Dumitra Popescu**; **Valeriu Rendec**; Dr. **Ianfred Silberstein**; Dr. **Rodica Șerbănescu**; Prof.univ.dr. **Laurențiu Șoitu**.

Realizarea acestui număr a fost coordonată de:

Marius Mocanu

Mihaela Scarlat

Traduceri: Valeriu Rendec, Daniela

Institutul Român pentru Drepturile Omului

București, B-dul Nicolae Bălcescu, nr. 21

Tel. +40 21 3114921

e-mail: [office@irdo.ro](mailto:office@irdo.ro)

[www.irdo.ro](http://www.irdo.ro)

Tipărit la R.A. Monitorul Oficial

## SUMAR

<b>I. STUDII, CERCETĂRI, ARTICOLE</b> .....	7
● Aspecte particulare privind competența Curții Europene a Drepturilor Omului – <b>Ioana Cristina Voroniuc</b> .....	7
● Priorități în domeniul drepturilor omului la nivel european – prof. univ. dr. <b>Irina Moroianu Zlătescu</b> .....	14
● Implicațiile juridice, politice și economice ale Brexit-ului – <b>Anca Ioana Iancu</b> , prof. univ. dr. <b>Gheorghe Iancu</b> .....	20
● Educația pentru valori prin drepturile și libertățile fundamentale ale omului – <b>Elena Roxana Vișan</b> .....	29
● Solicitanții de azil din motive climatice– <b>Ioan Zonga</b> .....	33
● Dreptul la protecție în contextul internațional actual – <b>Alexandra Bucur</b> .....	40
<b>II. RAPORT DE ACTIVITATE AL IRDO – 2016</b> .....	45
<b>III. JURISPRUDENȚĂ</b> .....	78
● Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Șerban Marinescu împotriva României .....	78
● Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Muncaciu împotriva României .....	86
<b>IV. SEMNAL</b> .....	93
<b>V. REMEMBER</b> .....	109
<b>VI. TABLA DE MATERII – 2016</b> .....	112

## CONTENTS

<b>I. STUDIES, RESEARCH, ARTICLES</b> .....	7
● Specific aspects regarding the competence of the European Court of Human Rights – <b>Ioana Cristina Voroniuc</b> .....	7
● Human rights priorities at European level – prof <b>Irina Zlătescu</b> , PhD .....	14
● Legal, political and economic implications of Brexit – <b>Anca Ioana Iancu</b> , <b>prof. Gheorghe Iancu</b> , Ph. D .....	20
● Education for values through human rights and fundamental freedoms – <b>Elena Roxana Vișan</b> .....	29
● Environmental asylum seekers – <b>Ioan Zonga</b> .....	33
● The right to protection in the current international context – <b>Alexandra Bucur</b> .....	40
<b>II. IRDO – ANNUAL REPORT FOR THE YEAR 2016</b> .....	45
<b>DREPTURILE OMULUI</b> .....	3

<b>III. JURISPRUDENCE</b> .....	78
• Decision by the European Court of Human Rights in the case Serban Marinescu v. Romania ....	78
• Decision by the European Court of Human Rights in the case Muncaciu v. Romania .....	86
<b>IV. SIGNAL</b> .....	93
<b>V. REMEMBER</b> .....	109
<b>VI. TABLE OF CONTENTS – 2016</b> .....	112

## SOMMAIRE

<b>I. ETUDES, RECHERCHES, ARTICLES</b> .....	7
• Aspects spécifiques concernant la compétence de la Cour européenne des droits de l'homme – <b>Ioana Cristina Voroniuc</b> .....	7
• Les priorités en matière de droits de l'homme au niveau européen – prof. Dr. <b>Irina Moroianu Zlătescu</b> .....	14
• Implications juridiques, politiques et économiques de Brexit – <b>Anca Ioana Iancu</b> , prof Dr. <b>Gheorghe Iancu</b> .....	20
• Éducation pour les valeurs par les droits de l'homme et les libertés fondamentales – <b>Elena Roxana Vișan</b> .....	29
• Demandeurs d'asile environnementaux – <b>Ioan Zonga</b> .....	33
• Le droit à la protection dans le contexte international actuel – <b>Alexandra Bucur</b> .....	40
<b>II. RAPPORT DE L'INSTITUT ROUMAIN POUR LES DROITS DE L'HOMME CONCERNANT SON ACTIVITE AU COURS DE L'ANNE 2016</b> .....	45
<b>III. JURISPRUDENCE</b> .....	78
• La décision de la Cour Européenne de Droits de l'Homme dans l'affaire Serban Marinescu contre la Roumanie .....	78
• La décision de la Cour Européenne de Droits de l'Homme dans l'affaire Muncaciu contre la Roumanie .....	86
<b>IV. SIGNAL</b> .....	93
<b>V. REMEMBER</b> .....	109
<b>VI. TABLE DES MATIÈRES – 2016</b> .....	112

## ABREVIERI

AEP	Autoritatea Electorală Permanentă
AICHR	Comisia interguvernamentală pentru drepturile omului a Asociației Națiunilor din sud-estul Asiei
AIDC	Academie Internationale de Droit Compare – Academia internațională de Drept Comparat
alin.	alineat
ANC	Autoritatea Națională pentru Calificări
ANMCS	Autoritatea Națională de Management al Calității în Sănătate
ANOFM	Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
ANPD	Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități
ANPDCA	Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție
ANPIS	Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială
ANR	Agenția Națională pentru Romi
ANSPDCP	Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal
ANUROM	Asociația pentru Națiunile Unite din România
APL	Autorități publice locale
art.	articolul
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations – Asociația Națiunilor din sud-estul Asiei
asist. univ. dr.	asistent universitar doctor
CDPD	Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități
CE	Consiliul European
CEDO	Convenția europeană a drepturilor omului
cercet. st.	cercetător științific
Cit.supra.	citatul de deasupra
CJUE	Curtea de Justiție a Uniunii Europene
cf.	conform
CMBRAE	Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională
coord.	coordonator
CSCE	Conference for Security and Cooperation in Europe
C.pen.	Codul penal
CtEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
DGASPC	Direcții Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului
DNA	Direcția Națională Anticorupție
dr.	doctor
EASO	Biroul European de Sprijin pentru Azil
Ed.	editura
EHMA	European Health Management Association – Asociația Europeană de Management în Sănătate
ELI	European Law Institute – Institutul de Drept European
ENAR	Rețeaua europeană de combatere a rasismului
etc	(et caetera) și celelalte
E-uri	aditivi alimentari
<b>EU-MIDIS</b>	European Union minorities and discrimination survey Studiul de tip sondaj privind minoritățile și discriminarea din Uniunea Europeană
EUROSUR	Sistemul European de Supraveghere a Frontierelor
EUROSTAT	Biroul de Statistică a Uniunii Europene
FRA	European Union Agency for Fundamental Rights – Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene

FRONTEX	Agenția Europeană pentru Gestionarea Cooperării Operative la Frontierele Externe ale Statelor Membre ale Uniunii Europene
HG	Hotărâre de Guvern
ICAR	Forumul internațional privind responsabilitatea corporatistă
IDDO	Institutul Danez pentru Drepturile Omului
IDEF	Institutul internațional de drept de expresie și inspirație franceze
infra.	dedesubt, mai jos
IRDO	Institutul Român pentru Drepturile Omului
ISJ	Inspectoratul Școlar Județean
lit.	litera
loc.cit.	locul citat
MFE	Ministerul Fondurilor Europene
M.Of.	Monitorul Oficial al României
MMFPSV	Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice
nr.	numărul
OG	Ordonanță de Guvern
OMS	Organizația Mondială a Sănătății
ONG	organizație neguvernamentală
ONU	Organizația Națiunilor Unite
op.cit.	opera citată
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OUG	Ordonanța de Urgență a Guvernului
p.	pagina
parag.	paragraful
pct.	punctul
pp.	paginile
Rec	recomandare
SECA	Sistemul european comun de azil
SNSPA	Școala Națională de Studii Politice și Administrative
SNPAB	Strategia Națională și Planul de Acțiune privind Conservarea Biodiversității
supra.	deasupra, mai sus
ș.a.	și alții (altele)
UE	Uniunea Europeană
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație și Cultură
urm.	următoarele
vol.	volumul
vs.	(versus) contra, împotriva

# I. STUDII, CERCETĂRI, ARTICOLE

## ASPECTE PARTICULARE PRIVIND COMPETENȚA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

IOANA-CRISTINA VORONIUC

### Abstract:

The European Court of Human Rights was established with the purpose to create an instance that is independent from the political will of states, a single jurisprudential system that allows any person to address to the Court and to obtain the elimination of any interference from the part of the States with regard to human rights.

The review by the Court is thus subsidiary aiming to preserve Europe's cultural diversity, and to maintain the identity of nations. The Court decides observing the true European constitution: the European Convention on Human Rights.

Beyond its international quality, the Convention has the specific nature of supranational bodies. An objective juridical system, based both on international legal order as well as on internal constitutions is implemented through the European Court of Human Rights.

**Keywords:** European Convention on Human Rights, European Court of Human Rights (ECHR) case law, competence, jurisdiction.

### Résumé:

Par la création de la Cour Européenne des Droits de l'Homme on a visé la mise en place d'une instance indépendante de la volonté politique des Etats, d'un système jurisprudentiel unique permettant à toute personne de s'adresser à la Cour et d'obtenir que toutes les ingérences des Etats envers les droits de l'homme soient écartées.

Le contrôle exercé par la Cour est un contrôle subsidiaire qui a pour objectif le maintien de la diversité culturelle de l'Europe, et, également, le maintien de l'identité des nations. La Cour décide par le respect de la véritable constitution européenne: la Convention Européenne des Droits de l'Homme.

Au-delà de son caractère international, la Convention a le caractère spécifique des organes supranationaux. C'est à travers la Cour qu'on a mis en place un régime juridique objectif caractérisé par l'ordre juridique international, mais aussi par l'ordre constitutionnel interne.

**Mots-clés:** Convention Européenne des Droits de l'Homme, Cour Européenne des Droits de l'Homme (CEDO), jurisprudence, compétence, jurisdiction.

### 1. Introducere

Implementarea drepturilor omului impune statelor naționale o obligație crescută de a lua măsuri de ordin legislativ, juridic, administrativ și de natură bugetară, cu scopul de a asigura realizarea respectării drepturilor impuse de Convenție. Statele trebuie să adopte și să implementeze politici și programe pentru a garanta accesul la aceste drepturi și la exercitarea lor. Câtă vreme statele joacă rolul primordial în protejarea demnității umane și în garantarea respectului pentru drepturilor omului, ține de mobilizarea societății civile ca promovarea și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale să fie asigurată<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> A se vedea E. Fodor, C. Buzdugan, C.Ș. Jucan, Mihnea Dan Radu, *Efficiency of Legal Norms*, Editura Hamangiu, Cluj-Napoca, 2013, p. 1.

În ultimii ani, protecția drepturilor și libertăților fundamentale la nivel regional european a devenit o problemă de interes permanent pentru Consiliul Europei. Sistemul regional pentru protejarea drepturilor omului a fost creat de Consiliul Europei prin intermediul Convenției Europene a Drepturilor Omului<sup>2</sup>, un sistem care este extrem de apreciat ca urmare a activității Curții Europene a Drepturilor Omului. Eficiența mecanismului jurisdicțional care să garanteze drepturile și libertățile fundamentale depinde în cea mai mare parte de consecințele pe care le au deciziile

<sup>2</sup> Convenția Europeană Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, adoptată la 4 noiembrie 1950, intrată în vigoare în Septembrie 1953, a se vedea I. Moroioanu Zlătescu (coord.), E. Marinache, R. Șerbănescu, *Principalele instrumente privind drepturile omului la care România este parte, Vol II- Instrumente regionale*, ediția a 9-a, IRDO, București, 2007, p. 55.



pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului asupra destinatarilor<sup>3</sup>. În cartea sa, *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*, Vincent Berger se întreba după atâția ani de existență a acestei instituții, ce este Curtea Europeană, în slujba căreia lucrează de atâta timp? iar frumoasele răspunsuri pe care le citez<sup>4</sup> sunt în strânsă legătură cu competența sa: „prima jurisdicție internațională de protecție a drepturilor fundamentale; interpretul suprem al Convenției; pământul promis ce nu este atins decât după un maraton de procedură sau ultima redută a democrației pe vechiul continent”.

Protecția efectivă a drepturilor și libertăților fundamentale<sup>5</sup> reprezintă scopul primordial al Convenției Europene a Drepturilor Omului, adoptată la 4 noiembrie 1950 și fiind în vigoare din 3 septembrie 1953, odată cu depunerea celui de-al zecelea instrument de ratificare de către Ducatul Luxemburg. Aceasta a fost ulterior amendată prin 13 protocoale adiționale ale căror scop au fost recunoașterea unor drepturi și libertăți ce nu existau inițial și modificarea unor aspecte privind procedura în fața Curții.

Dispozițiile Convenției Europene sunt direct aplicabile în ordinea internă, înlăturând nevoia implementării altor măsuri, prin consacarea principiului fundamental al subsidiarității<sup>6</sup>.

Convenția are un caracter obiectiv, în sensul de a proteja cu caracter primar drepturile fundamentale ale oricărei persoane împotriva activităților statelor contractante, în detrimentul creării unor obligații subiective și reciproce între statele semnatare. Totodată, Convenția are un caracter subsidiar, adică statele sunt obligate să epuizeze căile de recurs interne înainte de a sesiza Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

În concordanță cu cele două caractere, Convenția urmărește două obiective de bază: acela al uniformizării sistemelor juridice naționale și acela al creării unui sistem jurisprudențial instituțional aflat atât la nivel național (potrivit art.

<sup>3</sup> A se vedea H. Obendorff, *Droits de l'homme et libertés fondamentales*, LGDJ, Montschrestien, 2010, p.120.

<sup>4</sup> A se vedea Marin Voicu, *Protecția Europeană a Drepturilor Omului, Teorie și Jurisprudență*, Editura Lumina Lex 2001, p. 1.

<sup>5</sup> *Ibidem*, p. 8.

<sup>6</sup> A se vedea V. D. Zlătescu, I. Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului în acțiune. Human Right in action*, IRDO Publishing House, 1994, p.75.

13 din Convenție<sup>7</sup>) cât și la nivel supranațional, ce să asigure nașterea și dezvoltarea acestui standard comun<sup>8</sup>.

Convenția nu poate fi interpretată în așa manieră încât să supună controlului Curții actele sau omisiunile statelor contractante decurgând din rezoluții ale Consiliului de Securitate ale Națiunilor și comise înainte ori în timpul unei misiuni a Organizației Națiunilor Unite constând în menținerea păcii și securității internaționale, deoarece aceasta s-ar analiza ca o ingerință în îndeplinirea unei misiuni esențiale a ONU<sup>9</sup>.

## 2. Competența CEDO

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, instituție de drept internațional, dar cu un caracter *sui generis*, a dezvoltat pe lângă regulile clasice ale dreptului internațional, principii de interpretare care îi pun în valoare originalitatea în raport de instanțele clasice de drept internațional. Printre regulile și principiile speciale de interpretare ale Curții facem trimitere la prevederile art. 31-33 din Convenția de la Viena 1969 privind tratatele internaționale.

În jurisprudența Curții cea mai importantă regulă de interpretare este „cea prin care se acordă Convenției un caracter evolutiv, în sensul în care consideră că dreptul european al drepturilor omului nu este static, ci Convenția trebuie percepută ca un instrument vivan care trebuie interpretat în lumina condițiilor sociale și economice de astăzi, întrucât scopul și obiectul său, protecția efectivă a drepturilor și libertăților fundamentale, nu permit o interpretare restrânsă ca acum 50 de ani<sup>10</sup>”. Practic, unica atribuție a Curții este aceea de a verifica dacă statele, prin activitatea organelor, autorităților și instituțiilor publice ce îl compun, și-au respectat obligațiile pozitive și negative care le revin în baza Convenției.

<sup>7</sup> Conform acestui text, orice persoană care a fost victima unei violări a drepturilor și libertăților consacrate de Convenție are dreptul de a sesiza o instanță națională pentru a obține repararea prejudiciului.

<sup>8</sup> Conseil d'Etat, avizul din 10 iulie 1952 privind proiectul de lege de ratificare a Convenției, in Documents parlementaires, sesiunea 1952-1953, p. 36.

<sup>9</sup> Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Traducere Raluca Stăncescu-Cojocaru, *Admisibilitatea cererilor la CEDO*, Ghid Practic, Editura Hamangiu, București, p.50.

<sup>10</sup> R. Chiriță, *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, Ediția a doua, Editura C.H. BECK, București 2008, p. 10.

Conform art. 32 din Convenție, competența Curții se întinde la toate litigiile care fac referire la aplicarea și interpretarea Convenției, dar și a protocoalelor adiționale. Finalitatea pe care o are Curtea, nu constă în soluționarea proceselor greșit judecate, ci în stabilirea eventualelor încălcări ale drepturilor omului și, totodată, în determinarea statului în care s-au produs să ia măsurile necesare pentru a curma astfel de erori<sup>11</sup>. În dreptul intern Curtea prin deciziile pe care le ia, are ca scop: armonizarea legislației și practicii cu cea la nivel european, pentru a se garanta efectiv o minimă protecție a drepturilor fundamentale. Acest scop este eficace prin prisma faptului că principiile Convenției, deși reiau aspecte prevăzute de cele mai multe ori la nivel constituțional sau legislativ, sunt mai detaliate și oferă protecție mai largă. Totodată, prin intermediul Convenției sunt acoperite nu numai chestiuni de ordin legislativ intern ci și de ordinul practicilor administrative ori al hotărârilor judecătorești, prin impunerea unor obligații pozitive cum ar fi incriminarea unor fapte astfel reușindu-se o armonizare rapidă a sistemelor de protecție naționale. De-a lungul timpului s-a remarcat că armonizarea jurisprudenței interne cu cea a Curții a condus la o respectare a drepturilor fundamentale la un nivel remarcabil.

Activitatea Curții poate face și obiectul unor critici cum ar fi faptul că procedura este exagerat de îndelungată: în zilele noastre trec aproximativ 6-7 ani între momentul ce marchează introducerea plângerii și acela al pronunțării unei hotărâri judecătorești (poate este de înțeles raportat la valul anual de plângeri)<sup>12</sup>. Cu toate acestea avantajele create prin înființarea Curții acoperă aceste elemente negative.

Sub aspect material, Curtea are competența de a soluționa acele litigii care privesc fapte ce vizează violarea vreunui dintre drepturile prevăzute în Convenție. Din punct de vedere personal, în ceea ce privește cauzele interstatale-soluționează litigiile în care ambele părți sunt contractante, iar în ceea ce privește cauzele individuale- cauzele în care reclamantul aparține

<sup>11</sup>V. D. Zlătescu, Irina Moroianu Zlătescu *Drepturile Omului în acțiune*, IRDO, București 1994, p. 92.

<sup>12</sup> Potrivit ultimelor statistici publicate, Rusia, România, Polonia și Turcia, sunt statele responsabile de peste 50% din plângerile care îi sunt adresate Curții, a se vedea Radu Chiriță, *op. cit.*, p. 655.

unui stat parte. Sub aspect temporal, Curtea are competența de a se pronunța asupra litigiilor împotriva statelor care au ratificat Convenția până la data introducerii cererii, pentru fapte ce au avut loc după data ratificării de către statul pârât.

De reținut este faptul că în cadrul Curții nu sunt analizate aspectele de drept care s-au ridicat în cauza internă. Din problematica procesului intern, Curtea selectează particularitățile esențiale ce constituie încălcări ale drepturilor omului pe care ulterior le dezbate într-un context distinct<sup>13</sup>.

Partea interesată va avea însă dreptul să valorifice hotărârea Curții în temeiul normelor de procedură ale statului din care face parte, pentru a redeschide procesul intern, dacă este posibil raportat la conținutul hotărârii. Totodată, trebuie de reținut că o astfel de hotărâre nu este lipsită de sancțiuni, ci dacă o parte contractantă se află în contradicție cu obligațiile ce decurg din Convenție, Curtea va trebui să acorde părții vătămate o „satisfacție echitabilă”<sup>14</sup>.

## 2.1 Competența materială – *ratione materie*

Competența materială a Curții se suprapune peste problema determinării conținutului și domeniului de aplicare a drepturilor garantate prin Convenție și prin Protocoalele adiționale. Pentru ca un capăt de cerere să fie compatibil, *ratione materie*, trebuie ca dreptul invocat de reclamant să fie protejat de Convenție și de Protocoalele sale intrate în vigoare<sup>15</sup>.

Practic, Curtea soluționează litigiile în care un stat parte sesizează Curtea în vederea rezolvării oricărei pretense încălcări de către un alt stat parte, precum și cererile ce provin fie de la o persoană fizică, organizație neguvernamentală ori grup de particulari ce se pretinde a fi o victimă prin prisma încălcării drepturilor sale recunoscute de Convenție de către unul dintre statele părți.

În realitate, instanța de control a respectării obligațiilor convenționale s-a declarat competentă în a examina plângeri având drept obiect respectarea unor drepturi care nu sunt prevăzute expres în Convenție, însă se poate spune că sunt prevăzute implicit.

<sup>13</sup>A se vedea V.D. Zlătescu, I. Moroianu Zlătescu, *op. cit.*, p. 96.

<sup>14</sup> Potrivit art. 50 din Convenție.

<sup>15</sup> Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *op. cit.*, p.64.

Curtea, prin jurisprudența sa, s-a pronunțat și cu privire la diverse drepturi la care Convenția nu face trimitere în mod expres, însă a considerat că are o competență materială implicită, cum ar fi: dreptul de acces la justiție<sup>16</sup>; dreptul la pensie<sup>17</sup>; dreptul la justă despăgubire în caz de expropriere<sup>18</sup>.

În linii mari, Curtea soluționează și recunoaște toate acele drepturi care se află într-un raport strâns cu cele enumerate în textul Convenției, în absența cărora protecția ar fi incompletă. Drept urmare Curtea nu va soluționa acele litigii care vizează drepturi ce exced prevederile Convenției și la care nu ne putem raporta prin rigoare.

## 2.2 Competența temporală – *ratione temporis*

Dreptul internațional, prin intermediul principiilor pe care se fundamentează, creionează faptul că tratatele internaționale nu se aplică retroactiv, în consecință toate acele aspecte juridice anterioare ratificării Convenției ies din sfera de competență temporală a Curții, cu o singură excepție privitoare la plângeri bazate pe acte anterioare, însă care produc consecințe continue<sup>19</sup>.

Începând de la data ratificării, toate actele sau omisiunile despre care se poate pretinde că sunt imputabile statului trebuie să se conformeze Convenției sau Protocoalelor sale, iar faptele posterioare nu ies din competența Curții, chiar dacă sunt prelungirea unei situații preexistente<sup>20</sup>. Curtea este ținută să verifice din oficiu și în toate etapele procedurii, competența sa *ratione temporis* deoarece chestiunea privește mai mult competența Curții decât admisibilitatea sa în sens strict<sup>21</sup>.

Cu titlu de exemplu dacă o persoană este condamnată anterior ratificării Convenției, ea va putea introduce plângere întemeiată pe acea condamnare dacă i se vatămă drepturi sau libertăți prevăzute în Convenție, actul ilicit al statului fiind prelungit în timp. Se impune a fi făcută precizarea

potrivit căreia existența unei situații continue nu trebuie confundată cu situația în care un act instantaneu afectează o persoană o lungă perioadă de timp. De exemplu atunci când o persoană este concediată este un act instantaneu, chiar dacă consecințele negative pe care persoana le resimte se prelungesc în timp, deoarece după actul de concediere nu se mai regăsesc acte ale statului care să poată fi sancționate de Curte, în schimb dacă există o condamnare penală privitoare la interdicția de a desfășura profesia de ziarist, atunci situația este continuă pe întreaga perioadă pe care actul își produce efectele. Simplul fapt de a priva o persoană de domiciliul său ori de bunul său, reprezintă un act instantaneu ce nu produce o situație continuă de privare de drepturi.

Sub aspect teoretic problema ar putea părea simplă, totuși în concret problema *ratione temporis* este destul de complicată. Deși Convenția a intrat în vigoare de mai bine de 14 ani și prin urmare grosul cererilor anterioare ratificării au devenit caduce, sunt aspecte care nu trebuie neglijate, cum ar fi ipoteza în care o parte dintre evenimente s-au produs înainte de acest moment, iar o parte după acest moment<sup>22</sup>.

Având în vedere noțiunile analizate, poate că cea mai importantă consecință s-ar rezuma la faptul potrivit căruia Curtea consideră că este competentă să analizeze caracterul ilicit al detenției unei persoane care a fost privată de libertate după ce Convenția a fost ratificată, chiar dacă hotărârea a fost anterioară momentului ratificării. În practică, spre exemplu, se consideră că privarea de libertate a unei persoane este continuă, întrucât decizia, pronunțată anterior ratificării, subzistă ca și temelie al detenției până la finalul acesteia.

Competența temporală a Curții trebuie stabilită prin raportare la faptele constitutive ale ingerinței pretinse. Pentru stabilirea competenței temporale, este fundamentală plasarea în timp a acesteia. În consecință, Curtea trebuie să ia în considerare din acest punct de vedere, atât faptele de care se plânge reclamantul, dar și întinderea dreptului garantat de Convenție și a cărui violare se invocă.

<sup>16</sup> CEDO, hot. Goldner.

<sup>17</sup> CEDO, hot. Wessels-Bergevoet.

<sup>18</sup> CEDO, hot. Sporrang și Lonroth.

<sup>19</sup> CEDO, Hot. Hutten-Czapska c. Polonia.

<sup>20</sup> CEDO, Hot. Almeida Garret, Mascarenhas Falcao și alții, c. Portugalia.

<sup>21</sup> Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *op.cit.*, p. 57.

<sup>22</sup> Se va face astfel diferența între violarea instantanee (atunci când un act al statului își produce consecința imediat) și violarea continuă (când actul ilicit al statului se prelungeste în timp); Curtea va rămâne competentă să judece plângerile bazate pe actele instantanee anterioare ratificării Convenției, dar care produc efecte continue.

Data critică pentru stabilirea competenței temporale a Curții este, de regulă, cea a intrării în vigoare a Convenției și a Protocoloalelor sale în ceea ce privește partea vizată.

Cu referire la art. 2 din Convenție, Curtea are obligația pozitivă de a desfășura o anchetă efectivă. Curtea a stabilit principiul competenței sale temporale ce decurge din art. 2 referitor la un deces survenit înainte de perioada acoperită de competența sa, competență ce vizează anumite limite, ținând cont de principiul securității juridice. Pentru ca obligațiile de procedură care sunt impuse de art. 2 să devină aplicabile, trebuie să se stabilească faptul că o mare parte din măsurile procedurale au fost sau ar fi trebuit să fie puse în aplicare după ce Convenția a fost ratificată de către statul respectiv.

### 2.3 Competența personală- *ratione personae*

Competența personală a Curții există în măsura în care reclamantul și pârâțul fac parte din categoria celor numiți în art. 34 din Convenție, reclamantul fiind sub jurisdicția statului pârât.

Pentru determinarea calității procesuale active se impune necesitatea identificării categoriilor de persoane care pot adresa o plângere Curții Europene și, totodată, necesitatea stabilirii condiției suplimentare impuse prin art. 34. aceea ca persoana care formulează plângerea să aibă calitatea de victimă.

#### 2.3.1 Calitatea procesuală activă:

O plângere individuală poate fi introdusă de: orice persoană fizică; grup de particulari; organizație neguvernamentală.

Prima categorie este cea mai importantă categorie de petenți din fața Curții, chestiune datorată în primul rând textelor impuse de Convenție. În această categorie intră chiar și minori fără capacitate de exercițiu sau persoane fără discernământ, situație în care Curtea va putea fi sesizată de reprezentanți. De regulă, părinții sunt cei care fac plângerea în numele copiilor chiar dacă s-au aflat în situația de a-și pierde drepturile părintești, dacă plângerea vizează însăși ingerințe aduse drepturilor copilului produse tocmai cu ocazia procedurii ce a dus la pierderea unor asemenea drepturi.

Cea de-a doua categorie ce vizează grupurile de particulari, face referire la situația în care două sau mai multe persoane, vătămate prin aceeași acțiune

sau omisiune a statului, stabilesc să introducă împreună o cerere prin intermediul unei singure proceduri în fața Curții. Convenția vizează drepturi ce pot fi exercitate împreună de mai multe persoane: libertatea de manifestare; libertatea religioasă; libertatea de asociere; dreptul de proprietate.

A treia categorie ce include organizațiile neguvernamentale, face referire la „orice persoană juridică de drept privat”, dar și la grupurile de particulari „acele reuniuni de persoane fizice care nu cunosc o formă organizată”<sup>23</sup>.

#### 2.3.2 Calitatea de victimă

Reclamantul trebuie să îndeplinească condiția de a fi victima unei violări a Convenției, adică să fie direct lezat prin acțiunea sau omisiunea statului: în cazul persoanelor juridice trebuind să li se fi adus atingere unui drept propriu, aceasta nefiind competentă să acționeze în numele membrilor săi<sup>24</sup>, iar în cazul persoanelor fizice ele trebuie să dovedească prin probe că în mod direct au fost victime lezate de către stat.

Pe cale jurisprudențială se observă că există și posibilitatea victimelor indirecte de a introduce o plângere la CEDO în paralel cu victimele directe. Victimele indirecte sunt acelea care prin legătura pe care o au cu victima directă suferă efectele violării drepturilor statuate prin Convenție. Astfel de victime pot fi: soția unei persoane ucise ori deținute, succesorii reclamantului (nu trebuie îndeplinită neapărat vreo condiție de rudenie).

În situația în care pe durata procedurii în fața CEDO dispăre calitatea de victimă, atunci Curtea va da o decizie de respingere a plângerii ca inadmisibilă

#### 2.3.3 Calitatea procesuală pasivă

Calitatea procesuală pasivă aparține doar statelor semnatare ale Convenției, prin urmare orice plângere care se îndreaptă împotriva altor persoane este inadmisibilă pentru *ratione personae*.

Într-o opinie larg împărtășită, în ipotezele ce vizează persoane drept pârâți Convenția nu va fi aplicabilă pe motiv că persoanele nu pot fi

<sup>23</sup> A se vedea R. Chiriță, *op. cit.*, p. 687.

<sup>24</sup> Drept urmare, un sindicat nu poate introduce o plângere în numele membrilor săi lezați printr-o decizie a companiei; prin excepție se va admite o plângere introdusă de un cult religios, chiar dacă persoanele vizate sunt membri ai acestui cult (Comisia, dec. 5 mai 1979, p. 69).

semnatare ale acesteia, ci doar statele. Într-o altă opinie, contrară acesteia, se invocă faptul că atâta vreme cât persoanele nu pot fi pârâți datorită faptului că nu au semnat Convenția, atunci ele nu vor putea fi nici reclamânți. Ideea de bază s-ar rezuma la faptul că prin intermediul obligațiilor pozitive impuse statelor ele trebuie să intervină în respectarea drepturilor fundamentale pe teritoriul lor. Cu titlu de exemplu, dacă o societate ar aduce atingere drepturilor sindicale, statul va fi cel care va veni să răspundă întrucât nu a intervenit la nivel administrativ ori legislativ pentru că nu a asigurat respectarea art. 11 și nu pentru fapta propriu-zisă, ce nu îi este imputabilă.

### 2.3.4 Inadmisibilitatea cererilor

Potrivit Convenției, Curtea declară inadmisibilă orice cerere individuală introdusă, în aplicarea art. 34, atunci când ea consideră cererea incompatibilă cu dispozițiile Convenției sau ale protocoloanelor sale.

Referitor la competența personală, cererile vor fi declarate inadmisibile dacă: reclamantul nu are calitatea de acționa în sensul art. 34 al Convenției; acesta nu reușește să dovedească că este victima pretinsei violări; cererea este îndreptată împotriva unui particular<sup>25</sup>; cererea este îndreptată împotriva unui stat care nu a ratificat Convenția<sup>26</sup>; cererea are ca obiect un protocol la Convenție pe care statul pârât nu l-a ratificat<sup>27</sup>.

### 2.4 Competența teritorială- *ratione loci*

Competența teritorială cere ca pretinsa ingerință să fi avut loc în jurisdicția statului pârât sau pe teritoriul controlat efectiv de acest stat. În situațiile în care reclamânții fac referire la fapte ce s-au petrecut pe un teritoriu în afara statului contractant și nu există nicio legătură între aceste fapte și orice formă care să se supună jurisdicției statului contractant, cererile acestora vor fi respinse pentru incompatibilitate *ratione loci*.

Cât privesc cererile privitoare la acțiuni ce s-au derulat în afara teritoriului unui stat contractant, Guvernul poate ridica excepția preliminară de

incompatibilitate *ratione loci* a cererii<sup>28</sup>. O asemenea excepție necesită a fi analizată din perspectiva art. 1 al Convenției – referitor la întinderea noțiunii de jurisdicție.

O altă mențiune necesită a fi făcută cu referire la responsabilitatea statului pentru actele reprezentanților săi diplomatici și consulari în străinătate – nu se poate vorbi de incompatibilitate *ratione loci* în ceea ce privește misiunile diplomatice<sup>29</sup> și nici dacă vorbim despre acte săvârșite la bordul unei aeronave înmatriculate în statul în cauză, fie pe nave ce arborează pavilionul său.

Ce se întâmplă în ipoteza în care un teritoriu dependent, devine independent? În această situație declarația expiră în mod automat. Cererile ulterioare care se îndreaptă împotriva statului metropolitan vor fi incompatibile *ratione personae*.

### 3. Plângerea în fața CEDO

După cum se știe, cel puțin de către profesioniștii dreptului, statul român a fost condamnat de către CEDO, de mai multe ori, pentru lipsa de consecvență a practicii judiciare.

Potrivit art. 35 din Convenție, Curtea va putea fi sesizată după ce au fost epuizate toate căile de recurs interne, după cum se înțelege din principiile de drept internațional, în termen de 6 luni de la data deciziei interne definitive. Acest termen curge practic de la data la care autoritatea națională competentă cea mai înaltă și-a pronunțat decizia, iar după trecerea lui Curtea nu va mai examina plângerea.

Cu titlu de exemplu dacă plângerea vizează o condamnare, termenul va curge de la pronunțarea hotărârii finale în ordinea normală a căilor de atac, nu de la respingerea ulterioară a unei cereri de revizuire. Intervine practic principiul subsidiarității, pe baza căruia Curtea funcționează, chestiune care decurge din însăși faptul că statele au obligația prevăzută în art. 13, de a permite oricărei persoane ce este victima unei violări a Convenției să sesizeze o instanță de judecată care să se pronunțe asupra cererii sale. În concret persoana care se va adresa cu o plângere la Curte trebuie să epuizeze toate modalitățile de recurs prin care poate să obțină recunoașterea încălcării drepturilor sale precum și repararea prejudiciului, fie că e vorba de

<sup>25</sup> CEDO, Hot. Durini c. Italia.

<sup>26</sup> CEDO, Hot. Sphens c. Cipru.

<sup>27</sup> CEDO, Hot. De Saedeleer c. Belgia.

<sup>28</sup> CEDO, Hot. Loizidou c. Turcia.

<sup>29</sup> W.M c. Danemarca.

o acțiune în justiție, fie că e vorba de o acțiune în fața autorităților administrative. E necesar a se utiliza toate recursurile ordinare aflate la dispoziția persoanei în cauză. Totuși reclamantul nu trebuie să se folosească de toate căile de atac prin intermediul cărora ar putea sa-și satisfacă interesele, ci este suficient să fi încercat o cale de atac eficace. Astfel, s-a decis<sup>30</sup> că dacă reclamantul obține o hotărâre judecătorească prin care instanța obliga comisia să reconstituie dreptul de proprietate asupra unui teren, însă treptat comisa acordă titlul de proprietar unei alte persoane, nu mai trebuie să ceară în instanță anularea titlurilor de proprietate emise.

În linii mari reclamantul trebuie să ridice în fața autorităților naționale aceleași probleme ca și cele ridicate în fața Curții, iar hotărârea Curții nu trebuie să denote că opinia ei este formată altfel decât prin evaluarea probelor avute în cauză<sup>31</sup>. Spre exemplu în decizia Hall, reclamantul s-a plâns în fața Curții pentru faptul că a fost condamnat pentru o infracțiune ce a fost provocată de un agent al statului, iar plângerea a fost respinsă ca inadmisibilă pe motiv că reclamantul nu a invocat acest aspect în fața instanțelor interne. Pe de altă parte și dacă se invocă aceleași aspecte plângerea poate fi respinsă ca inadmisibilă atunci când sunt incidente vicii de procedura, cum ar fi neplata taxei de timbru, care nu e excesivă<sup>32</sup>.

În lipsa unei modalități interne de rezolvare a conflictului, reclamantul este evident exonerat de a face lucruri imposibile. În cazul în care reclamantul se plânge de lipsa de celeritate a procedurii și în concret procesul are deja o durată nerezonabilă nu i se va impune să aștepte *sine die* sfârșitul acestuia<sup>33</sup>.

Cu privire la noțiunile prezentate se impun următoarele precizări<sup>34</sup>: calea de recurs internă trebuie să fie accesibilă, legislația națională precum și practicile administrative trebuie să permită reclamantului utilizarea acesteia. De asemenea,

aceasta trebuie să fie utilă, adică să nu fi fost exercitate anterior proceduri judiciare cu același obiect, total pierdute, și să fie eficace, adică să se poate în dreptul intern în mod real să se înlăture consecințele violării drepturilor fundamentale și să se poată repara prejudiciul. Neutilizarea căilor de atac interne reprezintă un obstacol temporar în ceea ce privește admisibilitatea plângerii întrucât Curtea va reexamina aceeași plângere după ce, fără succes reclamantul va epuiza căile de atac interne.

## Concluzii

Prin înființarea Curții s-a dorit crearea unei instanțe independente de voința politică a statelor, a unui sistem jurisprudențial unic și mai mult decât atât acest sistem să permită oricărei persoane să se adrese Curții și să obțină înlăturarea oricăror ingerințe aduse de către state, drepturilor omului. În acest mod s-a urmărit protejarea individului, făcându-se abstracție de orice condiție ce ține de naționalitate sau reciprocitate, aspecte ce caracterizează dreptul internațional.

Controlul exercitat de Curte este unul subsidiar urmărindu-se astfel păstrarea diversității culturale a Europei, dar și menținerea identității națiunilor. Curtea hotărăște prin respectarea adevăratei constituții europene: *Convenția Europeană a drepturilor omului*.

Dincolo de caracterul său internațional, Convenția are caracterul specific organelor supranaționale. Prin intermediul acesteia este implementat un regim juridic obiectiv caracterizat de ordinea juridică internațională, dar și de cea constituțională internă.

Curtea nu va aplica în luarea hotărârilor aspecte din dreptul intern, întrucât ea nu se consideră o instanță de recurs față de deciziile instanțelor naționale, refuzând să aplice și să interpreteze ea însăși dreptul intern al statelor semnatare.

Jurisprudența CEDO e obligatorie, cu precădere în ceea ce privește statul român, aspecte ce reies din interpretarea art. 20 din Constituția României. Potrivit acestui articol, autoritățile române, dar în special instanțele de judecată, trebuie să aplice și să interpreteze normele juridice de drept intern prin raportare la tratatele internaționale în materia drepturilor omului, ratificate de statul român. Astfel putem preciza că inclusiv Curtea Constituțională a României aplică și interpretează prevederile

<sup>30</sup> CEDO, hot. Mihai-Iulian Popescu. În sens contrar CEDO, dec. Markin.

<sup>31</sup> A se vedea D. Bogdan, M. Selegean, Drepturi și libertăți în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, Ed. Praxis, p. 273;

<sup>32</sup> CEDO, dec. Reuther.

<sup>33</sup> A se vedea D.J. Harris, The European Convention on Human Rights and English Law, în CLR, 1966.

<sup>34</sup> A se vedea R. Chiriță, *op.cit.*, p.713.

fundamentale ale statului român tot prin raportarea permanentă la jurisprudența CEDO.

Finalitatea pe care o are Curtea, nu constă în soluționarea proceselor greșit judecate, ci în stabilirea eventualelor încălcări ale drepturilor omului și totodată în determinarea statului în care s-au produs

să ia măsurile necesare pentru a curma astfel de erori<sup>35</sup>. În dreptul intern Curtea prin deciziile pe care le ia are ca scop : armonizarea legislației și practicii la nivel european pentru a se garanta efectiv o minimă protecție a drepturilor fundamentale.

## PRIORITĂȚI ÎN DOMENIUL DREPTURILOR OMULUI LA NIVEL EUROPEAN

IRINA MOROIANU ZLĂTESCU\*

### Abstract:

In support of the European Union's commitment to guarantee the rights laid down in the Charter of Fundamental Rights in the European Union, the European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) was created. The Agency will soon fulfill ten years. The multiannual objectives 2017 – 2019, are aimed at strengthening the competence of the Agency for legal and policy lawsuits at EU level, to improve response to requests for opinions and viewpoints in a timely and competent manner and to enhance coordination with the European Commission, the European Parliament and Council of the European Union.

Also one of the FRA priorities is the strengthening of national connections since several initiatives were launched in this regard, to strengthen the Agency contribution to the Member States and the European Union.

**Keywords:** European Union, the Charter of Fundamental Rights in the European Union, European Union Agency for Fundamental Rights, multi-annual framework programme, objectives

### Résumé:

À l'appui de l'engagement de l'Union à garantir les droits énoncés dans la Charte des Droits Fondamentaux, a été créé l'Agence des Droits Fondamentaux de l'Union Européenne (FRA). L'Agence aura bientôt dix ans d'existence. Les objectifs multi-annuels 2017-2019 visent le renforcement de la compétence de L'Agence dans le domaine des procès juridiques et politique au niveau de l'Union Européenne, de réponse aux demandes d'avis et des points de vue dans des délais opportuns et de manière compétente, le renforcement de la coordination avec la Commission Européenne, le Parlement Européen et le Conseil de l'Union Européenne.

De même, l'une des priorités de la FRA consiste à approfondir les liens au niveau national, plusieurs initiatives ayant été lancées dans ce sens afin de renforcer sa contribution au niveau des Etats membres de l'Union européenne.

**Mots-clés:** l'Union Européenne, la Charte des Droits Fondamentaux, l'Agence des Droits Fondamentaux de l'Union Européenne, le programme-cadre pluriannuel, les objectifs.

De-a lungul timpului, problematica drepturilor omului a fost abordată pe plan internațional în cadrul Organizației Națiunilor Unite, iar la nivel european de Consiliul Europei, în primul rând prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului și mecanismul său foarte eficient și complet de protecție, reprezentat de Curtea Europeană a Drepturilor Omului și prin Carta Socială Euro-

peană, dar și prin alte instrumente și mecanisme. Însă, respectarea și promovarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale constituie unul din principiile fondatoare ale Uniunii Europene<sup>1</sup>.

Cu toate acestea, în tratatele constitutive ale Comunităților Europene nu a existat un catalog al drepturilor omului, ci doar se fac referiri la unele dintre ele.

Așa cum am arătat și cu altă ocazie, credem că explicația lipsei unui astfel de catalog constă în

<sup>35</sup> A se vedea V. D. Zlătescu, I. Moroianu Zlătescu *Drepturile Omului în acțiune*, IRDO, București 1994, p. 92.

\* Prof.univ.dr., membru în Consiliul de Administrație al Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene.

<sup>1</sup> A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *A dynamic and evolving process*, Ed. Pro, 2015, p.158 și urm.

faptul că o comunitate economică era văzută ca fiind o organizație internațională compusă din state și, în atari condiții, protecția drepturilor omului ținea de fiecare stat în parte potrivit propriei sale Constituții<sup>2</sup>. Statele membre ale Comunităților erau și membre ale Consiliului Europei și, în aceste condiții, ele ratificaseră și Convenția Europeană a Drepturilor Omului și apoi și alte instrumente ale acestuia.

Prin Tratatul de Maastricht<sup>3</sup> din 1992, Uniunea Europeană avea să deschidă numeroase câmpuri de acțiune. Astfel, potrivit articolului 2 din Tratat, „Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați”.

Un moment important în evoluția Uniunii a fost reprezentat de reuniunea șefilor de state și de guverne de la Nisa din decembrie 2000<sup>4</sup>. Cu această ocazie, a fost proclamată solemn Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, sub forma unui acord interinstituțional, având o valoare simbolică, dar destinată să capete o valoare juridică imperativă pentru Uniunea Europeană, reprezentând prin adoptarea și prin conținutul său, un real progres politic și democratic. Carta a fost integrată în Tratatul privind stabilirea unei Constituții pentru Europa, proiect care a fost abandonat pentru că nu a întrunit numărul de ratificări necesare, apreciindu-se că documentul în cauză nu seamănă cu constituțiile naționale, precum și faptul că nu avea o formă care să illustreze construcția europeană pe noi baze ci reprezenta mai curând o codificare și o clarificare a reglementărilor existente.

În iunie 2006 Consiliul European încredințează Germaniei, care prelua președinția Uniunii Europene la 1 ianuarie 2007 sarcina negocierii ratificării Constituției de către toate statele. În acea

perioadă, adoptarea Constituției nu a mai apărut pe ordinea de zi. Semnalul a fost dat de Declarația de la Berlin, cu ocazia celei de a cincizecea aniversări a semnării Tratatelor de la Roma privind crearea Comunității Economice Europene și a Comunității Europene a Energiei Atomice<sup>5</sup>. Aceasta s-a limitat la evocarea obiectivului de „a așeza Uniunea Europeană pe baze comune renovate” fără a se mai menționa noțiunea de Constituție. Apoi, în mandatul adoptat la 23 iunie 2007 pentru Conferința interguvernamentală s-a precizat că a fost abandonat „conceptul constituțional” care ar fi dus la abrogarea tuturor tratatelor și acestea ar fi fost înlocuite cu o Constituție, și urmează să se ajungă la un „tratat modificator” al tratatelor în vigoare în acel moment.

În același an, odată cu semnarea Tratatului de la Lisabona, a fost ratificată și Carta Drepturilor Fundamentale, având aceeași valoare ca dreptul Uniunii. Ea a devenit un document cu forță juridică la 1 decembrie 2009, moment al intrării în vigoare a Tratatului de la Lisabona.

Carta se întemeiază pe tradițiile constituționale și obligațiile internaționale comune ale statelor membre, decurgând din apartenența acestora la numeroase tratate europene sau internaționale privind drepturile omului, cetățenii statelor membre bucurându-se de un înalt grad de protecție al drepturilor lor, atât în statul ai cărui cetățeni sunt, cât și la nivelul întregii Uniuni Europene. În Carta Drepturilor Fundamentale se regăsesc, în cuprinsul celor șase titluri: demnitatea, libertățile, egalitatea, solidaritatea, cetățenia și justiția. În conținutul Cartei se află drepturile fundamentale prevăzute de Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale a Consiliului Europei, dar Carta acoperă și alte domenii, cum ar fi: dreptul la buna administrare, drepturile sociale ale lucrătorilor, bioetica ș.a., fiind garantat un tratament demn fiecărei persoane.

La nivelul Uniunii Europene s-a decis și extinderea competențelor Centrului European de Monitorizare a Rasismului și Xenofobiei, înființat în 1998. El avea să fie transformat în Agenția Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), care este un organism independent al Uniunii Europene, cu personalitate juridică. FRA

<sup>2</sup> A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Constitutional law*, Romania, Ed. Kluwer, London, 2016, p.3 și urm.

<sup>3</sup> Tratatul asupra Uniunii Europene din 1992, revizuit în 2007

<sup>4</sup> A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Drept instituțional european*, IRDO, București 2008, p.180 și urm.

<sup>5</sup> A se vedea și Irina Moroianu Zlătescu, Adrian Bulgaru, *Organizații europene și euroatlantice*, Ed. Pro Universitaria, 2016, p.72 și urm.



a fost înființată la 1 martie 2007 în baza Regulamentului Consiliului din 15 februarie 2007<sup>6</sup> și este finanțată de la bugetul Uniunii Europene<sup>7</sup>. Activitatea sa este coordonată de Consiliul de Administrație, care stabilește prioritățile de lucru ale Agenției, aprobă bugetul și monitorizează activitatea ei. Agenția are scopul de a susține demersul Uniunii Europene de a garanta drepturile proclamate în Carta Drepturilor Fundamentale. Ea acordă asistență instituțiilor, organelor, organismelor și celorlalte agenții ale Uniunii Europene, precum și autorităților statelor membre, în aplicarea dreptului european, a drepturilor fundamentale, pentru a le da concursul în asigurarea respectării lor depline atunci când iau măsuri sau definesc acțiuni conform art. 2 din Regulamentul amintit mai sus.

De asemenea, Consiliul de Administrație adoptă programul de activitate anual care este stabilit de Comisia Europeană, adoptă rapoartele anuale ale Agenției, numește directorul Agenției, numește și revocă membrii Comitetului științific al Agenției<sup>8</sup>. Consiliul de administrație al Agenției pentru Drepturile Fundamentale este consultat de Comisie în scopul elaborării Programului cadru multianual. De altfel, lucrările Agenției sunt utilizate de Comisia Europeană pe probleme privind drepturile omului, Agenția fiind invitată să participe la reuniunile grupurilor de experți ale Comisiei cu statele membre ale Uniunii. Ea

<sup>6</sup> Regulamentul (CE) nr. 168/2007 al Consiliului din 15 februarie 2007, privind crearea unei Agenții a Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene în "Jurnalul Oficial al Uniunii Europene" L 53 din 22.02.2007, p.4 și urm.

<sup>7</sup> Comisia a considerat necesară o „descentralizare a anumitor atribuții” și prin comunicarea privind „o mai bună legiferare” din 5 iunie 2002 a precizat rolul pe care trebuie să îl aibă anumite entități ca instrument privilegiat în întărirea „capacității executivului la nivel european”, în special în domeniile care cer un „nivel ridicat de expertiză și există nevoia de continuitate, de credibilitate și de vizibilitate a acțiunii publice”. Agențiile urmăresc asigurarea unei expertize independente de înalt nivel, în domeniul în care ea funcționează, asigurarea credibilității deciziei publice, întărirea vizibilității acțiunii publice. Agențiile au în principal atribuții în acordarea de asistență sub forma avizelor și recomandărilor, sub forma unor rapoarte de inspecție sau dacă sunt investite în acest sens, pot adopta decizii individuale, care să producă efecte juridice cu putere de constrângere față de terți.

<sup>8</sup> Comitetul științific este format din unsprezece persoane independente, cu o înaltă calificare în domeniul drepturilor fundamentale. Comitetul este garantul calității științifice a lucrărilor FRA și este implicat încă din primele etape ale pregătirii majorității studiilor și rapoartelor Agenției.

cooperează cu alte agenții și organe ale Uniunii cum ar fi: Agenția Uniunii Europene pentru Formare în Domeniul Aplicării Legii (CEPOL), Agenția Uniunii Europene pentru Azil (EASO), Centrul European de Prevenire și Control al Bolilor (ECDC), Institutul European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați (EIGE), Fundația Europeană pentru Ameliorarea Condițiilor de Viață și de Muncă (EUROFOUND), Agenția Europeană pentru Gestionarea Operațională a Sistemelor Informatice în Spațiul de Libertate, Securitate și Justiție (EU-LISA), Agenția Europeană pentru Securitatea și Sănătatea Muncii (EU-OSHA), Organul European pentru Întărirea Cooperării Judiciare (EUROJUST), Agenția Europeană pentru Gestionarea Cooperării Operaționale la Frontierele Externe ale Statelor Membre ale Uniunii Europene (Frontex), Agenția Europeană pentru Sănătate și Muncă (EU-OSHA) și Mediatorul European.

Menționăm că în acest an, Agenția prezidează rețeaua de Agenții din domeniul justiției și afacerilor interne.

Programul anual al FRA se elaborează în baza programelor multianuale. Precizăm că primul Program cadru multianual a fost stabilit pentru perioada 2007-2012. Domeniile tematice au fost 11: a) rasismul, xenofobia și intoleranța legată de acestea; b) discriminarea sexuală, rasială, etnică, religioasă sau bazată pe convingeri, pe dizabilitate, vârstă, orientare sexuală, apartenența la o minoritate sau bazată pe orice combinație a acestora (discriminare multiplă); c) despăgubirea victimelor; d) drepturile copilului, incluzând protecția copiilor; e) dreptul de azil, imigrare și integrarea imigranților; f) vizele și controlul la frontieră; g) participarea cetățenilor europeni la funcționarea democratică a Uniunii; h) societatea informațională și, în mod special, respectarea vieții private și protecția datelor cu caracter personal; un alt domeniu de interes îl constituie accesul la o justiție eficientă și independentă (i).

Al doilea Program cadru multianual privește perioada 2013-2017. În elaborarea sa s-a ținut seama de complementaritatea mandatului FRA cu mandatul altor organe, organisme și agenții ale Uniunii. Astfel, au fost stabilite următoarele domenii tematice: a) accesul la justiție; b) victimele criminalității, incluzând aici și problematica acordării de despăgubiri pentru acestea; se menține și tema privind societatea informatică c), cu referire

specială la respectarea vieții private și protecția datelor cu caracter personal; d) apare o temă nouă, care ține de o preocupare mult mai veche la nivelul Uniunii Europene și anume integrarea romilor; e) rămâne actual interesul pentru cooperarea judiciară, cu excepția celei din domeniul penal; f) drepturile copilului; g) discriminarea bazată pe sex, origine rasială, etnică, religie sau convingeri, opinii politice sau orice altă opinie, pe dizabilitate, vârstă, orientare sexuală, apartenența la o minoritate se extinde în noul plan cadru multianual și la discriminarea bazată pe avere, originea socială, naștere, culoare, caracteristici genetice, limbă, proprietate. În schimb, în loc de minoritate, este menționată generic apartenența la o „minoritate națională”, iar în actuala tematică nu a mai fost menționată în mod expres „discriminarea multiplă”, reprezentând asocierea mai multor tipuri de discriminare. Desigur, este menționată din nou imigrarea și integrarea migranților, azilul și, în plus față de Programul pentru 2007-2012, ținând seama de valul masiv de imigranți din ultimii ani din statele Uniunii, sunt evidențiate „viza” și „controlul la frontieră”. Se menține în programul multianual tematica privind: rasismul, xenofobia și intoleranța legate de acestea.

Pornind de la prioritatea strategică pentru perioada 2013-2017 FRA și-a stabilit obiectivele multianuale pentru perioada 2017-2019. Întrucât o prioritate strategică a Agenției o reprezintă întărirea contribuției Agenției la procesele de la nivelul instituțiilor și organelor Uniunii Europene, pentru perioada 2017-2019, obiectivele multianuale urmăresc întărirea competenței Agenției pentru procesele juridice și politice la nivelul Uniunii Europene, răspunsul la cereri de avize și puncte de vedere în timp oportun și cu competență, întărirea coordonării activității acesteia cu cea a Comisiei Europene, Parlamentului European și Consiliului Uniunii Europene.

O altă prioritate strategică o reprezintă întărirea contribuției și impactului Agenției la nivel național. În acest sens, Agenția a creat și coordonat trei tipuri de mecanisme care asigură legătura cu părțile implicate la nivel național: rețeaua agenților naționali de legătură ai FRA, care se reunește de două ori pe an și care dă reprezentanților statelor membre oportunitatea de a partaja informații și de a discuta diferite aspecte pertinente din domeniul drepturilor fundamentale; rețeaua de puncte focale a parlamentelor naționale care

permite comunicarea cu serviciile parlamentelor naționale responsabile cu problematica drepturilor fundamentale; în al treilea rând, FRA cooperează în mod regulat cu instituțiile naționale pentru drepturile omului, cu organismele care promovează egalitatea ș.a. În scopul dezvoltării activităților sale la nivelul statelor membre, și cu sprijinul structurilor naționale pentru drepturile omului, FRA va da atenție unor teme și aspecte identificate împreună cu Consiliul Europei, cu Rețeaua europeană a instituțiilor naționale pentru drepturile omului (ENNHRI) și cu Rețeaua europeană a organismelor de promovare a egalității (Equinet).

Obiectivele pentru perioada 2017-2019 constau în întărirea cooperării cu partenerii de la nivel național pentru a contribui la procesele politice ale drepturilor fundamentale la nivelul statelor membre și întărirea cooperării cu agenții de legătură naționali ca și cu alți parteneri cheie la nivel național pentru a transmite avizele Agenției celor interesați.

Menționăm, de asemenea, o prioritate strategică care vizează identificarea evoluției tendințelor și măsurarea progreselor în statele membre ale Uniunii. Agenția identifică evoluția acestor tendințe și progrese pe baza propriilor analize, inclusiv analizele din raportul său anual, a anchetelor sale realizate în mod regulat, și pe baza studiilor juridice actualizate. FRA își propune să examineze în mod progresiv modul în care vor fi evaluate tendințele în domeniul drepturilor fundamentale cât privește, de exemplu, colectarea cantitativă a datelor, actualizarea analizei juridice, crearea de indicatori și repere, identificarea și evaluarea practicilor pozitive. Pentru început, urmărirea în mod constant a tendințelor va avea în vedere un număr specific de domenii cheie a drepturilor fundamentale, în conformitate cu domeniile din programul multianual al Agenției. În același timp, pentru a evita dubla înregistrare, Agenția supraveghează activitățile de colectare a informațiilor și a datelor pertinente la nivelul Uniunii realizate de alți actori și cooperează cu alte agenții (ca de exemplu EIGE și Eurofound) care colectează, de asemenea, date în domenii conexe. Pentru anumite domenii cheie, la interval de câțiva ani, FRA repetă colectarea de date prin intermediul unor anchete, prima anchetă reluată de către Agenție fiind ancheta Uniunii în privința drepturilor persoanelor aparținând minorităților. De asemenea, actualizarea manualelor juridice ale

Agenției, care este o activitate desfășurată în colaborare cu Curtea europeană a drepturilor omului/ Consiliul Europei, pune în evidență faptul că progresele juridice și jurisprudența pertinentă sunt luate în considerare în fiecare adăugire, ceea ce permite măsurarea progreselor înregistrate în timp. Pentru realizarea unei comunicări mai eficiente a rezultatelor activității sale, Agenția a realizat grafice și hărți interactive on-line care au facilitat identificarea și prezentarea evoluției tendințelor și progreselor înregistrate.

Și în perioada imediat următoare va trebui ca FRA să identifice evoluția tendințelor și să urmărească progresele din Uniunea Europeană, desigur în ceea ce privește domeniile cheie. Agenția va trebui să stabilească metodologia pentru identificarea acestor tendințe și să difuzeze cu regularitate analize bazate pe aceste tendințe.

Evident, o altă prioritate strategică o reprezintă dezvoltarea răspunsurilor precise și în timp util la situațiile de urgență care afectează drepturile fundamentale. În condițiile în care Uniunea Europeană se poate confrunta cu evenimente și procese care cer soluții politice rapide și eficiente, ca de exemplu în domeniul azilului, al migrației și al securității interne, agențiilor operaționale ale Uniunii din domeniul justiției și al afacerilor interne li se cere tot mai mult să susțină statele membre ale UE prin intermediul unor acțiuni pe teren. Sprijinul operațional al Uniunii este cerut de asemenea în mod frecvent în domenii sensibile din punct de vedere al drepturilor fundamentale, ca de exemplu supravegherea frontierelor. În acest sens, FRA are deja experiență în domeniul realizării de cercetări în teren în situații de criză prin care exprimă puncte de vedere bine argumentate, publicând trei rapoarte tematice: „Rasism, discriminare, intoleranță și extremism: lecții în urma experiențelor greacă și maghiară” (*Rasism, discrimination, intolerance and extremism: learning from experiences in Greece and Hungary*, 2013), „Situația persoanelor care traversează frontiera terestră greacă în mod ilegal” (*The situation of persons crossing Greek land border in an irregular manner*, 2011) și „Atacuri violente contra Romilor în cartierul Ponticelli, din Neapole, Italia”, 2008.

Având în vedere că Agenția dispune de flexibilitatea necesară colectării de date, realizării de analize și furnizării de expertiză în timp util instituțiilor și agențiilor UE implicate în soluțio-

narea situațiilor de urgență care afectează drepturile fundamentale la nivel politic sau operațional, FRA va juca și în viitor, alături de celelalte agenții operaționale ale UE și de alte organizații, în special agențiile specializate ale ONU, un rol complementar prin realizarea unor cercetări de teren fundamentate din punct de vedere științific și, dacă este cazul, prin cooperări cu alte entități.

În aceste condiții, obiectivele pentru 2017-2019 privesc furnizarea de date, analize și acordarea de consultanță în cazul unor urgențe afectând drepturile fundamentale. Agenția va dezvolta flexibilitatea necesară pentru a răspunde urgențelor care afectează drepturile fundamentale. Ea va trata situațiile de urgență în timp oportun și în mod adecvat, având în vedere că Agenția are un rol complementar față de alte organisme internaționale.

Cum este cunoscut, o prioritate strategică pentru perioada în curs vizează îmbunătățirea impactului activităților de comunicare și de sensibilizare a Agenției. FRA îndeplinește, conform mandatului său, două funcții de comunicare: furnizarea unei asistențe și a unei expertize bazate pe elemente de probă și funcția de sensibilizare. Elementul central al activității de comunicare al FRA constă în dialogul cu responsabilii politici și decidenții atât la nivel național cât și la nivelul Uniunii Europene, în scopul furnizării de expertize și de sensibilizare a interlocutorilor în ceea ce privește situația drepturilor omului în diferite domenii, inclusiv comunicarea cu părțile direct implicate în acțiuni de respectare a acestor drepturi „pe teren”, ca de exemplu polițiști, profesioniști din domeniul sănătății, alte grupuri profesionale, autorități locale și regionale, dar și media, în calitate de agent multiplicator principal.

Având în vedere că aceste activități de comunicare constituie o parte esențială a proiectelor și acțiunilor FRA, Agenția a pus în practică în anul 2008 un program global de sensibilizare care a constat în dezvoltarea unor instrumente practice și a unor activități de formare și de consolidare a capacităților ei. În scopul întăririi impactului FRA la nivel național, Agenția își propune ca prioritate pentru viitor îmbunătățirea modului în care aceste informații sunt prezentate instituțiilor naționale. În acest fel, membrii consiliului de administrație al FRA, ca și agenții de legătură naționali și organismele de apărare a drepturilor omului, organizațiile societății civile și alți actori naționali interesați, își pot aduce contribuția la eforturile de sensi-

bilizare, participând, de exemplu, la comunicarea rezultatelor activității FRA, prin organizarea de mese rotunde și alte acțiuni similare. De asemenea, FRA își va continua activitățile de diversificare a analizelor sale pentru a putea oferi fiecărei părți implicate informații și date într-un format care să corespundă cel mai bine așteptărilor și necesităților. În aceste condiții, în perioada 2017-2019 Agenția își va îmbunătăți activitățile de comunicare și de sensibilizare, va mări impactul asupra proceselor decizionale. Ea va utiliza eficient toate canalele pentru a înțelege mai bine rolul FRA la nivelul statelor membre și pentru a sensibiliza factorii decizionali naționali, aici având un rol esențial membrii Consiliului de administrație, agenții de legătură naționali, organizațiile societății civile, dar și alți actori naționali. Desigur, partenerii Agenției susțin eforturile de comunicare ale acesteia.

O altă prioritate strategică o constituie planificarea lucrărilor Agenției și evaluarea impactului lor. În acest sens, FRA dispune de instrumente variate necesare planificării activităților și clasificării acestora în ordinea priorităților. Evaluarea planificării proiectelor FRA (FRAPPE) are loc la începutul fiecărui proiect și cuprinde definirea indicatorilor necesari evaluării viitoare a rezultatelor în termeni de realizări și impact eventual. MATRIX este instrumentul principal de gestiune de proiect utilizat de Agenție de mai mulți ani cu rezultate pozitive. Acest instrument permite planificarea, înregistrarea și urmărirea cercetării, dar și a activităților de producție, de comunicare și de participare a părților interesate. Pentru completarea și perfecționarea acestor mecanisme se va facilita includerea unui proiect în programul anual prin definirea activităților, a rezultatelor și a indicatorilor, dar și prin identificarea resurselor umane și financiare necesare, această procedură aplicându-se în special proiectelor multianuale care necesită un volum mare de resurse. De asemenea, pentru măsurarea rezultatelor și a realizărilor, vor fi elaborați noi indicatori și noi termeni de referință, atât la nivelul proiectelor, dar și la nivel macro. În același timp, instrumentul de evaluare a bugetului pe activitate, având rolul de a controla și gestiona totalitatea activităților, va permite ameliorarea eficacității alocării resurselor.

Raportul anual de activitate al FRA cuprinde o gamă mult mai largă de indicatori pentru fiecare proiect permițând reflectarea tuturor activităților anuale ale Agenției. Câteva exemple de cifre pe

care FRA le colectează deja sunt cele referitoare la numărul de exemplare de publicații difuzate, de formulare de evaluare care provin de la grupul de vizitatori și de participanți la evenimente etc.

Agenția are la dispoziție de mai multe instrumente pentru a clasa eficient lucrările sale ținând cont de priorități și evaluează impactul lor. Precizăm că, așa cum se arată în documentele FRA, activitățile de evaluare sunt prevăzute din primele etape ale unui proiect; iar noul cadru de evaluare a performanței se aplică tuturor proiectelor, cele mai bune practici fiind împărtășite în cadrul Agenției.

În baza priorităților strategice ale FRA, a fost elaborat Planul multianual pentru perioada 2017-2019. Acesta cuprinde pe domenii tematice: accesul la justiție și cooperarea judiciară; victimele criminalității și despăgubirile pentru victimele criminalității; societatea de informații și, în special, respectarea vieții private și protecția datelor cu caracter personal; integrarea romilor; drepturile copilului; rămâne actual interesul pentru cooperarea judiciară, cu excepția celei din domeniul penal; discriminarea bazată pe sex, rasă, culoare, origine etnică sau socială, caracteristici genetice, limbă, religie sau credință, convingeri politice sau altele, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere, dizabilitate, vârstă sau orientare sexuală; imigrarea și integrarea migranților, vizele, controlul la frontiere și azilul; rasismul, xenofobia și intoleranța care le sunt asociate; anchetele Agenției Drepturilor Fundamentale – acoperind diferite domenii din cadrul multianual; proiecte transversale privind toate domeniile cadrului multianual.

Așa cum am arătat mai înainte una din prioritățile FRA o reprezintă întărirea legăturilor la nivel național. De altfel, evaluarea externă a Agenției a recomandat întărirea importanței și impactului activităților FRA la nivel național. În aceste condiții, membrii Consiliului de administrație împreună cu experți din cadrul Agenției au lansat mai multe inițiative pentru a întări contribuția acesteia la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene.

În România, cităm, cu titlu de exemplu, crearea unor puncte de informare FRA cu concursul Institutului Român pentru Drepturile Omului, la sediul acestuia, la Parlamentul României, la Școala Națională de Studii Politice și Administrative București, Universitatea Ecologică București, la Facultatea de Drept a Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” din Cluj ș.a. În aceste puncte

de informare s-au pus la dispoziția celor interesați materiale documentare privind Carta Drepturilor Fundamentale și activitatea Agenției Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, unele primite de la FRA altele realizate de IRDO.

În cadrul Universității Internaționale a Drepturilor Omului, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația „Clubul de la Cheia”, Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Asociația pentru Națiunile Unite din România, cu concursul mai multor instituții academice, au fost incluse cursuri consacrate Cartei Drepturilor Fundamentale și a legislației Uniunii Europene<sup>9</sup>.

De asemenea, Institutul Român pentru Drepturile Omului a fost partenerul din România al FRA în proiectul pilot CLARITY, instrument online interactiv pentru apărarea drepturilor omului creat pentru a acorda sprijin persoanelor care consideră că le-au fost încălcate drepturile fundamentale. Acest instrument oferă informații privind instituțiile cărora se pot adresa acestor persoane, privind modul de formulare a petițiilor ș.a., reamintim faptul că Institutul realizase anterior un alt proiect FRA: „Agenda școlară”.

---

<sup>9</sup> A se vedea Morten Kjaerum, *The EU Charter of Fundamental Rights: assessing and responding to the training needs of legal practitioners and public officials. The role of National Human Rights Bodies in Fundamental Rights*, Bruxelles, 18 decembrie 2014.

De asemenea, cercetătorii Institutului Român pentru Drepturile Omului au participat alături de cadrele didactice ale Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” – București, de membrii și consilierii Comisiei pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale și de membrii Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării la conferințele anuale consacrate nediscriminării și egalității de șanse, conferințe care s-au desfășurat cu participarea reprezentanților FRA, membri ai Consiliului de Administrație și experți ai Agenției. Lucrările au fost publicate în volume adesea prefăcute de directorul Agenției.

În revistele trimestriale editate de IRDO, în buletinele lunare ale acestuia sau în diverse volume este prezentată activitatea Agenției, astfel încât orice persoană interesată să aibă posibilitatea de a o cunoaște<sup>10</sup>.

Desigur, activitățile desfășurate la nivel național consacrate Agenției Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, cunoașterea misiunii acesteia de „a contribui ca drepturile fundamentale să devină o realitate pentru toți, în cadrul Uniunii Europene” și a activității FRA sunt mult mai numeroase.

---

<sup>10</sup> S-au remarcat în activitățile din acest domeniu organizate de IRDO sau care s-au desfășurat cu participarea IRDO, dintre cercetătorii acestuia: dr. Adrian Bulgaru, prof.univ.dr. Mihai Milca, dr. Anca Moș, Valeriu Rendec, Marius Mocanu, Daniela Albu, Olivia Florescu, Mihaela Scarlat, Carmen Năstase, Teodor Lorenz, Ioana Anca Iancu ș.a.

# IMPLICAȚIILE JURIDICE, POLITICE ȘI ECONOMICE ALE BREXIT-ULUI

ANCA IOANA IANCU\*

GHEORGHE IANCU\*\*

## Abstract:

The referendum on leaving the European Union triggered substantial political consequences that have generated on their turn other economic and legal consequences.

Brexit would create adjustment problems in many areas, not only for the UK but also for the European Union member states and especially for those with full membership rights. Likewise, it is almost impossible to analyze only the legal implications of Brexit without its links with the political and economic foundations of such implications.

Procedure laid down in art. 50 of the European Union Treaty, which will take about two years from the date a Member State officially notifies the European Union that it wants to leave the Union, would allow the negotiation of a new agreement between Britain and the European Union but such a negotiation is not mandatory.

**Keywords:** Brexit, European Union, UK referendum, economy, freedom of movement, non-discrimination

## Résumé:

Le référendum pour la sortie de la Grande Bretagne de l'Union européenne a produit des conséquences politiques importantes et, qui, à leur tour, ont entraîné des conséquences économiques et juridiques.

Le Brexit va créer des problèmes d'adaptation, dans plusieurs domaines, non seulement pour la Grande Bretagne, mais également pour l'Union européenne et surtout pour les Etats membres.

En même temps, il est presque impossible d'analyser seulement les implications juridiques du Brexit, sans prendre en considération les fondements de ces implications, qui sont politiques et économiques.

La procédure prévue par l'art.50 du Traité de l'Union européenne qui va durer deux ans environ à partir du moment où un Etat membre notifie officiellement à l'Union européenne qu'il désire quitter cette Union permettra la négociation d'un nouvel accord entre la Grande Bretagne et l'Union européenne, sans que cette négociation soit obligatoire.

**Mots-clés:** Brexit, Union européenne, Grande Bretagne, référendum, économie, liberté de circulation, non discrimination.

## I. CONSIDERAȚII ISTORICE

Marea Britanie nu a fost semnatară a Tratatului pentru crearea Comunității Economice Europene, iar prima sa solicitare pentru a deveni membră a acestei organizații a fost formulată deabia în anul 1963. Cea de a doua a fost formulată în anul 1973.

Împotriva acestor solicitări s-a manifestat Franța, care a invocat o serie de practici din agricultura britanică, incompatibile cu cele din Europa. Mai mult, în cadru negocierilor prealabile, Franța a invocat faptul că intrarea Marii Britanii în Comunitatea Economică Europeană ar însemna, printre altele, și o diminuare consistentă a sumelor primite de aceasta de la Uniune, pentru agricultură. De altfel, ca urmare a disensiunilor, apărute în timp, dintre Franța și Marea Britanie, prima s-a retras, la un moment dat, și din unele grupuri de lucru ale Uniunii și nu numai.

După părăsirea puterii de către Charles de Gaulle, Marea Britanie a formulat o a treia solicitarea de a fi membru al Comunității Economice Europene, iar Tratatul de aderare a fost semnat în ianuarie 1972 de fostul prim-ministru britanic Edward Heath, liderul

Partidului Conservator. Documentul astfel semnat a fost depozitat pe data de 18 octombrie 1972. De menționat, este că, de-a lungul istoriei prezenței Marii Britanii în Comunitatea Economică Europeană și apoi în Uniunea Europeană, conservatorii au fost alături de apartenența acestui stat la Uniune, cu unele excepții singulare din ultimul timp.

Marea Britanie s-a alăturat efectiv Comunității deabia în 1973. În 1974, Partidul Liberal, condus de Harold Wilson, a contestat alegerile din octombrie al aceluiași an, invocând necesitatea renegocierii termenilor de aderare a Marii Britanii, ca membru al Comunității Economice Europene, și a desfășurării unui referendum pentru rămânerea în Comunitate, dar în alte condiții care ar trebui negociate.

În 5 iunie 1975, fără nicio legătură cu ceea ce sugera Wilson, a avut loc referendumul pentru confirmarea calității Marii Britanii de membru cu drepturi depline al Comunității Economice Europene, iar rezultatele au fost: 64% participare la vot, de 67,2% pentru conformare și deci pentru dobândirea calității de membru cu drepturi depline al Comunității.<sup>1</sup> Majoritatea partidelor politice au fost

\* Cercetător științific.

\*\* Prof.univ.dr.

<sup>1</sup> A se vedea Alex May, Britain and Europe since 1945, 1999; Davis Butler, The 1975 Referendum, Euroreferendum.com.

pentru rămânerea în Comunitatea Economică Europeană, excepțiile au fost Partidul Liberal, dar în cadrul căruia jumătate dintre membrii au votat și ei pentru rămânerea în Uniunea Europeană la Conferința din 26 aprilie 1974. Interesant este că 7 dintre cei 33 de membri ai Cabinetului britanic au fost împotriva rămânerii ca membru în Comunitatea Economică Europeană a Marii Britanii.

În perioada 1975 – 1980, calitatea Marii Britanii de membru a Comunității a fost contestată de Partidul Liberal și de unele sindicate britanice, iar în perioada de după 1990, de către unii membrii ai Partidului Conservator și de noul Partid al Independenței Marii Britanii (constituit în 1993). Interesant este faptul că, în anul 2015, acest nou partid a obținut 12,6% în alegerile generale, cu discursul părăsirii Comunității de către Marea Britanie. Spre exemplu, în 1983 în alegerile generale din acel an, Partidul Conservator, în frunte cu șeful Cabinetului Margaret Thatcher, a fost total împotriva ieșirii din Comunitatea Economică Europeană.<sup>2</sup> În anul 1985 Marea Britanie a ratificat Actul Unic European, care a reprezentat prima majoră modificare a Tratatului de la Roma (1957), fără niciun referendum. De asemenea, discuții contradictorii, cât privește rămânerea în Comunitatea Economică Europeană, au mai existat și în momentul adoptării Tratatului de la Maastricht la 1 noiembrie 1992, intrat în vigoare la 1 ianuarie 1993, și a Tratatului de la Lisabona, care a intrat în vigoare la 1 decembrie 2009.

În 2012, David Cameron, primul ministru de atunci al Marii Britanii, a respins cererea de organizare a unui referendum pentru părăsirea de către Marea Britanie a Uniunii Europene, dar nu a respins o asemenea posibilitate în viitor.<sup>3</sup> Sub presiunea Partidului Independenței Marii Britanii, în luna ianuarie 2013, David Cameron a anunțat că Partidul Conservator de guvernământ, al cărui președinte era, va organiza un referendum înainte de 2017 pentru renegocierea condițiilor de aderare, dacă va fi reales în 2015.

În anul 2015 Partidul Conservator a câștigat alegerile generale parlamentare, și este la putere și în acest moment, iar Legea privind referendumul pentru Uniunea Europeană a fost promovată în Parlament. Cu toate acestea Partidul Conservator, consecvent de

<sup>2</sup> Idem.

<sup>3</sup> A se vedea Tarran Brian, *The Economy: a Brexit vote winner? Significance*, vol.13, Issue 2, 8 aprilie 2016.

altfel, și David Cameron erau în favoarea renegocierii condițiilor referitoare la menținerea Marii Britanii în Uniunea Europeană, dar pe baza a patru principii, și anume: protejarea față de piața a țărilor non-euro; reducerea „benzii – roșii”; exceptarea Marii Britanii ca primă țară deschisă pentru ajutorarea celorlalți și restrângerea imigrării în Uniunea Europeană. Negocierile au început în februarie 2016, iar în cadrul lor au fost acceptate reducerea unor noi imigrări.<sup>4</sup>

Într-o ședință a Camerei Comunelor din 22 februarie din 2016, David Cameron a anunțat ca referendumul va avea loc pe data de 23 februarie 2016 și a citit declarația de renegociere. Cu această ocazie au fost anunțate și temele referendumului, și anume: renegocierea condițiilor de aderare a Marii Britanii la Comunitatea Economică Europeană și la Uniunea Europeană, a vorbit despre eventuala activare a art. 50 din Tratatul de la Maastricht, urmată de negocierile în cadrul cărora va fi încheiat acordul de ieșire din Uniune.<sup>5</sup>

De asemenea, Cameron a arătat ca va activa prevederile art. 50 din Tratatul de constituire a Uniunii Europene din 1993, imediat după votul exprimat de popor, într-un termen de doi ani de la negocierea exit-ului.

## II. CAMPANIA PENTRU BREXIT

În campania pentru Brexit s-au constituit două mari grupuri, unul pentru părăsirea Uniunii Europene din care au făcut parte organizații cum ar fi: Leave.EU, Grassroots Out, Get Britain Out și Better Off Out și un altul, Britain Stronger in Europe, pentru menținerea în Uniunea Europeană, care a fost prezidat de Stuart Rose. Acest grup a fost denumit în mod informal – Remain, denumire care apărea pe toate banerele acestui grup social. În acest ultim grup au mai fost incluși și: Conservatives In, Labour In for Britain, Intogether (Liberali Democrați), Greens for a Better Europe, Scientists for EU, Environmentalists for Europe, Universities for Europe și Another Europe is Possible.<sup>6</sup>

<sup>4</sup> A se vedea Sparrow Andrew, *PM accused of weak stance on Europe referendum*, *The Guardian*, London, UK, 1 iulie 2012.

<sup>5</sup> David Cameron sets out EU reform goals, *BBC News*, 11 noiembrie 2016

<sup>6</sup> A se vedea Ian Sone, *Vote leave designated as official EU referendum out campaign*, 13 aprilie 2016; *Better off out* și *Leave.eu*, mai 2016; *Conservatives In*, 2 iunie 2016.

Referendumul a avut loc pe data de 23 iunie 2016, iar rezultatele au fost anunțate în dimineața zilei de 24 iunie 2016 de către Comisia Electorală pentru Rezultatele Referendumului a Marii Britanii. Foarte precis, în favoarea părăsirii Uniunii Europene au votat 51,89% (17.410.742) dintre participanți, iar în favoarea rămânării în Uniunea Europeană doar 48,11% (16.141.241) dintre participanți.<sup>7</sup>

Interesant este faptul că a existat și o a doua petiție care chema la un al doilea referendum și care a atras peste 4 milioane de semnături, dar această petiție a fost respinsă de Guvern pe data de 4 iulie 2016.<sup>8</sup>

### III. CONECINȚELE BREXIT-ului

#### 1. Consecințele politice

Ca urmare a referendumului pentru părăsirea Uniunii Europene s-au produs consecințe politice substanțiale, care le-au influențat și pe celelalte economice și juridice.

Astfel, David Cameron a anunțat că va demisiona în octombrie 2016, iar după demisia sa, doamna Theresa May a devenit prim-ministru, ca urmare a acceptării sale de către Partidul Conservator. George Osborne a fost înlocuit de Philip Hammond la Ministerul de Justiție, Boris Johnson a fost numit secretar de stat pentru afacerile externe și ale Commonwealth-ului, iar David Davis a devenit secretar de stat pentru extinderea Uniunii Europene. Interesant este și faptul că, Nigel Farage, președintele UKIP, și-a anunțat și el demisia pe 4 iulie 2016.<sup>9</sup> Apoi, după modelul Marii Britanii, și alte state membre ale Uniunii Europene au sărbătorit ieșirea acesteia din cadrul Uniunii. Între aceste state sunt: Olanda, care a anunțat ca va urma exemplul Marii Britanii și va organiza un referendum în acest sens. Un asemenea pericol a fost reliefat și de Gordon Brown fost președinte al Partidului Liberal și fostul prim-ministru britanic, care a semnat Tratatul de la Lisabona.<sup>10</sup>

Pe data de 28 iunie 2016, Parlamentul European a dezbătut ieșirea Marii Britanii din

cadrul Uniunii Europene, iar ca urmare a adoptat o moțiune prin care cererea acestui stat activarea imediată a prevederilor art. 50 din Tratatul de constituire a Uniunii Europene.<sup>11</sup>

În același timp, prevederile art. 50 nu ar putea fi invocate ca fiind baza unor noi negocieri pentru calitatea de viitor membru al Uniunii. Într-o opinie exprimată de către un judecător constituționalist al Tribunalului Suprem German, Udo Di Fabio, o asemenea posibilitate ar exista, dar procedura de reîntoarcere a Marii Britanii în Uniunea Europeană ar dura foarte mult timp, pentru că doar notificarea unei asemenea intenții trebuie să fie urmată de un termen de 12 luni.<sup>12</sup> În același timp, eventualele negocieri separate cu Londra, Scoția sau Irlanda de Nord constituie o violare a Tratatului de la Lisabona, pentru că acesta protejează integritatea teritorială a statelor membre ale Uniunii Europene.

#### 2. Necesitatea punerii în aplicare a prevederilor art. 50 din Tratatul Uniunii Europene

Imediat după referendum, Cameron a declarat că viitorul prim – ministru va activa prevederile art. 50, iar la ședința Cabinetului de pe data de 27 iunie 2016, s-a decis constituirea unui grup de funcționari publici, condus de conservatorul Oliver Letwin, care să procedeze la intensificarea lucrărilor referitoare la această problemă, pentru că aceasta este foarte importantă pentru viitorul prim-ministru.<sup>13</sup> Theresa May, după preluarea funcției de prim-ministru, declara că dorește să lucreze cu Consiliul European pentru găsirea unei soluții constructive în acest sens. O poziție asemănătoare a fost susținută și de Cancelarul Germaniei, Angela Merkel.<sup>14</sup> Fostul prim-ministru Tony Blair arăta, pe data de 28 octombrie 2016, că sunt necesare eforturi pentru ca britanicii să înțeleagă toate consecințele și implicațiile Brexit-ului. În același timp, acesta arăta că referendumului ar trebuie să-i urmeze un nou referendum sau chiar alegeri generale, în care poporul britanic să decidă dacă

<sup>7</sup> Eu referendum results, Sky News (United Kingdom), 24 iunie 2016.

<sup>8</sup> Brexit: Petition for second EU referendum rejected, BBC News, 9 iulie 2016.

<sup>9</sup> Idem.

<sup>10</sup> Brexit, David Cameron to quit after UK votes to leave EU, BBC, 24 iunie 2016.

<sup>11</sup> BBC News 28 iunie 2016, Brexit vote: Bitter exchanges in EU parliament debate.

<sup>12</sup> A se vedea Udo di Fabio, Future of the European Union-Chin up FAZ Frankfurter Allgemeine Zeitung, 7 iulie 2016.

<sup>13</sup> A se vedea Henley Jon, Will art. 50 ever be triggered? The Guardian 26 iunie 2016.

<sup>14</sup> A se vedea Rankin Jennifer, What is art. 50 and why is it so central to the Brexit debate? The Guardian, 25 iunie 2016



Marea Britanie ar trebui să părăsească Uniunea Europeană. Tony Blair arăta de asemenea, că ieșirea Marii Britanii din cea mai mare uniune politică și renunțarea la dreptul de a utiliza cea mai mare piață comercială din lume, reprezintă o mare greșeală.<sup>15</sup>

Procedura prevăzută de art. 50, care va dura aproximativ doi ani de la data la care un stat membru notifică oficial Uniunii Europene că dorește să părăsească această Uniune, va putea permite negocierea unui nou acord cu Uniunea Europeană, fără ca această negociere să fie obligatorie.

Ceea ce este însă de reținut, este faptul că, Parlamentul britanic, care este deținătorul suveranității naționale, va trebui și el să se pronunțe în legătură cu toate aspectele, pe care le ridică Brexit-ul, chiar dacă voința poporului trebuie respectată. În același timp, actul Parlamentului va trebuie să fie sancționat de Regină, sancționarea care nu a mai fost refuzată din 1707.

În alte cuvinte, este necesară o lege a Parlamentului britanic pentru notificarea oficială către Uniunea Europeană că Marea Britanie dorește să părăsească Uniunea Europeană. Soluționarea este și mai grea având în vedere că Marea Britanie nu are o constituție scrisă, iar în domeniu nu există common law și nici cutume constituționale, pentru că este pentru prima dată când a apărut o situație de Brexit.<sup>16</sup>

În soluționarea acestei probleme, Curtea Supremă britanică va avea și ea un cuvânt greu de spus în legătură cu notificarea în cauză și cu rolul Parlamentului într-o asemenea procedură constituțională. De altfel, în prezent Curtea Supremă a Marii Britanii analizează o asemenea cauză.

Anterior datei referendumului pentru Brexit, s-a susținut foarte clar faptul că, ratificarea unui tratat internațional este o prerogativă regală, dar ratificarea unui tratat referitor la Uniunea Europeană este o prerogativă care cere un act prealabil al Parlamentului. Numai că, nicăieri nu este reglementat cum se face și cine este implicat în notificarea ieșirii dintr-un tratat existent, pentru că această problemă de rezolvat nu a apărut niciodată pînă în prezent.

<sup>15</sup> A se vedea Gordon Brown, The key lesson of Brexit is the globalisation must work for all of Britain, The Guardian, 29 iunie 2016; Joe Watts Political Editor, Brexit: Tony Blair says there must be a second vote on Uks membership of EU, The Independent, 28 octombrie 2016.

<sup>16</sup> A se vedea Eva-Maria Poptcheva, Art.50 TEU: Withdrawal of a Member State from the EU, Briefing Note for European Parliament.

În ultimul timp, a apărut ca o necesitate de soluționat, importanta discuție legată de implicarea sau nu a Parlamentului în acțiunea de notificare oficială a Uniunii Europene și de punere în aplicare a art. 50. Pe baza acestor noi teme, în Speța Santos și Miller versus Secretarul de stat pentru extinderea Uniunii Europene, a Curții Supreme, se arată că în cazul Brexit-ului, notificarea nu se poate face de către Guvern, fără aprobarea Parlamentului.<sup>17</sup>

În același timp, într-o altă opinie, se afirmă că, o notificare fără o prealabilă autorizare a acesteia de către Parlament nu ar putea fi în concordanță cu regulile constituționale britanice.<sup>18</sup>

De asemenea, Partidul Popoarelor Interesate de Schimbare, format din cetățeni ai Angliei, Scoției, Gibraltarului, Irlandei de Nord, Țara Galilor și expații din Anglia în Franța, agreează că art. 50 nu ar putea fi activat fără un act al Parlamentului britanic, pentru că: prerogativele regale sunt reziduale și au fost abrogate de legile scrise constituționale interne, iar, ca urmare, executivul nu ar putea utiliza aceste prerogative pentru ca Marea Britanie să părăsească Uniunea Europeană; dacă orice prerogative de putere ar subzista în acest domeniu, această putere nu ar putea să fie extinsă și la abrogarea, modificarea sau reînnoirea drepturilor fundamentale ale cetățenilor; o asemenea prerogativă de putere ar constitui un abuz dacă ar fi utilizată pentru activarea ieșirii Marii Britanii din Uniunea Europeană.<sup>19</sup>

Cu toate acestea, Guvernul este pe cale să activeze prevederile art. 50, fără implicarea Parlamentului, prin utilizarea prerogativelor regale. De altfel, o asemenea abordare a fost pusă pe tapet de un număr de solicitări adresate unor instanțe judecătorești, altele decât Curtea Supremă, care au fost soluționate anterior sesizării acesteia din urmă. Guvernul motivează o asemenea atitudine prin faptul că dă efect voinței poporului, prevăzută în Legea referendumului din 2015. Mai mult, arată Guvernul, ieșirea din Uniunea Europeană nu este de competența justiției, așa cum este decizia de intrare în Uniunea Europeană, ci este o foarte importantă problemă politică rezervată Coroanei. Dacă totuși ar

<sup>17</sup> Judicial Review, Litigation over the correct constitutional process for triggering Article 50 TEU, Lexologie, october 13.2016.

<sup>18</sup> A se vedea Proctor Kate, Cameron sets up Brexit unit, Yorkshire Post, West Yorshire, 13 octombrie 2016. A se vedea și The Times, 30 unie 2016.

<sup>19</sup> Lexologie, Judicial review litigation over the correct constitutional process for triggering Article 50 TEU, october 13.2016.

fi utilizată justiția, atunci o asemenea utilizare trebuie făcută conform regulilor dreptului constituțional, iar prerogativele regale depind de intențiile legislative ale Parlamentului britanic.<sup>20</sup> Așa cum deja am arătat, Curtea Supremă a început dezbaterile acestei probleme în luna decembrie 2016.

În acest scop, au avut loc audierile de la Curtea Divizionară, în fața Lordului Șef al Justiției, maestrului Barourilor și Lordului Justiției Lichidărilor, pe datele de 13 octombrie 2016 și de 17 octombrie 2016. Curtea Divizionară a decis că va înainta un apel la Curtea Supremă la începutul lui decembrie 2016, pentru ca aceasta să decidă asupra poziției finale asupra problemei înainte ca Guvernul să realizeze, în martie, ceea ce intenționează să facă, adică să activeze prevederile art. 50.<sup>21</sup>

### 3. Legea Marii Abrogări

În octombrie 2016, primul-ministru al Marii Britanii a anunțat că martie 2017 este termenul final pentru activarea art. 50 și a promis o Lege a Marii Abrogări, care va abroga Legea Comunităților Europene din 1972 și va reintroduce în legislația Marii Britanii toate deciziile în vigoare în legislația Uniunii Europene. Aceasta trebuia să fie adoptată în sesiunea de toamnă a Parlamentului din anul 2016 și înainte de negocierile pentru activarea art. 50 sau în timpul lor, dar acest fapt nu s-a realizat.<sup>22</sup> De asemenea, Scoția a arătat că, o asemenea lege ar trebui să aibă și acordul Parlamentului scoțian, mai ales că potrivit Legii scoțiene din 1998, orice lege care trece prin Parlamentul scoțian trebuie să fie conformă dreptului european. Apare o contradicție greu de soluționat, și anume: necesitatea ca legile scoțiene să fie conforme dreptului european, pe de o parte, și dorința Angliei de a avea consimțământul Parlamentului scoțian care, dacă ar fi dat, ar altera dreptul scoțian, pe de altă parte.<sup>23</sup>

<sup>20</sup> Speța Attorney General versus De Keyser s Royal Hotel, Mason Rowena, Theresa May s great repeal bill: what s going to happen and when ?, The Guardian, 2 octombrie 2016.

<sup>21</sup> Brexit art. 50 Challenge to quickly move to Supreme Court, Bloomberg, 19 iulie 2016. A se vedea și Full judgment, Agnew and others, Applying for leave to apply for judicial review versus HM Government and SoS for Northern Ireland and SoS for exiting the EU.

<sup>22</sup> A se vedea Brooks Libby, May tells Strugeon Holyrood will be fully engaged în art. 50 decision, London UK, 15 iulie 2016.

<sup>23</sup> A se vedea Laura Hughes, Brexit department spends more than 250.000 de lire sterline on legal advice in just two months, Daily Telegraph, 9 septembrie 2016.

### 4. Pozițiile de negociere

Diferiți lideri ai Uniunii Europene au luat poziție în legătură cu Brexit-ul, înainte de invocarea art. 50. Astfel, Jean Claude Juncker cerea membrilor Comisiilor Uniunii să nu se angajeze în niciun fel de contacte sau discuții în legătură cu Brexitul.<sup>24</sup>

Donald Tusk spunea că, Marea Britanie nu va putea avea acces la Piața Europeană, dacă nu acceptă cele patru libertăți ale Uniunii Europene referitoare la mărfuri, capital, servicii și mișcare.<sup>25</sup>

Angela Merkel spunea că, este sigură ca negocierile nu vor avea loc în acord cu principiile Uniunii. Trebuie și vrem să facem diferența între o țară care dorește să fie membru al familiei Uniunii Europene și o alta care nu vrea așa ceva.<sup>26</sup>

Nicola Sturgeon, primul-ministru al Scoției, a declarat că Scoția refuză să consimtă legislația care reglementează părăsirea Uniunii Europene, cu toate că Scoția nu ar putea bloca Brexit-ul.<sup>27</sup>

Theresa May, noul prim-ministru conservator al Marii Britanii, clarifica negocierile cu Uniunea Europeană și arăta, într-o abordare mai largă prezentată în Scoția pe data de 15 iulie 2016, că este foarte important, mai întâi, să vedem dacă vom activa prevederile art. 50 și apoi să discutăm de negocieri.<sup>28</sup>

### 5. Efectele economice

Trezoreria britanică estima că, menținerea în Uniunea Europeană a Marii Britanii ar avea efecte pozitive în domeniul comerțului și ar fi grave în cazul contrar.<sup>29</sup>

Suporterii Brexit-ului susțin că, ieșirea Marii Britanii din Uniunea Europeană va permite eliminarea unor taxe și ca urmare vor crește cheltuielile guvernamentale.<sup>30</sup> În caz contrar, britanicii vor plăti în continuare o contribuție la bugetul Uniunii Euro-

<sup>24</sup> Leaving the EU – Research paper 13/42. House Commons Library, 1 July 2013, Retrieved 19 May 2015.

<sup>25</sup> A se vedea Parker George, Britain turns to private sector for complex Brexit talks, Financial Times, Retrieved 5 July 2016.

<sup>26</sup> A and O Legal opinion on EEA membership.

<sup>27</sup> EFTA Bulletin Decisions Shaping in the European Economic Area, European Trade Association, March 2009. Retrieved 19 May 2015 și Jonathan Lindsell, 12 August 2013, Fax democracy ? Norway has more clout than you know. Civitas.org.uk.

<sup>28</sup> The basic futures of the EEA Agreement, European Free Trade Association. Retrieved 8 August 2013.

<sup>29</sup> Brexit and the UKs public finances, Institute for Finances Report 116, May 2016.

<sup>30</sup> Eu referendum. Vote leave sets out post-Brexit plans BBC News, 15 June 2016.

pene.<sup>31</sup> Ceea ce este interesant este faptul că, Institutul Britanic pentru Studii Fiscale nota că, majoritatea previziunilor de impact al Brexit-ului asupra economiei Marii Britanii indică faptul că, guvernul ar putea avea mai puțini bani de cheltuit, chiar dacă nu mai ar avea de plătit nimic Uniunii Europene.<sup>32</sup>

Pe data de 15 iunie 2016, suporterii părăsirii Uniunii Europene au prezentat foaia de parcurs a Marii Britanii după Brexit. Parlamentul ar trebui să voteze mai multe legi, cum ar fi: Legea finanțelor pentru restituirea TVA-ului în anumite situații; Legea controlului azilului și a imigrării și în mod automat a dreptului cetățenilor Uniunii Europene de a intra în Marea Britanie; Legea serviciului național de sănătate, pe baza căreia se vor aduce în plus 100 milioane de lire sterline; Legea Uniunii Europene; Legea comerțului pentru începerea negocierilor cu țările din afara Uniunii; Legea de abrogare a Legii comunităților europene 1972, a încetării jurisdicției Curții Europene de Justiție asupra britanicilor și a încetării plății contribuțiilor la bugetul Uniunii Europene.<sup>33</sup>

Experții World Pensions Council și Universitatea din Bath arătau că dincolo de discuțiile care se poartă în legătură cu Brexit-ul, economia Marii Britanii va rămâne robustă chiar și după Brexit. Atractivitățile economice britanice nu vor cădea, iar războiul comercial cu Londra nu este în interesul niciunuia.<sup>34</sup>

Pe data de 10 august 2016, Institutul de Studii Fiscale Britanic a publicat raportul finanțării de către Consiliul de Cercetări Economice și Sociale. Acest raport atenționează pe britanici că se află în fața unor mari alegeri dificile, dacă nu ar rămâne cu beneficiile Uniunii Europene, ca membri cu drepturi depline ai Uniunii, în ceea ce privește restricțiile migrației. Același Institut arată că, toate costurile reducerii creșterii economice ar avea efecte grele pentru Brexit și pentru Germania, mai ales că producția auto germană depinde foarte mult de exporturile britanice. Astfel, de exporturile britanice depind 750.000 de locuri de muncă în Germania, iar în Marea Britanie 3

milioane de locuri de muncă depind de exporturile în Uniunea Europeană. Se adaugă faptul că predicțiile economice sunt totuși incerte.

După referendum, Bundestagul german a publicat o analiză a consecințelor Brexit-ului pentru Uniunea Europeană și în special pentru Germania.<sup>35</sup> Conform analizei, Marea Britanie este, după Statele Unite și Franța, a treia cea mai importantă piață pentru produsele germane. Exportul de bunuri și servicii al Germaniei către Marea Britanie este de aproape 120 de miliarde de euro anual, ceea ce înseamnă circa 8% din exporturile germane. În 2014 s-a înregistrat un surplus de piață de 36,3 miliarde de euro.

O dată cu Brexitul, Uniunea Europeană a pierdut a doua mare economie a sa, a treia mare populație și centrul financiar al lumii.<sup>36</sup> De asemenea, prin Brexit Uniunea Europeană a pierdut al doilea mare contributor la bugetul acesteia (11,5 miliarde de euro), după Germania (14,3 miliarde de euro), dar înaintea Franței (5,5 miliarde de euro).<sup>37</sup> Ca urmare, pierderea va trebui să fie acoperită, de statele rămase membre ale Uniunii Europene, cum ar fi Germania 4,5 miliarde euro în 2019 și 2020. Apoi, statele membre vor trebui să acopere participarea Marii Britanii la capitalul Băncii Europene pentru Investiții, la care aceasta avea o contribuție de 16 la sută.<sup>38</sup> De asemenea, prin Brexit, Uniunea Europeană a pierdut și o parte din puterea sa militară care include scutul nuclear și al doilea vot ca și puterea în Consiliul de Securitate al ONU.

Desigur că, Brexit-ul va crea probleme de adaptare, în foarte multe domenii, nu numai pentru Marea Britanie, ci și Uniunii Europene și mai ales statelor membre cu drepturi depline a acesteia. De asemenea, este aproape imposibil de analizat numai implicațiile juridice ale Brexit-ului, fără legăturile sale cu bazele unor asemenea implicații, care sunt politice și economice. Pentru aceste motive, analiza de față a fost făcută prin examinarea implicațiilor juridice împreună cu cele

<sup>31</sup> Agreement with the Swiss Federation, free movement of persons, European Commission, 14 July 2016.

<sup>32</sup> De Meulemeester Claudia, Country risk. Experts says UK economy will quickly recover from Brexit shock, Euromoney 17 June 2016.

<sup>33</sup> A se vedea Steven Swinford, Britain could be up to 70 billion worse off if it leaves the Single Market after Brexit, IFS warms, 10 August 2016.

<sup>34</sup> Claim hard Brexit could cost UK 10bn in tax, Financial Times, 4 October 2016.

<sup>35</sup> A se vedea Angreas Koenig, Okonomische Aspekte eines Eu-Austritts des Vereingniten Konigreichs (Brexit), Deutsche Bundestag, 27 iunie 2016.

<sup>36</sup> EU-Austritt des UK: Diese Folgen hat der Brexit fur Deutschland und die EU, Merkur, 22 August 2016.

<sup>37</sup> A se vedea Hendrik Kafsack, EU Haushalt: Deutschland uberweist das meiste Geld an Brussel, FAZ.

<sup>38</sup> Reuters-dpa, Brexit wird teuer fur Deutschland, FAZ, 10 sept.2016.

politice și economice. De altfel, tot ceea ce este juridic este generat în conținut și formă de bazele puterii într-un stat, și anume cea economică și socială, iar politic înseamnă social.

### **Serviciile financiare**

Principalul efect s-ar putea manifesta în domeniul bancar. Orașul Londra este principalul lider pentru serviciile financiare din lume, în special, pentru tranzacțiile financiare de schimb valutar pentru euro. O asemenea poziție a fost decisă de Uniunea Europeană, cu referire la produsele financiare, iar această decizie expiră în cazul în care Brexit-ul va fi activat. Foarte important este faptul că industria serviciilor financiare cuprinde circa 1 milion de locuri de muncă, iar Trezoreria ar pierde circa 5 miliarde de lire sterline anual. În mod indirect, aceste cifre ar putea crește cu 71.000 de locuri de muncă și 10 miliarde de lire sterline anual, ceea ce reprezintă aproximativ 2% din veniturile din taxe ale Marii Britanii.<sup>39</sup>

### **Finanțarea academică**

Universitățile britanice beneficiază de circa 16% din finanțarea totală, pe care o acorda Uniunea Europeană pentru cercetare. Problema este cum va putea acoperi Marea Britanie această finanțare după Brexit. Au fost deja încheiate acorduri referitoare la finanțarea cercetărilor științifice de către Uniunea Europeană cu Israel și Elveția. S-a sugerat de asemenea că, astfel de acorduri pot fi încheiate și cu Marea Britanie, după părăsirea Uniunii Europene, pentru că stabilimentele de cercetare și educația poporului vor putea fi finanțate în cei doi ani de negocieri de după Brexit.<sup>40</sup>

De asemenea, Guvernul Britanic a promis că majoritatea tipurilor de granturi de cercetare, în orizontul de finanțare a anului 2020, vor fi finanțate de Marea Britanie, pe durata rămasă pentru terminarea lor după Brexit.<sup>41</sup>

<sup>39</sup> A se vedea Cressey Daniel, Academics across Europe join Brexit debate, *Nature*, 531 (7596); 559-559, Doi:10.1038/531559a.

<sup>40</sup> A se vedea Cressey Daniel, UK government gives Brexit science funding guarantee, *Nature.com*. Doi:10.1038/nature.2016.20434.

<sup>41</sup> A se vedea Sample Ian, UK scientists dropped from EU projects because of post-Brexit funding fears, *The Guardian* 12 July 2016.

Interesant este faptul că după Brexit un foarte mare număr de proiecte de cercetare au fost afectate, pentru că partenerii europeni și-au redus utilizarea cercetărilor britanice, creându-se astfel o anumită incertitudine în finanțarea cercetării științifice britanice.<sup>42</sup>

### **6. Situația Scoției, Londrei și Gibraltarului**

Separarea negocierilor cu Marea Britanie de cele cu regiunile pro Uniunea Europeană par a fi o violare a Tratatului de la Lisabona, pentru că afectează integritatea unui stat, integritate care este pusă în mod explicit sub protecția art. 4 par. 2 din Tratat.<sup>43</sup>

Înainte de referendumul pentru Brexit, s-a sugerat necesitatea independenței Scoției, dacă Marea Britanie ar vota ieșirea din Uniunea Europeană. Marea Britanie a votat pentru ieșirea din Uniunea Europeană, dar Scoția a votat pentru menținerea în Uniune. Ca urmare, se precipită necesitatea organizării unui referendum pentru independența Scoției.<sup>44</sup> Fostul prim-ministru al Scoției, Henry McLeish susținea ca ar fi de acord cu independența Scoției, dar în anumite condiții, fără să le fi enumerat.<sup>45</sup> Cei care sunt împotriva Brexit-ului în Scoția, sugerau că independența acestei regiuni ar trebui să se facă fără eventuale bariere comerciale ale Uniunii Europene, cât timp Scoția rămâne în cadrul Marii Britanii și apoi fără costuri adiționale la reîntrirea Scoției în Uniune.<sup>46</sup> Aceleași condiții sunt sugerate și pentru ieșirea din Marea Britanie și reîntrirea în Uniunea Europeană a Irlandei de Nord, Gibraltarului și a Londrei.<sup>47</sup>

Primarul Londrei a sugerat de altfel, o petiție care cheamă la declararea acesteia ca fiind independentă de Marea Britanie, iar pentru acest

<sup>42</sup> A se vedea Udo Di Fabio, Future of the European Union-Chin upl, *FAZ. Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 7 July 2016.

<sup>43</sup> A se vedea Simons Ned, Nicola Sturgeon denies she has Machiavellian wish for Brexit, *The Huffington Post UK*, 24 January 2016.

<sup>44</sup> A se vedea Simons Ned, Nicola Sturgeon, Scotland will quit Britain if UK leaves EU, Warms Tony Blair, *The Huffington Post UK*, 26 January 2016.

<sup>45</sup> Scotland, Brexit and UK, *Scotland in Union*, January 2016.

<sup>46</sup> Its time for London to leave UK, 24 June 2016.

<sup>47</sup> Londoners want their own independence after Brexit result, *The Washington Post*, 24 June 2016.

fapt au fost primite mii de semnături.<sup>48</sup> Cât privește viitorul statut al Londrei, petiționarii sugerează să i se creeze același statut cu al orașului-stat Singapore, pentru a rămâne în Uniunea Europeană.<sup>49</sup> Așa cum arăta Sadik Khan, nu este posibilă totuși o independență completă, ci doar mai mulț putere și autonomie.<sup>50</sup>

Cât privește Gibraltarul, care a fost cedat prin Tratatul de la Utrecht<sup>51</sup>, acesta dorește să rămână în Uniunea Europeană, dar ca teritoriu britanic. Spania, însă, a arătat că după Brexit, se vor declanșa negocierile pentru stăpânirea Gibraltarului.<sup>52</sup>

### **7. Granițele cu Republica Irlanda, Irlanda de Nord și Franța**

Aceste granițe au fost stabilite în 1920 fără a avea nevoie de control de graniță, iar după Brexit există intenția de a se menține un asemenea statut de graniță.<sup>53</sup> După Brexit și pentru prevenirea imigrării ilegale dinspre Republica Irlanda spre Marea Britanie, Guvernele acestor state au agreeat în octombrie 2016 un plan. Controlul de frontieră britanic va fi aplicat tuturor porturilor și aeroporturilor irlandeze, pentru a preveni trecerea dintre sudul și nordul irlandez.<sup>54</sup>

În luna februarie 2016, primarul din Saint-Quentin arăta că dacă Marea Britanie părăsește

Uniunea Europeană, se va putea trece de la Calais la Dover. Francezii nu vor mai păzi granița britanică, pentru că nu mai este a Uniunii Europene.<sup>55</sup> După Brexit, primarul în cauză a cerut președintelui Franței să negocieze Tratatul cu Marea Britanie referitor la granița sa cu Franța. Președintele Franței însă a refuzat propunerea făcută, sub motivul că nu are niciun sens, mai ales că granița de la Calais este închisă și va rămîne așa.<sup>56</sup>

### **8. Imigrarea**

Lideri conservatori au susținut că imigrarea dinspre Uniunea Europeană nu ar trebui să fie afectată după Brexit.<sup>57</sup> În luna iulie 2016 s-a sugerat că Marea Britanie va fi scutită de Uniunea Europeană pentru o perioadă de 7 ani de aplicarea regulilor Uniunii referitoare la libertatea de mișcare a refugiaților, perspectivă care este, în acest moment, pe masa negocierilor.<sup>58</sup> În cazul în care, se va putea încheia un acord, Marea Britanie și-ar păstra accesul la piața comunitară, dar ar fi obligată să plătească o importantă contribuție anuală Uniunii Europene. O asemenea posibilitate a creat un rift furios în cadrul conservatorilor împotriva liderilor Uniunii.<sup>59</sup>

---

<sup>48</sup> Londonedependence petition calls for London to join the EU on its own, 24 iunie 2016.

<sup>49</sup> One expert argues that following Brexit, London needs to back control; Sullivan Conor, Londoners dismayed at Uks European divorce, Financial Times, 24 iunie 2016; Sadiq Khan, Now London must Take back control, london.gov.uk, 28 iunie 2016.

<sup>50</sup> A se vedea Swinford Steven, Gibraltar suggesting it wants to stay in EU in the event of Brexit, The Daily Telegraph, 14 aprilie 2016.

<sup>51</sup> Încheiat în 1713 ca urmare a încheierii Razboiului de succesiune la Tronul Spaniei.

<sup>52</sup> Britain does not want return to Northern Ireland border controls, says May, Irish Times, 26 iulie 2016.

<sup>53</sup> Irish Republic signals support for UK plan to avoid post-Brexit hard border, Guardian, 10 octombrie 2016.

<sup>54</sup><http://www.irishtimes.com/news/politics/oireachtas/brexit-ireland-has-no-agreement-with-uk-on-use-of-irish-posts-1.2844005>.

---

<sup>55</sup> Q&A: Would Brexit really move the jungle to Dover ? aprilie 2016.

<sup>56</sup> A se vedea Buchanan, Elsa, Francois Hollande reject suspension of Le Trouquet treaty despite UK Brexit, International Business Times, 30 iunie 2016.

<sup>57</sup> Anushka, Anushka, Restricting immigration will be at heart of Brexit deal, Theresa May says, The Guardian, 31 august 2016.

<sup>58</sup> HM Treasury analysis: the long-term economic impact of EU membership and the alternatives, Government of the UK, 6 iunie 2016.

<sup>59</sup> A se vedea J. Redwood, The end of British austerity starts with Brexit, The Guardian, 14 aprilie 2016.

# EDUCAȚIA PENTRU VALORI PRIN DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE FUNDAMENTALE ALE OMULUI

ELENA ROXANA VIȘAN

## **Abstract:**

The genesis of education is to be found in the Roman mythology embodied by Edulica the goddess, a symbol of the responsibility in raising and feeding the children during the ancient times. By springing out from the symbolism and the etymology of the Latin *educare* / *educere*, one idea has transgressed throughout the centuries: that education has been the cultural and the spiritual food for the entire human evolution in the sense of pulling the man out of his natural shell state and consequently shaping, developing and maturing the fundamental core of his physical, psychic, moral, aesthetic, cognitive, affective and volitional being.

The education of the human being has gradually evolved over time having as starting point the human value „regarded as the quintessence of all human qualities that usually generate appreciation for the qualities of a human being as a universal actor implied in the defining and the recognition of his or her „inherent dignity and of that of the human family members, in their equal and inalienable rights”.

In this respect the human rights have been established and forwarded by their very own nature, independent of any forces that might have influenced them. In the evolution of human society and of education, they have constituted themselves as a science of human rights rooted in values such as freedom, equality, justice, tolerance, solidarity and responsibility under the protection and the requirements of the law.

**Keywords:** science of human rights, education for values, equal opportunities, sustainable development objectives, educational freedom, the right to education, principles.

## **Abstrait:**

La genese de l'éducation se trouve dans la mythologie romaine incarné par la deesse Edulica, le symbole de la responsabilité pour l'éducation et l'alimentation des enfants pendant la période antique.

A partir du symbolisme et de l'etymologie du mot latin „educare/educere, on transmet l'idée que l'éducation est la nourriture culturelle et spirituelle de l'évaluation humaine entière afin de tirer l'homme de son état naturel et de construire développer et maturiser les cotes fondamentaux de son être: le physique, le psychique, le moral, l'esthétique, la cognition, l'affectivité et le volitif.

L'éducation de l'être humain a progressivement endue à travers le temps ayant comme point de départ la valeur humaine considérée comme la somme de toutes les qualités qui engendrent l'appréciation pour l'homme l'atuer universel pour la définition et la reconnaissance „de la dignité inhérente des membres de la famille humaine et de leurs droits égaux et inaliénables.

Dans ce sens, les droits de l'homme se sont construits et transmis par leur nature, autonomes de toute puissance, qui sous l'influence de l'évolution de la société humaine et de l'éducation se sont créés autour d'une science des droits de l'homme avec des racines comme: la liberté, l'égalité, la justice, la tolérance, la solidarité et la responsabilité sans la protection et l'exigence de la loi.

**Mots- cles:** la science des droits de l'homme, l'éducation par les valeurs, l'égalité des chances, des objectifs de développement durable, la liberté éducationnelle, le droit à l'éducation, des principes.

## **1. Educația, libertate a omului**

În toate epocile, educația a fost tratată ca o latură inerentă a dezvoltării ființei umane, fără granițe, o valoare a societății democratice transmisă din generație în generație, fără de care omenirea nu poate căpăta valențele ascensiunii sale.

Omenirea luată ca un ansamblu face parte integrantă dintr-o singură civilizație planetară, în care ființa umană trebuie înțeleasă și tratată din perspectiva relațiilor sale cu semenii, cu societatea, ca cetățean, în complexitatea sa conform

art. 2 din Declarația Universală a Drepturilor Omului: „Fiecare om se poate prevala de toate drepturile și libertățile proclamate (...) fără nici un fel de deosebire ca, de pildă, deosebirea de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări”.

Bazată pe gândirea pragmatică a omului, pe influențele de natură locală, regională, națională și internațională, pe contextele istorico-politice, sociale, culturale și economice, *știința drepturilor*

omului se transmite și dezvoltă printr-o implicare directă și precisă a educației ca prin instruire și educație să se dezvolte respectul pentru drepturi și libertăți și să se asigure prin măsuri progresive, de ordin național și internațional, recunoașterea și aplicarea lor universală și efectivă, atât în sânul popoarelor statelor membre, cât și al celor din teritoriile aflate sub jurisdicția lor<sup>1</sup>.

Această abordare holistică marchează momentul nașterii dreptului modern al drepturilor omului, în care factorul primordial al promovării și garantării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului reprezintă *exercitarea dreptului la educație*, transmisă prin instituțiile de învățământ și cultură, prin organizațiile naționale și internaționale ce militează neobosit la continuitate, identitatea cunoașterii și a valorificării fundamentelor esențiale ale omenirii.

Declarația Universală a Drepturilor Omului enunță consensul comunității internaționale într-un „ideal comun ce trebuie atins de toate popoarele și toate națiunile” în domeniul drepturilor omului, în care persoana nu e privită ca simplu obiect sau simplu beneficiar al unor acorduri globale<sup>2</sup>.

Calea învățării drepturilor omului trebuie definită prin abordarea tridimensională: cognitivă, afectivă și activ-participativă, în vederea creionării unei ființe umane complexe și responsabile.

Transmiterea cognitivă se fundamentează prin identificarea și consolidarea conceptelor/noțiunilor de ordin juridic, administrativ, social, economic prin însușirea istoricului drepturilor omului, prin valorificarea unor competențe social-civice, susținute de programe școlare cu tematică și discipline corespunzătoare: Educație pentru drepturile omului, Educație pentru cetățenie democratică, Cultură civică, Drepturile copilului, Educație pentru dreptul de proprietate intelectuală, Educație financiară, Dreptul Internațional Umanitar, etc.

Elementul afectiv este stimulat de starea de empatie, relatările și exemplele din evoluția omenirii regăsite în literatură, istorie, artă, teatru. Abordarea activ-participativă se manifestă prin adoptarea unor programe și proiecte în parteneriat cu societatea civilă: asociații, fundații ce militează

pentru apărarea și promovarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Privită ca un templu al respectării demnității umane, educația transmite valori care corespund nevoilor, aspirațiilor social-culturale, politice, economice, precum și a tuturor idealurilor generatoare de libertate, egalitate, dreptate, responsabilitate într-o societate democratică.

Consacrarea art. 1 din Declarația Universală a Drepturilor Omului prin care „toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi”, denotă recunoașterea, preocuparea permanentă în apărarea și valorificarea omului, ridicarea lui în lumina divină, a tuturor actorilor statali și non-statali. Totodată, respectul pentru om reiese și din respectul pentru viața privată a acestuia, prin interzicerea oricăror imixțiuni nejustificate ce lezează integritatea morală, onoarea, renumele persoanei.

Adevăr fundamental, evident ce nu are nevoie de demonstrație este libertatea tratată ca o valoare fundamentală, umană, fără de care omul nu poate exista și prin care se autodesăvârșește. Desăvârșirea persoanei pornește din dorința acerbă de cunoaștere și identificare cu idealurile educaționale. Astfel educația trebuie privită ca un act liber în situația în care vizează dezvoltarea lipsită de constrângere a omului, înțeleasă ca un act creator potențial, unde o persoană educată este o persoană liberă<sup>3</sup>.

Printr-o educație eficientă și continuă, ființa umană își dezvoltă personalitatea, dobândind trăsături de caracter necesare participării la viața socială, se regăsește în respectul drepturilor omului, valorilor familiei, a valorilor naționale și a protecției mediului înconjurător pentru ca în viitor să contribuie la păstrarea și dezvoltarea acestora<sup>4</sup>.

Libertatea educațională presupune aspecte privind alegerea formei de educație, a instituției de învățământ, precum și dreptul de a instrui pe ceilalți atunci când acțiunea ta este justificată din punct de vedere juridic – ca persoană fizică reprezentând instituția de educație, sau ca persoană

<sup>1</sup> Preambul Declarația Universală a Drepturilor Omului

<sup>2</sup> A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului un sistem în evoluție*, IRDO, București, 2007, p.25.

<sup>3</sup> Realizarea dreptului la educație. Document de lucru prezentat de Mustapha Mehedi la a 50-a sesiune a Subcomisiei pentru lupta împotriva discriminării și protecția minorităților, E/C.N./Sub.2/1998/10, par.20.

<sup>4</sup> A se vedea Dr. A. V. Nedelcu-Ienei, *Dreptul la învățătură. Drept fundamental al omului*, IRDO, București, 2007, p. 56.

juridică autorizată să transmită cunoștințe în concordanță cu legislația în vigoare.

Dacă *educația ca scop* urmărește acțiuni de formare a personalității umane și se referă la rezultatele ce urmează să se obțină în cadrul unui șir de acțiuni educaționale, *educația ca mijloc* contribuie la dezvoltarea persoanei în formarea unor atitudini pozitive față de drepturile și libertățile fundamentale ale omului; persoana fiind capabilă să ia decizii pertinente cu privire la viața individuală, dar și a colectivității din care face parte. Educația trebuie să urmărească „dezvoltarea deplină a personalității umane”, avându-se în vedere dezvoltarea din punct de vedere fizic intelectual, moral și spiritual, precum și „întărirea respectului pentru drepturile omului și libertățile fundamentale”<sup>5</sup>.

Prevederile art. 26, alin.(2) din Declarația Universală a Drepturilor Omului<sup>6</sup>; ne trimit cu gândul la o educație pentru valori în spiritul solidarității față de diversitatea culturală, națională, etnică, religioasă, care să mențină pacea internațională. Numai prin informare, cunoaștere și instruire se poate forma o cultură a drepturilor omului și un progres în egalitatea de șanse.

## 2. Egalitate prin educație

O contribuție în educația pentru valori îl are principiul egalității „*ideea cardinală a drepturilor omului*”<sup>7</sup> susținută de cei trei piloni: egalitate de șanse, egalitate în fața legii, egalitate de gen.

Egalitatea de șanse este strâns legată de egalitatea de gen care are la bază asigurarea participării depline a fiecărei persoane la viața economică și socială, fără deosebire de origine etnică, sex, religie, vârstă, dizabilități sau orientare sexuală. În ceea ce privește directivele europene în domeniul egalității de șanse și de tratament pentru femei și bărbați, fiecare directivă corespunde uneia sau mai multor teme: plată egală pentru muncă de valoare egală; tratament egal la locul de muncă; tratament egal cu privire la sistemul de

securitate socială; protecția maternității; organizarea timpului de lucru și cel de odihnă; concediul parental.

Principiul egalității de șanse pentru femei și bărbați este dezvoltat în legislația românească în următoarele domenii de activitate:

- domeniul muncii prin art. 41, alin.(4) din Constituție, ce prevede egalitatea salarizării privind prestația muncii atât de femei, cât și de bărbați: „femeile au salariu egal cu bărbații”. Tot legea fundamentală reglementează în art. 41, alin.(5) accesul la negocieri colective în materie de muncă: „Dreptul la negocieri colective în materie de muncă și caracterul obligatoriu al convențiilor colective sunt garantate”.
- accesul la educație instituit copilului, adultului, vârstnicului presupune unanimitate în dezvoltarea, formarea femeilor și a bărbaților; acesta determină măsuri verosimile de transformare și repunere în drepturi a egalității de gen. Ministerul Educației, prin inspectoratele școlare asigură includerea în planurile de învățământ, precum și în activitatea curentă a unităților de învățământ, a măsurilor de respectare a principiului egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați .
- ocuparea unor funcții publice este susținută de Constituția României prin art. 16, alin. (3) „Statul român garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții și demnități”.

Domeniile amintite mai sus includ a doua generație de drepturi ale omului: cele sociale, economice și culturale, drepturi care nu ignoră și disprețuiesc demnitatea umană, ci asigură făurirea unei lumi în care oamenii devin egali și liberi. Din perspectiva conținutului acestora este necesară intervenția statului în garantarea și asigurarea lor denumite astfel drepturi pozitive.

În același timp, art. 7 din Declarație suține că: „Toți oamenii sunt egali în fața legii și au, fără nici o deosebire, dreptul la o egală protecție a legii. Toți oamenii au dreptul la o protecție egală împotriva oricărei discriminări”, ceea ce presupune materializarea principiului egalității în fața legii, a dreptului la protecție egală fără deosebire în fața legii.

De asemenea, trebuie menționată și egalitatea în desfășurarea actului de justiție prevăzută în

<sup>5</sup> A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului un sistem în evoluție*, IRDO, București, 2007, p.25.

<sup>6</sup> Învățământul (...) trebuie să promoveze înțelegerea, toleranța, prietenia între toate popoarele și toate grupurile rasiale sau religioase, precum și dezvoltarea activității Organizației Națiunilor Unite pentru menținerea păcii.

<sup>7</sup> A se vedea Victor Dan Zlătescu, Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului în acțiune*, IRDO, București, 1994, p.7.



art. 10: „Orice persoană are dreptul în deplină egalitate de a fi audiată în mod echitabil și public de către un tribunal independent și imparțial care va hotărâ fie asupra drepturilor și obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acușări în materie penală îndreptată împotriva sa”. Aceste drepturi largesc „sfera generațiilor de drepturi”<sup>8</sup> ce exprimă stadiul de dezvoltare al societății actuale bazată pe forța lăuntrică a individului/poporului chintesența suveranității și independenței justiției. Considerate drepturi negative datorită implicării statului în exercitarea lor, conferă oportunitatea de a crea o lume individualistă în care ființa umană ocupă locul central în proliferarea unei culturi a drepturilor omului.

### 3. Responsabilitate prin educație

Într-un cadru universal valabil, educația pentru valori poate fi fructificată prin conținutul Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă a ONU, adoptată la Summit-ul privind progresul, din septembrie 2015, program de acțiune globală în domeniul dezvoltării cu caracter universal și care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economice, sociale și de mediu.

Referindu-se la etica profesiei medicale, Hipocrate afirma: „Primum non nocere” – „Înainte de toate să nu faci rău!”, dicton care printr-o interpretare transdisciplinară, îl transpunem întregii vieți sociale. În acest sens educația pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului este garanția realizării omenirii, promovată prin politicile naționale și internaționale, de cooperare pentru dezvoltare.

Dezvoltarea societății se poate realiza prin susținerea unei educații de calitate ce conferă persoanei pârghiile necesare de învățare pe tot parcursul vieții – „life, long, learning”. Preocuparea în acest sens se îndreaptă nu numai într-o investiție eficientă a copilului, ci și în regăsirea acesteia în viitorul adult -, „când este pe de o parte, politică a statului, a sistemului, iar pe de altă parte, este motivație personală de dezvoltare continuă”.<sup>9</sup> Implicarea, solicitarea întregii capacități de

învățare a fiecăruia dintre noi, răspunderea acțiunilor noastre precum și valorificarea tuturor resurselor materiale, sociale, spirituale și raționale creează o conexiune a cunoașterii între actorii statali și nonstatali ai societății contemporane.

Educația privită ca un întreg complex al devenirii ființei umane, ea este pragul dintre sfera omului natural și produsul ancestral al creației divine prin cunoașterea de sine și nutrirea „nevoii de a fi și a deveni ceea ce deja omul a fost și este – dornic de desăvârșire!”<sup>10</sup>

România susține obiectivele definite de comunitatea internațională pentru asigurarea prosperității și dezvoltării la nivel global, exprimate prin Agenda 2030 adoptată și garantată de pactele/tratatele internaționale, agendă în care se regăsesc 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD). Printre aceste obiective este **Educația de calitate**, promovată prin oportunitățile de învățare de-a lungul vieții pentru toți, educație ce are ca efecte eradicarea sărăciei, obstacolul principal în asigurarea dezvoltării sociale și economice a lumii.

Programul Agendei 2030 are ca scop asigurarea dezvoltării durabile, fundamentată prin dreptul la educație prezentat ca o prioritate și realitate a vieții individuale și colective fără de care omenirea nu ar putea progresa. Pentru ca efectele educației să fie vizibile avem nevoie de determinare colectivă, perpetuă, care să garanteze păstrarea identității culturale, a valorilor fundamentale ființei umane impunând informare, acumulare, transmitere, evaluare periodică a competențelor certificate de prioritățile vieții sociale, economice, politice prezente și viitoare.

Acțiunea întreprinsă de actorii statali internaționali pentru următorii 15 ani în vederea combaterii inegalităților, a injustiției și protejării planetei până în 2030 nu poate fi realizată decât prin forța înălțătoare a **Educației pentru valori**, cea prin care barierele mentale și de comunicare, temporale reazează la un nivel superior întregul mapamond, unde calități ale persoanei ca: libertatea personală, responsabilitatea în sarcinile asumate; voință și dorință de a participa la treburile publice; interes pentru multiculturalitate, capacitate de dialog; disponibilitate pentru acceptarea diferențelor și respectul pentru lege, definesc cetățeanul prezent și viitor.

<sup>8</sup> A se vedea K. Vasak, Les dimensions internationales des droits de l'homme, UNESCO, Paris, 1978, p.7 și urm.

<sup>9</sup> Prof. univ.emerit.dr. Laurențiu Șoitu, Educația continuă, dreptul fiecăruia și raspunderea tuturor, IRDO, 2016, p.7.

<sup>10</sup> Ibidem, p.11.

# SOLICITANȚII DE AZIL DIN MOTIVE CLIMATICE

IOAN ZONGA\*

## Abstract:

The UN Convention on Refugees was formally adopted on July 28, 1951 to solve the refugee problem in Europe after World War II. This international Treaty defines a refugee as a person with a well-founded fear of persecution for reasons of race, religion, nationality, membership to a particular social group or political opinion. From the definition presented it results that it does not specifically refer to people living in certain areas that are affected by global warming changes.

Climate change is a major threat to states security and will continue to pose a threat in the not too distant future. For this reason it may affect up to disappearance entire communities in Asia, Australia, Oceania, Central America, Africa and especially the Pacific. Changes from global warming and desertification, water scarcity, drought, earthquakes or floods will force many people to leave the southern hemisphere of the planet increasingly affected by climate change, and take refuge in the northern hemisphere of the planet. Long term weather changes will encourage farmers, fishermen and herders to go away from affected areas, especially those in rural areas and to move to urban areas.

**Keywords:** asylum seekers, climatic changes, international protection, refugees.

## Résumé :

La Convention de l'ONU concernant le statut des réfugiés a été formellement adoptée le 28 juillet 1951 afin de résoudre le problème des réfugiés d'Europe après la Deuxième Guerre mondiale. Ce traité international définit le réfugié comme étant une personne ayant une crainte bien fondée d'être persécutée pour des raisons de race, de religion, de nationalité, d'appartenance à un certain groupe social ou pour des opinions politiques. Il résulte de cette définition que les personnes qui habitent dans des zones affectées par des changements climatiques ne sont pas considérées comme des réfugiés.

Les changements climatiques représentent une menace majeure pour la sécurité des Etats et continuera de représenter une menace dans le futur pas très lointain, ayant pour conséquence la disparition des communautés entières en Asie, en Australie, en Océanie, en Amérique centrale, en Afrique et surtout dans la zone du Pacifique. Les changements produits par le réchauffement global, tels que la désertification, l'absence de l'eau, la sécheresse prolongée, les tremblements de terre ou les inondations, vont déterminer beaucoup de personnes à quitter l'hémisphère sud de la planète affectée de plus en plus par des changements climatiques, et de se réfugier dans l'hémisphère nord de la planète. A long terme, les changements météorologiques vont obliger les agriculteurs, les pêcheurs ou les bergers de partir loin des zones affectées, particulièrement des zones rurales, et de s'installer dans des zones urbaines.

**Mots- clés :** demandeur d'asile, changements climatiques, protection internationale, réfugiés.

## 1. Scurt istoric al azilului.

Egiptenii au practicat azilul încă din perioada în care erau un mare imperiu fiind considerat un privilegiu al suveranului (faraonului) acordat preoților pentru a putea proteja locurile sacre – temple, sanctuare, altare, etc. – și împrejuriile lor.

Refugiul a fost folosit și de către hitiți pentru a acorda protecție în sanctuarele lor unor persoane care erau acuzate de comiterea unor infracțiuni cu caracter politic, aparținând popoarelor vecine (Asirieni, Mitanni, Babilonieni, Hurieni).

Terminologic cuvântul „azil” este de origine latină (*asylum*) și provine din cuvântul grec *asylia* (inviolabil, traducerea literară fiind „interzis împotriva furtului”) care este o formă a lui „asylos” (inviolabil). Etimologic termenul *asylos* provine din

*a (nu) și syle* (a prinde/a aresta), iar de aici rezultă că termenul *azil (asylum)* înseamnă „a nu putea fi urmărit” sau „a nu fi arestat” „protecție împotriva persecuției” „loc de scăpare, adăpost, refugiu”. Cu timpul, sensul cuvântului *asylos* a evoluat pentru a desemna un loc unde o persoană fugărită de urmăritorii săi pentru comiterea unei infracțiuni se putea ascunde și solicita refugiu, cel puțin până la derularea unui proces corect în noul stat (polis-noua cetate).

În Grecia antică, statele fiind organizate în cetăți și zonele din jur, fiecare cetate avea propria orânduire și cod de legi, motiv pentru care cetățile au ajuns la o învoială ca de „inviolabilitate” să se bucure toate persoanele care munceau în afara propriei cetăți și se aflau în afara jurisdicției ei, precum negustorii, sportivii, pelerinii, artiștii, atleții, etc., ea fiind recunoscută de toate cetățile<sup>1</sup>. Inviolabilitatea era caracteristică templelor, alta-

\* Cercetător științific.

relor, sanctualelor și se numea *asylahiera*<sup>2</sup>. Respingerea unei solicitări de protecție era considerată un sacrilegiu<sup>3</sup>, dar cu toate acestea nu toți cei care solicitau refugiu îl și primeau, ei trebuia să-i convingă pe preoți că merită să beneficieze de protecția noii cetății și față de urmăritorii săi, iar infracțiunea era mai degrabă de natură politică.

În Roma antică azilul era acordat, în special sclavilor fugiți de la stăpânii lor din diverse motive, pentru o perioadă limitată de timp, pentru a opri răzbunarea imediată a urmăritorilor acestora până la organizarea unui proces pentru a se dezbată motivele pentru care solicitantii de azil erau fugăriți. Această perioadă se încheia odată cu decizia dată de magistrat în urma unui proces prin care putea obliga sclavul să se reîntoarcă la stăpânul său ori putea să-l declare liber, moment în care urmăritorii săi nu mai puteau să-i facă nimic. După ce Grecia a fost cucerită de romani, au impus restricții templelor privind acordarea azilului<sup>4</sup> sub pretextul că abuzează foarte multe persoane condamnate de el. În anul 22 AD Senatul Roman a solicitat templelor grecești să aducă dovezi concludente în favoarea dreptului lor de a acorda azil, motiv pentru care majoritatea templelor au fost obligate să renunțe la acest drept<sup>5</sup>. Toate acestea deoarece templele acordau azil mai degrabă infractorilor care fugeau să scape de executarea unor pedepse și nu puteau fi extrădați<sup>6</sup> decât persoanelor care aveau reală nevoie de protecție.

<sup>1</sup> A se vedea Ulrich Sinn, „Greek Sanctuaries as Place of Refuge” in Nanno Marinatos and Robin Hagg (eds.), „Greek Sanctuaries: New Approaches”, London, Routledge 1993, p. 71.

<sup>2</sup> A se vedea Rob W. M. Schumacher, „Three Related Sanctuaries of Poseidon: Geraistos, Kalaureia and Tauron” în Nanno Marinatos and Robin Hagg (eds.), „Greek Sanctuaries: New Approaches”, London, Routledge 1993, p. 55.

<sup>3</sup> A se vedea Ulrich Sinn, „Greek Sanctuaries as Place.....op.cit., p. 72.

<sup>4</sup> A se vedea Tacite, *Annales*, IH, 63, coll. Bude, Vol. 11 in S. Prakash Sinha, „Asylum and International Law”, The Hague: Martinus Nijhoff, 1971, p. 9.

<sup>5</sup> A se vedea S. Prakash Sinha, „Asylum and International Law”, The Hague: Martinus Nijhoff, 1971, p. 9; N. M. Trenholme, „The Right of Sanctuary in England; A Study in Institutional History”, 1903, p. 5.

<sup>6</sup> A se vedea Coleman Phillipson, „The International Law and Custom of Ancient Greeks and Romans”, vol. 1, 1911 (reprinted Buffalo, NY: William S. Hein, 2001, p. 361); Rigsby, *Asylia*, p. 11; and Christopher L. Blakesley, „The Practice of Extradition from Antiquity to Modern France and the United States: A Brief History,” Boston College International and Comparative Law Review, 4, 1981, p. 41.

După *Edictum Mediolanense* a lui Constantin cel Mare din 313 AD privind Toleranța între credincioși, bisericile creștine au devenit locul cel mai căutat pentru azil. În 392 AD Împăratul roman Teodosius menționează pentru prima dată faptul că cei care caută refugiu în Sanctuare (biserici) nu vor putea fi îndepărtați cu forța. De asemenea se acceptă primirea refugiaților acuzați de crime grave precum omor și faptul că înalții prelați vor pleda pentru indulgență, milă, în timpul proceselor<sup>7</sup>.

Pornind de la aspectele istorice și etimologice ale noțiunii de azil, reiese că originile conceptului de azil în sfera juridică au fost dezvoltate de *Hugo Grotius*<sup>8</sup>, considerat a fi unul dintre părinții dreptului internațional public. În scrierile sale acesta precizează că azilul „era meritat doar de cei ale căror minți sunt nevinovate” nu de aceia „a căror viață este plină de fapte rele”, motiv pentru care el considera că de multe ori azilul a fost o cauză de război<sup>10</sup>.

În doctrină s-a reținut că noțiunea de „*asylum*” cuprinde mai degrabă anumite locuri, suprafețe sau teritorii, unde o persoană nu poate fi arestată ca urmare a faptului că spațiul respectiv este protejat de o forță națională.

## 2. Azilul după cel de-al doilea război mondial

Dreptul internațional de a solicita azil a fost recunoscut în Declarația Universală a Drepturilor Omului adoptată de Adunarea Generală ONU la 10 decembrie 1948. Art. 14 privind dreptul de azil, prevede astfel „În caz de persecuție, orice persoană are dreptul de a căuta azil și de a beneficia de azil în alte țări. Acest drept nu poate fi invocat în caz de urmărire ce rezultă în mod real dintr-o crimă de drept comun sau din acțiuni contrare scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite<sup>11</sup>.”

După terminarea celui de-al doilea război mondial conducătorii statelor lumii s-au întâlnit pentru a hotărî soarta refugiaților europeni (germani,

<sup>7</sup> A se vedea Justinian, *Digest*, trans. Alan Watson as *Digest of Justinian*, vol. 1 Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Press, 1998, at 1.12.2.

<sup>8</sup> A se vedea Hugo Grotius, „De jure belli ac pacis”, trad. A. C. Campbell, 1814, Hyperion Press 1979.

<sup>9</sup> Idem, II.21.5.1.

<sup>10</sup> Idem, II.21.4.6.

<sup>11</sup> [http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR\\_Translations/rum.pdf](http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/rum.pdf).

polonezi, austrieci, etc.) și după mai multe întâlniri s-a decis adoptarea Convenției de la Geneva din 28 iulie 1951 privind statutul refugiaților și înființarea unei agenții în cadrul ONU care să se ocupe special de întoarcerea refugiaților europeni în țările de origine. În Convenția ONU refugiatul este definit ca fiind o persoană cu o temere bine întemeiată de persecuție pe motive de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinie politică, fără a fi cuprinse și persoanele care locuiesc în anumite zone afectate de schimbările generate de încălzirea globală. Conceptul de refugiat a fost extins la persoanele refugiate în urma conflictelor sau a altor violențe prin Protocolul din 31 ianuarie 1967, la Convenția din 1951 privind refugiații și prin convențiile regionale din America Latină și Africa.

La nivel european Carta drepturilor fundamentale ale UE prevede dreptul de azil la art. 18. „Dreptul de azil este garantat cu respectarea normelor prevăzute de Convenția de la Geneva din 28 iulie 1951 și de Protocolul din 31 ianuarie 1967 privind statutul refugiaților și în conformitate cu Tratatul privind Uniunea Europeană și cu Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (denumite în continuare „tratatele”)”<sup>12</sup>.

### 3. Migrația

Declarația Universală a Drepturilor Omului prevede la art. 13, alin. 1 faptul că „oricine are dreptul să se deplaseze liber și să își stabilească reședința pe teritoriul oricărui stat” și că „oricine are dreptul să părăsească o țară, inclusiv cea de origine și să se întoarcă în țara sa”<sup>13</sup>.

Profesorul Charles Keely<sup>14</sup> preciza că „fiecare țară este generatoare de migranți, țară de tranzit sau de destinație” și „nicio țară nu rămâne în afara fluxurilor migratorii internaționale”. Iar V. Miftode definește fenomenul migrației ca fiind „o expresie spațială a mobilității sociale”<sup>15</sup>.

În definiția migrației se au în vedere argumente de ordin economic, social, cultural, asupra

căroră „deplasarea are o mare influență asupra compoziției sociale a populației, modificând relațiile de natură rasială, etnică și relațiile de clasă, fiind în același timp o sursă importantă de creștere numerică a populației urbane”<sup>16</sup>. A.G. Johnson definește migrația drept o „deplasare fizică a oamenilor înăuntrul sistemelor sociale și între ele”<sup>17</sup> fiind unul dintre cei care au avut în vedere argumentele economice, sociale, culturale.

O definiție clasică a migrației bazată pe influența socio-economicului este dată de sociologul Jan Szczepanski, care explică mobilitatea socială ca fiind „seria de fenomene care rezidă în deplasarea indivizilor sau a grupurilor din loc în loc în spațiul social”<sup>18</sup>.

### 4. Migranți sau refugiați climatici?

Migrantul climatic este considerat ca fiind individul obligat să migreze din zona de domiciliu sau reședință din cauza unor schimbări climatice precum seceta îndelungată, deșertificarea, salinizarea, industrializarea excesivă, creșterea nivelului apelor, fenomene extreme precum tornade, tsunami care îi afectează nivelul de trai și îi provoacă o stare de insecuritate.

Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) a definit migrații climatici ca fiind „persoanele sau grupul de persoane care, din cauza unor motive stringente cum ar fi schimbările progresive de mediu care le afectează negativ viețile sau condițiile de viață, sunt obligate să își părăsească căminul sau aleg să facă acest lucru, temporar sau permanent și care se mută fie în interiorul, fie în afara granițelor”. De asemenea OIM a definit și refugiații climatici ca fiind „persoanele nevoite să se mute din cauza alterărilor subite sau graduale ale mediului natural în legătură cu cel puțin unul dintre cei trei factori care determină schimbările climatice: creșterea nivelului mării, evenimente extreme, respectiv seceta sau deficitul de apă”. Tot OIM a identificat trei tipuri de migranți climatici: *de urgență*, acele persoane refugiate în mod temporar din cauza

<sup>12</sup> <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=RO>.

<sup>13</sup> [http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR\\_Translations/rum.pdf](http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/rum.pdf).

<sup>14</sup> Profesor în cadrul George Town University, Washington D.C.

<sup>15</sup> A se vedea Miftode, V., *Migrațiile și dezvoltarea urbană*, Editura Junimea, Iasi, 1978, p. 154.

<sup>16</sup> A se vedea Johnson, A.G., *Dicționarul Blackwell de Sociologie*, București: Editura Humanitas, 2007, pp. 215-216.

<sup>17</sup> Idem, p. 216.

<sup>18</sup> A se vedea Szczepanski, J. *Noțiuni elementare de sociologie*. București: Editura Științifică Szczepanski, 1972, p. 402.

unui eveniment survenit în mod neașteptat precum tsunami, cutremur, uragane, tornade; *cei forțați*, persoanele obligate să plece din cauza deteriorării treptate a condițiilor de mediu din diverse cauze naturale, precum deteriorarea coastelor, sau provocate de om, defrișări sistematice; *migranți climatici economici*, acele persoane care aleg să părăsească locurile de baștină pentru a evita problemele viitoare care se pot ivi.

Organizația Națiunilor Unite a definit refugiații climatici ca fiind „persoanele forțate să-și părăsească locurile natale, temporar sau permanent, din cauza unei degradări naturale sau ca urmare a acțiunii umane a mediului, care a provocat mari dezechilibre calității vieții persoanelor respective”.

Dinamica migrației globale cuprinde problema migrației climatice care nu trebuie tratată separat de celelalte fluxuri migratorii. Cu toate că factorii de mediu sunt din ce în ce mai prezenți ca generatori de mișcări de populație, refugiații climatici nu sunt protejați internațional din cauza curențelor legislative. Pe termen lung ar trebui să se aibă în vedere dezvoltarea unei strategii de adaptare pentru comunitățile vulnerabile la efectele schimbării climatei și a degradării mediului<sup>19</sup>. Factorii generatori ai migrației climatice sunt meteorologici, hidrologici sau produși de acțiunile sau inacțiunile oamenilor.

În viitorul apropiat ar trebui luat în discuție statutul acestor persoane, deoarece actuala legislație nu recunoaște refugiații climatici. Aceștia nu pot fi încadrați în prevederile Convenției din 1951 privind refugiații, deși de multe ori ei traversează o frontieră de stat și pot afecta serios statele slab dezvoltate prin perturbarea unor sectoare economice, precum agricultura, turismul, generând instabilitate și putând duce la conflicte<sup>20</sup>.

Termenul refugiat climatic a fost folosit pentru prima dată de Lester R. Brown, fondator și președinte al Institutului de Politică Planetară (Earth Policy Institute) și World Watch Institute (Saunders 2000), în anul 1976 și a fost definit de Essam El Hinnawi<sup>21</sup> în anul 1985. Astfel, Essam El Hinnawi susținea că „refugiații climatici sunt acele persoane care au fost forțate să-și părăsească habitatul

<sup>19</sup> Biroul Guvernamental pentru Știință al Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, „Previzuni. Migrația și schimbările de mediu la nivel global”, Londra, 2011, pp. 12-14.

<sup>20</sup> A se vedea R. Ragnhild, N.P. Gleditsch, „Migrația indusă de schimbările climatice și conflictul violent”, 2007, p. 36.

tradițional, în mod temporar sau permanent, din cauza unei perturbări **total naturale**, precum avalanșe, secete, cutremure, cicloane tropicale; datorită unor cauze **parțial naturale**, în care activitatea umană a avut un rol însemnat, precum inundații, tsunami, uragane sau cele provocate de mâna omului precum topirea gheții, a permafrostului din zona arctică, creșterea nivelului mărilor și oceanelor; cei care au migrat din cauză că degradarea climatei a subminat nivelul de trai sau prezintă riscuri inacceptabile pentru sănătate și cei care s-au mutat din cauză că degradarea solului a dus la deșertificare sau din cauza altor schimbări permanente și de neconceput petrecute în habitatul lor”<sup>22</sup>.

J.L. Jacobson a identificat, în anul 1988, mai multe tipuri de refugiați climatici, precum: persoanele deplasate temporar din cauza unor perturbări locale cum ar fi avalanșe sau cutremure; cei care migrează deoarece degradarea mediului le-a subminat traiul lor sau prezintă riscuri inacceptabile pentru sănătate și cei care au plecat deoarece degradarea terenurilor a dus la deșertificare sau din cauza altor schimbări permanente și de neconceput pentru habitatul lor<sup>23</sup>. Acesta a precizat (în anii 1980), pe baza unei evaluări a numărului de persoane deplasate din cauza deșertificării și a secetei în regiunea Sahel din Africa, că sunt circa 10 milioane de refugiați climatici<sup>24</sup>. Acesta mai susținea că multe populații riscă să le fie inundate locuințele, terenurile, iar dacă nivelul apelor mărilor și oceanelor ar crește cu un metru ar rezulta circa 50 milioane de refugiați climatici<sup>25</sup>. Începând cu această evaluare importantă publicată de J.L. Jacobson s-a dat credit și s-a adus în discuție această noțiune, permițând mass-media, organizațiilor de caritate și chiar și altor cadre universitare să facă referire la „refugiați climatici” ca „o categorie, mai degrabă existentă decât ipotetic existentă”<sup>26</sup>. Recunoașterea făcută de Jacobson, a rolului potențial al schimbărilor climatice în deplasarea umană, s-a

<sup>21</sup> A se vedea Essam El Hinnawi, „Environmental Refugees, United Nations Environmental Programme (UNEP), Nairobi, Kenya.

<sup>22</sup> Idem, p. 4.

<sup>23</sup> A se vedea J.L. Jacobson, „Environmental refugees: a yardstick of habitability”. Washington DC: World Watch Institute, 1988, p. 5.

<sup>24</sup> Idem, p. 5.

<sup>25</sup> Idem, p. 6.

dovedit a fi un factor important pentru a îndrepta atenția lumii academice spre această temă și problemele „refugiaților climatici”.

Norman Myers a definit refugiații climatici ca fiind „acele persoane care nu mai pot avea un trai sigur în țările lor de origine, din cauza secetei de odinioară, eroziunii solului, deșertificării, precum și a altor probleme de mediu și, în disperarea lor, ei simt că nu au nici o altă alternativă decât să caute adăpost în altă parte, cu toate că încercarea aceasta este periculoasă. Nu toți dintre ei au fugit din țările lor; mulți s-au deplasat intern, dar toți și-au abandonat locul lor de origine semi-permanent sau permanent, având puține speranțe de a reveni”<sup>27</sup>.

În anul 2002 Norman Myers estima că numărul total de persoane care prezintă un risc ridicat de a se muta din cauza creșterii nivelului mării va fi în jur de 26 milioane în Bangladesh, 12 milioane în Egipt, 73 milioane în China, 20 de milioane în India și 31 de milioane în alte părți ale lumii, iar cifra total cumulată va fi de circa 162 de milioane<sup>28</sup>. Acesta a mai prezis că cel puțin 50 de milioane de oameni s-ar putea muta din cauza secetei și a altor efecte ale schimbărilor climatice, ajungându-se în total, potrivit previziunilor lui Myers la o cifră de aproape 212 de milioane de oameni care să-și părăsească locuințele din motivele schimbărilor climatice până în 2050<sup>29</sup>.

Stephen Castles, de la Centrul Internațional pentru Migrație, din cadrul Universității Oxford, a contrazis scenariile de groază ale lui Myers, afirmând că oamenii de știință care s-au uitat pur și simplu la previziunile schimbărilor climatice și la numărul de persoane care trăiesc în zonele cu risc de inundații, sunt responsabili pentru avansarea unui număr imens de refugiați<sup>30</sup>. Castles a explicat însă că „de obicei, oamenii nu răspund la

<sup>26</sup> Idem, p. 6,

<sup>27</sup> A se vedea Norman Myers, „Ultimate Security: The Environmental Basis of Political Study”, WW Norton & Company, 1993.

<sup>28</sup> A se vedea Norman Myers, Environmental Refugees „Environmental refugees: A growing phenomenon of the 21st century. Philosophical Transaction: Biological Science 357, 2002, pp.609 -611.

<sup>29</sup> Idem, pp.609 -611.

<sup>30</sup> <http://www.spiegel.de/international/world/un-global-warming-report-the-age-of-the-climate-refugees-a-476062.html>.

dezastrele ecologice, la războaie sau la sărăcie prin emigrarea în străinătate”<sup>31</sup>.

Migranții climatici sunt înțeleși ca fiind acele persoane, comunități sau societăți care aleg sau sunt forțați să migreze din cauza degradării mediului și a factorilor climatici<sup>32</sup>. Ei sunt recunoscuți ca o categorie separată al căror număr nu este cunoscut cu exactitate, dar care crește constant din cauza degradării condițiilor de mediu. Schimbările climatice vor urmări trei situații distincte: a) efectele încălzirii și secetei vor perturba semnificativ serviciile ecosistemului, b) creșterea evenimentelor de vreme catastrofală, precum inundațiile, va genera deplasări în masa și c) creșterea nivelului apelor mărilor și oceanelor va distruge în mod permanent teritoriile tradiționale<sup>33</sup>.

### **5. Cauze. Locuri afectate de condițiile de mediu**

În jur de 24% din suprafața terestră din emisfera nordică conține permafrost fie în stare continuă, întreruptă, sporadică sau izolată. Permafrostul este terenul veșnic înghețat, care rămâne la temperaturi sub 0 Celsius, în condiții climatice normale chiar și pe timpul verii, ce acoperă mari suprafețe de teren la latitudini și altitudini înalte în ambele emisfere<sup>34</sup>.

Profesorul de geofizică de la University of Alaska Fairbanks, Alaska, Vladimir E. Romanovsky preciza că „în Alaska se înregistrează o importantă încălzire de cel puțin 30 de ani. Temperaturile atmosferice cresc, iar permafrostul devine tot mai vulnerabil la inundațiile cauzate de topirea banchizei și a ghețarilor. Toate acestea au dus la creșterea nivelului apelor și la producerea unor furtuni foarte violente, la eliberarea în natură a dioxidului de carbon organic sau gaz metan”<sup>35</sup>. Multe așezări

<sup>31</sup> <http://www.spiegel.de/international/world/un-global-warming-report-the-age-of-the-climate-refugees-a-476062.html>.

<sup>32</sup> A se vedea A. Morton, P. Bancour, F. Laczko, „Human security policy change”, Couldrey and Herson, op. cit. note 32, p. 5.

<sup>33</sup> Idem, p. 6.

<sup>34</sup> A se vedea J. Brown, O.J. Ferrians Jr., J.A. Heginbottom and E.S. Melnikov, 1998, revised February 2001. Circum-Arctic map of permafrost and ground-ice conditions. Boulder, CO: National Snow and Ice Data Center/World Data Center for Glaciology. Digital Media.

<sup>35</sup> A se vedea Romanovsky, V.E., and T.E. Osterkamp, (1997). Thawing of the active layer on the coastal plain of the Alaskan Arctic, Permafrost and Periglacial Processes, 8(1), pp. 1-22.

aflate în zona cu permafrost se află aproape de coastă, unde rata puternică de eroziune plasează locuințele și drumurile la un mare risc și pot pune autoritățile în situația de a reloca aceste așezări cu un cost mare<sup>36</sup>. Această relocare va schimba societatea și cultura tradițională, va afecta echilibrul fragil al comunităților mici, interacțiunea tradițională a locuitorilor și a comunităților indigene cu mediul<sup>37</sup>. Așa s-a ajuns cu populația inuită din orașul Shishmaref, Alaska, care din cauză că orașul este situat pe o insula așezată pe un strat de permafrost continuu, se scufunda în mare din ce în ce mai mult în fiecare an, motiv pentru care au fost de acord să se mute pe continent după o conviețuire neîntreruptă de circa 4 milenii, chiar cu riscul pierderii identității.

Populațiile care trăiesc în zona Oceanului Pacific vor fi în viitorul apropiat alți refugiați climatici (Kiribati, Maldive, Tuvalu, Tokelau, Insulele Marshall, Insulele Solomon) deoarece locuiesc la o distanță de sub o milă față de apele oceanului. Unele dintre ele stau pe niște atoli având o înălțime de 2-3 m față de nivelul apei, motiv pentru care sunt foarte vulnerabile la schimbările climatice, în special creșterea nivelului apelor mărilor și oceanelor din cauza topirii ghețurilor, care duc la inundații frecvente. Din aceste motive apa sărată s-a infiltrat în pânza freatică, afectând sursele de apă dulce, atât de necesare pentru supraviețuire cât și în activitățile agricole. Tot din cauza schimbărilor climatice statele insulare din Oceanul Pacific sunt lovite mult mai des de fenomene meteorologice extreme precum uragane, tornade, cicloane (cicloul „Heta” a distrus în ianuarie 2004 aproape toată infrastructura de pe insula Niue, o insulă apropiată de Noua Guinee).

Numeroase persoane s-au mutat pe alte insule mai înalte (cei din Insulele Solomon), interiorul propriei țării, iar altele s-au mutat în alte state (Australia, Noua Zeelandă) devenind migranți climatici.

Din această cauză conducerea statului insular Kiribati (până în 1978 s-au numit Insulele Gilbert), care este format din 32 de atoli de coral

<sup>36</sup> A se vedea D.L. Forbes, (editor) (2011). State of the Arctic Coast 2010 – Scientific Review and Outlook. International Arctic Science Committee, Land-Ocean Interactions in the Coastal Zone, Arctic Monitoring and Assessment Programme, International Permafrost Association, Helmholtz-Zentrum, Geesthacht, Germany, p. 178, <http://arcticcoasts.org>.

<sup>37</sup> Idem, p. 178.

și o insulă vulcanică (Banaba), aflați la o altitudine de 3-4 m față de nivelul apei mării, pentru a nu-și părăsi pământul natal a luat în considerare înălțarea artificială a unora dintre acești atoli prin dragarea unor lagune interioare (precum a fost construită Palm Jumeirah din Dubai). Altă soluție luată în calcul este achiziționarea unor suprafețe de teren pe insulele vecine<sup>38</sup>, sau transferul populației, care este de circa de 100.000 persoane, pe platforme plutitoare.

Tuvalu (până în 1979 s-au numit Insulele Ellice), un arhipelag format din nouă insulițe având circa 11.000 locuitori, care se ridică la circa 5 metri deasupra nivelului, (desi nu sunt ei cei care contribuie la încălzire globală), este considerată de ONU cea mai vulnerabilă țară de pe planetă din cauza schimbărilor climatice. Insula se confruntă, adesea, cu inundații atunci când mările sunt mari și amenințarea viitoare cu creșterea nivelului mării are un impact devastator<sup>39</sup>. În urma unei înțelegeri cu Noua Zeelandă, Tuvalu își va muta populația în această țară, urmând ca odată cu pierderea teritoriului<sup>40</sup> locuitorii săi să devină apatrizi<sup>41</sup> și să-și piardă și identitatea.

Înainte de declanșarea Primăverii arabe, Siria a fost afectată de schimbările climatice foarte grav (2007-2010), astfel o secetă foarte mare cauzată de scăderea precipitațiilor din timpul iernii, gestionării defectuoase a sistemului de irigații care a afectat aprovizionarea cu apă a populației și a culturilor agricole, a dus la pierderea multor suprafețe de teren roditoare și a făcut ca un număr foarte mare de persoane (în special cele care practicau agricultura de subzistență) să se mute din zona rurală (Rakka, Deirez-Zor) spre marile orașe, precum Alep, Homs, Al-Bab, Damasc.

În anul 1995, jumătate din Insula Bhola din Bangladesh a fost inundată în mod permanent,

<sup>38</sup> S-a încercat achiziționarea unei suprafețe de pământ de la Fiji, dar se pare că locuitorii din Fiji nu sunt de acord cu primirea acestora.

<sup>39</sup> A se vedea Schmidt, C.W. (2005): Keeping Afloat: A Strategy for Small Island Nations. In: Environmental Health Perspectives. vol. 113, no. 9, pp. A606-A609.

<sup>40</sup> German Advisory Council on Climate Change, The Future Oceans: Warming Up, Rising High, Turning Sour (Berlin: German Advisory Council on Global Change, 2006, pp. 46-50.

<sup>41</sup> Ländergrenzen in der Elbemündung und der Deutschen Bucht, Verfassungsgeschichtliche, staats- und völkerrechtliche Aspekte des Zwischenländerrechts, Berlin, 1982.

cea ce a provocat mutarea forțată a aproape 500.000 persoane<sup>42</sup>, iar pe termen lung se preconizează că vor emigra din Bangladesh în Nepal sau India circa 14 milioane persoane deoarece pământurile lor vor fi inundate din cauza creșterii nivelului apelor mării<sup>43</sup>.

Altă zonă afectată este Africa de Est cunoscută și sub denumirea de Cornul Africii, care cuprinde statele Somalia, Kenya, Etiopia și Djibouti, unde peste 15 milioane de persoane sunt afectate de seceta prelungită cauzată de lipsa precipitațiilor, despăduririle, eroziunea solului și de o lipsă gravă de alimente care afectează mai ales copiii, care suferă de malnutriție. Acestea și conflictele dintre diferitele grupări teroriste precum și între acestea (al-Shabab-„Mișcarea Tinerilor Mujahedini”) și autoritățile locale (din Somalia) au făcut ca tabara de refugiați de la Dadaab să fie luată cu asalt de către persoanele în căutare de apă și hrană, motiv pentru care capacitatea acesteia este dublă față de capacitatea inițială, devenind al treilea oraș ca mărime din Kenya, adăpostind peste 260.000 de cetățeni somalezi, din cei peste 2.5 milioane de somalezi care au nevoie de asistență. De asemenea, o altă problemă care va afecta populațiile din Africa este pierderea apei dulci.

În opinia profesorului de geografie Etienne Piguet, de la Universitatea din Neuchâtel „nu există 'refugiați climatici' în sensul strict al expresiei, care presupune că oamenii au fost alungați de la casele lor doar din cauza încălzirii climatice ci fenomenele migraționiste sunt generate de condițiile politice, economice și sociale”<sup>44</sup>. Acesta precizează că sunt trei tipuri de evenimente climatice care ar cauza migrația populației, precum cele legate de apă, secetă și creșterea nivelului apelor mării”<sup>45</sup>.

Deși Kiribati este considerat un stat în pericol de dispariție din cauza creșterii nivelului apelor mărilor, a afectării terenurilor agricole din apelor sărate și a eroziunii solului, Curtea Supremă din

Noua Zeelandă a refuzat să acorde statutul de refugiat unei persoane afectate de schimbările climatice, (Cauza CIV-2013-404-3528) dispunând că „reclamantul nu corespunde criteriilor de acordare a statutului de refugiat, care prevede amenințări cu persecuția în țara natală, potrivit ONU. Deși instanța supremă a recunoscut că insulele Kiribati se confruntă „incontestabil cu provocări climatice”, Curtea a considerat că reclamantul nu este supus unui „pericol grav” în țara sa natală”.

Fondul Națiunilor Unite pentru Populație menționează în rândul cauzelor care motivează migrația internațională: căutarea unei vieți mai bune pentru individ și familia acestuia; disparițiile veniturilor între diferitele zone și în interiorul aceleiași regiuni; politicile de angajare și migratorii ale țărilor de origine și destin; conflictele politice, ce impulsionează migrația peste frontiere și deplasările interne; degradarea mediului ambiant, inclusiv pierderea terenurilor cultivabile, pădurilor și pajiștilor (“refugiații mediului ambiant”, în majoritatea lor se mută în alt oraș și nu în altă țară); „exodul de profesioniști”, sau migrarea tinerilor intelectuali din țările în curs de dezvoltare pentru a acoperi lacunele forței de muncă ale țărilor industrializate<sup>46</sup>.

### Concluzii

Populațiile sunt în creștere în regiunile identificate de ONU ca zone în pericol de mediu, iar victimele calamităților naturale refuză să-și părăsească zona unde locuiesc din cauză că nu dispun de mijloacele financiare necesare sau nu vor să renunțe la familie, prieteni, resursele de care dispun<sup>47</sup>.

Emigrația precum și deplasarea internă ar putea fi redusă dacă statele de proveniență ar fi mai implicate în reducerea inegalităților sociale dintre diferite categorii profesionale prin dezvoltarea creșterii economice, crearea de locuri de muncă, susținerea producției agricole, eradicarea sărăciei, implementarea unui sistem sanitar și educațional performant, stimularea producției și consumului

<sup>42</sup> A se vedea Emily Wax, In Flood-Prone Bangladesh, a Future That Floats, Washington Post, September 27, 2007, available at: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/09/26/AR2007092602582.html>.

<sup>43</sup> A se vedea J. Hayand Martin Benson, Environmental Change and Migration, Tiempo, 2001, pp. 42, 17-21.

<sup>44</sup> A se vedea Etienne Piguet, Antoine Pécoud, Paul de Guchteneire, „Migration and Climate Change”, Cambridge University Press, New York, 2011, p. 23.

<sup>45</sup> Idem, p. 23.

<sup>46</sup> <http://www.unfpa.org/>

<sup>47</sup> A se vedea Werrell, C și F. Femia, *On Syrian Refugees and Climate Change: The Risks of Oversimplifying and Underestimating the Connection*, 2015, <https://think-progress.org/syria-climate-change-drought-and-social-unrest-3db624b8dd76#.mp6aq0bq9>.



intern, rezolvarea conflictelor interne sau externe prin consens politic între actorii implicați, deoarece statul trebuie să se implice mai mult în activitatea comunității, și să rezolve aceste probleme care sunt mai degrabă probleme economice și mai apoi umanitare.

Schimbările climatice contribuie pe tot globul la deplasări masive de populații din zonele rurale în cele urbane, dintr-o regiune în alta sau de pe un continent pe altul, rareori deplasându-se la distanță mare față de fostele zone de locuit.

Referitor la mediu, măsurile urgente ce trebuie luate se referă la reducerea emisiilor de gaze ce produc efectul de seră, asigurarea unui mediu care să nu aibă un impact semnificativ sau să nu fie riscant pentru sănătatea umană, creșterea gradului de reciclare a deșeurilor și de prevenire a producerii acestora, eliminarea discrepanțelor dintre diferitele pături sociale.

ONU ar trebui să ia în discuție problema migrațiilor climatice și să includă în Convenția

privind refugiații și solicitanții de azil climatici, pentru că actuala legislație internațională nu prevede nimic referitor la migrații de mediu, dar în viitor statele ar trebui să poată să acorde o formă de protecție internațională. Adaptarea dispozițiilor de drept internațional și național pentru a acorda o formă de protecție, precum recunoașterea statutului de refugiat sau a protecției subsidiare pentru migrații sau solicitanții de azil climatici (din zone afectate de catastrofe naturale-cicloane, cutremure, smog-sau climatice, conflicte armate în regiuni sărace sau în țări în curs de dezvoltare, expuse la inundații, creșterea nivelului mării, seceta, lipsa de hrană, apă și alte surse). De asemenea, ar trebui elaborate strategii de avertizare și pregătire a Statelor Membre pentru a face față posibilelor valuri de refugiați climatici pentru a putea evita experiența din anul 2014 când Europa a fost luată prin surprindere de criza migrațiilor/refugiaților din Orientul Mijlociu.

## DREPTUL LA PROTECȚIE ÎN CONTEXTUL INTERNAȚIONAL ACTUAL

ALEXANDRA BUCUR\*

### Abstract:

The study presents aspects of international protection. Protecting persons is primarily the responsibility of states. The need for protection comes after some strong abusive reasons occurring in the home state. Due to the unlawful treatment, in violation of fundamental rights and freedoms, people are entitled to a form of protection granted by another jurisdiction.

**Keywords:** international protection, human rights, non-refoulement principle

### Résumé :

L'article a pour objectif de présenter quelques aspects concernant la protection internationale. La protection des personnes est d'abord la responsabilité des Etats. Le besoin de protection se fait sentir suite aux abus subis dans le pays d'origine. Les mauvais traitements, la violation des droits fondamentaux et des libertés autorisent les gens à demander une forme de protection garantie par une autre juridiction.

**Mots-clés:** protection internationale, droits de l'homme, principe de non refoulement.

De-a lungul timpului, s-a înțeles că protecția ființei umane reprezintă un pilon fundamental al asigurării păcii și libertății. Există astăzi, mai mult ca oricând, o preocupare pentru promovarea cât mai largă a drepturilor individului. Numărul în creștere al persoanelor care solicită protecție a

condus la o accentuare a conștientizării aspectelor legate de nevoia de protecție a celor ce se confruntă cu încălcarea drepturilor fundamentale, deși statele gazdă „sunt întinse la limitele resurselor lor”<sup>1</sup>

\* Doctorand Școala Națională de Studii Politice și Administrative, membru al Institutului European de Drept.

<sup>1</sup> Protecting Syrian Refugees: Laws, Policies, and Global Responsibility Sharing, Boston University School of Law, International Human Rights Clinic, 2015, p. 1.

Biroul Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR) subliniază ideea unei mai ample cooperări internaționale în cadrul regimului global de acordare a protecției internaționale. Într-un document adresat Uniunii Europene în decembrie 2016<sup>2</sup>, s-a cerut o reformă amplă a angajamentului privind protecția persoanelor care se deplasează către continentul european. Astfel, s-au propus soluții pentru „a reconstrui încrederea printr-un mai bun management, parteneriat și solidaritate”. Printre acestea se numără și dezvoltarea unor căi complementare pentru ca persoanele să aibă acces la protecție și dezvoltarea unor programe durabile care să răspundă nevoilor solicitanților.

Totodată, aceste aspecte au fost punctate și în Raportul privind drepturile fundamentale din anul 2016 al Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, subliniindu-se că în absența unor alternative, multe persoane care au nevoie de protecție recurg la rețele de contrabandă pentru a își căuta siguranța. Pe cale de consecință, se consideră că ar trebui să crească disponibilitatea unor căi legale ce ar permite ca persoanele care au nevoie de protecție să ajungă în siguranță, fără a suporta riscurile de abuz și exploatare cât timp se află pe drum.<sup>3</sup>

În ceea ce privește criza din Siria, Turcia este în prezent cea mai mare țară gazdă din lume, cu 2,7 milioane de refugiați sirieni<sup>4</sup>, dar persoanele au fost găzduite și de statele europene, ceea ce a condus la suprasolicitarea capacității de primire. Angajamentele în ceea ce privește cooperarea internațională și principiul solidarității, în contextul protecției au fost atestate, în ciuda dificultăților întâlnite. Considerăm că este inevitabilă o recunoaștere a acestor contribuții la protecția

străinilor, fiind utilă, totodată, sprijinirea consolidării capacității naționale.

Mecanismele de protecție a drepturilor omului, prin norme internaționale universale sau regionale, stabilesc obligația statului de a proteja toate categoriile de persoane care se află pe teritoriul său. Drepturile persoanelor ce solicită protecție sunt erijate „în categorii juridice, conferindu-le un regim de protecție”<sup>5</sup>. Curtea Internațională de Justiție a stabilit că „protecția conferită de convențiile din domeniul drepturilor omului nu încetează în caz de conflict armat, dat fiind efectul dispozițiilor de derogare de acest fel, care se regăsesc în Articolul 4 din Pactul Internațional privind Drepturile Civile și Politice”<sup>6</sup>.

Dreptul unei persoane de a părăsi statul de origine este expresia dreptului internațional, reglementat și de articolul 12, alin.1 al Pactului Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, astfel: „orice persoană este liberă să părăsească orice țară, inclusiv propria sa țară.”

Deși protecția indivizilor aparține statului, sunt situații în care „un alt stat poate prelua protecția unor cetățeni ai unui alt stat”<sup>7</sup>. În aceste cazuri, noțiunea de protecție juridică are o valență aparte. Protecție în acest sens înseamnă protecție juridică<sup>8</sup>, utilizarea instrumentelor juridice, inclusiv cele internaționale și naționale, care prevăd punerea în aplicare a obligațiilor statelor și care sunt destinate să se asigure că nicio persoană care are nevoie de protecție să nu fie sancționată sau expulzată, precum și că aceste persoane sunt beneficiare de drepturile garantate. Protecția este întemeiată pe lege, servind nevoii individului.

Calificarea unei situații în ceea ce privește lipsa unei ocrotiri a individului din partea statului este primul pas în determinarea nevoii de protecție internațională. Protecția internațională îmbracă

<sup>2</sup> UNCHR, Better protecting refugees in the EU and globally, 2016, <http://www.refworld.org/docid/58385d4e4.html>.

<sup>3</sup> European Union Agency for Fundamental Rights, Fundamental Rights Report 2016, [http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra\\_uploads/fra-2016-fundamental-rights-report-2016-2\\_en.pdf](http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2016-fundamental-rights-report-2016-2_en.pdf).

<sup>4</sup> United Nations, A/AC.96/1156, Executive Committee of the High Commissioner's Programme Sixty-seventh session Geneva, 3 to 7 October 2016 Item 5 (a) of the provisional agenda Consideration of reports on the work of the Standing Committee International Protection, 12 July 2016, p. 4.

<sup>5</sup> A se vedea Frederic Sudre, *Drept european și internațional al drepturilor omului*, Editura Polirom, Iași, 2006, p. 46.

<sup>6</sup> Curtea Internațională de Justiție, *Consecințele Legale ale Construirii unui Zid în Teritoriul Ocupat Palestinian*, Opinie Consultativă din data de 9 iulie 2004, para. 106.

<sup>7</sup> A se vedea A. Năstase, C. Jura, F. Coman, *14 prelegeri de Drept Internațional Public*, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 86.

<sup>8</sup> A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, *Drepturile omului - un sistem în evoluție*, IRDO, București, 2008, p.45.

formele acordării statutului de refugiat<sup>9</sup> sau statutul conferit prin protecție subsidiară.<sup>10</sup>

Cu toate că persoanele părăsesc teritoriile statelor de origine în urma conflictelor armate, nu trebuie înțeles că toți străinii care provin dintr-o asemenea zonă sunt potențiali refugiați. Este nevoie de un act de persecuție al aceluși stat îndreptat direct spre individ pentru a deveni un potențial refugiat. *Persecuția* se referă la încălcări grave ale drepturilor omului, care implică o amenințare la adresa vieții sau libertății, precum și alte tipuri de vătămări grave, astfel cum sunt evaluate în lumina opiniilor, sentimentelor și psihologiei solicitantului<sup>11</sup>. Din cauza acestei persecuții, întoarcerea individului este imposibilă în statul la a cărui protecție renunță. Persecuția are loc atunci când încălcările drepturilor omului sau amenințările sunt sistematice și guvernele, fie nu reușesc să își protejeze cetățenii sau, în unele cazuri, participă activ la încălcări. Indiferent de formă, ne aflăm, practic, în fața unei situații de eșec a autorităților de a acorda protecție propriilor cetățeni, neavând capacitatea de a răspunde nevoilor legitime ale acestora.

O parte din cei care au intrat în Europa au o temere bine întemeiată de persecuție, astfel cum acestea sunt definite prin Convenția de la Geneva din 1951 și protocolul acesteia. Viața le-a fost pusă în pericol pe considerente legate de etnie, religie, naționalitate, opinie politică sau apartenență la un anumit grup social, ceea ce îi

<sup>9</sup> Convenția privind statutul refugiaților, încheiată la Geneva la 28 iulie 1951 este principalul instrument internațional al dreptului refugiaților. Pornind de la prevederile Convenției, refugiatul este persoana care în urma „unor temeri justificate de a fi persecutată datorită rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniilor sale politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește protecția acestei țări; sau care, neavând nicio cetățenie și găsimdu-se în afara țării în care avea reședința obișnuită ca urmare a unor astfel de evenimente, nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă.”

<sup>10</sup> A se vedea Directiva 2011/95/UE a Parlamentului european și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate, art. 2.

<sup>11</sup> Wessels, Janna. *Sexual Orientation in Refugee Status Determination*. Working Paper Series (74), Refugee Studies Centre, 2011, p. 15.

diferențiază de alți migranți, conferindu-le un statut special de protecție în conformitate cu normele dreptului internațional și intern.

Protecția subsidiară se acordă celor care nu se califică drept refugiați, ci se confruntă cu un risc real de a suferi „vătămări grave”, în cazul în care ar reveni în țara lor de origine. Prin norme legislative s-a stabilit că intră în categoria vătămarilor grave pedeapsa cu moartea sau execuția, tortura sau tratamentele, pedepsele inumane sau degradante, precum și amenințările grave și individuale la adresa vieții sau a persoanei unui civil ca urmare a violenței generalizate în caz de conflict armat intern sau internațional.

Agenții de persecuție sau vătămări grave pot fi statul, partidele sau organizațiile care controlează statul sau o parte importantă din teritoriul acestuia, precum și agenți neguvernamentali, în cazul în care se poate demonstra că agenții menționați anterior, inclusiv organizațiile internaționale, nu pot sau nu doresc să acorde o protecție împotriva persecuțiilor sau a vătămarilor grave.<sup>12</sup>

Protecția se realizează prin cumulul tuturor activităților ce decurg din existența raportului social dintre stat și cetățean, precum și prin siguranța pe care acesta o resimte pe teritoriul statului. În viziunea lui Kant, statul constituie „o multitudine de oameni care trăiesc în conformitate cu dreptul și asociați printr-un contract”.<sup>13</sup> În situația încălcării contractului social de către stat, apare persecuția. Considerăm că statutul de refugiat reprezintă o mărturie gravă a încălcării contractului social încheiat între autorități și cetățean.

Prin persecuție sau prin vătămare gravă, de fapt, țara de origine renunță la statutul de protector, individul nemaifiind parte a societății, negându-i-se drepturile esențiale, fiindu-i afectate integritatea fizică și cea psihică.

<sup>12</sup> A se vedea Directiva 2011/95/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind standardele referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de protecție internațională, la un statut uniform pentru refugiați sau pentru persoanele eligibile pentru obținerea de protecție subsidiară și la conținutul protecției acordate, art. 6.

<sup>13</sup> A se vedea Kant, I., citat în Bădescu, M., *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Sitech, Craiova, 2011, p. 73.

Nevoia de protecție survine în urma unor motive puternice de natură abuzivă ce apar în statul de origine. Pe fondul acestora, individul solicită intrarea într-un alt stat în vederea obținerii protecției și implicit, a siguranței sale. Lipsa protecției statului de origine reprezintă o „spintecare” a legăturii existente între un stat și propriul cetățean, situație care generează persecuția sau vătămarea gravă și implicit, tratamentul nedrept.

În condițiile unui tratament ilicit, prin încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale, persoanele sunt îndreptățite la o formă de protecție acordată de o altă jurisdicție.

Practic, solicitarea de protecție internațională presupune abandonarea jurisdicției unui stat și trecerea sub jurisdicția unui alt stat. Astfel, ne aflăm în prezența unei obligații bilaterale: statul îi primește pe străini în vederea asigurării protecției și a unui tratament adecvat, iar pe de altă parte, străinilor le incumbă obligația de a respecta legislația statului respectiv.

Dreptul unui stat de a acorda protecție rezultă din principiul conform căruia fiecare stat este considerat suveran, „are controlul exclusiv asupra teritoriului și, prin urmare, asupra persoanelor prezente pe teritoriul său.”<sup>14</sup>

Deși dreptul Uniunii Europene exclude de la protecția internațională străinii care nu o merită (de exemplu, pe cei care au săvârșit crime contra umanității, împotriva păcii sau crime de război), potrivit Convenției Europene a Drepturilor Omului, întrucât interzicerea torturii sau a tratamentelor inumane ori degradate prezintă caracter absolut, beneficiază de protecția acestor drepturi și persoanele care sunt excluse de la protecția internațională. În cauza Saadi contra Italiei, Curtea a reafirmat caracterul absolut al articolelor 2 și 3. Cauza a privit un cetățean străin urmărit penal în Italia pentru participare la acte de terorism internațional, împotriva căruia s-a dispus expulzarea în statul de origine, Tunisia. Curtea a considerat că străinul ar întâmpina un risc real de a fi supus torturii sau maltratării în Tunisia, conduita sa și gravitatea acuzațiilor aduse referitoare la implicarea în acte de terorism fiind irelevante pentru examinarea articolului 3. S-a reglementat faptul că articolul 3 stabilește una dintre cele mai fundamentale

<sup>14</sup> A se vedea Felice Morgenstern, *The Right of Asylum*, 1949 BRIT. Y.B. INT'L L. 327, 327

valori ale unei societăți democratice, Convenția interzicând în termeni absoluți tratamentele inumane ori degradante, indiferent de comportamentul victimei.<sup>15</sup>

Cooperarea internațională și eforturile colective sunt esențiale pentru a lansa un răspuns eficient la realitățile actuale legate de deplasarea transnațională a persoanelor.

Protecția internațională presupune admisia într-o țară sigură, acordarea unei forme de protecție, respectarea drepturilor fundamentale ale omului. La acestea se adaugă respectarea principiului de non-refoulement.

Principiul non-refoulement sau principiul nereturnării<sup>16</sup> este consfințit în articolul 33 al Convenției de la Geneva privind statutul refugiaților din 1951 și proclamă că „Nici un stat nu va expulza sau returna (refouler), în nici un fel, un refugiat spre frontierele teritoriilor unde viața sau libertatea sa ar fi amenințate pe motive de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinie politică.”<sup>17</sup>

Nevoia unei securități a individului a existat dintotdeauna, iar asigurarea cadrului vital pentru existența persoanei aparține statului prin crearea condițiilor favorabile pentru dezvoltarea sa, precum și prin neutralizarea factorilor care ar pune în pericol această protecție.

Scopul principiului nereturnării este de a veni în întâmpinarea protecției internaționale, reflectând angajamentul comunității internaționale de a asigura tuturor persoanelor care se bucura de protecție acces la drepturile omului. Prin returnare, posibilitatea de a se bucura de drepturile fundamentale ar putea fi afectată.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat că „aprecierea dacă există un risc real trebuie să se facă pe baza tuturor factorilor

<sup>15</sup> A se vedea Helene Lambert, *The position of aliens in relation to the European Convention of Human Rights*, Council of Europe Publishing, Human Rights files, no.8, 2007, p.20

<sup>16</sup> A se vedea art. 33 din Convenția din 1951 cu privire la statutul Refugiaților; art. II din Convenția OUA; art. 3 din Declarația Națiunilor Unite cu privire la Azilul Teritorial, adoptată de Adunarea Generală în 1967 (Rezoluția 2312); art. 3 din Convenția Națiunilor Unite împotriva Torturii și a Altor Tratamente Inumane și Degradante; art. 22 din Convenția asupra Drepturilor Copilului; art. 7 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice.

<sup>17</sup> Convenția de la Geneva privind statutul refugiaților din 1951, articolul 33.

relevanți care pot crește riscul de rele tratamente.... o serie de factori individuali nu pot constitui un risc real, atunci când sunt analizați separat, dar atunci când sunt analizați cumulativ, într-o situație de violență generală și de securitate sporită, aceiași factori pot da naștere unui risc real. Atât necesitatea de a lua în considerare toți factorii relevanți, cumulativ, precum și necesitatea de a da greutate corespunzătoare situației generale din țara de destinație derivă din obligația de a lua în considerare toate circumstanțele relevante ale cauzei”<sup>18</sup>.

Principiul nereturnării nu interzice numai înlăturarea, expulzarea sau extrădarea într-o țară în care o persoană poate fi în pericol de persecuție sau alte vătămări grave (returnării directe), dar, de asemenea, se interzice în țările în care indivizii ar fi expuși unui risc serios de îndepărtare ulterior<sup>19</sup>

Totuși, nereturnarea nu este un principiu fără rezerve. Acesta nu se aplică persoanelor cărora nu li se poate acorda statutul de refugiat, pe motivul că sunt considerate un pericol față de siguranța statului sau au fost condamnate printr-o hotărâre definitivă pentru săvârșirea unei infracțiuni grave și prezintă pericol ori există serioase indicii că au comis crime împotriva păcii, de război sau contra umanității.

Principiul nereturnării nu reprezintă numai fundamentul protecției internaționale, ci și un aspect esențial al drepturilor omului.

Protecția statului reprezintă ansamblul măsurilor, acțiunilor, capacitatea instituțiilor de a asigura securitatea individului prin instituirea unui sistem eficient. O protecție difuză nu este suficientă.

Analizat în profunzimea sa, dreptul la protecție are legături cu dezvoltarea și securitatea umană.

Aceasta depinde de relațiile stabilite între cei ce au nevoie de protecție și statul care asigură această protecție. Problemele legate de aceste aspecte pun sub semnul întrebării drepturile omului la cel mai înalt nivel.<sup>20</sup> Provocarea este de a construi alianțe de pace, care se întind pe orizontală și pe verticală între diferitele niveluri ale societății.

Într-o situație firească, statele garantează drepturile fundamentale și securitatea tuturor membrilor societății. Dar, există cazuri în care factorii de protecție sunt tulburați, iar capacitatea statului de a asigura această protecție a individului apare ca fiind inexistentă. În aceste situații, persoanele nu își mai pot valorifica drepturile, iar principiile fundamentale legate de raporturile dintre stat și persoane sunt încălcate. Astfel, „relațiile sociale fundamentale ce apar în procesul instaurării, menținerii și exercitării stărilor de puterii”<sup>21</sup>, sunt afectate.

Cooperarea internațională și eforturile colective sunt esențiale pentru a lansa un răspuns eficient la realitățile actuale legate de deplasarea transnațională a persoanelor.

La începutul anului, în prima zi a mandatului în calitate de secretar general al Organizației Națiunilor Unite, Antonio Guterres, a accentuat ideea necesității încetării conflictelor armate, sperând ca anul 2017 să devină unul al păcii.

O perspectivă optimistă a situației existente se va baza inevitabil pe instituțiile internaționale și naționale, pe participarea tuturor statelor la luarea deciziilor, toate acestea armonizându-se cu principiile păcii, securității și respectării drepturilor omului. Estimăm că această criză internațională va fi folosită în vederea întăririi rolului drepturilor omului și, evident, plasării intereselor persoanei în centrul acțiunilor.

<sup>18</sup> Cauza NA. împotriva Marii Britanii, Strasbourg, 2008, [http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-87458"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

<sup>19</sup> European Union Agency for Fundamental Rights, Scope of the principle of non-refoulement in contemporary border management: evolving areas of law, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016, p. 7.

<sup>20</sup> A se vedea Irina Moroianu Zlătescu, Migration and law issues related to legislation on migration in Romania, in Drepturile Omului, nr. 1/2014, IRDO, p. 37.

<sup>21</sup> A se vedea Ioan Muraru, Drept constituțional și instituții politice, Ed. Actami, București, 1995, pp. 44-47.

## II. RAPORT DE ACTIVITATE AL INSTITUTULUI ROMAN PENTRU DREPTURILE OMULUI

– 2016 –

Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO) organism independent, cu personalitate juridică, înființat prin lege – Legea nr. 9/1991, reprezintă prima instituție națională pentru drepturile omului creată în România după 1989 și singura instituție națională din țara noastră care a fost recunoscută ca având această calitate, de către Comitetul de Coordonare a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului din sistemul ONU. Institutul, este de asemenea, membru al Rețelei Europene a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului, al Asociației Comisiilor Francofone de Drepturile Omului, al Institutului European de Drept de la Bruxelles și al Institutului Internațional de Drept de Expresie și Inspirație Franceze.

IRDO a urmat în întreaga sa evoluție respectarea Principiilor de la Paris formulate în 1991 la Conferința consacrată instituțiilor naționale de drepturile omului, principii devenite document oficial al Adunării Generale ONU în 1993, și care au în vedere: un mandat „cât mai larg posibil”, care să aibă la bază standardele universale ale drepturilor omului și care să includă dubla responsabilitate de a promova și de a proteja drepturile omului, acoperind toate drepturile; independență față de guvern; independență garantată prin Constituție sau prin lege; putere adecvată de investigare; pluralism, inclusiv prin structura personalului și/sau cooperare efectivă și resurse umane și financiare adecvate. Totodată, Institutul s-a dezvoltat potrivit cerințelor formulate și de Consiliul Europei prin Recomandările R (79) 16 și (97) 14 și Rezoluția (97) 11 ale Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei.

Ancorându-și preocupările în realitățile concrete ale fiecărei perioade, ale fiecărei etape, Institutul a avut permanent în vedere organizarea unui cadru corespunzător și crearea unor mijloace adecvate pentru aplicarea și respectarea concretă a drepturilor omului, pentru o mai bună cunoaștere și conștientizare a lor, atât de către instituțiile publice, cât și de către persoanele fizice, cu atât mai mult cu

cât România este membră a ONU, a OSCE, a Consiliului Europei și a Uniunii Europene.

Așa cum s-a considerat totdeauna, misiunea Institutului este de a juca un rol important pentru ca atât în România cât și la nivel european drepturile fundamentale să devină o realitate pentru toți. În aceste condiții, Institutul și-a orientat activitatea punând un accent deosebit pe desfășurarea unor programe și parteneriate care să răspundă mai bine cerințelor internaționale și naționale de promovare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, de formare a categoriilor de persoane care au răspunderi în domeniul protecției acestora.

Colaborarea cu instituțiile publice, mediul academic, organizațiile neguvernamentale cu preocupări în domeniul drepturilor omului ș.a. și experiența acumulată de-a lungul timpului au asigurat Institutului o capacitate sporită de acțiune, în scopul îndeplinirii atribuțiilor conferite de Legea nr. 9/1991, ca instituție națională independentă de promovare a drepturilor omului, acesta manifestându-se ca o interfață, ca o punte de legătură între instituții ale statului și societatea civilă.

Activitatea Institutului a fost răsplătită de-a lungul timpului cu o serie de premii la nivel internațional și național, din partea unor instituții precum Comisia Națională Consultativă de Drepturile Omului din Franța, Uniunea Juriștilor din România, Consiliul de Mediere ș.a., iar în anul 2015, cu ocazia împlinirii a 70 de ani de la crearea Organizației Națiunilor Unite, Institutul a primit din partea Asociației pentru Națiunile unite din România premiul pentru merite deosebite în promovarea idealurilor înscrise în Declarația Universală a Drepturilor Omului.

În conceperea programului de activitate pe anul 2016 al Institutului Român pentru Drepturile Omului au fost avute în vedere, printre altele, Principiile de la Paris privind funcționarea instituțiilor naționale de promovare și protecție a drepturilor omului, Programul de acțiune al Conferinței Mon-

diale a Drepturilor Omului – Viena<sup>1</sup>, Declarația de la Durban, Planul de acțiune al Comitetului Director pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei, Rezoluția nr. 21/14 privind „Programul mondial pentru educație în domeniul drepturilor omului” a Consiliului ONU pentru Drepturile Omului (faza a 3-a a Planului de acțiune – 2015-2019), Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă, Strategia și Programul multianual al Agenției Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene 2013 – 2017, precum și principalele obiective stabilite de Comisia Europeană a fi atinse până în anul 2020 prin Strategia „Europa 2020”, care au devenit obiective naționale pentru fiecare țară membră a UE (ocuparea locurilor de muncă, cercetare și dezvoltare/ inovație, schimbările climatice/ energie, educație, și sărăcie/excludere socială), Strategia europeană pentru egalitate între femei și bărbați (2010-2015), Strategia europeană pentru drepturile persoanelor cu dizabilități (2010-2020), Planul strategic al Agenției pentru drepturi fundamentale a Uniunii europene (2018-2020), precum și Planul de acțiuni al Asociației Comisiilor Francofone de Drepturile Omului.

Acest plan a fost elaborat de Consiliul general al IRDO și personalul IRDO, pe baza consultărilor cu reprezentanții FRA, Consiliului Europei, OSCE, organizațiilor cu atribuții în domeniul drepturilor omului, cu mediul academic și alte componente ale societății civile cu preocupări în domeniul drepturilor omului.

Capacitatea institutului de elaborare a răspunsurilor oportune în materia drepturilor fundamentale rămâne la fel ca și cea a Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene „un domeniu de dezvoltare care va trebui compensat prin nevoia planificării cercetării pe termen lung, o contribuție pertinentă și oportună la o politică bazată pe probe (încercări) ce trebuie să garanteze justul echilibru între răspunsurile la situațiile de

urgență și polarizarea pe o cercetare pe termen lung analizând tendințele evolutive în timp”.

Pornind de la importanța deosebită a cunoașterii drepturilor omului, și în anul 2016, Institutul Român pentru Drepturile Omului a desfășurat activități de formare, informare, documentare, cercetare și consultanță, contribuind, prin întreaga sa activitate, la formarea persoanelor din structurile și instituțiile publice cu atribuții în domeniul protecției și promovării drepturilor omului, la informarea sistematică a cetățenilor în legătură cu drepturile ce le sunt garantate prin lege sau sunt prevăzute în documentele internaționale la care România este parte. În acest sens, în anul 2016, Institutul a organizat numeroase manifestări științifice, simpozioane sau seminarii ori mese rotunde, dezbateri, cursuri de formare, schimburi de experiență etc. În cadrul Institutului s-au efectuat cercetări, au fost publicate și difuzate lucrări în domeniu, rapoarte vizând o mai bună înțelegere a standardelor internaționale, a instrumentelor și mecanismelor de protecție și promovare a drepturilor omului pe plan internațional și la care România a aderat, urmărindu-se facilitarea aplicării lor rapide și corecte pe plan național.

În îndeplinirea atribuțiilor stabilite de lege, de promovare și diseminare a drepturilor omului, Institutul Român pentru Drepturile Omului a încheiat noi parteneriate și le-a continuat pe cele deja existente cu diferite instituții și cu organizații neguvernamentale, atât la nivel intern, cât și internațional.

Sintetizând activitățile desfășurate de Institutul Român pentru Drepturile Omului în anul 2016, acestea pot fi structurate pe următoarele direcții: asigurarea unei mai bune cunoașteri a problemicii drepturilor omului, a modului în care aceste drepturi sunt garantate în țările membre ale ONU, OSCE, Consiliului Europei și Uniunii Europene; informarea instituțiilor internaționale în legătură cu modalitățile practice în care drepturile omului sunt promovate și garantate în România; efectuarea de cercetări privind noi drepturi ale omului, noi încălcări ale drepturilor omului sau privind aspecte importante din domeniul promovării și respectării drepturilor omului în țara noastră și pe plan internațional; organizarea și realizarea de programe de formare și educare în domeniul drepturilor omului și găsirea unor noi metode și metodologii; promovarea unor domenii de interes, la inițiativa ONU sau a altor organizații

<sup>1</sup> Reamintim că IRDO a organizat la București Colocviul internațional din 15-17 martie 1993, în pregătirea Conferinței Mondiale a Drepturilor Omului de la Viena din 1993. Declarația finală a acestui Colocviu cu tema „Reforma instituțiilor internaționale pentru protecția drepturilor omului” a fost recunoscută și considerată drept document oficial ONU prin Rezoluția Adunării Generale a ONU A/CONF.157/PC/42/Add.8, 27 aprilie 1993, iar Colocviul a fost recunoscut de către Comitetul pregătitor ca fiind o reuniune satelit a Conferinței Internaționale de la Viena.

internaționale sau regionale (de exemplu: mediul de afaceri și drepturile omului); participarea la proiecte privind drepturile persoanelor cu dizabilități, migranți, femei, copii, violența în familie ș.a.; activități editoriale; publicarea reglementărilor, documentelor, a studiilor și cercetărilor

recent apărute pe plan internațional și național în domeniul drepturilor omului; perfecționarea activității centrului de documentare al IRDO; acordarea de consultanță; organizarea de conferințe, seminarii, simpozioane internaționale în colaborare cu comisiile parlamentare și universități.

## I. CERCETĂRI CONSACRATE PROMOVĂRII ȘI RESPECTĂRII DREPTURILOR OMULUI ÎN ROMÂNIA ȘI PE PLAN INTERNAȚIONAL

Cercetarea diferitelor aspecte legate de promovarea și respectarea drepturilor omului reprezintă unul dintre principalele elemente ale activității desfășurate de Institutul Român pentru Drepturile Omului. În abordarea acestei activități, prevăzută de lege, Institutul a avut în vedere „Principiile de la Paris”<sup>2</sup> privind funcționarea instituțiilor naționale pentru promovarea și protecția drepturilor omului, Programul de acțiune al Conferinței Mondiale a Drepturilor Omului de la Viena (1993), Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă, Declarația de la Durban (2001), Planul de acțiune al Comitetului director pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei, Rezoluția 59/113 a ONU, Strategia FRA 2013-2017, Programul anual al Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, Strategia europeană pentru persoanele cu dizabilități (2010–2020), și, de asemenea, Recomandările R (79) 16 și (97) 14 și Rezoluția (97) 11 ale Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, ceea ce evidențiază faptul că cercetarea drepturilor omului și învățarea drepturilor omului constituie mijloace adecvate pentru respectarea demnității umane, pentru asigurarea respectării drepturilor omului și a valorii persoanei umane, pentru crearea condițiilor necesare înfăptuirii justiției și respectării obligațiilor ce decurg din tratate și din alte izvoare de drept internațional pentru promovarea progresului social și, evident, crearea unor condiții mai bune de trai într-o mai mare libertate.

<sup>2</sup> Principiile fundamentale stabilite la prima întâlnire internațională a Instituțiilor Naționale pentru Promovarea și Protejarea Drepturilor Omului, ce a avut loc la Paris în 7-9 octombrie 1991, cunoscute drept „Principiile de la Paris”. Adoptate de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția 48/134 la 20 decembrie 1993.

Având în vedere misiunea sa de a contribui la edificarea în țara noastră a unei culturi a drepturilor omului, Institutul a efectuat cercetări în care au fost prezentate atât aspecte generale ale istoriei și evoluției drepturilor omului pe plan internațional și intern, filosofia drepturilor omului, știința drepturilor omului, codificarea în domeniul drepturilor omului, cât și domenii specializate legate de diferitele generații de drepturi ale omului. Astfel, au făcut obiectul activității de cercetare atât drepturile din prima generație: drepturile civile și politice, cât și cele din generația a doua: drepturile economice, sociale și culturale. De asemenea, au fost abordate și teme aparținând generației a treia de drepturi ale omului, cum ar fi: dreptul la pace, dreptul la dezvoltare durabilă, dreptul la un mediu sănătos precum și drepturi considerate de unii specialiști ca făcând parte din generația a patra de drepturi ale omului. Astfel, au fost întreprinse cercetări pe teme noi, și au fost complinite cercetări privind dreptul la fericire ca drept fundamental al omului (potrivit Rezoluției Adunării Generale ONU nr. 65/309/2011) sau mediul de afaceri și drepturile omului (potrivit cadrului de protecție, respectare și remediere al ONU referitor la mediul de afaceri și drepturile omului, precum și documentul de implementare din 2008 – DOC A/HRC/8/5), dreptul la demnitate, cercetări anuale privind drepturile omului la nivelul UE și în legislația României, studiul comparat al evidențierii drepturilor omului în rapoartele anuale ale Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene.

Experiența acumulată și perfecționarea profesională a cercetătorilor proprii, precum și a colaboratorilor onorifici, cercetători renumiți, personalități ale vieții științifice sau tineri cercetători, au



permis abordarea unor problematici recente din domeniu, prin lucrări de amploare, cu desfășurarea extinsă pe durata a mai mult de un an și realizate de echipe de cercetători din institut care au acționat în parteneriat cu cercetători asociați onorifici tocmai pentru aprofundarea studiului în condițiile unei teme mai ample. În același timp, au fost realizate cercetări care au privit domenii specializate, efectuate de obicei de un singur cercetător, rezultatele acestor studii materializându-se fie prin publicarea lor în paginile revistei trimestriale „Drepturile omului”, în publicația lunară Info IRDO, în lucrări, sau în rapoarte de mai mari dimensiuni, în lucrările publicate de IRDO sau de alte edituri cunoscute, prezentate în cadrul manifestărilor științifice organizate de Institutul Român pentru Drepturile Omului și/sau de diverse organisme din mediul academic, național și internațional sau al organizațiilor neguvernamentale, cu care Institutul colaborează. În această categorie intră marea majoritate a studiilor și cercetărilor efectuate în cadrul sau cu participarea Institutului Român pentru Drepturile Omului. De asemenea, cercetările au fost prezentate în cadrul sesiunii a XXII-a a Universității Internaționale a Drepturilor Omului.

Cercetările realizate în anul 2016 au avut la bază legislația națională din domeniul drepturilor omului și documentele internaționale și regionale devenite parte din dreptul intern prin ratificarea acestora de către România. Cităm cu titlu de exemplu: Carta Drepturilor Omului, Carta ONU; Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (ratificat de România în 1974); Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (ratificat de România în 1974); Protocolul facultativ la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (ratificat de România în 1993); Protocoalele la Pactul cu privire la Drepturile Economice Sociale și Culturale, Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (ratificată de România în 1970); Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (ratificată de România în 1990); Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (ratificată de România în 1981); Convenția cu privire la drepturile copilului (ratificată de România în 1990); Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități (ratificată de România în 2011); Convenția europeană a drepturilor omului (ratifi-

cată de România în 1994); Carta socială europeană revizuită (ratificată de România în 1999); Convenția europeană privind lupta împotriva traficului cu ființe umane (ratificată de România în 2006); Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante (ratificată de România în 1994); Convenția cadru pentru protecția minorităților naționale (ratificată de România în 1995), precum și altele.

**În funcție de tematica abordată, s-au efectuat:**

- a) cercetări care au abordat o tematică generală;
- b) cercetări consacrate instrumentelor și mecanismelor privind protecția și promovarea drepturilor omului și evoluția acestora în timp;
- c) cercetări privind protecția și promovarea drepturilor omului;
- d) cercetări referitoare la drepturi și libertăți fundamentale ale omului, din cele trei generații unanim recunoscute: drepturile civile și politice; drepturile economice, sociale și culturale; dreptul la pace, dezvoltare durabilă și la un mediu sănătos, dar și la noi drepturi ale omului, considerate de specialiști ca făcând parte din a patra generație de drepturi ale omului;

O prezentare exemplificativă a fiecărei categorii de cercetări, demonstrează diversitatea temelor abordate.

**a) Cercetări care au abordat o tematică generală:**

- Educația continuă, dreptul fiecăruia și răspunderea tuturor
- Contractul social și problematica drepturilor omului față în față cu postmodernitatea
- Prevalența drepturilor fundamentale ale omului și cetățeanului în raport cu drepturile colective ale minorităților în contextul globalizării
- O Românie accesibilă într-o Europă fără bariere
- Democrația și Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă
- Educația și bunăstarea

**b) Cercetări consacrate instrumentelor și mecanismelor privind protecția și promovarea drepturilor omului și evoluția acestora în timp:**

- Analiza unor reglementări constituționale și legale privind mediul protejat

- Reglementări actuale în domeniul nediscriminării
- Aspecte privind administrarea justiției din România ca serviciu public
- O Românie accesibilă într-o Europă fără bariere
- Codificarea în secolul al XXI-lea. Noul cod civil român
- Aspecte de constituționalitate privind regimul probelor în procesul penal

**c) Cercetări privind protecția și promovarea drepturilor omului:**

- Statul de drept, drepturile omului, siguranța cetățenilor și starea de excepție
- Mecanismele ONU și drepturile persoanelor de vârstă a treia
- Incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități

- Politici ce vizează drepturile și libertățile persoanelor cu dizabilități

**d) Cercetări consacrate drepturilor și libertăților fundamentale ale omului: civile și politice, economice, sociale, culturale; dreptul la pace, dezvoltare durabilă și la un mediu sănătos; cercetări consacrate unor noi drepturi ale omului:**

- Drepturile elevului și manualul digital
- Drepturile economice și sociale ale imigranților
- Prezumția de nevinovăție și societatea controlată
- Aspecte privind reforma serviciilor medicale spitalicești din România
- Aspecte privind încălcarea dreptului la respectarea vieții private și de familie, precum și a domiciliului în jurisprudența CEDO

## II. PROGRAME DE FORMARE ȘI ACTIVITĂȚI DE EDUCAȚIE ÎN DOMENIUL DREPTURILOR OMULUI

Potrivit Declarației Universale a Drepturilor Omului, educația pentru drepturile omului are în vedere persoana umană ca valoare centrală. Drepturile omului nu pot fi apărate și promovate numai prin existența instrumentelor juridice, educația pentru drepturile omului fiind esențială pentru înțelegerea, sensibilizarea, susținerea, protecția și respectarea acestor drepturi la toate nivelurile și în toate sectoarele de activitate. Într-o societate democratică, această formă de educație este absolut necesară și trebuie să constituie o preocupare generală și permanentă, întrucât nu este suficientă numai consacarea unor principii și norme în acest domeniu, ci acestea trebuie să fie înțelese, interiorizate și respectate. Dobândirea de drepturi înseamnă și dobândirea de obligații, a indivizilor față de ei înșiși, dar și față de societate, fără nicio formă de intoleranță, fără discriminare sau competiție negativă.

În această viziune s-au materializat inițiativele, programele și proiectele realizate de IRDO în domeniul educației și formării de formatori în anul 2016, acțiuni prin care Institutul a încercat să contribuie efectiv la realizarea unei adevărate culturi universale a drepturilor omului în România.

Acțiunile desfășurate în acest sens (a se vedea **Anexa A**) au avut în vedere unul din obiectivele principale cuprinse în Legea privind înființarea Institutului Român pentru Drepturile Omului: *organizarea de programe de formare destinate îndeosebi acelor categorii de persoane care au răspunderi speciale pentru protecția drepturilor omului sau pentru cunoașterea problematicii drepturilor omului în rândurile unor largi categorii ale populației.*

Avându-se în vedere principalele domenii de intervenție din **Programul pentru educație post-2015 al UNESCO**, Institutul Român pentru Drepturile Omului a acționat în concordanță cu prevederile conținute în acesta și a acordat și în cursul anului 2016 o atenție deosebită intensificării și diversificării acțiunilor concepute pentru dezvoltarea educației în acest domeniu. Scopul urmărit a fost cel al formării atitudinilor și comportamentelor cetățenești specifice unei societăți democratice și sporirii interesului și competențelor de participare la viața publică a cât mai multor cetățeni din rândul tuturor categoriilor socio-profesionale, atât tineri cât și vârstnici.

În mod concret, Planul de acțiuni al sectorului de formare și pregătirea specialiștilor a cuprins, printre alte obiective:

- promovarea educației în domeniul drepturilor omului;
- formarea adulților și tinerilor în tema drepturilor omului și copilului;
- formarea de formatori în domeniul drepturilor omului;
- formarea educatorilor: cadre didactice din sistemul universitar și preuniversitar;
- formarea unor categorii profesionale, care sunt direct implicate și au responsabilități în promovarea și apărarea drepturilor omului și copilului;
- consolidarea parteneriatului și cooperarea cu instituțiile care fac parte din sistemul de învățământ românesc, precum și cu alte instituții, asociații, ONG-uri din diverse domenii;
- monitorizarea și sprijinirea programelor de educație existente în domeniul drepturilor omului, pentru a pune în evidență bunele practici stimulând măsurile care vizează continuarea, perfecționarea și dezvoltarea acestora.

Conceperea și organizarea acțiunilor consacrate educației în domeniul drepturilor omului au avut la bază feedback-ul primit din partea reprezentanților Caselor Corpului Didactic, a dascălilor din diferite școli și licee.

Grupurile țintă care au beneficiat de activitățile desfășurate de către Sectorul formare din cadrul I.R.D.O. au vizat persoane din domeniile învățământului, cercetării, administrației publice, justiției, sănătății, precum și persoane din categorii cu probleme specifice: femei, copii, pensionari, minorități, persoane cu handicap etc.

Activitățile de formare ale IRDO au fost proiectate și s-au desfășurat la inițiativa Institutului și a diferiților parteneri, la solicitarea autorităților centrale și locale sau a unor grupuri socio-profesionale și au îmbrăcat diferite forme:

- cursuri de formare de lungă durată, acreditate de MEN;
- cursuri de formare de scurtă durată, de tip „contact”;
- acțiuni de familiarizare cu principalele instrumente referitoare la promovarea și protecția drepturilor omului;

- activități de sensibilizare a unor grupuri sociale privind necesitatea cunoașterii și respectării drepturilor omului și copilului;
- simpozioane, conferințe, seminarii, mese rotunde, dezbateri etc.;
- activități de diseminare;
- prezentări de cărți apărute la editura IRDO.

Prin acțiunile și activitățile destinate educației pentru drepturile omului s-a urmărit prevenirea încălcării drepturilor omului prin informarea cetățenilor cât privește drepturile și responsabilitățile care le revin, mijloacele pe care le au la dispoziție pentru a-și apăra drepturile și libertățile fundamentale, dar și formarea de atitudini și comportamente pozitive.

În anul 2016 au fost desfășurate diverse activități împreună cu parteneri din rândurile organizațiilor neguvernamentale cu preocupări preponderente în domeniul educației pentru drepturile omului, cu instituții ale statului, dar și cu instituții de învățământ superior, culte religioase, asociații profesionale etc.

Dintre activitățile de educație și de formare realizate în această perioadă, menționăm în primul rând manifestările științifice cu continuitate:

- a XXII-a ediție a cursurilor de vară ale *Universității Internaționale a Drepturilor Omului*, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Asociația pentru Națiunile Unite din România și Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”;
- dezbateri, cursuri de formare, mese rotunde, seminarii, conferințe, lansări de carte ș.a. organizate în colaborare cu alte instituții și organizații neguvernamentale (a se vedea **Anexa A**);
- coordonarea *Catedrei UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță* de către IRDO și Universitatea de Nord, Baia Mare, **activitate cu caracter permanent, care include cursurile de masterat, singurele din țară de acest gen**;
- a XXII-a ediție a concursurilor naționale ale elevilor „*Olimpiada de educație și cultură civică*” și, respectiv, „*Democrație și toleranță*”;
- dezbateri, simpozioane, colocvii consacrate promovării drepturilor omului în diferite domenii (**vezi Anexa A**) etc;

**1. Educarea tinerei generații în spiritul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, al demnității și toleranței, al schimbului liber de opinii,** este un obiectiv care constituie obiectul unui parteneriat între Institutul Român pentru Drepturile Omului și Ministerul Educației Naționale și care s-a concretizat și în anul 2016 prin desfășurarea unor activități devenite tradiționale: concursurile școlare naționale „*Olimpiada de educație civică și cultură civică*” și „*Democrație și toleranță*”, cursuri de formare continuă pentru profesori și învățători; colocvii, simpozioane și dezbateri (a se vedea **Anexa A**) pe teme privind diferite aspecte ale activității de educație pentru drepturile omului și, nu în ultimul rând, *Concursul de creativitate didactică în domeniul realizării de materiale auxiliare utilizabile în educația pentru drepturile omului* și un *Concurs de creație plastică pentru elevii din învățământul primar*.

## **2. Concursurile școlare naționale**

Ca urmare a unei inițiative a Institutului Român pentru Drepturile Omului, Ministerul Educației Naționale a inclus, începând cu anul 1994, disciplinele *educație civică* (clasele III-IV), respectiv *cultură civică* (clasele VII-VIII) în categoria celor pentru care se organizează concursuri anuale cu etape până la nivel național.

Aceste concursuri, în organizarea cărora Institutul Român pentru Drepturile Omului este partener al Ministerului Educației, cunoscute sub denumirea de olimpiade, răspund nevoii de educație a tinerilor în vederea asumării de către aceștia a rolului și statutului de cetățean în cadrul unei societăți democratice, în scopul formării și dezvoltării competențelor de participare la viața publică, a spiritului social critic și a capacității de toleranță.

### **a) Olimpiada națională de științe socio-umane**

Faza națională a Olimpiadei de științe socio-umane s-a desfășurat la Tulcea, în luna aprilie 2016, și a fost organizată de Ministerul Educației Naționale în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului. Acest concurs este unul de excelență și se adresează elevilor cu aptitudini în domeniul științelor socio-umane, având ca obiectiv educația în vederea cunoașterii și experimentării valorilor fundamentale ale drepturilor

omului, a deprinderii de comportamente care respectă aceste drepturi esențiale, dar și de competențe de participare la viața publică.

Disciplinele de concurs sunt: educație civică, cultură civică, logică, psihologie, sociologie, economie și filosofie. La disciplina educație civică, elevii participă în cadrul unor echipe formate din doi elevi din clasele a III-a sau a IV-a, în timp ce la disciplina cultură civică echipele sunt constituite din elevi din clasele a VII-a sau a VIII-a din cadrul aceleiași unități școlare. Șeful sectorului formare și pregătirea specialiștilor din cadrul IRDO a participat în calitate de președinte al Comisiei pentru educație și cultură civică la această olimpiadă.

Și la ediția din acest an, cele mai bune lucrări realizate de echipele participante au beneficiat de diplome și premii acordate de Institutul Român pentru Drepturile Omului.

### **b) A XXII-a ediție a etapei finale a Concursului național „Democrație și toleranță”**

Concursul inițiat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Ministerul Educației Naționale reprezintă o formă complexă de educație civică în care sunt implicați elevii din ciclul primar și gimnazial. Obiectivele generale ale concursului vizează asumarea rolului și statutului de cetățean în cadrul unei societăți democratice, formarea și dezvoltarea spiritului civic constructiv.

În mod concret, concursul urmărește cunoașterea de către elevi a unor concepte esențiale specifice unei societăți democratice și a unui stat de drept: democrație, toleranță, drepturile omului, drepturile copilului; cunoașterea reglementărilor naționale și internaționale referitoare la aceste concepte; exersarea de către elevi a atitudinilor și comportamentelor democratice, tolerante și a spiritului civic; formarea și dezvoltarea deprinderilor de participare la viața comunității educaționale; formarea motivației în vederea promovării și apărării drepturilor omului și ale copilului.

Concursul s-a desfășurat pe trei dimensiuni: teoretică (constă într-o lucrare scrisă), practic-aplicativă (elaborarea unui proiect pentru soluționarea uneia dintre problemele școlii sau comunității locale căreia îi aparțin elevii, proiectul având forma unui portofoliu) și artistică (realizarea unei lucrări plastice – desen, grafică, pictură, colaj, sculptură etc., care să ilustreze modul de soluționare a

problemei prezentate în cadrul proiectului la nivelul probei practic-aplicative), cu participarea unor echipe alcătuite din câte 3 membri, dintre care unul din învățământul primar.

Experiența acumulată în perioada de desfășurare a concursului a pus în evidență și în acest an o creștere constantă a calității materialelor prezentate în cadrul concursului – sub toate cele trei dimensiuni ale sale, precum și a interesului față de problematica pe care o implică. Președintele Comisiei Centrale a Concursului Național „Democrație și Toleranță” este reprezentantul IRDO. Evaluarea lucrărilor teoretice, a portofoliilor și lucrărilor plastice se realizează de trei subcomisii separate formate din cadre didactice de specialitate, președintele Comisiei Centrale a Concursului fiind șeful sectorului formare și pregătirea specialiștilor din cadrul IRDO.

Concursul, a cărui ediție din anul 2016 s-a desfășurat la Târgoviște, a urmărit dezvoltarea competențelor de cooperare la nivelul grupului, stimulând preocupările pentru promovarea și respectarea drepturilor omului. În urma rezultatelor la cele trei probe ale concursului, Institutul Român pentru Drepturile Omului a acordat premiile speciale și mențiunile „Drepturile Omului”.

#### **c) Concursul Național de creativitate didactică în domeniul materialelor auxiliare destinate educației pentru drepturile omului, democrație și o cultură a păcii în învățământul preuniversitar**

Acest concurs este organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului, o dată la doi ani, în parteneriat cu Ministerul Educației Naționale și Case ale Corpului Didactic din țară, concursul bucurându-se de un larg interes din partea cadrelor didactice din întreaga țară.

În cadrul expoziției organizate în această ediție au fost expuse lucrări aparținând cadrelor didactice din județele Baia Mare, Caraș-Severin, Cluj, Dolj, Hunedoara, Mehedinți sau Ilfov. Ca și în anii precedenți, această acțiune s-a dovedit și în anul 2016 ca fiind una benefică și constructivă, desfășurându-se în spiritul educației pentru drepturile omului, democrație și o cultură a păcii.

Prin implicarea și pasiunea de care au dat dovadă, cadrele didactice au susținut elevii în acțiunile menite să stimuleze însușirea prin practică a valorilor cetățeniei active și responsabile, ca

și a comportamentelor necesare realizării unui mediu armonios în societatea în care trăiesc. În acest sens, materialele auxiliare au vizat diferitele obiective ale educației pentru drepturile omului și au susținut participarea activă a copiilor, familiarizându-i cu problematica drepturilor omului și facilitând dobândirea de abilități și dezvoltarea de atitudini privind respectul față de demnitatea umană.

**d) Concursul de creație plastică pentru elevii din învățământul primar** a fost organizat în cadrul manifestărilor dedicate „Zilei Internaționale a Drepturilor Omului” în parteneriat cu Colegiul Național „Mihai Viteazul” și Colegiul Național „Jean Monnet” din Ploiești.

**e) Concursul de eseuri, povești și lucrări plastice** pentru elevii din învățământul primar având ca temă „Drepturile omului – universalitate sau privilegiu” a fost un eveniment organizat în parteneriat cu Școala Gimnazială „Ion Vișoiu” din Chitila, județul Ilfov.

**3. În domeniul pregătirii continue a învățătorilor și profesorilor care realizează educația pentru drepturile omului**, în anul 2016, Institutul Român pentru Drepturile Omului a continuat organizarea, în parteneriat cu Casa Corpului Didactic București, a Programului de formare „Educație pentru drepturile omului și ale copilului”. Acest program este acreditat de Ministerul Educației Naționale și a avut ca public țintă cadrele didactice și didactic-auxiliare din învățământul preuniversitar.

Creat ca urmare a solicitărilor numeroase venite din rândul cadrelor didactice pentru formarea personalului didactic în domeniul drepturilor omului, programul a avut și în anul 2016 scopul de a sprijini elevii în procesul cunoașterii și conștientizării drepturilor omului și ale copilului, a legislației naționale și internaționale în domeniu.

#### **4. Activități consacrate pregătirii practicienilor și funcționarilor publici**

Cursurile *Universității Internaționale a Drepturilor Omului* reprezintă o reuniune de specialiști și experți ce are ca scop reînnoirea și perfecționarea programelor de formare în domeniul drepturilor omului. Cea de-a XXII-a ediție a Universității

Internațională a Drepturilor Omului cu tema „Drepturile omului: realități și perspective”, a fost organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, cu concursul membrilor AIDC, ELI, IDEF și participarea unor reprezentanți ai Senatului, Camerei Deputaților, Consiliului Legislativ, Ministerului Afacerilor Externe, Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Ministerului Afacerilor Externe, Secretariatului General al Guvernului.

Ediția din 2016 a Universității Internaționale a Drepturilor Omului a reunit experți, cercetători, reprezentanți ai unor organizații internaționale, reprezentanți ai unor instituții guvernamentale, cadre didactice universitare, magistrați, doctoranzi și masteranzi. În cadrul manifestărilor au fost prezentate publicațiile IRDO și cele mai noi informații privind drepturile omului.

### **5. Alte forme specifice de pregătire și educație în domeniul drepturilor omului:**

**a) Elaborarea unor programe speciale consacrate unor evenimente mai importante și apreciate ca atare de Organizația Națiunilor Unite, Consiliul European, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa etc. și cu rezonanță pentru protecția și promovarea drepturilor omului.**

Din categoria acestor proiecte, în anul 2016 au fost realizate acțiuni legate de următoarele momente și evenimente:

– Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă și Programul Educație 2030;

– 66 de ani de la adoptarea Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale;

– 22 de ani de la ratificarea Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale de România;

– 49 de ani de la intrarea în vigoare a Pactului internațional privind drepturile civile și politice și a Pactului internațional privind drepturile economice, sociale și culturale;

– 61 de ani de la aderarea României la ONU;

– 42 de ani de la înființarea OSCE.

**b) Coordonarea Catedrei UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță.**

Catedra funcționează în baza unui acord între Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură – Paris, Institutul Român pentru Drepturile Omului și Universitatea de Nord Baia Mare. Această catedră reprezintă un centru de cercetare, dezbateri și formare la nivel postuniversitar ale cărei programe de master, singurele de acest fel din România, integrează, în pas cu evoluțiile și progresele din acest domeniu specific, rezultatele cercetării realizate pe plan național și internațional. În anul 2016 o nouă promoție a absolvit masteratul în drepturile omului, democrație, pace și toleranță.

**c) Organizarea unor cursuri de formare și participarea la dezbaterile diferitelor aspecte referitoare la respectarea și promovarea drepturilor omului în cadrul unor manifestări științifice, simpozioane, colocvii, dezbateri, mese rotunde etc. sau în cadrul media (a se vedea Anexa B).**

În îndeplinirea mandatului său, Institutul a avut în vedere atragerea diferitelor instituții publice și organizații neguvernamentale în acțiuni ținând de domeniul drepturilor omului prin intermediul unor parteneriate. Și în anul 2016 au fost încheiate, respectiv, reînnoite, astfel de parteneriate care au obținut rezultate notabile în cadrul activităților desfășurate. Amintim dintre acestea: conferința cu tema „Oportunități și obstacole în atingerea obiectivelor reconcilierii vieții de familie cu cea profesională”, seminarul cu tema „Ziua Internațională de Comemorare a Holocaustului”, conferința cu tema „Educația pentru toleranță”, conferința cu tema „5 ani de la adoptarea Convenției Consiliului European privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice”, simpozionul cu tema „Accesibilitatea digitală – un pas mare către incluziunea digitală”, conferința internațională „Eficiența normelor juridice”, simpozionul cu tema „Instrumente universale, regionale și naționale privind traficul de persoane”, conferința cu tema „Dreptul refugiaților în contextul actual european”, Simpozionul cu tema „Diversitatea lingvistică – patrimoniul cultural al Uniunii Europene”.

### III. ORGANIZAREA UNOR ACTIVITĂȚI SPECIFICE DEDICATE DREPTURILOR OMULUI

Activitatea de organizare a unor seminarii, simpozioane sau mese rotunde, împreună cu celelalte activități ale Institutului, de cercetare, educare și formare, se constituie într-un ansamblu armonios de abordare a problematicii drepturilor omului, subliniind importanța promovării și protecției acestora.

Rapoartele și studiile prezentate cu ocazia acestor manifestări au fost rodul activității de cercetare a Institutului Român pentru Drepturile Omului. Ne referim atât la manifestări organizate de Institut (a se vedea **Anexa A**), cât și la acțiuni organizate în parteneriat. Schimbul de experiență, opiniile și concluziile desprinse au permis conturarea unor noi teme de cercetare, a unor modalități noi de abordare a aspectelor de formare și educare în spiritul respectului drepturilor omului.

Solicitarea Institutului de către organizații și organisme cu preocupări în domeniul drepturilor omului, din țară sau din străinătate, de a participa cu studii, comunicări, rapoarte etc. la acțiuni organizate de acestea (a se vedea **Anexa B**) ilustrează faptul că Institutul s-a făcut remarcat atât pe plan național, cât și internațional, prestigiu câștigat prin rigoarea și consecvența implicării Institutului în protecția și promovarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Este de remarcat faptul că în mod constant Institutul a atras de multe ori participarea la manifestările sale și a determinat implicarea în organizarea lor a numeroși factori cu atribuții sau preocupări în domeniul drepturilor omului din cadrul Parlamentului, al mediului academic, al organismelor guvernamentale și neguvernamentale sau al unor organizații internaționale și regionale. Prin antrenarea acestor factori – prin contribuția pe care au avut-o participând cu studii, prezentări, comunicări sau cu expertize sau rapoarte proprii sau la care și-au adus contribuția – s-a urmărit o mai bună comunicare și o mai strânsă colaborare pentru găsirea și aplicarea unor soluții mai eficiente pentru promovarea și protecția drepturilor omului în România.

Institutul Român pentru Drepturile Omului a organizat numeroase întâlniri și dezbateri consa-

crate afirmării, promovării și protecției drepturilor omului la care au participat personalități din țară și de peste hotare recunoscute pentru contribuția lor la cunoașterea și promovarea drepturilor omului.

#### **Nediscriminare**

Înțelegerea profundă a caracterului universal al drepturilor omului presupune recunoașterea necondiționată și fără niciun fel de restricții a diversității umane, a factorilor civilizaționali care indiferent de deosebirile dintre indivizii aparținând unor rase, etnii, categorii de vârstă, de comunități religioase sau de altă natură nu oferă niciun argument pentru manifestări de excluziune și discriminare sau forme de intoleranță și agresivitate.

Pluralismul și diversitatea trebuie privite ca o formă contemporană de progres pe drumul păcii, toleranței și înțelegerii între popoare. Diversitatea și cultura diversității nu înseamnă numai simpla prezență a unor grupuri diferite, ci și acceptarea acelor diferențe existente în cadrul aceluiași grup.

Institutul Român pentru Drepturile Omului, ca în fiecare an, s-a alăturat campaniei organizate de Rețeaua United Against Racism cu ocazia săptămânii acțiunii europene împotriva rasismului (12-21 martie), organizând dezbateri în urma cărora s-au conturat o serie de recomandări concrete privind combaterea rasismului și a discriminării multiple.

Amintim în acest sens de simpozionul „Nu învinuiți migrații și refugiații pentru toate problemele cu care se confruntă Uniunea Europeană”, organizat în colaborare cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță – Universitatea de Nord din Baia Mare, Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM), IDEF, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Asociația Română pentru Apărarea Drepturilor Omului la Vârsta a Treia (ARDOVT). De asemenea, sub coordonarea Institutului Român pentru Drepturile Omului, Fundația Adolescența a organizat concurs de eseuri cu tema „Rădăcinile unei plante otrăvitoare – discriminarea”.

IRDO a inițiat dezbateră privind Proiectul de Hotărâre pentru aprobarea programelor de interes național în domeniul protecției drepturilor copilului pentru perioada 2016-2018, lansat de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice. Dezbateră a fost organizată în parteneriat cu Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația pentru Națiunile Unite din România Asociația Clubul de la Cheia, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului și Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum.

Activitățile IRDO de monitorizare privind dreptul persoanelor vârstnice și îngrijirea acestora pe termen lung în cadrul centrelor de îngrijire din țară se înscriu și în tema nediscriminării. Persoanele vârstnice fac parte dintr-o categorie vulnerabilă cu un risc crescut de a suferi abuzuri sau discriminări. Aceste activități de monitorizare s-au desfășurat în perioada februarie – martie 2016.

În data de 6 mai 2016, cu ocazia Zilei Naționale a Egalității de Șanse Institutul Român pentru Drepturile Omului a organizat Conferința cu tema „Egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați – un principiu fundamental al drepturilor omului”, în colaborare cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță – Universitatea de Nord din Baia Mare, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană și Asociația Română pentru Drepturile Femeii.

În cadrul Conferinței cu tema „5 ani de la adoptarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice”, organizată pe 11 mai 2016, de către Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia, au fost dezbătute aspecte ale discriminării multiple și ale riscului de discriminare pe care îl prezintă categoriile vulnerabile de populație, în special femeile și fetele aparținând unor minorități sau având calitatea de solicitante de azil.

În spiritul educației continue pentru respectarea și promovarea drepturilor omului a avut loc cea de a XXII-a ediție a etapei finale a concursului național „Democrație și toleranță”, organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice. Evenimentul s-a desfășurat la Târgoviște în perioada 25-28 iulie 2016.

Simpozionul din data de 1 august 2016, cu tema „Toleranță zero față de violența împotriva femeilor și a violenței domestice” organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația Română pentru Drepturile Femeii, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană și Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum a marcat împlinirea a 2 ani de la intrarea în vigoare a Convenției de la Istanbul privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice.

Totodată, subliniem organizarea Conferinței Internaționale a Nediscriminării și Egalității de Șanse – NEDES 2016, de către Comisia pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale a Camerei Deputaților, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București și cu concursul Institutului Român pentru Drepturile Omului.

La solicitarea comisiilor de specialitate din cadrul Parlamentului, Institutul a contribuit cu puncte de vedere privind o serie de proiecte legislative, dintre care amintim proiectul privind recunoașterea prin lege a parteneriatului civil în România, modificarea unor pedepse prevăzute pentru infracțiuni contra libertății și integrității sexuale<sup>3</sup>. În acest sens IRDO a făcut referire la documentele internaționale și regionale privind drepturile omului, demnitatea, nediscriminarea, libertatea de exprimare ș.a.

### **Drepturile copilului**

Interesul sporit pentru drepturile unor categorii de populații distincte, cum ar fi drepturile celor mai mici și vulnerabile ființe umane – copiii – se regăsește ca o prioritate pe agenda instituțiilor naționale și internaționale care au ca obiect promovarea și protecția drepturilor fundamentale ale omului

<sup>3</sup> PLx 8/2016



În acest sens IRDO a organizat o serie de evenimente, dezbateri și discuții atât cu reprezentanții instituțiilor publice cu atribuții în domeniu cât și cu reprezentanți ai mediului academic și ai organizațiilor neguvernamentale. Întâlnirile au privit aspecte legate de îmbunătățirea legislației din domeniu, dreptul la educație, neexploatarea prin muncă, nediscriminarea anumitor categorii de copii (romi, refugiați, cu dizabilități).

În rezonanță cu tema din acest an propusă de Organizația Națiunilor Unite cu ocazia Zilei internaționale de conștientizare a autismului, IRDO a organizat în data de 1 aprilie 2016, Conferința cu tema „Autism și Agenda 2030. Incluziune și neurodiversitate”, în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Universitatea de Nord din Baia Mare și Asociația Română pentru Drepturile Femeii

Printre drepturile copilului se numără desigur și dreptul la educație, aceasta fiind un factor esențial pentru dezvoltarea armonioasă și integrarea în societate. Alfabetizarea este una dintre cele mai mari realizări obținute de către omenire, la nivel global, 860 de milioane de adulți continuă să fie analfabeți, iar peste 100 de milioane de copii nu frecventează școala. Cu ocazia Zilei internaționale pentru alfabetizare, 8 septembrie 2016, Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM) și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, a organizat o masă rotundă cu tema „Analfabetismul, o plagă socială, cauze și măsuri de combatere”. Evenimentul a reunit experți, cercetători, reprezentanți ai autorităților, instituții academice și universitare, asociații civice, organizații guvernamentale și non guvernamentale. În lucrările prezentate precum și în cadrul dezbaterilor s-a subliniat că educația, în general, constituie un agent important în promovarea păcii și a toleranței. O persoană alfabetizată poate lupta mai eficient împotriva sărăciei, a problemelor de sănătate și a prejudecăților, își poate îmbunătăți veniturile, poate dezvolta relații armonioase cu restul lumii și ceea ce este extrem de important își poate cunoaște propriile drepturi. Anul 2016 a fost și primul an de implementare al Agendei pentru Dezvoltare Durabilă 2030, iar în acest context acțiunile în privința alfabetizării înseamnă incluziune, o calitate echitabilă a educa-

ției și oportunități de învățare pe tot parcursul vieții, în special pentru tineri și adulți.

### **Accesul la justiție**

Înfăptuirea actului de justiție, în orice tip de societate sau regim politic este indisociabilă de ideea statului de drept, care înseamnă nu doar proclamarea unor valori și principii generale, ci și implementarea consecventă a legii. Dincolo de acțiunile care transpun o ordine juridică în fapt este imperios necesară recunoașterea și respectarea unui drept fundamental al omului – accesul la justiție, fără îngărări și restricții.

Pe parcursul anului 2016 IRDO a organizat o serie de conferințe, seminarii și dezbateri având ca obiect accesul la justiție ca drept fundamental. Dintre acestea amintim:

Cea de-a cincea ediție a conferinței internaționale „Eficiența normelor juridice – interpretarea și aplicarea legii”, a avut ca temă principală de dezbateri perspectivele privind interpretarea și aplicarea legii. Evenimentul a fost organizat de Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, Facultatea de Drept din Cluj Napoca, în colaborare cu Institutul Român pentru Drepturile Omului, Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române, Departamentul de Cercetări Socio-Umane, Asociația Română de Științe Penale, Institutul de Științe Administrative din Republica Moldova. Conferința a fost dedicată provocărilor actualului deceniu. În acest sens, pe parcursul celor două zile au fost aduse în atenția participanților probleme de mare actualitate privind interpretarea și aplicarea legii. S-a evidențiat faptul că amploarea și multiplicarea activităților sociale reclamă în întreaga lume existența unor norme legale. Astfel, aspecte legate de protecția datelor, comerțul internațional, probleme legate de mediu și conflictele militare internaționale precum și relațiile familiale, proprietatea sau drepturile fundamentale ale omului sunt reglementate pe diferite niveluri.

Cea de a 3-a ediție a Conferinței anuale cu participare internațională „Justiția și dreptul administrativ din perspectivă interdisciplinară”, organizată în parteneriat cu Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Facultatea de Administrație Publică, Universitatea „Magna Graecia”, Catanzaro, Italia, și Universitatea „Petru Maior”, Târgu Mureș.

Conferința cu tema „Ia atitudine față de drepturile cuiva astăzi”, organizată cu ocazia Zilei Internaționale a Drepturilor Omului de către Institutul Român pentru Drepturile Omului alături de Asociația pentru Națiunile Unite din România. Evenimentul a fost dedicat evoluției drepturilor omului, democrației și statului de drept în context internațional și regional, iar temele dezbătute au tratat aspecte privind funcționarea instituțiilor democratice, eficiența și independența sistemului judiciar, noi drepturi ale omului și protecția lor prin mecanisme internaționale.

IRDO este membru în Grupul de lucru juridic din cadrul Rețelei Europene de Instituții Naționale pentru Drepturile Omului și a participat activ în cadrul temelor de discuție privind reforma Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și la promovarea Convenției europene a drepturilor omului și a Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

### **Familie**

Familia rămâne în centrul vieții societății. Ea asigură bunăstarea membrilor ei, contribuie la educația tineretului și are grijă de persoanele vârstnice. Obiectivele centrale ale Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă se axează pe eradicarea sărăciei, promovarea prosperității economice, dezvoltarea socială și bunăstarea populației, protejarea mediului. Politicile familiale contribuie la realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă 1 și 5 din Agenda 2030, care se referă la combaterea foametei și a sărăciei, asigurarea unei vieți sănătoase și a bunăstării pentru toate vârstele prin asigurarea educației continue și realizarea egalității de gen. Și în anul 2016 IRDO a avut în vedere promovarea și consolidarea politicilor de sprijinire a familiei, precum și intensificarea activităților în domeniul cercetării pentru a-și aduce contribuția la fundamentarea acestora, elementele esențiale constând în combaterea și prevenirea sărăciei și a excluziunii sociale.

Între activitățile consacrate Zilei Internaționale a familiei<sup>4</sup> amintim dezbaterile cu tema „Educația și bunăstarea”, în colaborare cu Asociația pentru

<sup>4</sup> Ziua de 15 mai a fost declarată de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite ca fiind Ziua Internațională a Familiei, printr-o Rezoluție dată în septembrie 1993. La propunerea Institutului Român pentru Drepturile Omului și susținută de Patriarhia României, ziua de 15 mai a devenit oficial și Ziua familiei române.

Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM), Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, și Asociația Română pentru Drepturile Femeii.

Scopul acestei mese rotunde a fost sensibilizarea opiniei publice cu privire la rolul familiei în societate, promovarea celor mai noi tendințe socio-economice și demografice care afectează nucleul familial, precum și identificarea problemelor cheie cu care se confruntă familia contemporană și posibile răspunsuri la acestea. S-a evidențiat faptul că politicile familiale la nivel național, care se referă la diferite fațete ale vieții de familie, de multe ori, deși au potențial, nu sunt implementate așa cum ar trebui pentru a reuși să contribuie în mod concret la realizarea multor obiective naționale de dezvoltare durabilă.

Problemele realizării unui echilibrului între viața personală și profesie în cadrul familiei au fost dezbătute și analizate în vederea identificării celor mai eficiente propuneri și soluții cu ocazia Conferinței cu tema „Oportunități și obstacole în atingerea obiectivelor reconcilierii vieții de familie cu cea profesională”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM) și Asociația Family Forum.

În tema drepturilor familiei s-a înscris și masa rotundă din 11 iulie 2016 „Să investim în adolescente” – aceasta fiind și tematica propusă de Organizația Națiunilor Unite pentru sărbătorirea din acest an a Zilei Mondiale a Populației. Evenimentul a fost organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”.

### **Combaterea traficului de persoane**

O temă importantă pe agenda Institutului Român pentru Drepturile Omului este și respectarea, protecția și promovarea drepturilor persoanelor care devin victime ale traficului de ființe umane. În contextul amplificării fenomenului migrației, categoriile vulnerabile de populație, femeile adolescente, copiii, în special din medii sărace se confruntă tot mai frecvent cu acest risc. Institutul Român pentru drepturile omului a

continuat cercetările în acest domeniu. Atât prin intermediul revistei trimestriale IRDO, cât și prin manifestările organizate pe această temă, s-a prezentat tuturor celor interesați în domeniu (instituțiilor guvernamentale și de specialitate, reprezentanților legislativului și societății civile) analiza instrumentelor regionale și naționale privind prevenirea și combaterea traficului de persoane. În acest sens amintim simpozionul cu tema „Instrumente universale, regionale și naționale privind traficul de persoane” organizat, cu ocazia împlinirii a 65 de ani de la intrarea în vigoare a Convenției pentru reprimarea traficului cu ființe umane și a exploatării prostituției semenilor, de către Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană.

### **Azil și Migrație**

Garantarea drepturilor omului, prin documentele adoptate la nivel internațional, regional și național, asigură protecția drepturilor persoanelor care își părăsesc țara de origine. Drepturile fundamentale trebuie recunoscute tuturor persoanelor indiferent de statutul lor: solicitanți de azil, refugiați sau migranți. În acest sens IRDO, prin cercetările realizate, dezbaterile organizate și punctele de vedere prezentate diferitelor comisii parlamentare, a urmărit în permanență evidențierea reglementărilor internaționale și regionale din domeniu și transpunerea acestora în legislația națională.

În contextul fenomenului acutizant al migrației, IRDO a organizat și în cursul acestui an o serie de manifestări dedicate crizei refugiaților și gestionării acesteia. Astfel, în data de 9 mai 2016, a avut loc masa rotundă cu tema „Europa 2016 și gestionarea celei mai dificile provocări – criza refugiaților”. Evenimentul organizat în colaborare cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Universitatea de Nord din Baia Mare și Asociația pentru Națiunile Unite din România. Totodată, în contextul preocupărilor și activităților de cercetare ale IRDO pe această temă, la invitația Comisiei pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale a Camerei Deputaților, reprezentanți ai Institutul Român pentru Drepturile Omului au

participat la dezbaterile privind Comunicarea cu tema „Posibilități de reformare a sistemului european comun de azil și de îmbunătățire a căilor legale de migrație – COM(2016)197” (8 iunie 2016)

În 10 iunie, 2016, a avut loc inaugurarea Clinicii de drepturile omului în domeniul migrației, de către IRDO în parteneriat cu Facultatea de Administrație Publică a Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative, care a reprezentat o etapă importantă a activității IRDO în domeniul azilului și migrației. De asemenea, IRDO a organizat în 17 iunie 2016, simpozionul cu tema „A 65-a aniversare a Convenției privind statutul refugiaților”.

Cu prilejul împlinirii a 15 ani de la adoptarea Rezoluției 55/76 a Adunării Generale a Națiunilor Unite care prevede ca data de 20 iunie ca Zi Mondială a Refugiaților, IRDO a găzduit în 21 iunie, 2016 lucrările unei mese rotunde cu tema „Instrumente naționale și regionale privind drepturile refugiaților”, eveniment organizat în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia.

IRDO este membru în grupul de lucru privind azilul și migrația al Rețelei Europene de Instituții Naționale de Drepturile Omului și membru al Institutului European de Drept și al Institutului de Drept de Expresie și de Inspirație Franceză.

### **Dreptul la sănătate**

Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO), în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Comisia pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților a Camerei Deputaților, precum și cu concursul Centrului de Drept Public și Științe Administrative din carul SNSPA și al Societății Academice de Științe Administrative, a organizat dezbaterile cu tema „Ziua Mondială a Sănătății – Combaterea diabetului”. În cadrul evenimentului au fost prezentate o serie de expuneri pe teme de actualitate în domeniu: educația pentru sănătate, garantarea dreptului la sănătate al copilului în România, dreptul la sănătate al migranților ș.a. Totodată, în cadrul discuțiilor s-a subliniat importanța reducerii inegalității din domeniul sănătății, a creșterii eficacității și calității actului medical, precum și necesitatea existenței unui echilibru între finanțarea și prestarea îngrijirilor de sănătate.

### **Drepturile persoanelor cu dizabilități**

Promovarea și protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități rămâne o temă de mare actualitate la nivel național, regional și internațional. Principalele teme urmărite în activitatea IRDO, pe parcursul acestui an, au vizat aspecte privind abordarea dizabilității din perspectiva drepturilor omului, recunoașterea capacității juridice, viața independentă și integrarea în comunitate, drepturile femeilor cu dizabilități, dreptul la muncă ș.a.

În acest sens IRDO a organizat o serie de întâlniri și dezbateri din care amintim dezbaterile „Reglementări internaționale și naționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului și Facultatea de Psihologie și Științe al Educației din cadrul Universității „Al. I. Cuza” din Iași; dezbaterile privind proiectul de Hotărâre a Guvernului în legătură cu aprobarea programului de interes național în domeniul protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități „Incluziune prin tehnologie asistivă”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România.

Aspecte ale drepturilor persoanelor cu dizabilități și ale luptei împotriva discriminării au fost analizate și în cadrul Conferinței cu tema „Autism și Agenda 2030. Incluziune și neurodiversitate” desfășurată în data de 1 aprilie 2016, și organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Universitatea de Nord din Baia Mare, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană și Asociația Română pentru Drepturile Femeii.

Institutul, împreună cu alte trei instituții naționale de drepturile omului din Europa, s-a alăturat Rețelei Europene a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului (ENNHRI) în proiectul privind identificarea de bune practici în implementarea sistemelor de luare a deciziilor cu suport, cu referire la art. 12 din CDPD. Totodată, IRDO este membru al Grupului pentru implementarea CDPD din cadrul ENNHRI, iar principalele teme de discuții în cadrul întâlnirilor Grupului de lucru pe CDPD din acest an au vizat aspecte privind aplicarea art. 12 din Convenție, dialogul cu Comi-

tetul ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, jurisprudența recentă a CEDO în domeniu ș.a.

De asemenea în cadrul întâlnirii Structurii Uniunii Europene privind monitorizarea implementării CDPD la nivelul Uniunii cu instituțiile naționale pentru drepturile omului au fost discutate aspecte privind rolul mecanismelor de monitorizare în procesul de evaluare al Comitetului ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități. IRDO a participat și la Forumurile de lucru organizate anual de Comisia Europeană cu privire la implementarea art. 33 din Convenția ONU.

### **Drepturile persoanelor vârstnice**

Institutul participă alături de alte cinci instituții naționale similare din Uniunea Europeană în proiectul „Drepturile persoanelor vârstnice și îngrijirea pe termen lung” (2015-2017), coordonat de Rețeaua Europeană de Instituții Naționale pentru Drepturile Omului (ENNHRI). Proiectul urmărește să determine o abordare din perspectiva drepturilor omului în îngrijirea persoanelor vârstnice în Europa, clarificarea standardelor internaționale și regionale aplicabile în domeniu și formularea de recomandări către factorii decidenți la nivel european pentru eficientizarea protecției acestor persoane, precum și creșterea gradului de recunoaștere a rolului instituțiilor naționale de drepturile omului în domeniu. În acest an, Institutul a realizat activitatea de monitorizare a opt centre de îngrijire din țară, 4 din mediul urban și 4 din mediul rural, 6 din sistemul public și 2 private, în urma căruia a fost realizat un raport. De asemenea, reprezentanții IRDO au participat la o serie de întruniri și discuții privind analiza reglementărilor internaționale și regionale privind promovarea și protecția persoanelor vârstnice și au organizat interviuri cu reprezentanți ai autorităților centrale și locale cu atribuții în domeniu, precum și cu reprezentanți ai organizațiilor guvernamentale și ai organizațiilor profesionale.

Referitor la programul de interes național „Creșterea calității vieții persoanelor vârstnice din căminele pentru persoane vârstnice” lansat de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Institutul Român pentru Drepturile Omului a inițiat o dezbateră în parteneriat cu Asociația Română pentru Apărarea

Drepturilor Omului la Vârsta a Treia, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația pentru Națiunile Unite din

România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” și Asociația Română pentru Drepturile Femeii.

#### **IV. PUBLICAREA REGLEMENTĂRILOR, DOCUMENTELOR, A STUDIILOR ȘI CERCETĂRILOR DIN DOMENIUL DREPTURILOR OMULUI**

Institutul Român pentru Drepturile Omului promovează formarea și informarea în domeniul drepturilor omului în beneficiul organismelor publice, al organizațiilor neguvernamentale și al persoanelor fizice, cu privire la respectarea, protejarea și garantarea drepturilor omului prin reglementări interne și internaționale, instituții și mecanisme, practici și uzanțe. El are rolul de a aduce la cunoștința tuturor factorilor interesați cele mai noi cercetări științifice în domeniul drepturilor omului, angajamentele internaționale asumate de România și modul în care ele sunt îndeplinite. În cadrul Institutului sunt traduse și publicate documente internaționale care, prin actualitatea lor, se impun a fi cunoscute de către instituțiile guvernamentale și neguvernamentale pentru promovarea și protecția drepturilor omului.

##### **Publicații periodice**

Revista trimestrială „Drepturile Omului” cuprinde studii, cercetări, articole și rapoarte. Preocupările redacționale se extind și asupra textelor reglementărilor naționale sau internaționale cu semnificații majore în domeniul drepturilor omului și privesc atât prezentarea cât și interpretarea lor, asupra jurisprudenței în materie a Curții Europene a Drepturilor Omului și/sau a instanțelor naționale, asupra unor instituții importante din domeniul drepturilor omului.

În revistă se regăsesc analize științifice și diversificate ale drepturilor fundamentale ale omului, punându-se accent pe legăturile de colaborare și de relaționare dintre acestea și valorile, principiile, normele și standardele la care se raportează instituțiile, mecanismele, cât și pe termenii, conceptele și tendințele metodologice și tehnologice. La acestea se adaugă cronicile diferitelor evenimente din domeniul drepturilor omului, note și comen-

tarii, recenzii de cărți în materia drepturilor omului, noutăți editoriale ale Institutului și prezentarea pe scurt a principalelor activități organizate de Institutul Român pentru Drepturile Omului sau la care acesta și-a adus contribuția.

**Info IRDO**, buletinul lunar de informare a publicului larg, prezentând succint știri de actualitate despre evenimentele legate de drepturile omului ce au loc pe plan intern și internațional, studii și cercetări științifice. De asemenea, sunt prezentate în buletin diferite cazuri de la Curtea Europeană a Drepturilor Omului dar și de la Curtea de Justiție a Uniunii Europene, căutându-se a se veni în întâmpinarea cerințelor actuale ale societății civile, ale instituțiilor sau ale studenților etc. Totodată, amintim rubricile care sunt consacrate unor documente internaționale recent adoptate.

##### **Cercetări elaborate și lucrări publicate în 2016**

Sub egida Institutului Român pentru Drepturile Omului au apărut noi culegeri de documente și au fost elaborate noi lucrări de cercetare.

##### **Dreptul la fericire: drept fundamental al omului**

Lucrarea face parte dintr-un amplu proiect derulat de Institutul Român pentru Drepturile Omului, dedicat dreptului la fericire ca drept fundamental al omului, și cuprinde, alături de documentele internaționale relevante, cel de-al patrulea *Raport privind distribuția fericirii în lume*.

Primul raport privind fericirea în lume a fost publicat în aprilie 2012, în sprijinul reuniunii la nivel înalt cu privire la fericire și la bunăstare desfășurată la Națiunile Unite în baza Rezoluției Adunării Generale a ONU nr. 65/309 din 19 iulie 2011.

Raportul prezent, o aducere la zi a Raportului privind fericirea în lume 2015, este structurat în patru capitole: Fixarea cadrului; Distribuția fericirii în lume; Promovarea unei etici a fericirii: cel mai important principiu al fericirii; Fericirea și dezvoltarea durabilă: concepte și dovezi.

Studiul conține o analiză a inegalității în planul bunăstării, bazată pe distribuția nivelurilor de fericire în cadrul societăților și între acestea, arătând că oamenilor le pasă de fericirea altora și modul în care este ea distribuită; se face referire la Obiectivele Dezvoltării Durabile (ODD), arătându-se că indicele ODD ajută la explicarea șabloanelor transnaționale ale fericirii chiar și după analiza PIB-ului pe cap de locuitor și a ratei șomajului.

### **Educație, dreptul la educație și educația pentru drepturile omului**

Dreptul la educație este un drept fundamental al omului, din generația a doua de drepturi, consacrat la nivel internațional, regional și național. El se află în strânsă legătură cu celelalte drepturi ale omului și este esențial dezvoltării fiecărui individ potrivit principiilor interdependenței și indivizibilității, și de el depinde până la urmă chiar dezvoltarea durabilă a societății.

După cum se arată în prima parte a studiului, interdependența dreptului la educație cu celelalte drepturi ale omului nu este nicăieri mai evidentă decât în procesul educativ. Din această cauză, dreptul la educație trebuie privit ca un drept exercitat atât individual cât și în grup, ceea ce implică atât cunoașterea de către individ a drepturilor lui fundamentale, dar și dobândirea de competențe și comportamente care să-i permită să recurgă la ele, să beneficieze de ele, și să contribuie la promovarea, protejarea și respectarea lor.

Cea de a doua parte a lucrării este dedicată prezentării principalelor documente internaționale din domeniu și a acțiunilor care au vizat încurajarea, facilitarea și promovarea activităților de educație pentru drepturile omului, precum Deceniul Mondial al Educației pentru Drepturile Omului (1995-2004), Deceniul internațional de promovare a unei culturi a non-violenței și a păcii în favoarea copiilor lumii (2001-2010); Deceniul Națiunilor Unite privind Educația pentru Dezvoltare Durabilă (2005-2014); Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă și programul Educație 2030 ș.a.

Ultima parte a studiului evidențiază rolul instituțiilor naționale în promovarea dreptului la educație și educației pentru drepturile omului, fiind prezentată activitatea Institutului Român pentru Drepturile Omului în domeniu.

### **Jus est ars boni et aequi**

Volumul, apărut sub coordonarea Institutului Român pentru Drepturile Omului și Institutului de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române, reprezintă o colecție deosebit de importantă de studii și cercetări relevante în domeniul dreptului. Astfel, prima parte dedicată teoriei generale a dreptului, tratează aspecte privind știința dreptului, trăsături definitorii ale acesteia, precum și elemente componente ale sistemului științelor juridice ș.a.

În capitolul dedicat dreptului internațional sunt prezentate și analizate teme importante, precum perspectiva istorică asupra evoluției conceptului de patrimoniu comun al umanității, rolul Comisiei de Drept Internațional și progresul către statul de drept la nivel internațional, protecția internațională a drepturilor omului în contextul suveranității statale.

Legătura dintre partea dedicată dreptului internațional și cea privind dreptul european este făcută prin studiul dedicat codificării drepturilor omului, știința drepturilor omului având legături de necontestat cu toate ramurile de drept: internațional, comparat, constituțional, penal, civil, administrativ etc. Chiar limbajul în care drepturile omului și libertățile sale fundamentale sunt exprimate este cel juridic, ele fiind înainte de toate noțiuni de drept. După cum se subliniază în lucrare, o legătură strânsă a științei drepturilor omului este cu dreptul constituțional, fiindcă în acest drept sunt prezente legile constituționale în care se găsesc înscrise drepturile omului, drepturi care, în fond, determină raporturile dintre stat și persoană, văzută în calitate de cetățean. Aceste legi definesc domeniul în care statul nu poate interveni, în care statul are obligația să le garanteze respectarea și să le promoveze, și tot aici sunt înscrise și obligațiile pe care cetățeanul le are față de stat.

Cu privire la dreptul european, volumul de față tratează aspecte privind răspunderea organizațiilor internaționale. Printre temele abordate se numără: Uniunea Europeană, determinarea legii aplicabile

în procesele civile internaționale, aspecte teoretice și practice privind excepțiile de la aplicarea principiului liberei circulații a mărfurilor, persoanelor, serviciilor, capitalurilor și plăților ș.a.

### **Dreptul la sănătate și reforma serviciilor medicale spitalicești din România**

Dreptul la sănătate este condiționat de sistemul de sănătate. Modul de organizare a sistemului de sănătate este un factor determinant al sănătății individului și colectivității, punându-și amprenta de-a lungul întregii vieți a omului, încă de la venirea pe lume (siguranța unei maternități) până la îngrijirile specifice vârstnicilor. Performanța unui sistem de sănătate este dată de modul în care are loc strângerea fondurilor pentru sănătate precum și de modul de distribuire a acestora către furnizori.

Prima parte a studiului, intitulată „Dreptul la sănătate din perspectiva drepturilor omului”, prezintă conceptele de bază și evoluția acestora în timp. Problematika sănătății populației este abordată din prin prisma drepturilor omului ca un drept efectiv al fiecărui cetățean la ocrotirea și ameliorarea propriei stări de sănătate garantate de către stat. Sunt trecute în revistă instituțiile, mecanismele și instrumentele de garantare a dreptului la sănătate atât la nivel mondial cât și în context european.

Pe parcursul lucrării sunt analizate modelele consacrate de organizare a sistemelor de sănătate existente în lume și care au stat la baza celorlalte sisteme dezvoltate în diferite țări. De asemenea se face o analiză a evoluției celor mai importanți indicatori care reflectă la nivel macro evoluția

stării de sănătate a populației, modul în care sistemul sanitar românesc își dovedește eficiența.

Calitatea serviciilor medicale oferite populației în spitale și așteptările acesteia reprezintă tema părții a treia din studiu. Sunt analizați principalii furnizori de servicii medicale, sisteme de management al calității serviciilor medicale acordate populației dar și răspunderea personalului medico-sanitar din punct de vedere civil, material și penal în cazuri de malpraxis. Nu se poate vorbi despre asigurarea unor servicii de calitate dacă nu sunt bine definite limitele responsabilității profesionale pentru fiecare tip de furnizor de servicii în parte.

Partea finală a studiului cuprinde propuneri privind modificarea anumitor prevederi legislative adoptate în domeniul sanitar, creșterea rolului autorităților statului în administrarea sistemului public de sănătate, implicarea într-o măsură mai mare a societății civile în procesul de monitorizare și îmbunătățire a calității actului medical, sancționarea furnizorilor de servicii medicale care prestează servicii pentru populație și care nu respectă prevederile legale.

### **Rapoarte**

- Raportul anual al Institutului Român pentru Drepturile Omului pe anul 2016;
- IRDO – Record of activities 2016;
- Raport privind evoluția legislației în domeniul drepturilor omului în Uniunea Europeană și în România – 2016;
- Raport de monitorizare privind respectarea drepturilor persoanelor vârstnice în centrele de îngrijire din România.

## **V. CENTRUL DE DOCUMENTARE**

Activitatea Centrului de documentare al Institutului Român pentru Drepturile Omului, înființat în baza legii nr. 9/1991, a continuat și pe parcursul anului 2016, Centrul oferind materiale din domeniul drepturilor omului studenților, masteranzilor, doctoranzilor, cercetătorilor, reprezentanților instituțiilor guvernamentale și ai societății civile. Biblioteca centrului de documentare deține un fond de carte structurat pe 251 de arii de cercetare

și interes, cuprinzând documente specializate din domeniul dreptului și al drepturilor omului, instrumente și mecanisme naționale, regionale și internaționale, precum și texte de legi, documente de drept și legislație europeană, istoria dreptului, drept comparat, studii, publicații și referințe bibliografice și volume din varii domenii conexe.

Ca și în anii precedenți, Centrul de documentare al Institutului Român pentru drepturile

omului a beneficiat de un schimb activ de informații cu organizații internaționale, instituții de învățământ superior, ONG-uri, și cu alte organisme cu preocupări în domeniul drepturilor omului.

Centrul de documentare și-a continuat colaborarea cu partenerii consacrați, prin reînnoirea unor contracte și protocoale de parteneriat. Totodată au fost coopțați noi parteneri, prin intermediul cărora s-au promovat constant atât activitatea Institutului Român pentru Drepturile Omului și a Centrului său de documentare, precum și cea a partenerului respectiv. Astfel, prin intermediul acestor parteneriate, Centrul de documentare al IRDO a oferit informare, consultanță și consiliere de specialitate în domeniul drepturilor omului. S-au continuat parteneriatele din anii precedenți și totodată s-au încheiat noi parteneriate cu: Copy Ro – societatea de gestiune colectivă a drepturilor de autor, Liceul teoretic Tudor Vladimirescu din București, Agrotelligence SISA, Școala gimnazială Profesor Ion Vișoiu din Chitila. S-a reînnoit parteneriatul cu Fundația Adolența din Ploiești. În cadrul parteneriatului cu Autoritatea Națională pentru persoanele cu Dizabilități (ANPD) au fost diseminate materiale informative și s-au organizat în cooperare cu IRDO în calitate de mecanism independent de monitorizare a implementării Convenției pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, o serie de activități de promovare a principiilor și dezideratelor Convenției pentru drepturile persoanelor cu dizabilități. În domeniul accesului la o educație pentru toți, a fost încheiat și Protocolul de colaborare între Institutul Român pentru Drepturile Omului și Asociația Surzilor din România pentru susținerea activă a politicilor ce vizează drepturile și libertățile persoanelor cu deficiențe de auz, precum și a unei bune informări a publicului larg și a reprezentanților organizațiilor și asociațiilor persoanelor cu deficiențe de auz.

Ca întotdeauna, Centrul de documentare al IRDO a acordat o atenție specială parteneriatului și colaborării cu biblioteci naționale, dar și cu instituții de specialitate din alte țări, sau aparținând unor organizații internaționale de profil, dintre care menționăm: Agenția pentru Drepturi Fundamentale (FRA), a cărei activitate trimestrială este constant prezentată și evidențiată în revista științifică

trimestrială a IRDO „Drepturile Omului”. Menționăm cu precădere parteneriatul cu Biblioteca Alexandrina din Alexandria, Egipt. Distribuirea gratuită a revistei „Drepturile Omului” a trezit interesul tinerilor studenți în drept și al cititorilor bibliotecii Alexandrina, datorită rezumatelor lucrărilor științifice, atât în limba engleză, cât și în limba franceză. Alți parteneri și colaboratori constanți ai centrului de documentare sunt și Biblioteca Institutului Elvețian de Drept Comparat – Lausanne, Elveția, Institutul de Drept European, Biblioteca Universității din Leicester, Marea Britanie, Biblioteca Institutului Internațional de Drept de Expresie și Inspirație Franceză, AIDC, Biblioteca Facultății de Drept a Universității din Strasbourg, Franța, Biblioteca Universității Catolice din Louvain, Belgia, Biblioteca Universității din Potsdam, Germania, Biblioteca Universității din Padova, Italia, Biblioteca Universității din Luxemburg, Biblioteca Universității de Studii Europene din Republica Moldova, Biblioteca Centrului Norvegian pentru Drepturile Omului, Centrul Drepturilor Omului din Finlanda, avocatul parlamentar al Poporului din Finlanda.

Ca în fiecare an, a existat și un schimb constant de informații și de publicații cu bibliotecile ONU din Geneva, New York și Viena, Biblioteca Congresului din Washington DC, SUA, Biblioteca Națională din Republica Cehă, Biblioteca Națională din Madrid, Spania și Biblioteca Națională din Viena, Austria.

La nivel local, Centrul de documentare al Institutului este în permanentă legătură cu bibliotecile naționale județene, care primesc trimestrial cu titlu gratuit revista științifică „Drepturile Omului”, precum și cele mai recente publicații apărute sub egida institutului.

Comisia pentru Drepturile Omului, culte și problemele minorităților naționale a Camerei Deputaților și Comisia pentru Drepturile omului, culte și minorități a Senatului, precum și ministerele cu atribuții și preocupări în domeniul drepturilor omului, în special Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, au solicitat Centrului de documentare revista „Drepturile Omului”, publicațiile apărute sub egida IRDO și alte materiale de specialitate. Acestea au fost de asemenea solicitate și de către case ale corpului didactic, curți de apel, judecă-



torii, tribunale, precum și de reprezentanți ai Parchetului General.

De asemenea, Institutul Român pentru Drepturile Omului a organizat o serie de manifestări consacrate Zilei ONU și Zilei internaționale a Drepturilor Omului, ocazii cu care toți participanții la aceste evenimente au avut ocazia să beneficieze de numere din revista științifică trimestrială „Drepturile Omului” editată sub egida IRDO, al cărei conținut a venit în sprijinul dezbaterilor și în folosul cercetărilor ulterioare prilejuite de aceste simpozioane și conferințe.

Publicațiile și revistele IRDO au fost diseminate în conformitate cu prevederile legale, cu titlu gratuit, la Biblioteca Națională a României, Biblioteca Metropolitană, Academia Română, Biblioteca Centrală Universitară, Senatul României, Camera Deputaților, Curtea Constituțională, Consiliul Superior al Magistraturii, Înalta Curte de Casație și Justiție, Consiliul Legislativ, Guvernul României, ministere și instituții naționale, Consiliul Național al Federației SANITAS, precum și la: universități de profil, Universitatea Ecologică, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Universitatea Ovidiu, Constanța, Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iași, catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță a Universității de Nord Baia Mare, Casa Corpului Didactic București, Casa Corpului Didactic Cluj etc.

Revista științifică trimestrială „Drepturile Omului” a fost distribuită cu titlu gratuit participanților interesați de domeniul drepturilor omului din cadrul seriilor de manifestări organizate de IRDO pe parcursul anului 2016, precum: Ziua internațională pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (21 martie) săptămâna acțiunii europene împotriva rasismului (14-22 martie), Ziua ONU, Ziua Drepturilor Omului etc.

Centrul de documentare și-a continuat colaborarea în domeniul informării și documentării cu agențiile specializate ale ONU: UNESCO, UNICEF, UNHCR, OIM și OMS, Înalțul Comisariat pentru Drepturile Omului de la Geneva, precum și cu Consiliul Europei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secretariatul Cartei Sociale Europene, Curtea Europeană de Justiție, Aca-

demia Internațională de Drept Comparat, Centrul de Studii Internaționale și Europene, Agenția UE pentru Drepturi Fundamentale, Avocatul parlamentar al poporului din Finlanda, Centrul pentru Drepturile Omului din Finlanda, Institutul de Drept European, Institutul Internațional de Drept de Expresie și Inspirație Franceză.

În anul 2016, numărul cititorilor, care au frecventat Centrul de documentare a crescut în comparație cu anul precedent, înregistrând-se aproape 3000 de cititori. Biblioteca centrului de documentare a fost consultată de cadre didactice, magistrați, avocați, doctoranzi, masteranzi, studenți interesați de literatura științifică din domeniul dreptului național și internațional, din domeniul drepturilor omului sau din alte domenii conexe. Fondul de carte a fost îmbogățit prin achiziționarea unor publicații extrem de utile, de ultimă generație, care sprijină studiul comparat al mai multor discipline din perspectiva drepturilor omului, după cum urmează: „Noul cod de procedură civilă”; „Elemente de dreptul urbanismului în România și Uniunea Europeană”; „Dreptul tratatelor”; „Drept penal social”; „Analiza infracțiunilor din domeniul muncii și securității sociale”; „Liberarea condiționată în noile coduri”; „Procesul legislativ”; „Marea divizare. Societățile inegale și ce putem face în privința lor”; „Donația în dreptul european. Aspecte de drept comparat”; „Comunicarea judiciară eficientă. Ghid practic de metodologie a cererilor persuasive în instanță”.

IRDO dispune și de o bibliotecă virtuală aflată la dispoziția celor interesați, a partenerilor de peste hotare, sau a persoanelor care au dificultăți de deplasare și nu pot ajunge la centrul de documentare. Biblioteca virtuală poate fi accesată cu ușurință pe website-ul IRDO înființat din anul 2007, [www.irdo.ro](http://www.irdo.ro) și conține majoritatea publicațiilor de specialitate în domeniul drepturilor omului apărute sub egida IRDO, colecția revistei științifice trimestriale „Drepturile Omului”, precum și jurisprudență, care prezintă o paletă variată de cazuri specifice soluționate de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Din păcate, datorită atât unor motive conjuncturale cât și faptului că Legea nr. 9/1991, în baza căreia funcționează Institutul Român pentru Drepturile Omului, nu prevede niciun post în domeniul IT, pagina de internet a institutului a rămas inactivă

începând din a doua jumătate a anului 2016. În prezent, ea poate fi încă accesată, dar nu poate fi ținută la zi, totodată existând permanent pericolul ca în cazul apariției unei defecțiuni, atât site-ul institutului cât și legătura la internet și serviciul de e-mail să devină inoperabile.

O importantă componentă a activității Centrului de documentare o reprezintă și activitatea de documentare, informare și diseminare, factor catalizator care facilitează organizarea și desfășurarea conferințelor, simpoziunilor, dezbaterilor și meselor rotunde, precum și colaborarea cu instituții naționale și cu societatea civilă. Centrul de documentare reprezintă o verigă importantă în contribuția Institutului Român pentru Drepturile Omului la o abordare modernă, științifică și responsabilă cu privire la protejarea și respectarea drepturilor omului și la realizarea unei mai bune conștientizări a acestora pe plan național, regional și internațional, printr-o informare constantă cu privire la problemele actuale cu care se confruntă drepturile omului la toate nivelurile.

### **Relațiile cu publicul**

După cum am menționat mai sus, centrul de documentare al IRDO a pus la dispoziția publicului larg biblioteca centrului, care a înregistrat în decursul anului 2016 un număr de aproximativ 3000 de cititori.

De asemenea, Institutul Român pentru Drepturile Omului a fost solicitat în decursul anului 2016 de cetățeni din întreaga țară, care s-au adresat Institutului fie prin audiență la sediul IRDO, fie prin apeluri telefonice solicitând consultanță, sau prin mecanismul depunerii de petiții prin poștă. Cererile și plângerile cetățenilor s-au referit la numeroase probleme privind încălcarea drepturilor omului, IRDO fiind solicitat să recomande modalitățile și căile cele mai eficiente de clarificare, precum și filiera depunerii plângerilor și petițiilor formale către autorități, solicitând soluționarea acestor încălcări.

Reprezentanții institutului au acționat răspunzând acestor numeroase solicitări, îndrumând petiționarii spre calea de soluționare a problemei respective, oferind consultanță juridică de specialitate cu privire la formularea de memorii și sesizări și la înaintarea acestora către organismele competente.

Cele mai frecvente solicitări și petiții s-au referit la condițiile proaste de trai oferite în penitenciare persoanelor private de libertate. Mulți petiționari, care au epuizat toate căile de acțiune în justiție, au fost consiliați cu privire la procedura adresării petițiilor la Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Cele mai frecvente aspecte semnalate au fost cel al nerespectării dreptului de proprietate, refuzul punerii în posesie pe anumite terenuri, nerespectarea unor hotărâri judecătorești, plângeri privind recalcularea pensiilor, neacordarea ajutorului social, sesizări privind incapacitatea autorităților competente de a acorda parțial sau total anumite drepturi bănești derivate din legislația reglementând protecția socială (ajutorul pentru diverse categorii defavorizate, alocațiile pentru copii etc.), încălcări ale drepturilor copilului, malpraxis, încălcări ale legislației muncii, plângeri din partea unor persoane fizice privind desfășurarea unor procese sau nesoluționarea acestora în termen rezonabil. Au mai fost de asemenea înregistrate petiții sau plângeri referitoare la executarea pedepselor în penitenciare, petiții care vizează încălcarea egalității de șanse, încălcarea drepturilor unor persoane aparținând minorităților naționale sau cultelor religioase; atât persoanele care s-au prezentat personal la sediul IRDO cât și cele cca. 500 de persoane care ne-au contactat telefonic au primit consultanță și îndrumare. Solicitanților le-au fost furnizate materiale documentare privind legislația internă în vigoare legată de domeniul de interes. În aproximativ 80% din cazurile înregistrate printr-un număr considerabil de petiții scrise am putut veni în sprijinul reclamanților îndrumând fiecare petent către organismul competent sau formulând o recomandare cu privire la instituția la care trebuie să apeleze. Majoritatea petițiilor au fost transmise către instituțiile și organismele abilitate să soluționeze problema sau cererea respectivă, și anume către: Ministerul Justiției, Autoritatea Națională pentru Restituirea Proprietăților, Ministerul Public, prefecturi, consilii locale, primării, Direcții ale penitenciarelor.

Atașamentul față de problematica drepturilor omului, seriozitatea și profesionalismul au contribuit la prestigiul crescând al IRDO în rândul beneficiarilor și al instituțiilor de profil din țară și din străinătate.

Activitatea institutului, profund dedicată protejării și respectării drepturilor omului, colaborarea deosebită cu instituții naționale și internaționale din domeniul drepturilor omului au contribuit la încrederea sporită în IRDO în rândul solicitanților de consultanță privind căile de atac în chestiuni de încălcare a drepturilor omului.

Drept urmare, numeroase organisme interne și internaționale și-au exprimat dorința ca Institutul Român pentru Drepturile Omului, prin reprezentanții săi, să facă parte din structurile de lucru sau din structurile de conducere ale acestora. Iată câteva exemple: IRDO este membru în Comisia Națională pentru Bioetică a UNESCO; a funcționat ca mecanism independent de monitorizare a implementării Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, colaborând cu Ministerul Muncii și cu ONG-urile din domeniu.

Drept recunoaștere pe plan internațional a eforturilor depuse de IRDO în domeniul promovării drepturilor omului, acesta sau reprezentanții săi au fost aleși în diverse structuri ale unor

organisme internaționale cum ar fi: membru al Organizației Internaționale a Organismelor Familiale; membru al rețelei europene a instituțiilor naționale de drepturile omului: din cadrul ONU, din Consiliul Europei, din Agenția Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene; membru al Comitetului Director al Institutului Internațional de Drept de Expresie și Inspirație Franceză (IDEF); membru în cadrul grupurilor europene de lucru pe justiție, pe implementarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, pe migrație și educație, ce fac parte din Comitetul internațional de coordonare al Rețelei europene a instituțiilor naționale de drepturile omului.

Cercetătorii științifici ai IRDO sunt membri în grupurile de lucru ale Agenției Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene și unii dintre ei au fost desemnați ca experți ai UNESCO, ai OSCE, ai Consiliului Europei și ai Uniunii Europene, participând în această calitate ca raportori sau conducători ai unor secțiuni în cadrul unor manifestări științifice consacrate drepturilor omului.

## ANEXA A

### ACTIVITĂȚI PROPRII SAU ÎN COLABORARE

Conferința cu tema „Oportunități și obstacole în atingerea obiectivelor reconcilierii vieții de familie cu cea profesională”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM) și Asociația Family Forum (14-15 ianuarie 2016)

Seminarul cu tema „Ziua Internațională de Comemorare a Holocaustului”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Universitatea de Nord din Baia Mare (26 ianuarie 2016)

Conferința cu tema „Holocaustul și demnitatea umană” – temă propusă de Organizația Națiunilor Unite pentru acțiunile de comemorare organizate în 2016 cu ocazia Zilei Internaționale de Comemorare a Holocaustului, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Universitatea Ecologică din București (27 ianuarie 2016)

Conferința cu tema „Progresul tehnologic și noile provocări pentru dreptul de protecție al datelor” organizată, cu ocazia Zilei Europene a Protecției Datelor, de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană (28 ianuarie 2016)

Conferința cu tema „Educația pentru toleranță” organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family, Forum și Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului cu ocazia Zilei internaționale pentru nonviolență în școli (29 ianuarie 2016)

Dezbateri privind Proiectul de Hotărâre pentru aprobarea programelor de interes național în domeniul protecției drepturilor copilului pentru perioada 2016-2018, lansat de Ministerul Muncii,

Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația pentru Națiunile Unite din România Asociația Clubul de la Cheia, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului și Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum (5 februarie 2016)

Conferința cu tema „O tranziție dreaptă: economii și societăți în armonie cu natura”, temă propusă de Organizația pentru Națiunile Unite pentru Ziua Mondială a Justiției Sociale, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (20 februarie 2016)

Simpozion cu tema „Limba maternă – componentă indisolubilă a educației” organizat cu ocazia Zilei Internaționale a Limbii Materne de Institutul Român pentru Drepturile Omului (21 februarie 2016)

Activități de monitorizare privind dreptul persoanelor vârstnice și îngrijirea pe termen lung în cadrul centrelor de îngrijire din țară organizate de Institutul Român pentru Drepturile Omului (25 februarie 2016)

Dezbateri privind proiectul programului de interes național „Creșterea calității vieții persoanelor vârstnice din căminele pentru persoane vârstnice” lansat de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația Română pentru Apărarea Drepturilor Omului la Vârsta a Treia, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Asociația Română pentru Drepturile Femeii (29 februarie 2016)

Activități de monitorizare privind dreptul persoanelor vârstnice și îngrijirea pe termen lung în cadrul centrelor de îngrijire din țară organizate

de Institutul Român pentru Drepturile Omului (2-4 martie 2016)

Prezentarea volumelor editate de Institutul Român pentru Drepturile Omului și activități de informare privind drepturile omului în cadrul Casei Corpului Didactic Bacău (7-8 martie 2016)

Activități de monitorizare privind dreptul persoanelor vârstnice și îngrijirea pe termen lung în cadrul centrelor de îngrijire din țară organizate de Institutul Român pentru Drepturile Omului (8 martie 2016)

Întâlnirea Consiliului General al Institutului Român pentru Drepturile Omului (15 martie 2016)

Prezentarea volumelor editate de Institutul Român pentru Drepturile Omului și activități de informare privind drepturile omului în cadrul Casei Corpului Didactic Focșani (16-17 martie 2016)

Dezbatere privind Platforma la nivelul Uniunii Europene pentru intensificarea cooperării între statele membre în materie de combatere a muncii nedecarate organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Universitatea Ecologică și Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București (17 martie 2016)

Concurs de eseuri cu tema „Rădăcinile unei plante otrăvitoare-discriminare” și sesiunea de întrebări și răspunsuri organizate de Fundația Adolența și Institutul Român pentru Drepturile Omului în cadrul Săptămânii europene de acțiune împotriva rasismului 12-21 martie 2016 (19 martie 2016)

Simpozion cu tema „Nu învinuiți migranții și refugiații pentru toate problemele cu care se confruntă Uniunea Europeană”, organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Asociația pentru Națiunile Unite din România, IDEF, Asociația Clubul de la Cheia, Asociația Română pentru Drepturile Femeii, Asociația Română pentru Apărarea Drepturilor Omului la Vârsta a Treia și Asociația Română pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos cu ocazia Zilei internaționale pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (21 martie 2016)

Activități de monitorizare privind dreptul persoanelor vârstnice și îngrijirea pe termen lung în cadrul centrelor de îngrijire din țară, organizate de Institutul Român pentru Drepturile Omului (21-23 martie 2016)

Masă rotundă cu tema „Apa și activitățile umane”, organizată de Zilei Mondiale a Apei, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos, Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia (22 martie 2016)

Conferința cu tema „Autism și Agenda 2030. Incluziune și neurodiversitate”, subiect propus de Organizația Națiunilor Unite pentru marcarea Zilei de conștientizare a autismului din acest an, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Universitatea de Nord din Baia Mare, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană și Asociația Română pentru Drepturile Femeii (1 aprilie 2016)

Conferința cu tema „Combaterea diabetului” – logoul ales de Organizația Națiunilor Unite pentru celebrarea din acest an a Zilei Mondiale a Sănătății și organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Camera Deputaților – Comisia pentru drepturile omului, culte și probleme ale minorităților naționale, Asociația pentru Națiunile Unite din România și cu concursul Centrului de Drept Public și Științe Administrative din cadrul SNSPA și Societatea Academică de Științe Administrative (7 aprilie 2016)

Curs cu tema „Interpretarea și aplicarea Convenției și a Protocoalelor sale adiționale. Jurisprudența CEDO” organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului (11-12 aprilie 2016)

Olimpiada de științe socio-umane, faza națională, organizată de Ministerul Educației și Cercetării Științifice în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului și Casa Corpului Didactic Tulcea (18-22 aprilie 2016)

Dezbaterea privind „Problematika conexă a dreptului la carte, a dreptului de autor și drep-

turilor omului”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu COPYRO – Societate de Gestiuone Colectivă a Drepturilor de Autor cu ocazia Zilei mondiale a Cărții și a Drepturilor de Autor (21 aprilie 2016)

Masă rotundă cu tema „Copaci pentru Pământ”, tema propusă pentru acest an de Organizația Națiunilor Unite pentru celebrarea Zilei Pământului și organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului cu Universitatea Ecologică și Asociația Română pentru un Mediu Sănătos (22 aprilie 2016)

Inaugurarea Centrului de informare FRA în cadrul Universității Ecologice din București, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului și Universitatea Ecologică (27 aprilie 2016)

Simpozion cu tema „Accesul la informație și la libertățile fundamentale – Este dreptul tău!”, temă propusă de Organizația Națiunilor Unite pentru marcarea Zilei mondiale a libertății presei, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (4 mai 2016)

Conferința cu tema „Egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați – un principiu fundamental al drepturilor omului”, organizată cu ocazia Zilei Naționale a Egalității de Șanse de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță – Universitatea de Nord din Baia Mare, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană și Asociația Română pentru Drepturile Femeii (6 mai 2016)

Masă rotundă cu tema „Europa 2016 și gestionarea celei mai dificile provocări – criza refugiaților”, organizată cu ocazia celebrării Zilei Europei de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Universitatea de Nord din Baia Mare și Asociația pentru Națiunile Unite din România (9 mai 2016)

Conferința cu tema „5 ani de la adoptarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a

violentei domestice”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia (11 mai 2016)

Conferința cu tema „Familii, viața sănătoasă și viitorul durabil”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Asociația Română pentru Drepturile Femeii, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană cu ocazia Zilei internaționale a familiei și Zilei naționale a familiei române (16 mai 2016)

Simpozionul cu tema „Accesibilitatea digitală – un pas mare către incluziunea socială”, organizat cu ocazia Zilei de Conștientizare a Accesibilității Digitale de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță din cadrul Universității de Nord din Baia-Mare, Asociația Română pentru Drepturile Femeii, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană (19 mai 2016)

A cincea ediție a conferinței internaționale „Eficiența normelor juridice” cu tema „Știința dreptului – în avangarda sau ariergarda fenomenelor social, politic și economic? organizată de Facultatea de Drept din Cluj-Napoca din cadrul Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” din București în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului, Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române, Colegiul Medicilor Cluj, Societatea Autorilor și Editorilor Români de Opere Științifice, Asociația Științifică de Dreptul Proprietății Intelectuale, Institutul de Științe Administrative al Republicii Moldova, Asociația Română de Științe Penale, Autoritatea Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal, Eco Foundation Romania XXI, INPPA Cluj și Asociația „Alumni Drept Cantemir Cluj” (26-28 mai 2016)

Inaugurarea Centrului de informare FRA în cadrul Facultății de Drept din Cluj-Napoca a

Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” din București, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului și Facultatea de Drept din Cluj-Napoca (28 mai 2016)

Dezbateri cu tema „Toleranță zero pentru comerțul ilegal cu specii sălbatice”, temă recomandată pentru acest an pentru Ziua Mondială a Mediului de Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP), organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Română pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos, consacrată Zilei Mondiale a Mediului (3 iunie 2016)

Masă rotundă cu tema „Utilizarea durabilă a componentelor diversității biologice”, organizată în cadrul manifestărilor consacrate Zilei Mondiale a Mediului, de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” (6 iunie 2016)

Inaugurarea Clinicii de drepturile omului în domeniul migrației în cadrul Facultății de Administrație Publică a Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu SNSPA (10 iunie 2016)

Simpozion cu tema „A 65-a aniversare a Convenției privind statutul refugiaților” „Drepturile refugiaților în România”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Asociația Română pentru Drepturile Femeii, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tănărului și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană și Asociația Clubul de la Cheia cu ocazia Zilei Internaționale a Refugiaților (17 iunie 2016)

Masă rotundă cu tema „Instrumente naționale și regionale privind drepturile refugiaților”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia, cu prilejul împlinirii a 15 ani de la adoptarea Rezoluției 55/76 a Adunării Generale a Națiunilor Unite care prevede ca data de 20 iunie ca Zi Mondială a Refugiaților (21 iunie 2016)

Masă rotundă cu tema „Să investim în adolescențe”- fiind și tema propusă de Organizația Națiunilor Unite pentru sărbătorirea din acest an a Zilei Mondiale a Populației organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”(11 iulie 2016)

Dezbateri cu tema „Taxa pe valoarea adăugată în România. Aspecte practice din sistemul de colectare”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană (14 iulie 2016)

Masă rotundă cu tema „Repere normative la nivelul Uniunii Europene privind cadrul de conformitate pentru instituțiile publice”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Școala Națională de Studii Politice și Administrative și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” (20 iulie 2016)

A XXII-a ediție a etapei finale a concursului național „Democrație și toleranță”, organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice, evenimentul a fost organizat la Târgoviște (25-28 iulie 2016)

A XXII-a ediție a cursurilor Universității Internaționale a Drepturilor Omului cu tema „Drepturile omului: realități și perspective”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, cu concursul membrilor AIDC, ELI, IDEF (23-27 iulie 2016)

Simpozion cu tema „Instrumente universale, regionale și naționale privind traficul de persoane” organizat, cu ocazia împlinirii a 65 de ani de la intrarea în vigoare a Convenției pentru reprimarea traficului cu ființe umane și a exploatarea prostituției semenilor, de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană (25 iulie 2016)

Conferința cu tema „Mediul de afaceri și drepturile omului”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” și Asociația Română pentru Drepturile Femeii (28 iulie 2016)

Conferința cu tema „Dreptul refugiaților în contextul actual european”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană cu ocazia împlinirii a 65 de ani de la intrarea în vigoare a Convenției privind statutul refugiaților și 15 ani de la ratificarea acestei Convenții de către România (28 iulie 2016)

Simpozion cu tema „Toleranță zero față de violența împotriva femeilor și a violenței domestice” organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația Română pentru Drepturile Femeii, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană și Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum pentru marcarea împlinirii a 2 ani de la intrarea în vigoare a Convenției de la Istanbul privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (1 august 2016)

Masa rotundă cu tema „Să construim o lume mai bună cu implicarea tinerilor”, cu ocazia Zilei Internaționale a Tineretului, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România. evenimentul a avut rolul de a examina situațiile complexe cu care se confruntă tinerii în actuala societate (10 august 2016)

Dezbatere privind proiectul de Hotărâre a Guvernului în legătură cu aprobarea programului de interes național în domeniul protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități „Incluziune prin tehnologie asistivă”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația pentru Promovarea Drepturilor

Familiei – Family Forum, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânrului și Asociația Română pentru Drepturile Femeii (11 august 2016)

Masă rotundă cu tema „Analfabetismul, o plagă socială, cauze și măsuri de combatere”, organizată cu ocazia împlinirii a 65 de ani de la prima sărbătorire a Zilei Internaționale pentru Alfabetizare de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia (8 septembrie 2016)

Dezbatere cu tema „Democrația la orizontul anului 2030” organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, și Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană cu ocazia Zilei Internaționale a Democrației și a împlinirii a 19 ani de la adoptarea Declarației Universale a Democrației (15 septembrie 2016)

Dezbatere cu tema „Meșteșugurile tradiționale – contribuția acestora la conservarea patrimoniului cultural” organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Family Forum și Asociația Română pentru Drepturile Femeii cu ocazia Zilei Europene a Patrimoniului (16 septembrie 2016)

Conferința cu tema „Obiectivele de Dezvoltare Durabilă: Crearea unor blocuri pentru pace” logoul propus de Organizația Națiunilor Unite pentru celebrarea din acest an a Zilei Internaționale a Păcii și organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului și Asociația pentru Națiunile Unite din România (21 septembrie 2016)

Dezbatere privind Proiectul de Ordin pentru aprobarea criteriilor biopsihosociale de încadrare a copiilor cu dizabilități în grad de handicap și a modalităților de aplicare a acestora, lansat de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârștnice și organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei–Family Forum, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânrului, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația Română pentru Apărarea



Drepturilor Omului la Vârsta a Treia, Asociația Clubul de la Cheia și Asociația Română pentru Drepturile Femeii (22 septembrie 2016)

Simpozion cu tema „Diversitatea lingvistică-patrimoniul cultural al Uniunii Europene”, organizat cu ocazia Zilei Europene a Limbilor de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană și Asociația Română pentru Drepturile Femeii (26 septembrie 2016)

„Multilingvismul și înțelegerea interculturală în Uniunea Europeană” a fost tema mesei rotunde organizată, de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia cu ocazia Zilei Europene a Limbilor (27 septembrie 2016)

Masă rotundă privind Proiectul lansat de Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice referitor la stabilirea contribuției lunare de întreținere datorate de adulții cu handicap asistați în centrele rezidențiale publice pentru persoane adulte cu handicap sau de susținătorii acestora și a metodologiei de stabilire a nivelului acestei contribuții, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația Română pentru Drepturile Femeii, Liga Independentă Română pentru Drepturile Copilului și Tânărului și Asociația Română pentru Apărarea Drepturilor Omului la Vârsta a Treia (29 septembrie 2016)

Conferința cu tema „În poziție împotriva discriminării față de vârstnici”, temă propusă de Organizația Națiunilor Unite pentru sărbătorirea din acest an a Zilei Internaționale a Persoanelor în Vârstă, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Română pentru Apărarea Drepturilor Omului la Vârsta a Treia, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” și Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum (3 octombrie 2016)

Masă rotundă cu tema „Să punem profesorii în valoare” logoul ales de Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO) pentru marcarea Zilei Internaționale a Profesorilor, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București și Universitatea Ecologică (5 octombrie 2016)

Simpozion cu tema „Munca decentă – chintesența dezvoltării durabile și echitabile” organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Asociația Română pentru Drepturile Femeii, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană și Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum cu ocazia Zilei Internaționale a Muncii Decente (7 octombrie 2016)

Masă rotundă cu tema „Demnitate în sănătatea mintală – primul ajutor în sănătatea mintală pentru toți” fiind tema propusă de Federația Mondială pentru Sănătate Mintală pentru campania din acest pentru marcarea Zilei Mondiale a Sănătății Mentale, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Asociația Română pentru Drepturile Femeii și Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum (10 octombrie 2016)

Masă rotundă cu tema „Trecerea de la umilință și excludere la participare: eradicarea sărăciei sub toate formele sale” – tema din acest an propusă de Organizația Națiunilor Unite pentru Ziua Internațională de Eradicare a Sărăciei, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum și Asociația Română pentru Drepturile Femeii (17 octombrie 2016)

Conferința cu tema „Traficul de persoane – tendințe și provocări privind combaterea acestui

fenomen”, organizată cu ocazia Zilei europene de luptă împotriva traficului de persoane de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia (18 octombrie 2016)

A XVIII-a ediție a simpozionului internațional cu tema „Dimensiunea spirituală și drepturile omului. Educația pentru valori”, organizat de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului, Mitropolia Moldovei și Bucovinei, Episcopia Romano-Catolică și Institutul de Educație Continuă (20-22 octombrie 2016)

Simpozion cu tema „ONU la 71 de ani și cele 17 obiective ale Agendei 2030 privind eradicarea sărăciei și realizarea dezvoltării durabile în privința educației, mediului, sănătății, energiei în următorii ani” organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum și Asociația Română pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos cu ocazia Zilei Organizației Națiunilor Unite (24 octombrie 2016)

Dezbateri cu tema „Reglementări internaționale și naționale privind drepturile persoanelor cu dizabilități”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului și Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației din cadrul Universității Al.I.Cuza din Iași (28-29 octombrie 2016)

Expoziția Națională de Creativitate Didactică 2016 organizată de Ministerul Educației în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului și Casa Corpului Didactic Cluj (31 octombrie 2016)

Întâlnire de consultare privind acțiuni de promovare și dezvoltare de programe și activități educaționale privind drepturile omului în învățământul universitar organizată de Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Institutul Român pentru Drepturile Omului (10 noiembrie 2016)

Întâlnire privind acțiuni de promovare a drepturilor omului la nivel universitar organizată de Facultatea de Drept din Cluj-Napoca din cadrul Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” din București și Institutul Român pentru Drepturile Omului (11 noiembrie 2016)

Masă rotundă cu tema „Educația pentru toleranță” organizată, cu ocazia împlinirii a 20 de ani de când a fost inițiată Ziua internațională a toleranței și a 30 de ani de la enunțarea Declarației principiilor toleranței, de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Asociația pentru Națiunile Unite din România (16 noiembrie 2016)

Conferință organizată în cadrul Proiectului cu tema „Drepturile omului – universalitate sau privilegiu”, de Școala Gimnazială „Ion Vișoiu” în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului și Casa de Cultură „Tudor Arghezi” din Chitila (24 noiembrie 2016)

Conferința cu tema „Violența împotriva femeilor o gravă încălcare a drepturilor omului” organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, în cadrul campaniei „Împreună pentru a pune capăt violenței împotriva femeilor” – inițiată de Secretarul general ONU, care se desfășoară în fiecare an în perioada 25 noiembrie – 10 decembrie – numită și „16 zile de activism împotriva violenței pe bază de gen” debutând de Ziua Internațională pentru Eliminarea Violenței Împotriva Femeilor și finalizându-se de Ziua Internațională a Drepturilor Omului (25 noiembrie 2016)

Jurizarea lucrărilor prezentate în cadrul expoziției naționale de creativitate didactică „EXPO 2016 – Cluj”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului și Casa Corpului Didactic Cluj (28 noiembrie 2016)

Dezbateri privind Proclamația de acțiune pentru climă și dezvoltare durabilă adoptată în cadrul conferinței Organizației Națiunilor Unite privind schimbările climatice de la Marrakech din 7-18 noiembrie a.c., organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului și Asociația Română pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos (28 noiembrie 2016)

Simpozion cu tema „Realizarea celor 17 obiective pentru viitorul pentru care ni-l dorim pentru generațiile viitoare”, fiind logoul propus de Organizația Națiunilor Unite pentru celebrarea din acest an a Zilei internaționale pentru persoane cu dizabilități și a 10 ani de la adoptarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru

Națiunile Unite din România, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum și Asociația Clubul de la Cheia (5 decembrie 2016)

Simpozion cu tema „Instrumente naționale, regionale și universale privind combaterea tuturor formelor de violență împotriva femeilor și protejarea victimelor violenței în familie”, organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Asociația pentru Națiunile Unite din România, în cadrul campaniei „Împreună pentru a pune capăt violenței împotriva femeilor” (6 decembrie 2016)

Conferința cu tema „Ia atitudine pentru drepturile cuiva astăzi!”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, și Școala Națională de Studii Politice și Administrative cu ocazia Zilei Internaționale a Drepturilor Omului (9 decembrie 2016)

Campania de conștientizare și informare a populației privind drepturile omului numită „Scrisoare către trecători” organizată cu ocazia Zilei Internaționale a Drepturilor Omului de Asociația pentru Dialog Intercultural în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului și Inspectoratul Școlar al Municipiului București, realizată în Curtea de Argeș cu concursul Colegiului Național „Vlaicu Voda” și în București cu concursul Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”, Colegiul Național „Mihai Eminescu” Colegiul Național „Octav Onicescu”, Liceul Tehnologic „Mircea Vulcănescu”, Liceul Teoretic „Ion Barbu” și Liceul Teoretic Bulgar „Hristo Botev” (10 decembrie 2016)

Ediția a IV-a a conferinței internaționale cu tema „Cultura europeană pentru drepturile omului. Dreptul la fericire” organizată de Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București, Academia Română, Institutul Internațional pentru Drepturile Omului și Institutul Român pentru Drepturile Omului (15-17 decembrie 2016)

## ANEXA B

### PARTICIPĂRI LA ALTE MANIFESTĂRI

Dezbaterea cu tema „Tribunalul pentru arbitraj sportive și Codul pentru arbitraj sportive” organizată de Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”- Masteratul de Drept Internațional și European în parteneriat cu Asociația Română de Drept și Afaceri Europene (13 ianuarie 2016)

Curs cu tema „Codul muncii 2016” organizat de Expert Aktiv Group (14-17 ianuarie 2016)

Simpozionul cu tema „Protecția datelor personale ale angajaților în relațiile de muncă”, organizat de ANSPDCP cu ocazia Zilei Europene a Protecției Datelor la Palatul Parlamentului (28 ianuarie 2016)

Dezbatere cu tema „Autocrația electivă vs. democrația parlamentară” organizată de Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române (4 februarie 2016)

Curs cu tema „Inspector salarii” organizat de Expert Aktiv Group (18-21 februarie 2016)

Dezbatere cu tema „Fluxul de imigranți – un nou test pentru statele membre ale UE? Cum răspunde România noilor provocări socio-politice!”, organizată de Reprezentanța Comisiei Europene în România în parteneriat cu Asociația Liderjust, Asociația ARDAE și Asociația România US Alumni (23 februarie 2016)

Conferința națională cu tema „Educația deschisă – accesibilizare și inovare” organizată de Asociația pentru Promovarea Educației Deschise, Facultatea de Științe Politice din cadrul SNSPA și Inspectoratele Județene Școlare Brașov și Tulcea (11 martie 2016)

Seminar internațional cu tema „Obiectivele dezvoltării durabile în Asia și Europa-Agenda 2030 pentru dezvoltarea durabilă” organizat de Școala Națională de Studii Politice și Administrative în colaborare cu Asia-Europe Environment Forum (17 martie 2016)

Atelierul cu tema Coordonarea Resurselor Lingvistice Europene (European Language Resource Coordination, ELRC) în România, organizată de Reprezentanța în România a Comisiei Europene (23 martie 2016)

Conferința-dezbatere cu tema „Bruxelles european. Context românesc” organizată de Center for EU Communication Studies din cadrul SNSPA (30 martie 2016)

Sesiunea de comunicări științifice cu tema „Spațiul juridic românesc – între tradiție și reformă”, organizată de Facultatea de Drept și Științe Administrative din cadrul Universității Ecologice din București cu ocazia împlinirii a 26 de ani de la înființarea universității (5 aprilie 2016)

Conferința privind drepturile persoanelor vârstnice și implementarea articolului 19 din Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități privind viața independentă și integrarea în comunitate, găzduită de Comitetul ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități (7-8 aprilie 2016)

A 15-a sesiune de lucru a Comitetului ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, organizată de Rețeaua Europeană a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului (ENNHRI) în colaborare cu Comisia Europeană și Centrul European pentru Politici de Asistență Socială și Cercetare (7-9 aprilie 2016)

Eveniment pentru celebrarea Zilei Internaționale a Romilor, organizat de Organizația Salvați Copiii în colaborare cu Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice (8 aprilie 2016)

Conferința de drept bancar cu tema „Supra îndatorarea consumatorilor de credite bancare. Cauze, efecte, soluții”, organizată de Facultatea de Drept din cadrul Universității de Vest din Timișoara în cooperare cu Asociația Europeană pentru Drept Bancar și Financiar – România (AEDBF) (8 aprilie 2016)

Dezbaterea cu tema „Avocatul Poporului-perspective de reformă”, organizată, cu ocazia încheierii proiectului „Rețeaua pentru Apărarea Drepturilor Cetățenești – Ne trebuie un Avocat al Poporului eficient!” de APADOR-CH, Asociația Națională a Birourilor de Consiliere pentru Cetățeni (ANBCC) și ActiveWatch cu participarea reprezentanților Comitetului Helsinki din Norvegia, ai Institutului Național de Drepturile Omului

din Norvegia și din partea Ombudsmanului norvegian (13 aprilie 2016)

Reuniunea suplimentară a Dimensiunii Umane a OSCE cu tema „Politici și strategii pentru promovarea toleranței și nediscriminării” organizată la Viena (14-15 aprilie 2016)

A II-a conferință mondială cu tema „Protecția mediului prin dreptul penal”, organizată de Asociația Internațională de Drept Penal, Academia Română – Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”, Asociația Română de Științe Penale și Universitatea Ecologică București (18-20 mai 2016)

Întâlnire cu reprezentanți ai societății civile organizată de Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități (21 aprilie 2016)

Conferința cu tema „Ziua pământului 2016” organizată de Universitatea Ecologică din București (22 aprilie 2016)

A III-a ediție a evenimentului „Piața statelor membre ale UE”, organizată de Ministerul Afacerilor Externe cu ocazia Zilei Europei (7 mai 2016)

Masă rotundă cu tema „Switzerland and European Union – challenges and opportunities for a non EU member” organizată de Școala Națională de Studii Politice și Administrative cu ocazia Zilei Europei, având-o ca invitat pe președinta Consiliului Național al Confederației Elvețiene, dna Christa Markwalder (9 mai 2016)

Conferința mondială de drept penal cu tema „Protecția mediului prin dreptul penal” organizată de Asociația Internațională de Drept Penal (AIDP) în colaborare cu Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române și Universitatea Ecologică București (18-20 mai 2016)

Conferința cu tema „Către un pilon european al drepturilor sociale” organizată de Reprezentanța Comisiei Europene în România (19 mai 2016)

Întâlnirea lunară, cu reprezentanți ai societății civile, cu tema „Accesibilitatea digitală – cale sigură pentru incluziune!”, organizată de Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități cu ocazia Zilei de Conștientizare a Accesibilității Digitale (19 mai 2016)

Eveniment de diplomatie publică dedicat celebrării Zilei mondiale a diversității culturale, organizat de Ministerul Afacerilor Externe în parteneriat cu Camera Deputaților și Departamentul pentru Relații Interetnice desfășurat sub egida Alianței Civilizațiilor a ONU (ACONU) și

în contextul aniversării a 60 de ani de la aderarea României la UNESCO (19 mai 2016)

Vernisajul expoziției multinaționale și multi-etnice cu tema „Arta – spațiu al dialogului intercultural”, organizat de Fundația Inter Art din Aiud cu ocazia Zilei mondiale a diversității culturale (19 mai 2016)

Participarea la ședința Comisiei pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale a Camerei Deputaților la dezbaterile privind Comunicarea cu tema „Posibilități de reformare a sistemului european comun de azil și de îmbunătățire a căilor legale de migrațiune – COM(2016)197” (8 iunie 2016)

Conferința internațională cu tema „Europa în derivă. De la unitate în diversitate la diversitate fără unitate – Efecte juridice, sociale, politice, economice și culturale”, organizată de Universitatea Petrol-Gaze din Ploiești–Centrul de Studii și Cercetări Juridice și Socio-Administrative, Asociația Română de Drept și Afaceri Europene (ARDAE), Societatea de Științe Juridice și Administrative, Institutul de Științe Administrative „Paul Negulescu” din Sibiu, Institutul de Științe Administrative al Republicii Moldova și Curtea de Apel Ploiești (10 iunie 2016)

Forumul pentru implementarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD), eveniment organizat anual de către Comisia Europeană în parteneriat cu forumul European al Dizabilității, ce reunește reprezentanți ai instituțiilor responsabile cu punerea în aplicare și monitorizarea implementării CDPD atât la nivel național cât și european (10 iunie 2016)

Întâlnirea lunară, cu reprezentanți ai societății civile, cu tema „Evaluarea în grad și tip de handicap”, organizată de Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități (23 iunie 2016)

Al XI-lea Congres al Societas Iuris Publici Europaei (SIPE) cu tema „Migrația: noi provocări pentru Europa, suveranitatea statală și statul de drept social” organizat, sub înaltul patronaj al Comisarului european pentru migrație, afaceri interne și cetățenie, Dimitris Avramopoulos, de Facultatea de Drept a Universității București în cooperare cu Institutul de Cercetări al Universității București și Centrul Regional Francofon de Cercetări Avansate în Științe Sociale (CeReFREA) (30 iunie -2 iulie 2016)

Dezbatere cu tema „Drepturi, Respect, Realitate: Europa valorilor în lumea de astăzi”,

organizată de Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (29 august 2016)

Conferința anuală a Institutului de Drept European și Adunarea generală, organizate în parteneriat cu Facultatea de Drept a Universității din Ferrara (7-9 septembrie 2016)

Simpozion cu tema „Egalitatea de tratament între lucrători și lucrătoare. Aplicarea Directivei 97/81/CE”, organizat de Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum și Asociația Română pentru Drepturile Femeii (16 septembrie 2016)

Târgul lingvistic organizat de Reprezentanța Comisiei Europene în România cu membrii rețelei EUNIC România – Rețeaua Institutelor Naționale de Cultură din Uniunea Europeană cu ocazia Zilei Europene a Limbilor (24 septembrie 2016)

Dezbateri privind Raportul național pe problematica discriminării pentru Congresul Academiei Internaționale de Drept Comparat, organizată de Asociația pentru Națiunile Unite din România, cu participarea Family Forum, Asociația Română pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația Clubul de la Cheia, APADOR-CH și Institutul Român pentru Drepturile Omului (27 septembrie 2016)

A patra conferință internațională „STRATEGICA 2016” organizată de Școala Națională de Studii Politice și Administrative – Facultatea de Management în parteneriat cu Banca Națională a României și International Association for Knowledge Management (20-21 octombrie 2016)

Sesiunea științifică anuală cu tema „Modernizarea dreptului românesc – între deziderat și realitate” organizată de Universitatea Ecologică din București – Facultatea de Drept și Științe Administrative (25 octombrie 2016)

Conferința Națională a Consiliului Național al Dizabilității din România cu tema „O Românie accesibilă într-o Europă fără bariere” și demararea procedurii de redactare al Raportului alternativ de țară al societății civile pe Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (26 octombrie 2016)

Curs cu tema „Soluții în aplicarea prevederilor Codului Muncii 2016”, organizat de Expert Aktiv Group (3-6 noiembrie 2016)

Curs cu tema „Contabilitatea instituțiilor publice” organizat de Expert Aktiv Group (10-13 noiembrie 2016)

Forumul anual al Națiunilor Unite „Mediul de afaceri și drepturile omului” organizat de Biroul Înaltului Comisariat ONU pentru Drepturile Omului (14-16 noiembrie 2016)

Conferința internațională a nediscriminării și egalității de șanse NEDES 2016 cu tema „Exercitarea dreptului la nediscriminare și egalitate de șanse în societatea contemporană”, organizată de Comisia pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale a Camerei Deputaților, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” și Centrul European pentru Promovarea Nediscriminării și Egalității de Șanse (15-17 noiembrie 2016)

Manifestare cu tema „Diversitate culturală – diversitate religioasă în România” organizată sub egida Alianței Civilizațiilor cu sprijinul Federației Comunităților Evreiești din România – Cultul Mozaic și al Comunității Rușilor Lipoveni din România, cu ocazia Zilei Internaționale a Toleranței (18-19 noiembrie 2016)

Întâlnire de lucru cu societatea civilă cu tema „Priorități în domeniul dizabilității”, organizată de Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități în perspectiva preluării de către România a Președinției Uniunii Europene în primul trimestru al anului 2019 (22 noiembrie 2016)

Conferința cu tema „UNESCO și partenerii în an aniversar”, organizată de Comisia Națională a României la UNESCO cu ocazia împlinirii a 60 de ani de la aderarea României la Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (29 noiembrie 2016)

Forumul Agențiilor Uniunii Europene cu tema „Agențiile UE lucrează pentru voi!”, organizat de Rețeaua de Agenții a Uniunii Europene (6-7 decembrie 2016)

Întâlnirea grupului pilot al proiectului cu tema „Drepturile persoanelor vârstnice și îngrijirea pe termen lung” organizată de Rețeaua Europeană a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului (12-15 decembrie 2016)

Seminarul la nivel înalt cu tema „Libertatea de exprimare – rolul și atribuțiile instituțiilor naționale pentru drepturile omului, precum și a altor mecanisme naționale”, organizat de Consiliul Europei și Rețeaua Europeană a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului (15 decembrie 2016)

### III. JURISPRUDENȚĂ

#### HOTĂRÂREA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAUZA ȘERBAN MARINESCU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI<sup>1</sup>

Potrivit art. 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale „nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante”.

*I.* Sub aspect procedural vom reține că<sup>2</sup>:

##### PROCEDURA

**1.** Domnul Șerban Marinescu (reclamantul), a sesizat Curtea la 21 octombrie 2013, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția).

**2.** Reclamantul s-a plâns, în temeiul art. 3 și al art. 13 din Convenție, că a fost supus unor tratamente inumane și degradante de către polițiști, că urmărirea penală în cauză, subsequentă incidentului, nu a fost efectivă și că nu a avut la dispoziție o cale de atac efectivă în acest sens.

**3.** La 17 aprilie 2014, cererea a fost comunicată Guvernului.

*II.* În fapt vom reține următoarele:

**I.** Circumstanțele cauzei

**4.** Reclamantul s-a născut în 1979 și locuiește în București.

**A.** Faptele – conform versiunilor părților

**1.** Reclamantul

**5.** În data de 2 iunie 2007, reclamantul a avut o altercație cu un șofer de taxi deoarece acesta din urmă a refuzat să îi dea restul după ce a plătit pentru o cursă cu taxiul. În urma altercației, șoferul de taxi l-a condus pe reclamant, împotriva voinței acestuia, la o secție de poliție.

**6.** Când reclamantul a intrat în secția de poliție și a anunțat că dorește să depună plângere împotriva șoferului de taxi, a fost insultat și bătut

de 3 polițiști neidentificați. Polițiștii l-au lovit cu pumnii în față și cu picioarele în coaste timp de 10 minute. După aceea, l-au imobilizat cu cătușe de o bară metalică timp de 20 de minute.

**7.** Imediat după incident, reclamantul a reușit să contacteze de pe telefonul său mobil 2 prieteni și un avocat. Aceștia au ajuns în scurt timp la secția de poliție și l-au fotografiat pe reclamant în timp ce era încă încătușat și avea sânge pe față din cauza unei plăgi deschise, localizate în apropierea ochiului drept.

**8.** Reclamantul a anexat la scrisoarea sa inițială către Curte mai multe fotografii care par să fi fost făcute la secția de poliție și care îl prezintă imobilizat cu cătușe de o bară metalică și cu o rană sângerândă sub ochiul drept.

**9.** În aceeași zi, un al patrulea polițist i-a solicitat reclamantului să dea o declarație cu privire la incident. În același timp, unul dintre polițiștii care l-au lovit l-a informat pe reclamant că l-a amendat cu 200 de lei (RON) – aproximativ 55 de euro (EUR) – pentru că acesta adresase cuvinte jignitoare șoferului de taxi și polițiștilor.

**10.** După ce a plecat de la secția de poliție, reclamantul a mers la Institutul de Medicină Legală „Mina Minovici” pentru a obține un certificat medico-legal cu privire la leziunile sale.

**2.** Guvernul

**11.** În data de 2 iunie 2007, reclamantul a avut o altercație cu un șofer de taxi deoarece șoferul nu i-a permis accesul în taxi cu o sticlă de bere. Reclamantul era în stare de ebrietate, agresiv și – potrivit martorilor oculari – avea deja o echimoză sub ochiul drept în momentul sosirii la secția de poliție.

**12.** În secția de poliție, polițiștii l-au imobilizat pe reclamant cu cătușe de o bară metalică, dar fără să îl lovească. Polițiștii nu i-au provocat nicio leziune reclamantului, cu excepția celei din zona în care i-au fost aplicate cătușele la încheieturile mâinilor. În plus, reclamantul nu a fost supus unui nivel de violență fizică mai mare decât cel impus de procedura imobilizării cu cătușe.

<sup>1</sup> Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în Cauza Șerban Marinescu împotriva României, C 68.842/13, din 15 martie 2016.

<sup>2</sup> Pentru simplificarea lecturii au fost numerotate doar aspectele relevante.

**B.** Prima etapă a procedurii în fața organelor de urmărire penală

**13.** La 5 iunie 2007, reclamantul a formulat plângere penală împotriva șoferului de taxi pentru lipsire de libertate în mod ilegal și insultă, precum și împotriva celor 3 polițiști care l-au lovit pentru abuz în serviciu prin îngrădirea drepturilor sale, purtare abuzivă și insultă. În plus, acesta a solicitat organelor de urmărire penală identificarea celor 3 polițiști și a șoferului de taxi implicați în incident.

**14.** La 26 iunie 2007, în baza cererii reclamantului din 2 iunie 2007, Institutul de Medicină Legală „Mina Minovici” a eliberat un certificat medico-legal. În certificat s-a menționat că reclamantul prezenta leziuni ușor inflamate în zona gurii; o zonă inflamată (pe partea dreaptă a feței) în centrul căreia se afla o plagă deschisă acoperită cu sânge coagulat; excoriații superficiale pe clavicula dreaptă și pe antebrațul drept; și echimoze pe antebrațul drept și brațul stâng. În certificatul medico-legal s-a concluzionat că leziunile ar fi putut fi cauzate în data de 2 iunie 2007 și că reclamantul a suferit leziuni traumatiche care ar fi putut fi cauzate de lovirea sa cu un obiect dur, zgârieturi și strivirea degetelor. Leziunile necesitau 7-8 zile de îngrijiri medicale. De asemenea, prin certificat s-a constatat că, în urma unui examen medical efectuat la secția de chirurgie toracică din Spitalul Universitar de Urgență București, reclamantul a fost diagnosticat cu o contuzie toracică simplă cauzată de violență fizică și o pleoapă tumefiată.

**15.** La 1 iulie 2009, Parchetul de pe lângă Judecătoria Sectorului 6 din București, după ce i-a identificat pe șoferul de taxi și pe toți polițiștii de serviciu în ziua incidentului (inclusiv cei 3 polițiști implicați în incident, și anume N.B., V.L.G. și C.P.), a dispus neînceperea urmăririi penale față de aspectele învederate prin plângerea penală formulată de reclamant, pentru lipsire de libertate în mod ilegal și purtare abuzivă, pe motiv că nu fusese săvârșită nicio faptă penală. Parchetul a reținut că, potrivit declarațiilor polițiștilor, reclamantul era în stare de ebrietate în ziua incidentului. De îndată ce a intrat în secția de poliție a început să insulte polițiștii și a devenit tot mai violent.

**16.** Parchetul a mai reținut că, potrivit polițiștilor C.V. și N.A.T., în momentul în care a intrat în secția de poliție, reclamantul prezenta deja la nivelul feței o rană care nu mai sângera.

Polițiștii N.B., V.L.G. și C.P. au confirmat, de asemenea, faptul că reclamantul era în stare de ebrietate și agresiv și că avea deja la nivelul feței o rană care nu mai sângera. Șoferul de taxi, R.D., a confirmat declarațiile polițiștilor și a menționat că reclamantul a refuzat în repetate rânduri să coboare din mașina lui și că nu i-a văzut pe polițiști agresându-l pe reclamant, fizic sau verbal, în incinta secției de poliție. Alți doi martori – și anume, D.A. și V.D.F., care erau prieteni ai reclamantului – au confirmat că reclamantul fusese la o petrecere și că, ulterior, le-a cerut să meargă la secția de poliție pentru că fusese agresat de polițiști. Când au ajuns la secție, l-au văzut pe reclamant încătușat de o bară metalică și cu o rană la nivelul feței, dar nu i-au văzut pe polițiști agresându-l.

**17.** Parchetul a reținut că nu exista nicio probă în dosar din care să reiasă că polițiștii l-ar fi agresat fizic sau verbal pe reclamant ori că șoferul de taxi l-ar fi lipsit de libertate. Mai mult decât atât, reclamantul a fost imobilizat conform legii deoarece fusese agresiv. De asemenea, polițiștii l-au imobilizat pe reclamant folosind doar nivelul minim de forță necesară. Reclamantul a formulat plângere împotriva rezoluției respective la procurorul ierarhic superior.

**18.** La 12 martie 2010, procurorul ierarhic superior din cadrul parchetului a respins plângerea reclamantului ca nefondată. Reclamantul a formulat plângere împotriva rezoluției în fața instanțelor interne.

**C.** Primul set de proceduri în fața instanțelor

**19.** La 1 iunie 2010, Judecătoria Sectorului 6 București a respins ca nefondată plângerea reclamantului împotriva rezoluțiilor parchetului. Reclamantul a declarat recurs împotriva hotărârii.

**20.** La 29 iunie 2010, Tribunalul București a admis recursul reclamantului și a trimis cauza la instanța de fond pentru reexaminare. Tribunalul a reținut că instanța de fond nu îl citase pe șoferul de taxi în timpul judecății și nu examinase capătul de cerere al reclamantului referitor la șoferul de taxi.

**21.** La 22 septembrie 2010, Tribunalul București a admis recursul reclamantului împotriva rezoluțiilor parchetului din 1 iulie 2009 și 12 martie 2010 și a dispus ca parchetul să redeschidă ancheta penală. Instanța a reținut că parchetul a respins doar o parte din plângerile formulate de reclamant împotriva celor 3 polițiști și a șoferului



de taxi și a omis să le examineze pe celelalte. Polițiștii au declarat recurs împotriva hotărârii.

**22.** La 18 noiembrie 2010, Tribunalul București a respins ca nefondat recursul polițiștilor.

**D.** A doua fază a procedurii în fața organelor de urmărire penală

**23.** La 16 septembrie 2011, parchetul a dispus neînceperea urmăririi penale față de șoferul de taxi și cei 3 polițiști pe motiv că, pe baza probelor disponibile, nu fusese săvârșită nicio faptă prevăzută de legea penală. Reclamantul a formulat plângere împotriva rezoluției la procurorul ierarhic superior.

**24.** La 2 decembrie 2011, procurorul ierarhic superior a respins plângerea reclamantului ca nefondată. Reclamantul a formulat plângere împotriva rezoluției în fața instanțelor interne.

**E.** Al doilea set de proceduri în fața instanței

**25.** La 14 martie 2012, judecătoria a admis în parte plângerea reclamantului împotriva Rezoluției parchetului din 16 septembrie 2011. Instanța a dispus ca parchetul să dispună începerea urmăririi penale față de cei 3 polițiști pentru infracțiunile de purtare abuzivă și abuz în serviciu și față de șoferul de taxi pentru infracțiunea de lipsire de libertate în mod ilegal.

**26.** Instanța a reținut, cu privire la infracțiunea de purtare abuzivă, că cercetarea penală preliminară efectuată nu a îndeplinit cerințele art. 3 din Convenție. Instanța a constatat mai întâi că urmărirea penală nu a fost independentă deoarece cea mai mare parte a cercetării penale preliminare (inclusiv audierea celor 4 polițiști și a celor 2 martori din partea reclamantului) nu a fost efectuată de un procuror, ci de polițiști care aparțineau de o altă secție a Direcției Generale de Poliție a Municipiului București (și care, prin urmare, aparțineau aceleiași structuri organizatorice și erau subordonați aceluiași lanț ierarhic ca și polițiștii cercetați penal). De asemenea, rezoluțiile parchetului s-au bazat pe declarațiile luate de polițiști, nu de procuror însuși. Mai mult, urmărirea penală nu a fost aprofundată și nu a reușit să clarifice circumstanțele cauzei.

**27.** În special, instanța a constatat că parchetul s-a bazat numai pe probe coroborate și nu a oferit o motivare pentru respingerea probelor care susțineau afirmațiile reclamantului. Mai mult decât atât, având în vedere probele contradictorii,

cercetarea penală preliminară nu a clarificat dacă rana de pe fața reclamantului era anterioară incidentului sau dacă încetase să sângereze atunci când a intrat în secția de poliție. De asemenea, originea răni de la nivelul feței nu a fost investigată sau explicată. Circumstanțele încătușării reclamantului, nivelul de forță utilizat și timpul necesar, precum și identitatea polițiștilor care l-au încătușat au rămas neclare. Nu a fost oferită nicio explicație rezonabilă cu privire la modul în care încătușarea mâinilor reclamantului a avut ca rezultat rana de la nivelul feței reclamantului, având în vedere că cel puțin 4 polițiști au acționat inițial împotriva reclamantului și că acesta a fost violent doar verbal, nu și fizic.

**28.** În consecință, instanța a dispus ca procurorul să îi asculte personal pe reclamant, martorii săi și pe polițiștii prezenți la secția de poliție în ziua incidentului pentru a stabili: dacă rana de pe fața reclamantului a existat la momentul în care acesta a intrat în secția de poliție; dacă reclamantul a căzut pe scări la secția de poliție (și, în caz afirmativ, motivul căderii lui); dacă reclamantul s-a lovit intenționat cu capul de fereastra unei uși; dacă mărturia conform căreia rana de la nivelul feței reclamantului sângera a fost susținută și de alți martori; dacă polițiștii l-au abordat inițial pe reclamant în exteriorul sau în interiorul secției; numele polițiștilor prezenți în momentul în care reclamantul a intrat în secție și în etapa inițială a incidentului; numele polițiștilor care au venit abia după ce au auzit zgomote și evenimentele la care au fost martori; momentul în care reclamantul a fost încătușat, motivele încătușării sale și procesul propriu-zis al încătușării; identitatea polițiștilor care l-au încătușat pe reclamant; dacă reclamantul a fost agresiv atât verbal, cât și fizic, înainte de a fi încătușat; perioada de timp în care reclamantul a rămas încătușat și persoana care a îndepărtat cătușele; dacă mărturia conform căreia reclamantul nu a fost încătușat deloc a fost confirmată de alți martori; dacă reclamantul a intrat în secția de poliție de două ori și a fost agresiv doar a doua oară; și dacă reclamantul avea asupra lui o sticlă de bere când a sosit la secție.

**29.** Instanța a dispus, de asemenea, ca procurorul să organizeze o confruntare între martori, reclamant și polițiști pentru a clarifica eventualele neconcordanțe dintre declarațiile lor; să identifice și să audieze alte persoane prezente la petrecerea la care a participat reclamantul în ziua incidentului

pentru a se stabili dacă reclamantul avea o rană pe față anterior altercației cu șoferul de taxi; să obțină transcrierea apelului telefonic dintre prietenul reclamantului și serviciul de urgență; și să adune orice alte probe relevante necesare anchetei penale.

**30.** În ceea ce privește infracțiunea de lipsire de libertate în mod ilegal, instanța a reținut că, în conformitate cu probele disponibile, reclamantul a fost într-adevăr lipsit de libertate. În consecință, instanța a hotărât că parchetul avea obligația de a continua cercetarea pentru a clarifica circumstanțele cauzei și de a stabili dacă elementele constitutive ale unei infracțiuni au fost întrunite.

**31.** În ceea ce privește infracțiunea de abuz în serviciu, instanța a reținut că parchetul dispusese neînceperea urmăririi penale fără să fi efectuat o cercetare concretă cu privire la acuzațiile formulate de reclamant și a dispus ca parchetul să îi audieze pe reclamant și polițiști în acest sens.

**F.** A treia etapă a procedurii în fața organelor de urmărire penală

**32.** La 11 mai 2012, parchetul a început urmărirea penală față de N.B., V.L.G. și C.P. pentru purtare abuzivă.

**33.** La 18 martie 2014, parchetul a extins urmărirea penală față de N.B., V.L.G. și C.P. pentru a include infracțiunile de abuz în serviciu și lipsire de libertate în mod ilegal.

**34.** La 10 aprilie 2014, parchetul l-a audiat pe șoferul de taxi.

**35.** La 14, 15 și 27 mai 2014, parchetul i-a audiat pe polițiștii S.E.C., C.V. și N.A.T.

**36.** La 16 iunie 2014, parchetul l-a audiat pe reclamant.

**37.** La 23 iunie 2014, parchetul l-a confruntat pe reclamant cu șoferul de taxi și cei 3 polițiști care l-ar fi agresat.

**38.** La 24 iunie 2014, parchetul a clasat cauza în privința șoferului de taxi pentru infracțiunea de lipsire de libertate în mod ilegal și în privința polițiștilor pentru infracțiunile de abuz în serviciu și purtare abuzivă. Parchetul a reținut, printre altele, că, în conformitate cu probele disponibile, acțiunile șoferului de taxi nu întruneau elementele constitutive ale unei infracțiuni. Mai mult, era evident că reclamantul a fost imobilizat împotriva voinței sale de C.P., N.B. și V.L.G., precum și că a fost încătușat de o bară metalică. Rana de pe față reclamantului ar fi putut fi cauzată de o tăietură

sau zgârietură și probabil că exista deja în momentul în care reclamantul a ajuns la secția de poliție. Faptul că a început să sângereze din nou în timpul petrecut la secție este urmarea îndepărtării sângelui uscat în timpul încătușării forțate. Afirmatia reclamantului că cei 3 polițiști l-au lovit în mod repetat cu mâinile și picioarele nu a fost susținută de nicio probă. De fapt, absența unor leziuni mai grave a îngreunat încercarea de a dovedi, dincolo de orice îndoială rezonabilă, comportamentul violent sus-menționat al polițiștilor.

**39.** Celelalte leziuni ale reclamantului ar fi putut fi cauzate în timpul încătușării forțate și de cătușele propriu-zise, dat fiind faptul că reclamantul s-a zbatut și a opus rezistență încătușării. Afirmatia reclamantului conform căreia după ce a căzut pe scări s-a ales cu leziuni la ambele brațe și că mâna i-a fost strânsă puternic de polițistul C.P. nu a fost susținută de certificatul medico-legal. Echimozele de pe brațul drept al reclamantului și din zona claviculei ar fi putut fi cauzate de imobilizarea sa.

**40.** Reclamantul a formulat plângere împotriva rezoluției parchetului la instanțele interne pe motiv că acesta ar fi îndeplinit numai parțial dispozițiile primite de la instanță în data de 14 martie 2012. De asemenea, acesta a susținut că parchetul nu a efectuat o cercetare rapidă și eficientă.

**G.** Al treilea set de proceduri în fața instanței

**41.** La 16 februarie 2015, judecătoria a admis, în parte, plângerea reclamantului. Instanța a dispus încetarea procesului penal cu privire la infracțiunea de purtare abuzivă pe motiv că intervenise prescripția. Cu toate acestea, instanța a retrimis cauza la parchet pentru începerea urmăririi penale față de cei 3 polițiști și șoferul de taxi pentru lipsire de libertate în mod ilegal. De asemenea, instanța a confirmat rezoluția parchetului de clasare a cauzei în ceea ce privește infracțiunea de abuz în serviciu. În ultimul rând, pe baza art. 20 alin. (2) din Constituția României, precum și a art. 13 și a art. 3 din Convenție, instanța a constatat că parchetul nu a efectuat o anchetă penală efectivă în ceea ce privește susținerile reclamantului de a fi fost supus unui tratament degradant; în consecință, judecătoria a solicitat procurorului general al Parchetului de pe lângă Curtea de Apel București să evalueze

necesitatea preluării dosarului cauzei, având în vedere refuzul parchetului de a se conforma hotărârilor definitive ale instanțelor.

**42.** Părțile au comunicat Curții numai dispozitivul Hotărârii din 16 februarie 2015 și nu au prezentat o copie completă a hotărârii susmenționate.

**43.** Procedura este încă în desfășurare în fața autorităților naționale competente.

**III.** În continuare, Curtea amintește în cuprinsul deciziei dispozițiile legale și practica din dreptul intern precum și standardele internaționale relevante. Se face referire la dispozițiile relevante ale vechiului Cod penal cu privire la infracțiunea de cercetare abuzivă din partea organelor de anchetă, cele din vechiul Cod de procedură penală cu privire la plângerile împotriva actelor procurorului, precum și art. 31 din Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române pot fi găsite în Toma împotriva României (nr. 42.716/02, pct. 25-27, 24 februarie 2009) și Andrișcă împotriva României (nr. 65.804/09, pct. 51, 3 februarie 2015). De asemenea, se face referire la art. 20 din Constituția României care prevede, printre altele, că dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu tratatele la care România este parte. Tratatele internaționale au prioritate față de dreptul intern.

#### **IV. ÎN DREPT**

**I.** Cu privire la pretinsa încălcare a art. 3 din Convenție, reclamantul s-a plâns că, în data de 2 iunie 2007, a fost supus unor tratamente inumane și degradante de către organe ale statului, că a fost bătut și încătușat contrar legii. În plus, urmărirea penală subsecventă a fost îndelungată și ineficientă.

##### **A. Cu privire la admisibilitate**

##### **1. Argumentele părților**

##### **a) Guvernul**

**44.** Guvernul a menționat că procedura internă este încă pendinte și a solicitat Curții să amâne examinarea cauzei în așteptarea unei hotărâri definitive a instanțelor interne.

##### **b) Reclamantul**

**45.** Reclamantul a reiterat capetele sale de cerere. De asemenea, a susținut că forța fizică

utilizată de polițiști pentru a-l ține sub control nu ar fi fost strict necesară sau proporțională, având în vedere comportamentul său și faptul că nu fusese violent fizic. Guvernul nu a prezentat argumente convingătoare care ar fi putut justifica nivelul de forță folosit de polițiști atunci când l-au încătușat. În plus, până atunci, nici autoritățile naționale și nici Guvernul nu au oferit explicații plauzibile pentru leziunile sale.

##### **2. Motivarea Curții**

**46.** În măsura în care argumentul Guvernului poate fi interpretat ca reprezentând o excepție conform căreia plângerea reclamantului este prematură și, în măsura în care argumentul său se referă la fondul capătului de cerere formulat în temeiul art. 3 din Convenție, Curtea constată că o parte din acțiunile penale puse în mișcare pe baza plângerii reclamantului împotriva șoferului de taxi și a polițiștilor sunt încă pendinte în fața autorităților interne și că părțile nu au prezentat o copie completă a Hotărârii din 16 februarie 2015. În plus, părțile au opinii diferite cu privire la originea leziunilor reclamantului și la întrebarea dacă rana de la nivelul feței reclamantului era anterioară incidentului sau nu. Guvernul a susținut că rana de la nivelul feței reclamantului era anterioară incidentului și că numai rănilor din zona în care cătușele i-au fost aplicate la încheieturi au fost provocate în timpul imobilizării sale, ca urmare a rezistenței sale; însă reclamantul a susținut că toate leziunile sale au rezultat în urma relor tratamente aplicate de poliție în timpul petrecut la secția de poliție.

**47.** De asemenea, aspecte importante ale evenimentelor care au condus la producerea leziunilor reclamantului în data de 2 iunie 2007 nu au fost încă pe deplin clarificate de autorități. De asemenea, argumentele părților și probele cu martori disponibile sunt în continuare contradictorii cu privire la originea și momentul exact al leziunilor grave ale reclamantului. Guvernul a recunoscut că zonele din jurul încheieturilor reclamantului au fost rănite de cătușe, dar – potrivit certificatului medico-legal întocmit în prezenta cauză – leziunile din acele zone par să constea numai în zgârieturi superficiale și vânătăi care nu par incompatibile sau disproporționate față de măsura încătușării.

**48.** În aceste circumstanțe, având în vedere faptul că nu dispune de mijloace pentru a stabili momentul exact și împrejurările producerii leziunilor reclamantului, Curtea se află în imposibilitatea de a stabili, pe baza probelor puse la dispoziție, dacă reclamantul a fost supus sau nu de autorități unui tratament contrar art. 3 din Convenție, așa cum a afirmat acesta.

**49.** Trebuie reamintit că, în conformitate cu principiul subsidiarității, cel mai bine este ca faptele cauzelor care urmează să fie cercetate penal și problemele să fie soluționate, pe cât posibil, la nivel intern. Este în interesul reclamantului, dar și al eficacității sistemului Convenției ca autoritățile naționale, care sunt cel mai bine plasate în acest sens, să acționeze pentru a remedia orice pretense încălcări ale Convenției [a se vedea Varnava și alții împotriva Turciei (MC), nr. 16.064/90, 16.065/90, 16.066/90, 16.068/90, 16.069/90, 16.070/90, 16.071/90, 16.072/90 și 16.073/90, pct.164, CEDO 2009; precum și El Masri împotriva „Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei” (MC), nr. 39.630/09, pct. 141, CEDO 2012].

**50.** Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că este prematur capătul de cerere referitor la aspectul material al art. 3 din Convenție și trebuie respins în temeiul art. 35 § 1 și § 4 din Convenție pentru neepuizarea căilor de atac interne (a se vedea, mutatis mutandis, Collette și Michael Hemsworth împotriva Regatului Unit, nr. 58.559/09, pct. 67, 16 iulie 2013; McCaughey și alții împotriva Regatului Unit, nr. 43.098/09, pct. 129, 16 iulie 2013; și Amine Guzel împotriva Turciei, nr. 41.844/09, pct. 35, 17 septembrie 2013).

**51.** În ceea ce privește aspectul procedural al capătului de cerere, Curtea constată că argumentul Guvernului are legătură directă cu fondul captului de cerere formulat de reclamant. Prin urmare, unește excepția preliminară ridicată de Guvern în acest sens cu fondul cauzei (a se vedea, printre altele, Amine Guzel, citată anterior, pct. 36).

**52.** Curtea constată că respectivul capăt de cerere întemeiat pe aspectul procedural al art. 3 din Convenție nu este vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție. De asemenea, constată că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, trebuie să fie declarat admisibil.

**B.** Cu privire la fond

**1.** Argumentele părților

**a)** Reclamantul

**53.** Reclamantul a susținut că urmărirea penală începută în cauza sa a fost lipsită de promptitudine și – după mai mult de 7 ani – era încă pendinte în fața autorităților naționale. Mai mult, investigația a fost declanșată la inițiativa sa, iar nu de autoritățile naționale din oficiu. Nu s-a declanșat nicio procedură disciplinară internă față de polițiști pentru a stabili împrejurările exacte ale imobilizării reclamantului și legalitatea acestei măsuri. Cu toate că instanțele naționale au recunoscut lipsa de eficacitate a anchetei penale și au dispus redeschiderea urmăririi penale de două ori, parchetul nu s-a conformat în mare parte dispozițiilor instanței. În consecință, cercetarea a rămas incompletă până în acel moment, iar Guvernul nu a oferit o explicație rezonabilă pentru pasivitatea continuă a autorităților.

**b)** Guvernul

**54.** Guvernul a susținut că decizia autorităților naționale de încetare a urmăririi penale împotriva polițiștilor, care începuse ca urmare a plângerii reclamantului, a avut la bază un set amplu de probe, a fost legală și adecvată, având în vedere circumstanțele cauzei. Autoritățile interne au fost cel mai bine situate pentru a face o evaluare corectă a faptelor.

**55.** Guvernul a susținut că urmărirea penală începută în cazul reclamantului a fost adecvată și eficientă. În cadrul primului set de proceduri, organele de cercetare i-au audiat pe reclamant și pe martorii săi, pe șoferul de taxi și pe polițiștii prezenți la secția de poliție în ziua incidentului. În baza majorității probelor (cu excepția mărturiilor reclamantului și a unuia dintre prietenii săi) a rezultat că rana de la nivelul feței reclamantului era anterioară incidentului. Ca urmare a Hotărârii din 14 martie 2012, procurorul i-a reaudiat pe șoferul de taxi, reclamant și martori în mod nemijlocit și a organizat o confruntare între reclamant și șoferul de taxi și polițiștii care l-ar fi agresat.

**56.** Guvernul a susținut că rezultatul urmăririi penale s-a bazat pe o apreciere aprofundată a probelor după ce au fost respectate toate dispozițiile instanței. Urmărirea penală realizată de parchet a avut ca scop să clarifice situația de fapt din cauză.

## 2. Motivarea Curții

### a) Principii generale

57. Curtea reamintește că atunci când o persoană susține în mod credibil că a fost supusă la rele tratamente de poliție sau de alte organe ale statului, art. 3 – coroborat cu obligația generală a statelor prevăzută la art. 1 din Convenție de a recunoaște „oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în [...] Convenți[e]” – presupune că ar trebui să existe o anchetă oficială efectivă. O cerință de promptitudine și celeritate rezonabilă este implicită în acest context. O reacție promptă din partea autorităților în cercetarea acuzațiilor de rele tratamente poate fi, în general, considerată esențială pentru a menține încrederea publicului în adevărul lor la statul de drept și pentru a preveni orice aparentă complicitate la acțiuni contrare legii sau orice aparentă toleranță față de asemenea acțiuni (a se vedea, printre altele, *Indelicato împotriva Italiei*, nr. 31.143/96, pct. 37, 18 octombrie 2001; și *N.D. împotriva Sloveniei*, nr. 16.605/09, pct. 60, 15 ianuarie 2015).

58. În cazul în care s-au desfășurat proceduri la nivel național, nu este sarcina Curții să înlocuiască cu propria evaluare a situației de fapt pe cea a instanțelor interne; mai degrabă, ca regulă generală, este sarcina acestor instanțe să examineze probele puse la dispoziție (a se vedea *Klaas*, citată anterior, pct. 29; și *Vladimir Romanov împotriva Rusiei*, nr. 41.461/02, pct. 59, 24 iulie 2008). Deși Curtea nu este ținută de constatările instanțelor naționale, în condiții normale are nevoie de elemente persuasive pentru a se abate de la constatările de fapt la care au ajuns aceste instanțe (a se vedea *Matko împotriva Sloveniei*, nr. 43.393/98, pct.100, 2 noiembrie 2006; și *Sarigiannis*, citată anterior, pct. 55). În cazul în care se fac acuzații în temeiul art. 3 din Convenție, Curtea trebuie totuși să aplice „un control deosebit de riguros” (a se vedea *Șercău împotriva României*, nr. 41.775/06, pct. 83, 5 iunie 2012).

b) Aplicarea în prezenta cauză a principiilor menționate anterior

59. Curtea observă că, după ce reclamantul a depus plângere împotriva polițiștilor, autoritățile interne au cercetat acuzațiile acestuia în materie de rele tratamente. Curtea acceptă faptul că autoritățile au reacționat la plângerea reclaman-

tului, însă nu este convinsă că reacția lor la acuzațiile acestuia a fost suficient de rapidă și temeinică pentru a îndeplini cerințele art. 3.

60. Curtea observă că o parte a acțiunii penale puse în mișcare ca urmare a plângerii reclamantului pare să fie încă pendinte – la mai mult de 7 ani de la incident – în fața autorităților interne. Mai mult, în data de 16 februarie 2015, adică la 7 ani și 8 luni după ce a fost inițiat, procesul penal pentru purtare abuzivă intentat de reclamant împotriva celor 3 polițiști care l-ar fi bătut a fost clasat de instanțele interne pe motiv că, pentru infracțiunea sus-menționată, în cauză intervenise prescripția. În acest timp, rezoluțiile parchetului de neîncepere a urmăririi penale față de polițiști au fost desființate de 3 ori, iar instanțele interne au recunoscut în două rânduri că cercetarea preliminară efectuată de organele de cercetare în cazul reclamantului a fost inefficientă.

61. În această privință, Curtea observă că judecătoria, în Hotărârea din 14 martie 2012, (i) a subliniat deficiențele cercetării penale, cum ar fi lipsa de independență a organelor de cercetare penală și omisiunea procurorului de a-i audia personal pe reclamant și martorii incidentului sau de a clarifica circumstanțele relevante ale cauzei, și (ii) a dat dispoziții clare parchetului cu privire la actele procedurale care trebuiau să fie efectuate și circumstanțele cauzei care necesitau clarificare. În acest context, Curtea consideră că faptul că parchetul nu a îndeplinit actele de cercetare relevante într-o atât de lungă perioadă de timp este incompatibil cu cerința de promptitudine inclusă în obligațiile procedurale prevăzute la art. 3 din Convenție (a se vedea, de exemplu, *Pădureț împotriva Moldovei*, nr. 33.134/03, pct. 68, 5 ianuarie 2010).

62. Mai mult decât atât, se pare că, în pofida dispozițiilor clare ale instanțelor naționale cu privire la măsurile ce trebuiau întreprinse și circumstanțele cauzei care necesitau clarificări (a se vedea supra, pct. 29-31), parchetul nu s-a conformat în totalitate acelor dispoziții. De asemenea, contradicția dintre versiunile părților asupra incidentului – cu privire la motivul pentru care reclamantul a avut altercația cu șoferul de taxi și dacă acesta era în stare de ebrietate în momentul în care a ajuns la secția de poliție au rămas necercetate. În consecință, circumstanțele exacte ale incidentului în care reclamantul a fost implicat în data de 2 iunie 2007 sunt neclare și în prezent.

Plângerile repetate ale reclamantului împotriva rezoluțiilor parchetului și afirmațiile sale că ancheta penală nu a fost efectivă și a fost lipsită de promptitudine par să nu fi avut niciun efect evident în ceea ce privește abordarea autorităților față de anchetă.

63. Având în vedere constatările de mai sus, Curtea concluzionează că ancheta penală nu poate fi considerată promptă, temeinică și „efectivă”. Prin urmare, Curtea consideră nefondată excepția ridicată de Guvern pentru amânarea de către Curte a examinării cauzei în așteptarea soluționării definitive a procedurii naționale.

64. În consecință, a fost încălcat art. 3 din Convenție sub aspect procedural.

II. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 13 din Convenție, reclamantul s-a plâns și că nu a avut la dispoziție o cale de atac internă pentru presupusele încălcări ale drepturilor sale, astfel cum sunt protejate de art. 3.

65. Reclamantul a susținut că legislația internă nu i-a pus la dispoziție un mecanism capabil să conducă la punerea în mișcare a acțiunii penale față de poliștii care l-au supus unor tratamente inumane și degradante. Simpla posibilitate, prevăzută de normele de procedură penală aplicabile, de a face plângere la instanțele interne împotriva rezoluțiilor parchetului nu a fost suficientă și nu a îndeplinit cerințele din Convenție.

66. Guvernul a susținut că, în măsura în care afirmația reclamantului ar putea fi considerată a constitui o cerere admisibilă, sistemul juridic din România pusese la dispoziție o cale de atac efectivă în sensul art. 13 din Convenție. Reclamantul avusese posibilitatea să conteste rezoluțiile parchetului în fața unor instanțe independente și imparțiale, iar aceste instanțe au examinat plângerile sale.

67. Curtea consideră că acest capăt de cerere al reclamantului nu este vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție. Prin urmare, trebuie să fie declarat admisibil.

68. Cu toate acestea, având în vedere concluzia sa privind capătul de cerere formulat în temeiul aspectului procedural al art. 3 din Convenție, Curtea constată că nu s-a ridicat o problemă distinctă în raport cu art. 13 din Convenție, coroborat cu art. 3 (a se vedea Gasanov împotriva Moldovei, nr. 39.441/09, pct. 56, 18 decembrie 2012).

III. Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție

#### A. Prejudiciu

69. Reclamantul a solicitat 20.000 de euro cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral cauzat de suferința psihică și fizică suportată în timpul incidentului din 2 iunie 2007 și ancheta penală subsecventă.

70. Guvernul a susținut că pretenția reclamantului cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral este excesivă, constatarea unei încălcări constituind în sine o reparație echitabilă suficientă.

71. Curtea consideră că reclamantul a suferit un anumit prejudiciu moral ca urmare a încălcării drepturilor sale, astfel cum sunt garantate de art. 3 din Convenție, care nu poate fi reparat prin simpla constatare a unei încălcări. Pronunțându-se în echitate, Curtea acordă reclamantului suma de 7.500 EUR cu acest titlu, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit.

#### B. Cheltuieli de judecată

72. Reclamantul a solicitat totodată suma de 6.920 EUR cu titlu de cheltuieli de judecată în fața Curții, care urmează să fie plătită direct reprezentantului său, precum și Comitetului Helsinki din România. Suma includea 6.620 EUR pentru onorariul avocatului (cu tarife cuprinse între 5 EUR și 120 EUR pe oră, în funcție de complexitatea sarcinilor îndeplinite de avocat) și 300 EUR pentru cheltuielile de secretariat și corespondență suportate de Comitetul Helsinki din România. Reclamantul a prezentat o defalcare a numărului de ore de lucru alocate de avocat cauzei sale, înainte și după ce cauza a fost comunicată Guvernului pârât. De asemenea, acesta a susținut că nu a putut furniza copii ale documentelor justificative pentru cheltuielile pretinse pentru Comitetul Helsinki din România, deoarece aceste activități nu au fost defalcate în facturile plătite de această organizație.

73. Guvernul a susținut că numărul de ore de lucru indicat ca fiind alocate acestei cauze de către avocat era excesiv într-o anumită măsură. Acesta a considerat că, având în vedere obiectul cauzei, un avocat diligent ar fi avut nevoie de mai puțin timp pentru a se ocupa de cauză.

74. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant are dreptul la rambursarea cheltuielilor de judecată numai în măsura în care s-a stabilit

caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. În prezenta cauză, ținând seama de documentele aflate la dispoziția sa, complexitatea problemelor, contribuțiile avocatului din 2013 până în prezent și criteriile de mai sus, Curtea consideră că este rezonabil să acorde reclamantului suma de 4.000 EUR pentru onorariul avocatului, care urmează să fie plătită direct în contul bancar indicat de reprezentantul reclamantului.

### C. Dobânzi moratorii

75. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu 3 puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE,

În unanimitate,

C U R T E A:

1. unește cu fondul excepția preliminară ridicată de Guvern cu privire la caracterul prematur al capătului de cerere al reclamantului în ceea ce privește aspectul procedural al art. 3 din Convenție și o respinge;

2. declară admisibil capătul de cerere în ceea ce privește aspectul procedural al art. 3 din Convenție și capătul de cerere întemeiat pe art. 13 din Convenție și inadmisibile celelalte capete de cerere;

3. hotărăște că a fost încălcat art. 3 din Convenție sub aspect procedural;

4. hotărăște că nu este necesar să examineze capătul de cerere întemeiat pe art. 13 din Convenție;

5. hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății:

(i) 7.500 EUR (șapte mii cinci sute de euro) cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

(ii) 4.000 EUR (patru mii de euro) pentru cheltuielile de judecată, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, care urmează să fie plătită în contul bancar indicat de reprezentantul reclamantului;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu 3 puncte procentuale;

6. respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

## HOTĂRÂREA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAUZA MUNCACIU ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI<sup>1</sup>

Potrivit art. 6§ 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale „orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...]”.

<sup>1</sup> Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în Cauza Muncaciu împotriva României, C 12.433/11, din 26 aprilie 2016.

I. Sub aspect procedural vom reține că<sup>2</sup>:

### PROCEDURA

1. dl Sava-Dafinel Muncaciu (reclamantul), a sesizat Curtea la 17 februarie 2011, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția).

<sup>2</sup> Pentru simplificarea lecturii au fost numerotate doar aspectele relevante.

2. Reclamantul susține nerespectarea dreptului său la un proces echitabil de către Tribunalul Cluj. El invocă faptul că instanța nu i-a comunicat, înainte de pronunțarea hotărârii, întâmpinarea părții adverse, ceea ce l-a privat de orice posibilitate de a lua cunoștință despre aceasta. El se plânge și de faptul că instanța nu a examinat cererea de amânare a judecării, iar acest lucru este, potrivit reclamantului, o încălcare a drepturilor sale de apărare și a principiului contradictorialității. El invocă art. 6 § 1 din Convenție.

**II. În fapt vom reține următoarele:**

**I. Circumstanțele cauzei**

3. Reclamantul s-a născut în 1976 și are domiciliul în Cluj-Napoca.

**A. Originea cauzei**

4. La 10 octombrie 2005, reclamantul a împrumutat 300.000 euro soților G. Contractul de împrumut a fost autentificat la notar. Împrumutul a fost însoțit de o garanție ipotecară asupra a două imobile situate în Turda, soții G. declarându-se proprietarii acestora. Reclamantul și-a înscris garanția ipotecară în cartea funciară.

5. La 27 noiembrie 2006, în lipsa rambursării sumei la scadența prevăzută de comun acord între părți, Judecătoria Turda a încuviințat executarea silită a contractului de împrumut.

6. La 11 decembrie 2006, reclamantul a depus la un executor judecătoresc o cerere de executare silită imobiliară.

7. La 14 mai 2009, executorul a organizat o vânzare la licitație a celor două imobile susmenționate ce au fost în cele din urmă adjudecate de reclamant.

**B. Contestarea măsurilor de executare silită**

8. La 21 mai 2009, Administrația Finanțelor Publice Turda (în continuare AFP Turda) a contestat procedura executării silite și a solicitat anularea tuturor măsurilor de executare luate, anularea garanției ipotecare prevăzute în contractul de împrumut, radierea ipotecii din cartea funciară, precum și suspendarea executării silite a contractului de împrumut în litigiu. AFP Turda a arătat că cele două imobile au fost cumpărate de către soții G. la 4 februarie 2004, însă contractul de vânzare-cumpărare fusese anulat prin hotărârea definitivă din 20 ianuarie 2005 a Judecătoriei Turda într-un proces ce a opus familia respectivă

autorităților financiare ale statului român. AFP Turda a precizat că hotărârea sus-menționată a fost înscrisă în cartea funciară la 19 iulie 2006, că autoritățile au dispus sechestrul imobiliar la 12 septembrie 2008, că sechestrul a fost înscris în cartea funciară ca ipotecă legală de rangul II și că soții G. își pierduseră astfel dreptul de proprietate asupra celor două imobile. În sfârșit, AFP Turda a susținut că cercetările întreprinse de executor în cadrul procedurii de executare silită au arătat că imobilele menționate în cartea funciară fuseseră demolate între timp și că o nouă clădire fusese construită în locul lor.

9. La termenul din 11 iunie 2009, reclamantul a formulat întâmpinare. Acesta a pledat mai întâi pentru inadmisibilitatea acțiunii, susținând că normele de procedură civilă nu permiteau verificarea validității contractului de împrumut încheiat cu soții G. prin intermediul contestației asupra măsurilor de executare silită. Reclamantul a mai susținut că autoritățile financiare nu au făcut demersuri pentru înscrierea în cartea funciară a acțiunii în anularea vânzării realizate în 2004 și că hotărârea judecătorească definitivă din 20 ianuarie 2005 nu fusese înscrisă în cartea funciară în scopul opozabilității față de terți decât foarte târziu, respectiv la 19 iulie 2006. În plus, acesta a menționat că a făcut diligențe înainte de semnarea contractului de împrumut din 10 octombrie 2005 și că, în acest context, autoritățile fiscale din Turda au eliberat un certificat fiscal care atesta că familia G. nu avea datorii și nu deținea imobile aflate sub sechestrul. În cele din urmă, reclamantul s-a opus suspendării executării.

10. Printr-o hotărâre din 18 martie 2010, Judecătoria Turda, după ce a respins argumentele reclamantului, a admis acțiunea AFP Turda și toate cererile acesteia.

11. La 6 iulie 2010, reclamantul, prin intermediul avocatului care îl reprezentase în fața Judecătoriei Turda, a formulat recurs împotriva Hotărârii din 18 martie 2010, reiterând argumentele prezentate în întâmpinare în fața judecătoriei (supra, pct. 11).

12. La 26 august 2010, pârâta a depus întâmpinare prezentând propriile argumente ce duceau la concluzia că acțiunea sa era admisibilă și că soții G. pierduseră dreptul de proprietate asupra imobilelor care constituiau garanția în cadrul contractului de împrumut. Aceasta a solicitat jude-



care a cauzei chiar în lipsa sa. Întâmpinarea acesteia nu a fost comunicată reclamantului.

**13.** La o dată neprecizată, reclamantul a transmis o cerere de amânare a cauzei, pentru ședința fixată la 1 septembrie 2010 în fața Tribunalului Cluj. Acesta și-a întemeiat cererea pe necesitatea de a-și angaja un avocat care să îl reprezinte în fața instanței de recurs. În această privință, reclamantul a indicat faptul că intenționa să angajeze un avocat, altul decât cel care redactase cererea și motivele de recurs în iulie 2010, și a adăugat că suferise o intervenție chirurgicală în august 2010 și că de atunci nu s-a putut deplasa. A prezentat un certificat medical din 31 august 2010. Reclamantul a mai solicitat ca orice eventuală întâmpinare depusă de către partea adversă să îi fie comunicată.

**14.** La termenul din 1 septembrie 2010, Tribunalul Cluj a constatat că nicio parte nu s-a prezentat la două strigări ale cauzei, făcute la 2 ore diferite, precum și faptul că AFP Turda depusese întâmpinare. Instanța a rămas în pronunțare și, pe baza „motivele invocate și a actelor și lucrărilor din dosar”, a pronunțat în aceeași zi o hotărâre definitivă respingând recursul reclamantului. Hotărârea nu cuprindea nicio mențiune cu privire la cererea de amânare formulată de reclamant.

#### C. Informațiile prezentate de către părți

**15.** La cererea reclamantului din 31 mai 2011, Grefa Judecătorei Turda l-a informat pe acesta că cererea sa de amânare nu prezenta ștampila de înregistrare, nu era nici numerotată, nici legată la dosar și că era prinsă simplu cu o agrafă de coperta dosarului cu al doilea exemplar al întâmpinării AFP Turda.

**16.** În cadrul observațiilor scrise transmise în prezenta cerere, Guvernul a depus o scrisoare a Tribunalului Cluj din 29 august 2013 în care detaliază modalitățile de înregistrare a documentelor depuse la un dosar penal. În această scrisoare, instanța menționează că orice document depus de părți se înregistrează în baza de date electronice Ecris și este transmis completului de judecată, inclusiv în ziua ședinței de judecată. Se indică totodată că, în cazul în care documentul este trimis prin poștă, plicul se leagă, de asemenea, la dosar. Tribunalul mai precizează că, în procedura care face obiectul prezentei cereri, ultimul act depus și înregistrat în baza de date Ecris era întâmpinarea AFP Turda din 26 august

2010. Se mai apreciază că un document cum este cel prins cu agrafă de coperta dosarului nu putea fi depus decât după încheierea procesului.

**III.** În continuare, Curtea amintește în cuprinsul deciziei dispozițiile legale și practica din dreptul intern. Se face referire la prevederile Codului de procedură civilă, astfel cum era în vigoare la momentul faptelor, art. 86 prevedea că comunicarea cererilor și a tuturor actelor de procedură se face de către instanță, din oficiu; Art. 116 dispunea că pârâțul trebuia să depună la dosar întâmpinare și un număr de copii corespunzător numărului de reclamanți. Acest articol nu cuprindea nicio mențiune expresă privind comunicarea întâmpinării către partea adversă. Art. 118 prevedea că întâmpinarea era obligatorie. Se face referire și la art. 156, 298, 308, 316 din Codul de procedură civilă, precum și la Decizia nr. 123/2005 a Curții de Apel București, Decizia definitivă nr. 608 din 1 iulie 2008 a Curții de Apel Craiova, Decizia nr. 3.104 din 4 iunie 2009, a Înaltei Curți de Casație și de Justiție

#### IV. ÎN DREPT

**I.** Cu privire la pretinsa încălcare a art. 6§ 1 din Convenție reclamantul se plânge de faptul că Tribunalul Cluj a examinat recursul în lipsa sa și fără a-i oferi posibilitatea de a reacționa la răspunsul părții intimată față de conținutul cererii de recurs. Acesta invocă încălcarea dreptului său la un proces echitabil, astfel cum este prevăzut de art. 6§ 1 din Convenție, redactat după cum urmează:

##### A. Cu privire la admisibilitate

**17.** Constatând că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție și că nu există niciun alt motiv de inadmisibilitate, Curtea îl declară admisibil.

##### B. Cu privire la fond

###### 1. Argumentele părților

**18.** Reclamantul se plânge de încălcarea dreptului la un proces echitabil de către Tribunalul Cluj. Acesta reproșează tribunalului că nu i-a comunicat, înainte de pronunțarea hotărârii, întâmpinarea depusă de partea adversă, ceea ce l-a privat astfel de orice posibilitate de a lua cunoștință de conținutul acesteia, ca și de faptul că nu i-a examinat cererea de amânare a judecății, și aceasta, conform afirmațiilor sale, cu încălcarea

dreptului la apărare și a principiului contradicționalității. Reclamantul consideră, în aceste condiții, că a fost privat de posibilitatea de a-și susține argumentele în fața instanței de recurs și de a-și exprima poziția cu privire la mijloacele de apărare ale părții adverse.

**19.** Potrivit acestuia, faptul că cererea sa de amânare a fost prinsă cu o agrafă de coperta dosarului dovedește că cererea respectivă a fost cu adevărat primită de grefa instanței, precizând că aceasta din urmă este singura autorizată să introducă documente în dosar. Reclamantul consideră că neînregistrarea formală a cererii sale și neindicarea datei primirii evidențiază fie o neglijență a personalului grefei, care nu ar fi îndeplinit demersurile administrative cerute pentru înregistrarea și trimiterea cererii menționate către judecătorii însărcinați cu soluționarea cauzei, fie decizia judecătorilor de a nu lua în considerare această cerere.

**20.** Reclamantul susține că, așa cum reiese din efectul combinat al art. 116, art. 298 și art. 316 din Codul de procedură civilă, instanța de recurs avea obligația legală să îi comunice întâmpinarea părții adverse.

**21.** Acesta afirmă, în plus, că nu avea niciun interes să ceară amânarea pronunțării hotărârii din moment ce ceruse instanței amânarea judecării cauzei. De asemenea, nu mai era reprezentat de un avocat și consideră că nu se putea aștepta de la el să fie familiar cu această procedură. Acesta mai afirmă și că, în absența părților, instanța ar fi putut amâna judecata întrucât nicio normă de procedură nu ar fi împiedicat acest lucru.

**22.** În sfârșit, reclamantul susține că Tribunalul Cluj nu a procedat la o examinare corectă a cauzei, în opinia sa, acesta mulțumindu-se să reia motivația instanței inferioare. Cu privire la acest subiect, el consideră că afirmația Guvernului conform căreia tribunalul se pronunțase numai pe baza mijloacelor de probă aflate deja la dosar, fără a lua în considerare poziția părții adverse expusă în întâmpinarea acesteia, confirmă această teză.

**23.** Guvernul susține că, având în vedere că certificatul medical anexat cererii de amânare a reclamantului purta data de 31 august 2010 – și anume ziua precedentă ședinței de judecată a Tribunalului Cluj -, această cerere a fost cu siguranță trimisă prin mijloace pe care reclamantul se abține să le expună, fie la 31 august 2010, fie în ziua termenului de judecată și a pronunțării

hotărârii, fie după. Făcând trimitere la Scrisoarea Tribunalului Cluj din 29 august 2013 (supra, pct. 18), care prezintă practica administrativă în materie de înregistrare a documentelor depuse la dosar de către părți, Guvernul susține că, în orice caz, această cerere a sosit după pronunțarea hotărârii din 1 septembrie 2010. În aceste condiții, în opinia sa, Tribunalul Cluj a hotărât în mod corect să încheie dezbaterile având în vedere situația următoare: reclamantul nu depusese, conform Guvernului, nicio cerere valabilă de amânare a judecării, recursul său era semnat de un avocat, partea adversă ceruse examinarea cauzei chiar în absența sa și se făcuse de două ori apelul părților în sala de ședință. Guvernul adaugă faptul că tribunalul a trecut la deliberări și, în absența unei cereri de amânare din partea reclamantului, a pronunțat hotărârea din 1 septembrie 2010. Guvernul consideră că nu se putea cere judecătorilor să anticipeze o eventuală cerere de amânare a judecării formulată de reclamant pe motivul imposibilității exercitării dreptului la apărare de vreme ce motivele de recurs prezentate de reclamant fuseseră redactate de un avocat. În cele din urmă, Guvernul susține că, având în vedere circumstanțele expuse mai sus, tribunalul ar fi încălcat dispozițiile legale în vigoare dacă nu ar fi trecut la deliberări.

**24.** În ceea ce privește comunicarea întâmpinării părții adverse către reclamant, Guvernul indică faptul că art. 308 din Codul de procedură civilă nu cuprindea nicio mențiune cu privire la comunicarea acesteia. Guvernul a concluzionat că art. 116 din Codul de procedură civilă, care reglementa chestiunea numărului de copii ale întâmpinării care se depun la dosar, era aplicabil numai judecării în primă instanță.

**25.** Guvernul susține, de asemenea, că situația în prezenta cauză este diferită de cea din Cauza Grozescu împotriva României (nr. 17.309/02, 27 septembrie 2007). Guvernul arată că, în această cauză, instanța de recurs hotărâse să redeschidă dezbaterile, după rămânerea în pronunțare, cu scopul de a audia partea adversă, și acest lucru fără a-l informa pe reclamant. Guvernul adaugă faptul că hotărârea instanței de recurs în cauza susmenționată se baza în mare parte pe un argument invocat de partea adversă prima dată în fața sa. Or, situația este diferită în cauza de față, deoarece Tribunalul Cluj ar fi hotărât numai pe baza mijloacelor de probă aflate deja la dosar, fără a lua

în considerare susținerile părții adverse incluse în întâmpinare. Guvernul arată, în această privință, că tribunalul nu a făcut nicio mențiune cu privire la argumentele prezentate în întâmpinarea respectivă.

## 2. Motivarea Curții

26. Curtea observă, de la început, că părțile nu contestă faptul că întâmpinarea depusă de AFP Turda în recurs nu a fost comunicată reclamantului și că acesta din urmă nu a fost nici prezent în persoană, nici reprezentat la singurul termen de judecată la Tribunalul Cluj, la 1 septembrie 2010. În consecință, această situație de fapt determină Curtea să abordeze două aspecte diferite, care, în ciuda interdependenței lor, ridică probleme ce necesită o examinare separată.

27. Curtea va aborda, în primul rând, problema legată de necomunicarea întâmpinării către reclamant.

28. Curtea reamintește că principiul egalității armelor – unul dintre elementele conceptului mai vast de proces echitabil – impune ca fiecareia dintre părți să i se ofere o posibilitate rezonabilă de a-și prezenta cauza în condiții care să nu o situeze într-o situație clară de dezavantaj față de adversarul său (a se vedea, printre multe altele, Niderost-Huber împotriva Elveției, 18 februarie 1997, pct. 23, Culegerea de hotărâri și decizii 1997 I, și Lagardere împotriva Franței, nr. 18.851/07, pct. 45, 12 aprilie 2012). Această noțiune implică, de asemenea, în principiu, dreptul părților dintr-un proces de a lua cunoștință de orice probă sau observație prezentată instanței, chiar și de un magistrat independent, de natură a influența decizia și de a o discuta (Niderost-Huber, citată anterior, pct. 24, Meftah și alții împotriva Franței [MC], nr. 32.911/96, 35.237/97 și 34.595/97, pct. 51, CEDO 2002-VII și Augusto împotriva Franței, nr. 71.665/01, pct. 50, 11 ianuarie 2007). În aceste condiții, părțile la un litigiu trebuie deci să aibă posibilitatea de a preciza dacă li se pare că un document necesită observații din partea lor. Ține, în special, de încrederea justițabililor în funcționarea justiției: aceasta se bazează, printre altele, pe asigurarea că s-au putut exprima cu privire la orice probă aflată la dosar (Niderost-Huber, citată anterior, pct. 27 și 29, și Werz împotriva Elveției, nr. 22.015/05, pct. 53, 17 decembrie 2009).

29. Curtea observă că, la momentul faptelor, nu exista nicio dispoziție expresă privind obligativitatea comunicării întâmpinării părții adverse către reclamant. Se remarcă, în schimb, că practica instanțelor naționale se îndrepta către impunerea unei astfel de obligații (supra, pct. 26-27). Această practică se baza pe dispozițiile art. 116 din Codul de procedură civilă, care prevedea obligația de a depune mai multe copii de pe întâmpinare, ca și pe absența obligației ca reclamantul să consulte întâmpinarea la grefa instanței. Se observă că această practică a fost consacrată în noul Cod de procedură civilă intrat în vigoare la 15 februarie 2013 (supra, pct. 29). Cu toate acestea, Curtea nu intenționează să se pronunțe asupra clarității și a calității dispozițiilor legale naționale sau asupra existenței unei aplicări constante și coerente a normelor enunțate.

30. Pentru necesitățile prezentei cauze, trebuie să se constate că Tribunalul Cluj a respins recursul formulat de reclamant pe fond. În aceste condiții, nu se poate spune că poziția părții adverse cuprinsă în întâmpinare nu a avut niciun impact asupra soluționării procesului (Hudakova și alții împotriva Slovaciei, nr. 23.083/05, pct. 29, 27 aprilie 2010). În această privință, Curtea consideră că este fără incidență faptul că, în Hotărârea din 1 septembrie 2010, tribunalul nu a făcut nicio referire la argumentele prezentate în întâmpinare, ceea ce a făcut ca Guvernul să concluzioneze că instanța nu a luat în considerare întâmpinarea. Curtea reamintește, în acest sens, că dreptul părților într-un proces de a lua cunoștință de probele sau observațiile prezentate instanței și de a le dezbate se aplică deopotrivă în faza recursului, cât și în primă instanță, chiar dacă nu sunt invocate noi argumente (Hudakova și alții, citată anterior, pct. 29, și Trancikova împotriva Slovaciei, nr. 17.127/12, pct. 45, 13 ianuarie 2015). În orice caz, Curtea subliniază că nu trebuie să hotărască dacă, în speță, omisiunea de a comunica documentul în litigiu a produs vreun prejudiciu reclamantului, deoarece existența unei încălcări este de conceput chiar și în absența unui prejudiciu (Walston împotriva Norvegiei, nr. 37.372/97, pct. 58, 3 iunie 2003). Curtea reamintește că părțile în litigiu sunt cele care indică dacă apreciază că un document necesită comentarii din partea lor (Ressegatti împotriva Elveției, nr. 17.671/02, pct. 32, 13 iulie 2006, și Grozescu, citată anterior, pct. 25).

**31.** Având în vedere considerațiile precedente, Curtea concluzionează că era obligația Tribunalului Cluj să ofere reclamantului posibilitatea de a-și prezenta comentariile asupra argumentelor cuprinse în întâmpinarea părții adverse. Aceasta arată că, în speță, instanța nu a comunicat întâmpinarea reclamantului, care, mai mult, nu era nici prezent, nici reprezentat de un avocat la singura ședință publică ținută. Or, nu s-a stabilit că circumstanțe speciale ar fi justificat această omisiune.

**32.** În măsura în care art. 6§ 1 din Convenție vizează, în primul rând, respectarea intereselor părților și cele ale unei bune administrări a justiției (a se vedea *mutatis mutandis*, *Acquaviva împotriva Franței*, 21 noiembrie 1995, pct. 66, seria A nr. 333-A), aceste elemente sunt suficiente Curții pentru a concluziona că nu a fost judecată echitabil cauza reclamantului din cauza lipsei unei dezbateri contradictorii în recurs.

**33.** Având în vedere această concluzie, Curtea consideră că nu mai este necesar să fie examinat separat capătul de cerere privind absența reclamantului de la ședința publică din 1 septembrie 2010 (*Trancikova*, citată anterior, pct. 48).

**34.** În consecință, a fost încălcat art. 6 § 1 din Convenție.

## **II.** Cu privire la aplicarea art. 41 din Convenție

### **A.** Prejudiciu

**35.** Reclamantul solicită 414.800 euro (EUR) cu titlu de prejudiciu material pe care pretinde că l-a suferit, sumă care se împarte astfel: 300.000 EUR care ar corespunde valorii imobilelor adjudecate la vânzarea la licitație și 114.800 EUR care ar reprezenta contravaloarea chiriilor pe care le-ar fi putut percepe începând cu decembrie 2006. Reclamantul mai solicită 50.000 EUR cu titlu de prejudiciu moral pe care consideră că l-a suferit din cauza încălcării drepturilor sale civile de către instanțele naționale și a imposibilității de a beneficia de imobilele adjudecate și de a i se restitui suma împrumutată. Toate acestea i-ar fi provocat acestuia suferințe psihice și frustrare, care ar fi afectat starea sa de sănătate și relațiile sale de familie.

**36.** Guvernul consideră că cererea cu titlu de prejudiciu material ar trebui respinsă pe motivul absenței unei legături de cauzalitate între sumele cerute și încălcarea pretinsă. Acesta susține că cererea este speculativă sub două aspecte: în opinia sa, reclamantul face speculații atât asupra

rezultatului acțiunii în justiție, cât și asupra rentabilității imobilelor în cauză. În ceea ce privește suma solicitată cu titlu de prejudiciu moral, Guvernul consideră că o constatare a încălcării ar constitui o reparație echitabilă și, în orice caz, suma solicitată este excesivă, având în vedere jurisprudența Curții.

**37.** Curtea reamintește că a constatat încălcarea art. 6 § 1 din Convenție pe motiv că reclamantul nu a beneficiat de o procedură judiciară contradictorie. Curtea mai observă că, așa cum s-a întâmplat în prezenta cauză, în cazul în care constată încălcarea drepturilor unui reclamant, art. 509 alin. (1) pct. 10 din noul Cod de procedură civilă român permite revizuirea unui proces pe plan intern. Având în vedere aceste circumstanțe, Curtea consideră că măsura de reparație cea mai potrivită pentru reclamant ar fi redeschiderea, la cererea acestuia, a procedurii în timp util și cu respectarea cerințelor art. 6 § 1 din Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Siegle împotriva României*, nr. 23.456/04, pct. 47, 16 aprilie 2013). Prin urmare, nu este necesar să acorde reclamantului o despăgubire cu titlu de prejudiciu material. Cu privire la cererea formulată cu titlu de prejudiciu moral, Curtea nu ar putea face speculații care ar fi fost rezultatul procesului dacă garanțiile art. 6 § 1 din Convenție ar fi fost respectate, dar consideră că este rezonabil să se creadă că partea în cauză a suferit un prejudiciu moral real în respectivul proces. În consecință, acordă reclamantului 900 EUR cu acest titlu.

### **B.** Cheltuieli de judecată

**38.** Reclamantul mai solicită 14.615 lei românești (RON) cu titlu de cheltuieli de executare efectuate în cadrul procedurii de executare silită deschisă împotriva debitorilor săi, precum și cu titlu de onorarii pentru avocat pentru reprezentarea în fața Judecătoriei Turda și pentru redactarea motivelor de recurs în procedura încheiată cu hotărârea Tribunalului Cluj din 1 septembrie 2010. El mai reclamă 5.420 franci elvețieni (CHF) și 300 RON pentru cheltuielile efectuate în fața Curții, corespunzând onorariilor avocatului și unor cheltuieli de traducere și de corespondență, care să fie plătiți direct avocatului care îl reprezintă în fața Curții.

**39.** Guvernul consideră că sumele pretinse de reclamant nu au legătură cu obiectul prezentei anchete și apreciază astfel că acestea nu trebuie să fie luate în considerare. Guvernul se referă la

costurile angajate pentru evaluarea imobilelor în litigiu și pentru publicitatea vânzării la licitație realizată în cursul procedurii de executare silită.

**40.** Potrivit jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor sale de judecată decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al quantumului lor. În speță, Curtea apreciază că cheltuielile cu executorul și onorariile pentru avocat efectuate în cursul procedurii interne nu ar putea fi considerate ca angajate cu scop preventiv și de corectare a unei încălcări care afectează procedura în fața Tribunalului Cluj. Curtea consideră, prin urmare, că trebuie să respingă partea din cerere aferentă (Ressegatti, citată anterior, pct. 41).

PENTRU ACESTE MOTIVE,

În unanimitate,

C U R T E A:

**1.** declară cererea admisibilă în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 6 § 1 din Convenție;

**2.** hotărăște că a fost încălcat art. 6§ 1 din Convenție, întrucât Tribunalul Cluj nu a oferit reclamantului posibilitatea de a-și prezenta comentariile asupra argumentelor cuprinse în întâmpinarea părții adverse;

**3.** hotărăște că nu este necesar să fie examinat separat capătul de cerere întemeiat pe art. 6 § 1 din

Convenție privitor la absența reclamantului de la ședința publică din 1 septembrie 2010;

**4.** hotărăște:

**a)** că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44§ 2 din Convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în monedele indicate mai jos, la rata de schimb aplicabilă la data plății:

**(i)** 900 EUR (nouă sute euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, cu titlu de prejudiciu moral, care trebuie convertită în moneda statului pârât;

**(ii)** 5.396 CHF (cinci mii trei sute nouăzeci și șase euro franci elvețieni) și 300 RON (trei sute lei românești), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit de către reclamant, pentru cheltuielile de judecată, pe care statul pârât trebuie să o plătească direct avocatei reclamantului, cea din urmă sumă trebuind să fie convertită în franci elvețieni;

**b)** că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

**5.** respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

## IV. SEMNAL

### ZIUA INTERNAȚIONALĂ A PERSOANELOR VÂRSTNICE

În fiecare an, la 1 octombrie, toate statele membre ONU marchează, prin diverse evenimente, „Ziua Internațională a Persoanelor Vârstnice”. Anul acesta se împlinesc 25 de ani de la prima celebrare a acestei zile.

Primul plan de acțiune privind ajutorarea persoanelor în vârstă a fost elaborat de ONU în 1982. Printr-o serie de rezoluții ulterioare, Adunarea Generală a ONU și Consiliul Economic și Social (ECOSOC) au cerut guvernelor statelor membre ONU să elaboreze cu prioritate programe vizând sprijinirea persoanelor de vârstă a treia. În acest sens, în cadrul guvernelor statelor lumii au fost înființate departamente specializate pe acest gen de probleme.

Sărbătoarea vârstnicilor a fost instituită în decembrie 1990 de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, în baza Rezoluției nr. 45/106.

În februarie 1991, Organizația Națiunilor Unite consacră ziua de 1 octombrie ca zi internațională a persoanelor în vârstă, iar câteva luni mai târziu, pe 16 decembrie 1991, Adunarea Generală a ONU a adoptat rezoluția 46/91 cu titlul „Principiile Națiunilor Unite pentru persoanele în vârstă destinate a le permite să trăiască mai bine în anii câștigați”. Aceste principii consacră dreptul persoanelor vârstnice la hrană, condiții de locuit și îngrijire medicală, libertatea de a decide asupra vieții personale și profesionale, dreptul de a se exprima și de a participa în activități sociale după pensionare, precum și accesul la oportunități de învățare adecvate vârstei.

Cu această ocazie, doamna Thoraya Ahmed Obaid, Directorul Executiv al Fondului ONU pentru Populație a subliniat faptul că oamenii sunt valoroși, indiferent de vârsta lor, iar „societățile trebuie să asigure creșterea calității vieții pentru persoanele în vârstă și respectarea drepturilor lor, pentru a putea trăi în demnitate. Acest lucru este cu atât mai important în timpul crizei financiare. Sunt necesare sisteme de securitate socială puternice care să furnizeze servicii, să asigure un

standard adecvat de viață și care să promoveze solidaritatea între generații”.

Cu prilejul Zilei internaționale a persoanelor în vârstă luni, 3 octombrie 2016, Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM), Asociația română pentru apărarea drepturilor persoanelor la vârstă a treia (ARDOVT) și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” a organizat o masă rotundă cu tema „Drepturile persoanelor vârstnice – între deziderate și realități”, având ca scop aprecierea persoanelor vârstnice, precum și aducerea în atenția autorităților statului și a opiniei publice a problemelor persoanelor de vârstă a treia.

Temele dezbătute în cadrul acestei manifestări, precum și în luările de cuvânt ale participanților, s-a subliniat rolul societății în asigurarea creșterii calității vieții pentru persoanele în vârstă și respectarea drepturilor lor pentru a trăi în demnitate. Documentele apărute sub egida ONU, OMS, Consiliul Europei și Uniunea Europeană, au manifestat un interes deosebit față de fenomenul îmbătrânirii populației și au analizat profund stadiul atins în materie de protecție a persoanelor de vârstă a treia.

Națiunile Unite prin Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă și Obiectivele sale de Dezvoltare Durabilă (ODD), întrevăd posibilitatea de a formula un plan pe termen lung care pune accentul pe incluziune și egalitate, cu promisiunea de a nu lăsa pe nimeni în urmă. Persoanele în etate sunt atât agenți, cât și beneficiari ai schimbării. În eforturile de atingere a ODD, se urmărește mobilizarea talentelor, energiei și experienței considerabile a persoanelor în vârstă pentru realizarea acestor obiective. Aplicarea până în 2020 a planului internațional asupra îmbătrânirii depinde, la nivel național, de prezența și de funcționarea unei infrastructuri naționale, de natură a sprijini politicile și programele legate de îmbătrânire.

Participanții, făcând referire la situația vârstnicilor din România, au subliniat că în România, persoanele în vârstă de 60 de ani și peste repre-

zentau, în 1990, 10,3% din totalul populației, în 2000—18,7%, în 2003—19,9%, iar pentru anul 2030 se preconizează un procent de 22,9%. Studiul arată că România va cunoaște o îmbătrânire a populației, în condițiile în care numărul de persoane încadrate în categoria de vârstă 0-14 ani se va reduce de la 3,5 milioane în 2004 la 2,1 milioane în 2050. În segmentul populației vârstnice se va înregistra o tendință de creștere de la 3,1 milioane în 2004 la 5 de milioane în 2050. Acest proces de îmbătrânire al populației reprezintă în primul rând o provocare la nivel economic, pentru că, odată cu trecerea timpului, vor fi din ce în ce mai puțini tineri înscriși pe piața de muncă și care să poată să susțină, prin veniturile lor, populația bătrână deja ieșită la pensie.

Aceste diferite aspecte ale problematicii persoanelor vârstnice din România, au condus la formularea unor concluzii și propuneri cu privire la politicile de sănătate, sistemul de îngrijiri acordate persoanelor vârstnice, necesitatea elaborării unui program-cadru de cercetare comunitară,

acordând o atenție specială cercetărilor medicale și sociale legate de îmbătrânire.

În cadrul evenimentului a fost prezentat și proiectul „Drepturile persoanelor vârstnice și îngrijirea pe termen lung”, coordonat de Rețeaua Europeană de Instituții Naționale pentru Drepturile Omului (ENNHRI), și la care Institutul participă alături de alte cinci instituții naționale similare din Uniunea Europeană. Proiectul urmărește să determine o abordare din perspectiva drepturilor omului în îngrijirea persoanelor vârstnice în Europa, clarificarea standardelor internaționale și regionale aplicabile în domeniu și formularea de recomandări către factorii decidenți la nivel european pentru eficientizarea protecției acestor persoane, precum și creșterea gradului de recunoaștere a rolului instituțiilor naționale de drepturile omului în domeniu.

La manifestare au participat cercetători, experți, cadre universitare și medicale, doctoranzi, studenți, reprezentanți ai organizațiilor guvernamentale și neguvernamentale cu preocupări în domeniu.

Mihaela Scarlat

## **DIMENSIUNEA SPIRITUALĂ A DREPTURILOR OMULUI. EDUCAȚIA PENTRU VALORI**

În zilele 20-22 octombrie 2016 a avut loc la Iași cea de a XVIII-a ediție a Simpozionului Internațional „Dimensiunea spirituală a drepturilor omului. Educația pentru valori”. Evenimentul, organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO), Mitropolia Moldovei și Bucovinei, Episcopia Romano-Catolică Iași, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași – Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Facultatea de Teologie Romano-Catolică și cu participarea unor înalți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, ai Bisericii Catolice, academicieni, cercetători și universitari, magistrați, medici, reprezentanți ai unor instituții publice și organizații neguvernamentale cu preocupări în domeniul drepturilor omului, a avut o înaltă semnificație.

Ședința de deschidere a Simpozionului a fost moderată de prof. univ. dr. Laurențiu Șoitu. Acesta a remarcat faptul că interesul pentru evenimentul așezat acum 18 ani între marile manifestări ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, este în creștere, iar meritul aparține aceluia care au invocat și păstrat mereu vie interesul pentru dimensiunea spirituală a drepturilor omului.

În mesajul de deschidere prof. univ. dr. Tudorel Toader, Rectorul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, arăta că „atunci când ne referim la drepturile omului numai suntem în spațiul național, suntem în spațiul european, în spațiul juridic internațional. Avem un principiu care trebuie respectat, un standard de protecție al drepturilor omului o dată atins nu poate fi coborât, pentru că tot timpul evoluția ființei umane,

evoluția drepturilor și libertăților fundamentale trebuie să fie una ascendentă, progresivă. Uneori sunt perioade când formele de protecție a drepturilor omului au un moment de așezare statică, dar dacă urmărim la nivel național în cei 26 de ani trecuți de la intrarea în libertate, în statul de drept, a existat și continuă să existe o evoluție continuă a protecției drepturilor omului”. De asemenea, s-a subliniat faptul că „dacă noi ca popor avem o dimensiune spirituală mai accentuată, și legiuitorul trebuie să țină seama să protejeze această entitate care ține de ființa noastră umană, de specificul național”.

În continuare Înalț Preasfinția Sa Teofan Mitropolitul Moldovei și Bucovinei a subliniat că „Educația pentru valori, reprezintă o invitație la o împreună reflexie asupra valorilor fundamentale, singurele care hrănesc autentic spre ființa și adapă cu apa cea vie ființa umană. După cum se cunoaște, în genere, valorile pe care s-a clădit civilizația europeană sunt produsul întâlnirii între revelația iudeo-creștină și filozofia greacă și dreptul latin. Apoi de-a lungul a multe sute de ani percepțiile cărții sacre au inspirat cultura europeană într-un cunoașterea a ceea ce este bine, frumos și adevărat sau contrariul acestora. În ultimele veacuri asistăm la încercarea de separare a acestor valori de spațiul sacramental al bisericii, aceste valori fiind secularizate.”

De asemenea, Î.P.S. Teofan a arătat că în prezent asistăm la o tensiune continuă între registrul valorilor tradiționale și viziunea unor lumi în care nimic pare a nu mai fi fundamental. Zilnic luăm act de atitudini, stări sau decizii care arată diviziunea care există între oameni, în special aici pe tărâm european. În unele țări lupta se desfășoară în spațiul constituțional, în altele pe străzi și cu certitudine și în arealul educațional. Dezbaterile se realizează și în spațiul românesc, iar Universitatea deține un rol esențial în acest context.

Preasfințitul Petru Gherghel, Episcop Romano Catholic de Iași, a subliniat în deschidere faptul că ceea ce s-a stabilit la 10 decembrie 1948 de către Adunarea generală a ONU prin Declarația Drepturilor Omului trebuie considerat ca un rezultat benefic a unei munci colective ce a avut loc pe parcursul întregii istorii la care au ajuns cercetătorii și responsabilii societății cu privire la om

și la demnitatea sa de ființă inteligentă, capodopera întregii creații.

Doamna prof.univ.dr. Irina Moroianu Zlătescu, directorul Institutului Român pentru Drepturile Omului, a evidențiat contribuția adusă, de la primele ediții, de Preafericitul Daniel, pe atunci Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, continuată de Înalț Preasfințitul Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Preasfințitul Petru Gherghel, Episcop Romano Catholic de Iași, prof.univ.dr. Laurențiu Șoitu și colegii săi de la Universitatea „Alexandru. Ioan Cuza” din Iași. Cu privire la tema aleasă pentru această ediție „Educația pentru valori”, prof.univ.dr. Irina Moroianu Zlătescu sublinia faptul că este o opțiune justificată, deoarece educația își dovedește importanța mai ales în momente de criză economică, socială, dar și morală.

Lucrările conferinței s-au desfășurat în două secțiuni, respectiv perenitatea valorii și drepturile ei și educația pentru valori. Studiile prezentate au tratat teme precum drepturile omului și credința în valorile religioase; educația pentru valori prioritate a Agendei 2030; rolul păcii în respectarea drepturilor omului din perspectiva transdisciplinară; spațiul public, politicile publice și libertățile religioase; implicații etice ale drepturilor persoanelor condamnate; educația religioasă – formatoare de caracter; valorile morale și spirituale sub presiunea ciberculturii; instituția învățământului preșcolar ca loc spiritual; educația ecologică a copilului etc.

Pe parcursul dezbaterilor au fost prezentate și rapoartele Institutului Român pentru Drepturile Omului realizate în domeniul promovării și protecției drepturilor omului în general și cu referire, în mod particular la drepturile persoanelor cu dizabilități și dreptul la educație al acestora, drepturile persoanelor vârstnice ș.a.

Totodată, cu prilejul Simpozionului a avut loc și prezentarea Asociației Pedagogilor Creștini (APC), organizație nou înființată și cu rădăcini în ideile și acțiunile generate de această manifestare cu destulă recunoaștere în spațiul cultural, spiritual, științific și educațional. Momentul a fost ales, pe de o parte, pentru că multe dintre obiectivele noii organizații se întâlnesc între acelea ale Simpozionului, pe de altă parte, pentru că înșiși inițiatorii sunt la originea celor două



acțiuni, fie în calitate de membri ai Consiliului onorific, fie în Consiliul Director sau ca membri fondatori, după cum arăta prof. univ. dr. Laurențiu Șoitu.

Asociația Pedagogilor Creștini este fondată de 24 de universitari, mireni – reunind eforturile și harul clericilor, al teologilor cu acela al slujitorilor științei, artei, culturii. Întâlnirea lor nu este accidentală deoarece toți sunt cunoscuți și recunoscuți pentru „neîncetată râvnă întru continuă

trudire spre folosul semenilor și al tuturor”, pentru efortul lor și pentru că „sunt pilonii așezați la temelia desăvârșirii continue a omului”. Scopul APC este să favorizeze educația pentru valorile fundamentale statornicite prin acțiunile comune ale Bisericilor creștine și ale școlii – în complementaritatea și unitatea lor.

Marius Mocanu

## ZIUA ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE – 2016

În fiecare an, la 24 octombrie, se celebrează Ziua Națiunilor Unite, pentru a marca intrarea în vigoare, în 1945, a Cartei Organizației Națiunilor Unite (ONU). Organizația Națiunilor Unite a fost fondată la 24 octombrie 1945, după Al Doilea Război Mondial, de către 51 de țări care și-au luat angajamentul să mențină pacea și securitatea la nivel internațional, prin dezvoltarea relațiilor de prietenie și promovarea progresului social, a standardelor mai bune de viață și a drepturilor omului. În prezent, organizația numără 193 de state membre, iar România a devenit stat membru al ONU la 14 decembrie 1955, prin adoptarea unei rezoluții a Adunării Generale.

Anul acesta, tema Zilei ONU este dedicată dezvoltării sustenabile, iar Organizația Națiunilor Unite dorește să evidențieze acțiunile concrete pe care oamenii le pot face pentru a contribui la atingerea obiectivelor de dezvoltare durabilă. Printre aceste acțiuni, putem enumera: donarea a ceea ce nu mai este folosit, evitarea risipei alimentelor, dar și a apei, vaccinarea familiilor pentru protecția lor, dar și a celor din jurul acestora, ajutarea și îndrumarea copiilor din comunitățile defavorizate să citească, reciclarea hârtiei, plasticului, sticlei și aluminiului, plantarea unui copac pentru a ajuta la protejarea mediului înconjurător.

În mesajul său, secretarul general al ONU, Ban Ki-moon, afirma: „Omenirea a intrat în epoca durabilității, cu un angajament global de a îndeplini marea promisiune a Agendei 2030 pentru

dezvoltare durabilă. În cel de-al 71-lea an al existenței acestei organizații, avem 17 obiective pentru a ne propulsa spre un viitor mai bun pentru toți pe o planetă sănătoasă”.

Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă, adoptată de Organizația Națiunilor Unite în 25 septembrie 2015, stabilește un cadru global pentru eradicarea sărăciei și realizarea dezvoltării durabile în privința educației, mediului, sănătății, energiei în următorii 15 ani. Agenda 2030 include un set de 17 obiective care mobilizează toate țările și actorii interesați – parlament, guvern, orașe, zone rurale, antreprenori, mari corporații, societatea civilă, mediul academic și oameni de știință – și pentru prima oară, acțiunile vizează în egală măsură statele dezvoltate și cele aflate în curs de dezvoltare.

Cu acest prilej luni, 24 octombrie 2016, Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM), Asociația Family Forum și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” a organizat o masă rotundă cu tema „71 de ani de la crearea ONU”, având ca scop promovarea obiectivelor și realizărilor Organizației Națiunilor Unite.

La deschiderea acestei manifestări a fost prezentat mesajul Secretarului General al ONU, Ban Ki-moon, după care au fost prezentate alocuțiuni, rapoarte și intervenții pe tema rolului, realizărilor și obiectivelor ONU, ale instituțiilor speciale din sistemul său, precum și a obiectivelor

Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă adoptată de ONU în 2015.

În cadrul dezbaterilor care au urmat s-a subliniat semnificația ONU, importanța esențială a activității înaltului forum mondial în protecția și promovarea drepturilor omului, a democrației și bunei guvernări care alături de pace, securitate, dezarmare, dezvoltare, eradicarea sărăciei și protecția mediului se numără printre obiectivele cheie ale organizației mondiale.

În partea doua a lucrărilor, a avut loc o sesiune de comunicări având ca teme aspecte ale activității ONU în cei 71 de ani care au trecut de la crearea organizației și în viitor, inclusiv problematica

reforme sale instituționale și obiectivele Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă.

În centrul lucrărilor la care au participat cercetători, experți, oameni de cultură, cadre didactice universitare, doctoranzi, reprezentanți ai unor ONG-uri cu preocupări în domeniu au fost abordate teme care privesc securitatea, dezvoltarea și drepturile omului, subliniindu-se importanța relației stat-societate civilă pentru transpunerea conceptului de responsabilitate, de protecție și promovare a drepturilor omului pentru generațiile viitoare.

Olivia Florescu

## ZIUA INTERNAȚIONALĂ PENTRU ELIMINAREA VIOLENȚEI ÎMPOTRIVA FEMEILOR – 25 NOIEMBRIE 2016

Ziua internațională pentru eliminarea violenței împotriva femeilor este marcată, în fiecare an, la data de 25 noiembrie, și a fost stabilită de către Adunarea Generală a ONU prin Rezoluția din 54/134 din 17 decembrie 1999.

Cele 16 zile cuprinse între 25 noiembrie, Ziua internațională pentru eliminarea violenței împotriva femeilor și 10 decembrie, Ziua drepturilor omului, a reprezentat perioada Campaniei „**Împreună pentru a pune capăt violenței împotriva femeilor**” (“**UNiTE to End Violence Against Women**”) inițiată de Secretarul general al ONU.

Campania a fost creată de către activiștii primului Institut de Leadership Global al Femeilor în 1991 și este coordonată în fiecare an, de către Centrul pentru Leadership Global al Femeilor. În acest context, pentru a susține inițiativa societății civile, în fiecare an, campania inițiată de Secretarul general al ONU, UNiTE pentru a pune capăt violenței împotriva femeilor face un apel în vederea luării unor măsuri pentru a crește gradul de conștientizare la nivel mondial și de a crea oportunități pentru discuții în vederea depășirii provocărilor și găsirii de soluții.

În 2016, tema campaniei UNiTE s-a desfășurat sub titlul „**Să colorăm lumea în portocaliu: Strângem fonduri pentru a pune capăt violenței**

**împotriva femeilor și fetelor**” și reprezintă una dintre cele mai mari provocări pentru eforturile de prevenire și încetare a violenței împotriva femeilor și fetelor la nivel mondial. Cu acest prilej, mai multe edificii din întreaga lume, printre care Sfînxul și Piramidele din Giza, Empire State Building sau Palatul Păcii din Haga au fost iluminate în portocaliu.

Violența împotriva femeilor continuă să rămână o problemă importantă în cadrul statelor membre ale Uniunii Europene, afectând drepturile fundamentale ale femeilor, precum demnitatea, accesul la justiție și egalitatea de șanse între femei și bărbați. Impactul violenței împotriva femeilor a depășit persoanele imediat implicate, victima și autorul infracțiunii, afectând familii, comunități și societatea în ansamblu. Egalitatea între femei și bărbați este un principiu de bază al Uniunii. Acesta este recunoscut în tratatele UE și în Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

În anul 2015, o nouă agendă a dezvoltării globale a fost acceptată și aplicată la nivelul tuturor statelor lumii. Prin cele 17 obiective, Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă acoperă politicile și acțiunile globale pentru următorii 15 ani. Agenda, de asemenea, recunoaște egalitatea între sexe și emanciparea femeilor ca o prioritate-cheie și

promite că „nimeni nu va fi lăsat în urmă”. Obiectivul 5 are ca scop „realizarea egalității de gen și abilitarea tuturor femeilor și fetelor” și include obiective specifice pentru a elimina toate formele de violență împotriva femeilor și fetelor. Pentru prima dată, eliminarea violenței împotriva femeilor și fetelor a devenit o parte esențială a agendei globale de dezvoltare.

Cu acest prilej, vineri 25 noiembrie 2016, Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM) și Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” a organizat o masă rotundă cu tema „**NU violenței împotriva femeilor**”, cu scopul de a atrage atenția asupra faptului că milioane de femei din toată lumea sunt supuse zilnic la diverse forme de violență precum violul, violența domestică, hărțuirea sexuală, căsătoriile forțate sau alte forme de violență, și de a evidenția faptul că amploarea și adevărata natură a fenomenului sunt deseori ascunse.

În dezbaterile care au avut loc s-a subliniat că printre condițiile care favorizează apariția actelor de violență se află: disfuncțiile și carențele educative ale mediului familial, deficiențele mediului educațional, carențele socio-economice, deficiențele mediului instituțional, creșterea gradului de permisivitate socială, incidența tulburărilor psihice.

În România, prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor, și implicit a violenței în familie, reprezintă o parte integrantă a politicii de stat pentru protecția familiei și de sănătate publică, fiind soluționată legislativ prin Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie modificată prin Legea nr.25/2012. Guvernul României a aprobat, la 23 septembrie 2015, proiectul de lege privind ratificarea Convenției Consiliului Europei de la Istanbul pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor

și a violenței domestice, care cuprinde clauze generale, precum înscrierea principiului egalității între femei și bărbați în constituțiile și legislațiile naționale și abrogarea tuturor legilor și practicilor discriminatorii, dar și măsuri concrete.

În Declarația Națiunilor Unite, violența împotriva femeilor este definită drept „orice act de violență bazat pe diferența de sex, care conduce, sau posibil să conducă, la vătămarea corporală, la suferința fizică, sexuală sau psihologică a femeilor. Este considerată violență împotriva femeilor și amenințarea cu altfel de acțiuni, cum ar fi: constrângerea forțată sau privarea de libertate în viața publică sau privată.”

Violența asupra femeilor este una dintre cele mai răspândite încălcări ale drepturilor omului din lume. Are loc acasă, pe stradă, la școală, la locul de muncă, în tabere de refugiați, în spitale. În măsură mai mare sau mai mică se pretrece în toate țările din lume, indiferent de etnie, rasă, vârstă, mediul de proveniență, venit sau nivelul de educație.

Potrivit datelor prezentate oficial de ONU, 35% dintre femei și fete s-au confruntat cu o formă de violență fizică și/sau sexuală la nivel global, iar în unele țări, șapte din zece femei se confruntă cu o formă de abuz în timpul vieții lor. Totodată, un număr de 133 de milioane de fete și femei au trăit experiența unei forme de mutilare genitală, respectiv în 29 de state din Africa și Orientul Mijlociu, unde această practică barbară este considerată comună.

Ziua internațională pentru eliminarea violenței împotriva femeilor este o ocazie pentru guverne, organizații internaționale și organizații non-guvernamentale de a sensibiliza publicul cu privire la problematica violenței împotriva femeilor.

Olivia Florescu

## ZIUA INTERNAȚIONALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Ziua Internațională a Persoanelor cu Dizabilități a fost proclamată de Adunarea Generală a ONU în 1992, prin Rezoluția 47/3, pentru a marca încheierea Deceniului Națiunilor Unite dedicat persoanelor cu handicap (1983-1992) și este sărbătorită în fiecare an pe 3 decembrie.

Marcarea acestei zile are drept obiectiv promovarea unei mai bune înțelegeri în ceea ce privește problemele cu care se confruntă persoanele cu dizabilități, în vederea susținerii demnității și drepturilor acestor persoane. Potrivit estimărilor, la nivel mondial, un om din 7 trăiește cu o formă de dizabilitate. 100 de milioane de copii se află în această situație, fiind mult mai vulnerabili în fața actelor de violență decât cei sănătoși.

De asemenea, în acest an, Ziua internațională a persoanelor cu dizabilități coincide cu aniversarea a 10 ani de la adoptarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CRPD), adoptată la New York la 13 decembrie 2006 și semnată de România la 26 septembrie 2007- unul dintre cele mai ratificate instrumente internaționale înaintate de Organizația Națiunilor Unite până în prezent.

Tema aleasă pentru acest an „Cum să îndeplinim cele 17 obiective pentru viitorul pe care îl dorim” reprezintă o abordare firească, având în vedere adoptarea pe 25 septembrie 2015 a Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă. Aceasta include un set ambițios de 17 obiective de dezvoltare durabilă, printre care se numără și construirea unei lumi mai incluzive și echitabile pentru persoanele cu dizabilități.

Cele 17 obiective pentru dezvoltare durabilă promovate de către Organizația Națiunilor Unite sunt: fără sărăcie; foamete „zero”; sănătate și bunăstare; educație de calitate; egalitate de gen; apă curată și sanitație; energie curată și la prețuri accesibile; muncă decentă și creștere economică; industrie, inovație și infrastructură; inegalități reduse; orașe și comunități durabile; consum și producție responsabile; acțiune climatică; viața acvatică; viața terestră; pace, justiție și instituții eficiente; parteneriate pentru realizarea obiectivelor.

Cu acest prilej Institutul Român pentru Drepturile Omului a organizat luni, 5 decembrie 2016, o masă rotundă cu tema „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități”, care a avut ca obiectiv promovarea înțelegerii în ceea ce privește problemele cu care se confruntă persoanele cu dizabilități și susținerea demnității, a drepturilor și a bunăstării acestora. Este o ocazie pentru o schimbare de atitudine față de aceste persoane prin eliminarea barierelor în ceea ce privește implicarea lor în diverse sfere de activitate.

În lucrările prezentate, s-a subliniat faptul că Organizația Națiunilor Unite atrage atenția că este foarte important să conștientizăm că dizabilitatea este parte a condiției umane și că toți ne naștem sau dobândim dizabilități mai mult sau mai puțin grave în timpul vieții. Conform estimărilor Organizației Mondiale a Sănătății, peste un miliard de oameni trăiesc cu anumite forme de dizabilitate, 80% dintre ei provin din țări dezvoltate, iar 50% nu au acces la sistem de îngrijire medicală. ONU dorește ca întreaga lume să devină mai responsabilă în ceea ce privește integrarea persoanelor cu dizabilități în societate.

În dezbaterile care au urmat, s-a evidențiat că prin promovarea și protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități, se creează oportunități reale pentru această categorie care își poate astfel consolida propriile capacități și își poate fixa singură prioritățile. Astfel, se exprimă încă o dată apelul la întreaga societate pentru a găsi cele mai bune măsuri de încurajare a participării active a persoanelor cu dizabilități. Responsabilizarea comunității se poate face prin creșterea și diversificarea tipurilor de servicii educaționale, sociale, de sănătate etc., a formelor de pregătire pentru ocupare și socializare, prin intensificarea acțiunilor de accesibilizare a mediului fizic, îndeosebi, prin schimbarea atitudinilor negative în atitudini pozitive, de suport și încurajare și altele.

La manifestare au participat cercetători, experți, cadre didactice universitare, studenți, doctoranzi, reprezentanți ai organizațiilor guvernamentale și neguvernamentale cu preocupări în domeniu.

Olivia Florescu

## ZIUA INTERNAȚIONALĂ A DREPTURILOR OMULUI

Ziua Internațională a Drepturilor Omului celebrată în întreaga lume pe 10 decembrie este un prilej de reconfirmare a luptei împotriva oricăror forme de abuz sau discriminare, care atentează la drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Institutul Român pentru Drepturile Omului în colaborare cu Asociația pentru Națiunile Unite din România (ANUROM) și Asociația Clubul de la Cheia, a organizat o serie de manifestări dedicate Zilei Internaționale a Drepturilor Omului.

Vineri, 9 decembrie 2016, a avut loc la sediul IRDO, o masă rotundă cu tema „**La atitudine pentru drepturile cuiva azi**”, având drept scop o informare mai bună asupra conținutului și a spiritului Declarației Universale a Drepturilor Omului, document adoptat în 1948 de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite, prin Rezoluția nr. 217 A (III). Declarația stipulează că toți oamenii s-au născut cu drepturi egale și inalienabile, având libertăți fundamentale. Ulterior, Declarația a fost completată cu: Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, Convenția pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor, Convenția împotriva torturii Convenția privind drepturile copilului etc.

Considerată de mulți ca un Cod universal al demnității umane, întrucât demnitatea este un atribut inerent persoanei umane, în pofida timpului scurs de la adoptarea sa, Declarația continuă să rămână principalul reper în evaluarea progreselor pe calea drepturilor omului, dar și a neîmplinirilor și noilor provocări. Împlinirea la 10 Decembrie 2016 a 68 de ani de la adoptarea Declarației reprezintă o ocazie specială pentru asemenea evaluări și o largă mobilizare nu doar a persoanelor cu activități specifice în domeniu, ci a societății în ansamblul său, pentru ca drepturile omului să devină o realitate pentru toți.

În deschiderea reuniunii, s-a dat citire Mesajului Secretarului General ONU, domnul Ban-Kimoon, în care se arată între altele că „într-o vreme în care se înmulțesc conflictele, multiplicând astfel și nevoile de ajutor umanitar, când se ivesc tot mai multe discursuri care incită la ură,

Declarația Universală a Drepturilor Omului ne reamintește de faptul că recunoașterea drepturilor egale și inalienabile ale tuturor membrilor familiei umane reprezintă fundamentul libertății, justiției și păcii în lume”.

Au urmat dezbateri în cadrul mesei rotunde, la care au participat reprezentanți ai unor organizații guvernamentale și neguvernamentale, ai mediului academic și ai societății civile, precum și doctoranzi și specialiști în domeniul drepturilor omului. S-au exprimat puncte de vedere privind o temă de actualitate – migrația. Fenomenul migrației a dat naștere la o serie de încălcări ale drepturilor omului, participanții la dezbateri au subliniat faptul că sunt încă multe zone din lume unde aceste drepturi sunt încălcate și este de datoria noastră să conștientizăm amploarea acestui fenomen, iar acolo unde este posibil, să ne implicăm pentru a-l combate mai cu seamă în actualul context geopolitic atât de complex, în care migrația ia amploare din cauza conflictelor armate și numărul refugiaților solicitanți de azil este în continuă creștere.

În lucrările prezentate s-a urmărit conștientizarea faptului că promovarea și protecția drepturilor și libertăților fundamentale reprezintă un proces în evoluție, care trebuie să țină pasul cu mersul societății, cu noile provocări ale istoriei, științei și tehnologiei.

De asemenea, s-au analizat diferite aspecte ale drepturilor fundamentale ale omului, conturându-se ideea că, din punct de vedere legislativ, este nevoie de norme care să reglementeze, să garanteze, să recunoască și să permită realizarea acestor drepturi. Din punct de vedere social este nevoie ca, fiecare în parte și toți împreună, să cunoaștem aceste drepturi, să le respectăm, să le punem în echilibru și cu obligațiile care decurg, să manifestăm o mai mare toleranță pentru cei din jurul nostru, pentru minorități și categoriile defavorizate, fiindcă o societate inteligentă nu poate fi decât o societate incluzivă.

Participanții au evidențiat în expunerile lor faptul că România ca membru în Consiliul ONU al Drepturilor Omului și în alte organisme internaționale și regionale, s-a alăturat eforturilor comunității internaționale în vederea respectării drepturilor omului în întreaga lume. De asemenea, s-a subliniat că Ziua de 10 decembrie reprezintă

un moment în care trebuie să reamintim lumii întregi că drepturile și libertățile fundamentale ale omului nu pot fi ignorate sau încălcate.

O altă manifestare IRDO cu prilejul Zilei Internaționale a Drepturilor Omului a fost și evenimentul din 10 decembrie 2016, „**Scrisoare către trecători**”, organizat în parteneriat cu Asociația pentru Dialog Intercultural și cu sprijinul Comisiei Naționale a României pentru UNESCO. A fost realizată o campanie de conștientizare și informare a populației cu privire la drepturile omului, desfășurată în mai multe orașe din țară, la care au participat Colegiul Național „Vlaicu Vodă”, „Curtea de Argeș”, Colegiul Național „Zinca Golescu”, Pitești, precum și o serie de licee din București: Colegiul Național „Vlaicu Vodă”, Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”, Colegiul Național „Gheorghe Lazăr”, Colegiul Național „Ion Creangă”, Colegiul Național „Mihai Eminescu”, Colegiul Național „Octav Onicescu”, Liceul Teoretic „Ion Barbu”, Liceul Teoretic Bulgar „Hristo-Botev”. Coordonați de profesorii îndrumători, elevii au compus scrisori adresate unor trecători oarecare, de vârste și condiții sociale diverse, în care pledau pentru respectarea

drepturilor omului, a demnității umane, a păcii și a justiției în lume, dând dovadă de creativitate și sensibilitate, dar și de o bună cunoaștere a problematicii drepturilor omului. După compunerea unor texte emoționante, însoțiți de profesori, de reprezentanți IRDO și de voluntari ai Asociației pentru Dialog Intercultural, ei au înmânat scrisorile trecătorilor îndemnându-i să se informeze pentru a-și cunoaște mai bine drepturile pe care le au dar și obligațiile care le revin, deoarece așa cum specificau scrisorile „drepturile tale se termină acolo unde încep drepturile celorlalți... dincolo de asta ai obligații”, sau „exist, gândesc și am suflet, cu ce ești diferit de mine? Te rog deci, să îmi respecti aceleași drepturi de care te bucuri și tu”.

În încheiere, Institutul Român pentru Drepturile Omului și Asociația pentru Dialog Intercultural au acordat diplome organizatorilor și participanților.

Numărul mare de participanți și discuțiile purtate de elevi cu trecători de toate vârstele după înmânarea scrisorilor, au contribuit la succesul acestei campanii de conștientizare și informare, care a oferit prilejul unei lecții autentice de educație pentru drepturile omului, desfășurată în stradă.

Daniela Albu

## **PUBLICAȚII ALE AGENȚIEI PENTRU DREPTURI FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE ÎN CURSUL ANULUI 2016**

O mare parte a publicațiilor FRA din 2016 acordă o atenție specială situației migranților, refugiaților și solicitanților de azil datorită fluxului crescând al migrației pe teritoriul statelor membre. În contextul geopolitic actual migrația, mai ales cea în masă, devine tot mai greu de gestionat și de aceea sunt necesare consolidarea unor proceduri standard, colectarea de date cât mai conforme realității, precum și o mai bună coordonare între instituțiile și autoritățile statelor UE atât la nivel local, cât și regional. De asemenea, pentru că se semnalează o intensificare a discursurilor motivate de ură, rasism și xenofobie pe teritoriul statelor membre, ca reacție la problemele cauzate de migrație la nivelul fiecărui stat membru, în rapoar-

tele, sondajele și studiile sale, FRA a aprofundat și acest subiect în 2016 pentru a identifica cele mai potrivite modalități de prevenire și contracarare a unor astfel de manifestări. De asemenea, ca în fiecare an, Raportul FRA privind Drepturile Fundamentale se referă punctual la provocările actuale cu care se confruntă spațiul european atunci când trebuie să garanteze și să respecte aceste drepturi, evidențiind și o serie de progrese înregistrate în rândul statelor membre, printre care este menționată și România.

Raportul FRA „**Situația actuală a migrației în UE: Copiii despărțiți de familie**” a apărut în decembrie 2016. Cu toate că cifrele oficiale privind acest fenomen sunt foarte puține, copiii

care sosesc în Uniunea Europeană sunt adesea însoțiți de alte persoane decât părinții sau tutorii lor. Termenul de „copii despărțiți” este folosit atunci când se face referire la aceștia. Identificarea și înregistrarea lor este o nouă problemă cu care se confruntă autoritățile și de multe ori dreptul și nevoia lor de protecție sunt neglijate. La sosire acești copii sunt însoțiți de persoane care nu sunt capabile sau nu sunt potrivite să își asume responsabilitatea îngrijirii lor. Raportul FRA este un instrument foarte important pentru statele membre UE, deoarece atrage atenția asupra acestei categorii defavorizate. Acești copii riscă să fie abuzați sau este posibil să fie deja victime în momentul sosirii lor pe teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene. Este nevoie să li se acorde o atenție specială. Lipsa datelor și procedurilor privind copiii despărțiți de familie reprezintă o problemă serioasă. Acest raport se axează pe nevoile speciale de protecție ale acestor copii și scoate în evidență anumite practici promițătoare din rândul statelor membre în această privință.

În raport se precizează că datele și dovezile colectate de FRA până în decembrie 2016 arată că statele membre ale UE nu adună date privind copiii despărțiți de familie, informațiile pe acest subiect sunt foarte sărace. Copiii despărțiți de familie sunt considerați din punct de vedere legal, copii neînsoțiți, deși în practică tratamentul lor poate să difere foarte mult. Această realitate și lipsa unor îndrumări standard îngreunează foarte mult reacția și acțiunea concretă a statelor europene în ceea ce privește astfel de cazuri, iar practicile sunt foarte diferite în funcție de regiune, oraș, precum și de la un caz la altul.

Copiii despărțiți de familie sunt aceia care au fost separați de ambii părinți sau de tutorele lor legal, dar nu în mod neapărat și de alte rude ale lor. În această categorie intră și copii însoțiți de alte rude adulte ale familiei, care nu își pot asuma responsabilitatea pentru îngrijirea acestor copii, sau nu sunt potriviți pentru aceasta.

Statutul legal al acestor copii nu diferă. Ei constituie un sub-grup special în cadrul copiilor neînsoțiți și au nevoie de protecție specială. Tratatamentul copiilor din ambele categorii – neînsoțiți și despărțiți de familie – ar trebui să fie similar deși împrejurările sunt diferite. Copiii sunt vulnerabili deoarece ei pot fi însoțiți fie de un adult care îi abuzează, un contrabandist sau un traficant, fie de cineva care nu poate avea grijă de ei.

Copiii despărțiți de familie au dreptul la protecție în conformitate cu multe instrumente legislative internaționale și regionale. Printre acestea se numără Convenția privind drepturile copilului, Convenția privind protecția copiilor și cooperarea în materia adopției internaționale, Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. Toate directivele Uniunii Europene referitoare la copiii neînsoțiți sunt aplicabile și pentru copiii despărțiți de familie: Directiva privind Condițiile de Primire, Regulamentul Dublin și Directiva Procedurii de Azil.

Raportul studiază situația copiilor despărțiți de familie din perspectiva găsirii unor soluții pentru reunificarea familiilor, axându-se și pe importanța monitorizării procedurilor care se aplică acestor copii.

Potrivit concluziilor din raportul FRA, statele membre nu colectează date privind copiii despărțiți de familie, deoarece la sosire aceștia sunt în general înregistrați drept copii neînsoțiți. Din practică, fără a avea prea multe cifre se știe că în general cei mai mulți copii separați sunt băieți cu vârste cuprinse între 13 și 17 ani, provenind din Afganistan, Irak și Siria. De multe ori aceștia sunt însoțiți de o rudă, unchi, mătușă sau bunici. Ei călătoresc fără părinții lor, care au rămas în țara de origine fie pentru a-și proteja casa sau pământul, fie pentru că nu și-au permis din punct de vedere financiar costurile de călătorie.

Din păcate în toate statele membre copiii despărțiți de familie sunt incluși în categoria celor neînsoțiți.

Felul în care sunt tratați acești copii variază de la o regiune la alta pentru că nu există protocoale și proceduri standard cu privire la primirea și protecția acestor copii. În raport se arată că datele obținute indică faptul că autoritățile de protecție a copilului sunt destul de slab implicate și nu dețin proceduri specifice privind această categorie de copii.

Mai grav decât atât este faptul că acești copii nu sunt informați într-un mod prietenos și adecvat cu privire la situația lor, nu li se explică procedura de solicitare de azil sau posibilitatea de a înainta o cerere independentă de azil și nici variantele sau consecințele unor astfel de alegeri.

Deși sunt oficial considerați copii neînsoțiți, acești copii despărțiți de familie sunt adesea cazați împreună cu adultul cu care au sosit până când este evaluată relația dintre copil și adultul respectiv, fără a se aplica alte măsuri de protecție. În

astfel de situații copilul riscă să fie abuzat în cazul în care însoțitorul este un traficant sau o rudă care îl exploatează.

În raport se precizează că în lipsa unor documente oficiale, este foarte greu de stabilit relația sau legătura de rudenie pe care copilul o are cu însoțitorul său. Testul ADN nu se folosește foarte des datorită costurilor ridicate pe care le implică. Foarte puține state membre au proceduri prin care să poată evalua calitatea relației dintre copil și însoțitorul său, sau capacitatea adultului respectiv de a avea grijă de copil. Există cazuri în care adultul însoțitor este desemnat tutore sau reprezentativ legal fără a se evalua și a se lua în considerare interesul superior al copilului.

Nu există o procedură standard privind mariajul copiilor migranți în străinătate. Majoritatea statelor membre recunosc în anumite circumstanțe căsătoria unui copil care a avut loc într-o țară terță, iar practicile privind cazarea soțiilor sau soților acestora diferă. Nu este o regulă generală ca aceste cazuri să fie înaintate autorităților privind protecția copilului.

Autoritățile statului respectiv pot hotărî dacă transferarea copilului pentru reunificarea familiei este sau nu în interesul copilului.

Deoarece sunt mai multe instituții implicate în monitorizarea și primirea acestor copii, de multe ori există lipsă de coordonare și nu este foarte clar cine poartă răspunderea pentru ei.

Raportul FRA nu este numai un semnal de alarmă cu privire la această categorie vulnerabilă, ci și un instrument de lucru pentru toți cei implicați, deoarece nu numai că prezintă punctele slabe ale procedurilor în vederea unei viitoare îmbunătățiri a acestora, ci vine și în ajutorul copiilor despărțiți de familie care ajung pe teritoriul unui stat UE, semnalând și o serie de bune practici în domeniu.

Datorită numărului crescând de refugiați, solicitanți de azil și migranți pe teritoriul UE, Comisia Europeană a solicitat Agenției pentru Drepturi Fundamentale realizarea unui studiu care a apărut în octombrie 2016 cu titlul **„Aspecte esențiale privind migrația – la un an de la raportul inițial”**. Scopul acestuia a fost să adune date despre situația drepturilor fundamentale ale persoanelor care sosesc pe teritoriul acelor state membre UE, care au fost în mod special afectate de marele flux al migrației. Un raport inițial pe această temă a fost realizat cu un an în urmă.

Acest nou studiu arată că în ultimul an anumite reacții ale statelor europene la situația migrației au afectat în mod direct o serie de drepturi fundamentale așa cum sunt consfințite prin Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, după cum au subliniat și rapoartele lunare ale FRA. Raportul pe luna octombrie se referă la o serie de aspecte esențiale ale migrației și evidențiază cele patru motive principale de îngrijorare generate de fenomenul migrației, care au apărut începând încă din septembrie 2015: situația copiilor neînsoțiți, siguranța și protecția în cadrul centrelor de primire, impactul migrației asupra comunităților locale, discursurile motivate de ură și violență la adresa migranților. Studiul FRA arată că aceste probleme sunt la ora actuală prioritare și necesită acțiuni urgente din partea statelor membre UE.

În Raportul FRA pe luna noiembrie 2016 **„Situația actuală a migrației în UE: delictelor motivate de ură”** se arată că solicitanții de azil și migranții de pe teritoriul Uniunii Europene se confruntă tot mai mult cu violența și hărțuirea sub diverse forme. Raportul subliniază că astfel de fapte sunt comise după caz, atât de către autoritățile statului, cât și de către persoane private, sau chiar de către anumite grupări de așa numiți justițieri. De asemenea, riscă să fie victime ale unor astfel de violențe sau abuzuri și unii activiști sau politicieni care se pronunță în favoarea refugiaților.

Totodată lipsa unor date relevante împiedică luarea unor măsuri eficiente pentru prevenirea unor astfel de incidente. Se atrage atenția asupra a 14 atacuri recente care au avut loc în statele membre, analizându-se diverșii factori care împiedică raportarea acestor tipuri de incidente și se evidențiază o serie de practici promițătoare prin care acestea pot fi prevenite sau combătute.

Datele colectate și analizate de FRA în noiembrie 2016 indică faptul că violența, hărțuirea, amenințările și discursurile xenofobe la adresa solicitanților de azil și migranților nu numai că sunt predominante pe teritoriul Uniunii Europene, ci continuă chiar să se agraveze, fie că sunt comise de autorități, de companii private, de indivizi sau de grupuri de justițieri. Iată care sunt pe scurt **principalele concluzii ale acestui raport**: este evident că pe teritoriul unor state membre UE se comit acte de violență la adresa solicitanților de azil, a migranților și a minorităților etnice – intimidări, amenințări sau chiar omururi. Există



dovezi care arată că violența de tip rasist și xenofob este exercitată de către o varietate de persoane, iar societatea civilă din multe țări europene consideră că reacția autorităților continuă să rămână destul de slabă, iar în unele cazuri anumiți politicieni chiar aprobă activitățile unor grupuri de justițiar. Majoritatea statelor membre nu dețin și nu publică date statistice cu privire la incidentele și delictele motivate de ură, iar atunci când există date, acestea sunt adunate cu precădere de către societatea civilă.

Astfel de acte de violență se petrec în plan global, deci nu reprezintă cazuri izolate. Ținta acestora, în afară de solicitanții de azil și de migranți, sunt musulmanii, în special femeile, dar și militanții pentru drepturile refugiaților, politicienii sau jurnaliștii de investigație care relatează comiterea unor astfel de fapte. Există anumiți factori care împiedică raportarea către autorități a incidentelor, iar numărul scăzut al unor rapoarte oficiale contribuie la vizibilitatea scăzută a acestor delict, minimalizând astfel gravitatea situației.

Există o serie de dovezi cu privire la creșterea în intensitate a discursurilor motivate de ură la adresa migranților și solicitanților de azil, manifestate prin intermediul internetului, al rețelelor de socializare. Totuși investigarea acestor cazuri rămâne dificilă. Paleta de servicii puse în sprijinul victimelor și concepute potrivit nevoilor solicitanților de azil și migranților rămâne încă destul de limitată în statele membre. Specialiștii în domeniul drepturilor omului sunt de părere că sunt puține cazurile în care migranții și solicitanții de azil au acces la servicii eficiente în acest sens.

Antisemitismul se manifestă sub forma unor atacuri verbale sau fizice, amenințări, hărțuiri sau deteriorarea unor proprietăți cu texte în graffiti cu conținut antisemit. FRA a publicat în decembrie 2016 raportul anual intitulat „**Antisemitismul – o trecere în revistă a datelor disponibile în Uniunea Europeană 2005 – 2015**”, în care analizează „datele oficiale”, prin acestea înțelegându-se datele oferite de autorități și de instituțiile de aplicare a legislației care țin de sistemele de drept penal și de ministere la nivel național, precum și „datele neoficiale” obținute de la organizațiile societății civile. Acest raport anual reunește dovezile existente cu privire la manifestări de antisemitism adunate din toate tipurile de surse, guvernamentale și neguvernamentale pentru intervalul de timp 1 ianuarie 2005 – 31 decembrie

2015. De asemenea, o secțiune separată prezintă mărturii ale unor organizații internaționale referitoare la manifestări antisemite. Pentru 8 state membre ale Uniunii Europene nu existau date oficiale cu privire la antisemitism până la data finalizării raportului, în noiembrie 2016.

Atât „**Ghidul pentru gestionarea granițelor cu privire la reducerea riscului de returnare în cazurile în care se lucrează în colaborare cu țări terțe**” cât și **Raportul „Scopul principiului nereturnării în gestionarea contemporană a granițelor”**, publicate de FRA în decembrie 2016, vin în sprijinul statelor membre ale Uniunii atunci când acestea trebuie să ia măsuri de gestionare a granițelor împreună sau cu sprijinul unor țări terțe. Ghidul își propune să reducă riscul ca o anumită țară să fie trasă la răspundere, fără a fi exhaustiv. Este de la sine înțeles că statele membre trebuie să se conformeze tuturor obligațiilor ce le revin și chiar dincolo de aceste îndrumări expuse în ghid, adică tuturor principiilor, instrumentelor și mecanismelor de drept internațional, european și național. Este tot mai necesară o gestionare coordonată a granițelor în apele teritoriale în cooperare cu țări terțe, iar astfel de activități presupun riscul de a încălca principiul nereturnării, piatra de temelie a sistemului juridic internațional pentru protecția refugiaților. Această lucrare oferă o serie de sugestii cu privire la reducerea riscului returnării și reprezintă un instrument practic care a fost pus la punct prin munca de colaborare a mai multor experți care s-au întrunit la Viena în martie 2016.

„**Raportul FRA 2016 privind drepturile fundamentale**” se axează pe cele mai recente provocări cu care se confruntă la ora actuală Uniunea Europeană în domeniu. În data de 16 noiembrie, concluziile acestui raport au fost prezentate și la București cu ocazia celei de a 10-a ediții a Conferinței Internaționale privind dreptul la nediscriminare și egalitate de șanse NEDES. Conferința a fost organizată de către Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” în parteneriat cu Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Comisia pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale a Camerei Deputaților și Institutul Român pentru Drepturile Omului.

O secțiune separată este dedicată la începutul Raportului situației azilului și migrației în cursul anului 2015.

În primul capitol, dedicat Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene și folosirii acesteia

de către statele membre, se face referire la felul în care este utilizată Carta de către instanțele naționale. Conform jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene, Carta este un document obligatoriu pentru statele membre atunci când acționează în cadrul domeniului de aplicare a legislației UE. Uneori, instanțele naționale au invocat Carta în cazuri care nu intră în sfera de aplicare a dreptului Uniunii. Însă, există și situații în care instanțele au analizat amănunțit principiile Cartei evidențiind plusul de valoare adus de aceasta. În opinia FRA, pentru o și mai bună aplicare a principiilor Cartei Drepturilor Fundamentale în statele membre și pentru promovarea folosirii uniforme a acesteia pe teritoriul Uniunii este necesar să se încurajeze un schimb de informații mai intens între judecătorii și instanțele din statele membre cu privire la modul de abordare a unor cazuri. Astfel se va ajunge la o aplicare mai coerentă a Cartei.

În cel de al doilea capitol – „Egalitate și nediscriminare” se subliniază necesitatea de a sprijini populația de vârstă a treia, felul în care este promovată egalitatea de șanse la angajare, sunt analizate o serie de decizii ale Curții de Justiție a Uniunii Europene privind egalitatea la angajarea în muncă, acțiuni ale statelor membre pentru combaterea discriminării. **Opiniile FRA** pe această temă menționează că Uniunea beneficiază de o bază legală solidă prin care se poate combate discriminarea, dar din păcate încă mai există o ierarhie a motivelor de protecție împotriva discriminării. Directiva privind egalitatea de gen și Directiva privind egalitatea rasială oferă o protecție completă împotriva discriminării în UE pe motive de sex, origine rasială sau etnică, convingeri religioase, dizabilitate, vârstă sau orientare sexuală. În ceea ce privește Directiva privind egalitatea de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă se evidențiază faptul că în 2015 se împlinesc 7 ani de negocieri pentru a introduce și în acest document egalitatea de tratament între persoane fără a ține cont de religie, dizabilitate, vârstă sau orientare sexuală. Până la sfârșitul anului 2016 nu s-a ajuns încă la unanimitatea cerută de Consiliu pentru ca Directiva să fie adoptată. În opinia FRA, pentru a garanta o mai bună protecție împotriva discriminării, Uniunea trebuie să exploreze toate căile posibile pentru ca Directiva privind egalitatea de tratament să fie adoptată neîntârziat. Se mai precizează că deși identitatea de gen nu este o caracteristică protejată

în mod explicit de legislația UE, orice discriminare generată din acest motiv este interzisă prin Directiva 2006/54/CE privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă. În unele state membre parteneriatul civil între cupluri de același sex a devenit în mare parte echivalent cu căsătoria între persoane de același sex, dar cu excepția posibilității de adopție. Căsătoria între persoane de același sex s-a legalizat într-unul dintre statele membre. Discriminarea pe motive de identitate sexuală a fost pe agenda reformelor în multe țări europene. În unele state s-au luat măsuri pentru reducerea diferențelor de remunerare între femei și bărbați și în multe legislații naționale s-a introdus obligativitatea de a angaja persoane cu dizabilități. În opinia FRA, statele membre trebuie să ia în considerare o extindere a protecției împotriva discriminării la diverse arii ale vieții sociale, precum cele la care face referire propunerea de Directivă privind egalitatea de tratament. Dacă vor proceda astfel, vor depăși standardele minime impuse de legislația UE în domeniul egalității (Directiva privind egalitatea de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și Directiva privind egalitatea rasială). În opinia FRA, instituțiile UE ar trebui să ia în considerare referirea explicită la dreptul fundamental al nediscriminării atunci când propun reforme structurale în recomandările pentru fiecare stat membru. Prin continuarea implementării de către statele membre ale unor măsuri care vizează consecințele sociale ale îmbătrânirii populației să contribuie la consolidarea dreptului la tratament egal în legislația europeană. Recomandările Comisiei Europene pentru fiecare țară se referă la angajarea în muncă a tineretului, la participarea persoanelor vârstnice pe piața muncii, precum și la vulnerabilitatea la discriminare pe mai multe motive. Aceste recomandări fac referire la Articolul 23 al Cartei Sociale Europene revizuite cu privire la protecția socială a persoanelor vârstnice, precum și la o serie de prevederi din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, articolul 15 privind dreptul la muncă, articolul 21 privind nediscriminarea, articolul 29 privind accesul la serviciile de plasament, articolul 31 privind condițiile de muncă echitabile și corecte, articolul 32 privind protecția tinerilor la locul de muncă și articolul 34 privind securitatea socială și asistența socială.

În capitolul trei al raportului, intitulat „**Rasism, xenofobia și intoleranța asociată acestora**” se precizează că atacurile teroriste și migrația aprind scânteia xenofobiei. Un subcapitol este dedicat combaterii eficiente a delictelor motivate de ură. Directiva cu privire la egalitatea rasială le cere statelor membre să aplice sancțiuni eficiente, proporționale și cu efect de descurajare în cazuri de încălcare a principiilor Directivei. Studiile întreprinse de experți ai FRA cu privire la accesul la justiție în cazuri de discriminare arată că măsurile reparatorii oferite victimelor nu reflectă de multe ori gravitatea faptelor de discriminare pentru care a fost făcută plângerea. Tot în acest capitol se face referire la abordarea nediscriminării prin perspectiva consolidării Directivei cu privire la egalitatea rasială. Se precizează necesitatea unei mai bune agregări a datelor pentru a reacționa eficient la discriminarea etnică.

În capitolul patru – „**Integrarea romilor**”, se precizează că în 2014 s-au făcut recomandări pentru România și Slovacia pentru îmbunătățirea accesului la educația preșcolară și că s-au înregistrat progrese în cazul României și Ungariei privind politicile de angajare în muncă în special pentru tineret. Se menționează, de asemenea, că în Raportul Comisiei Europene din 2015 se constată faptul că implicarea autorităților locale în implementarea directivelor UE variază mult de la o țară la alta și se remarcă progresul unor planuri de acțiune la nivel local în țări precum Bulgaria, Cehia, Grecia, Ungaria, Irlanda, Italia, România, Slovenia, Spania și Suedia.

Raportul tratează în capitolul cinci **importanța protecției datelor în societatea informațională**. În opinia FRA, atunci când reformează legislația cu privire la serviciile de informații secrete, statele membre trebuie să ia în considerare garanția împotriva abuzului și mecanisme eficiente de supraveghere de către instituții independente.

Capitolul șase – „**Drepturile copilului**” cuprinde mai multe secțiuni în care se face referire la rata sărăciei în rândul copiilor, protecția copilului, sprijinul acordat copiilor implicați în proceduri judiciare, protecția copilului în special legat de programele digitale, amprentare etc. În opinia FRA, Uniunea Europeană împreună cu statele membre ar trebui să elaboreze un ghid comun pentru implementarea eficientă a recomandărilor Consiliului Europei cu privire la o justiție prietenoasă față de copii, care să se refere în principal

la măsuri specifice de protecție a copiilor aflați în situații vulnerabile, a celor care aparțin unor minorități etnice, a copiilor migranți și a copiilor cu dizabilități. Statele membre trebuie să implementeze în special prevederile Articolelor 23 și 24 din Directiva privind victimele, prin alocarea unor resurse destinate formării profesionale, în conformitate cu dreptul copilului la protecție din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

Intitulat „**Accesul la justiție și drepturile victimelor unor delikte**”, capitolul șapte subliniază necesitatea consolidării statului de drept și a îmbunătățirii accesului la justiție pe teritoriul Uniunii Europene. Respectarea statului de drept este o condiție de bază pentru protecția valorilor fundamentale subliniate în Articolul 2 al Tratatului Uniunii Europene. Accesul la justiție este parte intrinsecă a statului de drept. În ultima vreme s-au depus tot mai multe eforturi la nivel european și internațional pentru o mai bună consolidare a statului de drept. După cum se știe, în data de 25 septembrie 2015, Adunarea Generală a ONU a adoptat planul de acțiune Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă. Pentru ca aceasta să devină o realitate este nevoie de acces egal la justiție și de un stat de drept eficient.

În capitolul opt sunt **analizate evoluțiile în implementarea Convenției pentru drepturile persoanelor cu dizabilități**. În 2015, după cinci ani de la aderarea UE la Convenție, pentru prima oară un organism ONU de monitorizare a tratatelor – Comitetul pentru drepturile persoanelor cu dizabilități a analizat îndeplinirea obligațiilor internaționale ale Uniunii Europene în domeniul drepturilor omului. Comitetul a concluzionat că s-au creat condițiile pentru următorii pași privind implementarea Convenției. La nivel național, statele membre urmăresc să armonizeze legislația cu standardele impuse prin Convenție.

În opinia FRA, pentru o implementare completă a Convenției, instituțiile, organismele și agențiile UE și statele membre ar trebui să țină seama de observațiile, concluziile și recomandările Comitetului și să își intensifice cooperarea cu Comisia Europeană pentru elaborarea unei strategii de implementare care să fie în conformitate cu recomandările Comitetului, dar și în consonanță cu Strategia Europeană pentru Dizabilități, 2010-2020.

Daniela Albu

## NOTE, CRONICI, RECENZII

### VLAD ZAMFIRESCU, MODELE DE CERERI ȘI ACȚIUNI ÎN JUSTIȚIE, EDIȚIA A II-A, EDITURA TREI, BUCUREȘTI, 2015

Semnalăm apariția unei noi ediții actualizată și completată a lucrării cu titlul „Modele de cereri și acțiuni în justiție”.

Ea reprezintă unul din pașii spre accesul la justiție al oricărei persoane, alături de alte lucrări apărute în domeniu în ultimul deceniu. Cităm, cu titlu de exemplu, Ghidurile „de orientare juridică pentru cetățeni”, „ghidurile pentru justițiabili” realizate în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) în perioada 2005-2010 de membrii aleși reprezentanți ai societății civile și de magistrații din cadrul Inspecției Judiciare a CSM, sau în cadrul Institutului Român pentru Drepturile Omului și distribuite gratuit la toate instanțele din țară etc.

Dacă ghidurile menționate priveau toate domeniile dreptului, volumul semnalat se referă

numai la domeniile dreptului civil și al familiei, al dreptului procesual civil și a dreptului administrativ.

Astfel, în cele patru capitole ale lucrării se regăsesc: modele de cereri și acțiuni de drept procesual civil (cap. I); modele de cereri și acțiuni de drept civil și dreptul familiei (cap. II) și modele de cereri și acțiuni în domeniul legilor restituirii proprietății.

Credem că această ediție a cărții, realizată pe baza unei documentații actualizate la zi reprezintă un instrument util atât pentru practicienii din domeniul dreptului cât și pentru orice persoană care dorește sau care este nevoită să se adreseze justiției, desigur, în domeniile amintite.

Mihaela Scarlat

### PETRE BUNECI, ILIE DUMITRU, DREPT PENAL SOCIAL, EDITURA UNIVERSUL JURIDIC, BUCUREȘTI, 2016

Dreptul penal social e un domeniu juridic nou, apărut ca o necesitate, în contextul unei Europe aflate în continuă mișcare. Deja, Belgia și Franța au dreptul penal social ca obiect de studiu în multe cărți de specialitate.

Prin lucrarea de față, autorii încearcă să convingă publicul că Dreptul penal social se impune ca o disciplină nouă, de sine stătătoare, al cărei loc în spațiul juridic se va cristaliza pe parcurs.

Capitolul întâi al lucrării profesorilor Petre Buneci și Ilie Dumitru abordează sfera de incidență a acestei discipline noi, o demontează chiar și semantic și argumentează, într-un mod distins academic, necesitatea existenței acestei discipline în sfera juridică europeană. Cu o piață a muncii extrem de dinamică, această nouă disciplină se impune ca un set de norme imperios necesare, care „reglementează raporturile juridice individuale și

colective de muncă, securitatea socială precum și mijloacele juridice instituționalizate de protecție și integrare socială a lucrătorilor din statele membre ale Uniunii Europene”.

Abordarea disciplinară disociază Dreptul penal social de alte discipline, cum ar fi Dreptul penal sau Dreptul penal al muncii.

Tot din primul capitol al lucrării se conturează în mod clar obiectul Dreptului penal social și se definesc diferențele cele mai subtile dintre noua disciplină și trunchiul juridic din care s-a desprins.

Capitolul al doilea intră în detalii juridice fine și încearcă să răspundă posibilelor întrebări ale specialiștilor din domeniul juridic. Argumentația se oprește atât asupra persoanelor fizice cât și a celor juridice. Sunt analizate particularități ale diferitelor tipuri de infracțiuni săvârșite/ săvârșibile în cuplul angajat – angajator: de la abuzuri de tot felul (și aici autorii amintesc constrângerea

fizică, constrângerea morală, excesul neimputabil, minoritatea făptuitorului, iresponsabilitatea, intoxicarea, eroarea, cazul fortuit) la „particularități ale conținutului infracțiunii săvârșite de persoana juridică”.

Capitolul al treilea și cel mai amplu al lucrării este dedicat infracțiunilor în Dreptul penal social. Aici întâlnim situații obiective în care se face necesară această disciplină: supunerea la muncă forțată obligatorie, hărțuirea sexuală, stabilirea în mod repetat de salarii sub nivelul minim brut pe țară, neexecutarea hotărârilor judecătorești care

conțin dispoziții în legătură cu munca sau securitatea socială, etc.

Ideea lucrării e evidentă pe măsură ce se înaintează în analiza particulară a fiecărei situații descrise, astfel că demersul celor doi autori se impune ca unul important, într-o lume a abuzurilor și lipsei de respect, uneori venite de sus în jos, alteori de jos în sus.

Un instrument de lucru extrem de util tuturor celor care au ca centru de interes sfera juridică.

Luiza Moldovan

## **CLAUDIU IGNAT, FORME ALE PROTECȚIEI ȘI PROMOVĂRII DREPTURILOR OMULUI: MEDIEREA ȘI OMBUDSMANUL, EDITURA UNIVERSITARĂ, BUCUREȘTI, 2016**

Lucrarea dr. Claudiu Ignat, apărută recent în seria „Științe juridice și administrative” a Editurii Universitare din București, reprezintă o noutate în domeniu.

Așa cum arată însuși autorul, ea este legată de eficiența instituțională și creșterea transparenței în promovarea și protecția drepturilor omului în relația dintre cetățeni și instituțiile statului.

Cartea pe care o prezentăm este rodul unei cercetări aprofundate, efectuate pe parcursul unei mai lungi perioade de timp, după cum reiese din bibliografia amplă pe care o pune la dispoziția cititorului, a problemelor esențiale, de ordin teoretic și practic, privind protecția drepturilor omului în administrația publică.

În acest cadru este efectuată o analiză a condițiilor și a necesității apariției instituțiilor medierii și a Ombudsman-ului în România anilor '90. Apoi este efectuată o prezentare a reglementărilor în domeniu și a evoluției lor, sunt definite noțiunile de „mediere”, „avocat al poporului”, pentru a se ajunge la o analiză a principalelor drepturi care sunt promovate și protejate prin intermediul instituțiilor Medierii și Avocatului Poporului.

În continuare, dl. dr. Claudiu Ignat își propune să stabilească o corelație „între drepturile omului, drepturile cetățeanului și metodele de protecție” de care dispun instituția Avocatului Poporului și cea a Medierii. El identifică modalitățile de

protecție a drepturilor omului utilizate de instituțiile la care ne-am referit mai înainte și analizează pe larg demersurile care au fost inițiate de Avocatul Poporului pentru protecția drepturilor cetățeanului ca urmare a încălcării drepturilor sale de reprezentanți ai administrației publice.

Semnalăm analiza de drept comparat efectuată de autor cu privire la cele două instituții. Sunt prezentate reglementări din unele state membre ale Uniunii Europene, dar și de la nivelul Uniunii Europene, al Statelor Unite ale Americii sau chiar din Australia sau Asia.

După ce evidențiază faptul că este esențială pentru protecția drepturilor omului, ca administrația publică să îndeplinească toate actele sale sub imperiul legalității și transparenței, din momentul elaborării lor până la acela al implementării, autorul face o serie de propuneri de lege ferenda de un real folos legiuitorului, pentru crearea unui cadru legislativ coerent pentru protecția eficientă a drepturilor cetățeanului român în raporturile dintre el și instituțiile din administrația publică.

Considerăm că lucrarea nu trebuie să lipsească din biblioteca niciunui jurist, sau a niciunui mediator ori a niciunei instituții, ONG sau persoane preocupate de promovarea și protecția drepturilor omului.

Carmen Năstase

## DANA BARBU, MANUALUL PĂRINȚILOR CU PRIVIRE LA DREPTURILE COPILULUI ÎN ROMÂNIA, EDITURA INTEGRAL, BUCUREȘTI, 2016

Lucrare esențială pentru toți părinții, tutorii și alte categorii de aparținători, acest manual prezintă, pe capitole foarte bine structurate, toate informațiile de care au nevoie aceștia, pentru a-și proteja copiii de eventuale excese.

Într-o lume abuzivă, ignoranța în privința drepturilor copiilor trebuie estompată numaidecât, iar această lucrare exact acest lucru și-l propune: să informeze în mod concret și punctual despre tot ce înseamnă legislație și drepturi ale minorului.

Cele șase capitole tratează exhaustiv această problematică și prezintă, într-un mod accesibil, toate aspectele și problematicile legislative de care ar putea să se lovească oricine are în îngrijire un copil.

Capitolul I prezintă în mod detaliat drepturile copilului și obligațiile aparținătorilor acestuia, începând cu dreptul inalienabil la viață, trecând prin stabilirea numelui, protecția împotriva violenței și dreptul la protejarea vieții intime și de familie.

Sunt detaliate toate aspectele legate de adopție, de dreptul la liberă circulație și dreptul la respectarea individualității și personalității copilului. De asemenea, se insistă mult pe cazurile de violență și pe cum pot fi dezamorsate, din punct de vedere legal, conflictele în familie, avându-se în permanență în vedere dreptul primordial al copilului.

Capitolul al II-lea detaliază dreptul copilului la familie. Se enumeră și se descriu amănunțit toate formele de filiație care pot fi întâlnite în societatea românească: cum se stabilește și cum se contestă filiația, care sunt obligațiile tutorilor, ce este autoritatea părintească, se descrie interesul superior al

copilului, cum se mediază conflictele de familie și se prezintă ajutorul public judiciar.

Dreptul copilului de a crește alături de părinții săi este inalienabil și lucrarea de față dedică o secțiune amplă acestui aspect extrem de important. Sunt descrise toate situațiile posibile prin care poate trece un copil: separarea copilului de părinții săi, decăderea din drepturile părintești, protecția copilului ai cărui părinți sunt plecați în străinătate, protecția alternativă, tutela, măsurile de protecție socială, adopția.

O altă categorie de drepturi este dreptul copilului la relațiile personale, descris și acesta foarte pe larg într-o secțiune separată a capitolului. În ultima secțiune a capitolului al II-lea sunt tratate libertățile copilului.

În capitolul al III-lea e descris dreptul copilului la educație și sunt prezentate foarte amplu toate categoriile sistemului de educație și cum se poate beneficia la maximum de acestea. De la învățământul preșcolar, se trece prin instituția bonei, instituția învățământului obligatoriu, până la cel superior.

Capitolul al IV-lea se oprește asupra altui drept inalienabil al copilului, anume dreptul la sănătate. Sunt prezentate informații prețioase privind dreptul la serviciile medicale ale copilului, evaluarea stării de sănătate a copilului, concediile medicale acordate pentru ocrotirea și îngrijirea copilului.

Următoarele capitole au în vedere dreptul la asistență socială al copilului și drepturile copilului cu nevoi speciale. Aici sunt puse la dispoziție toate informațiile necesare părinților/ tutorilor care au copii cu dizabilități.

Luiza Moldovan

## **EDUARD CONSTANTIN, INFRAȚIUNILE CONTRA VIEȚII ÎN NOUL COD PENAL, EDITURA UNIVERSUL JURIDIC, BUCUREȘTI, 2016**

„Necesitatea protejării vieții prin cele mai dure mijloace de drept penal este impusă de faptul că atingerea adusă vieții nu mai poate fi reparată, instalarea morții fiind un proces ireversibil”. Acesta este, dacă vreți, motto-ul acestei lucrări, care prezintă ultimele modificări aduse Codului Penal în materie de infracțiuni împotriva vieții.

Lucrarea domnului avocat Eduard Constantin, membru al Baroului București din anul 2010, ale cărui pledoarii vizează cu precădere domeniul criminalității organizate și al terorismului, se axează pe toate categoriile de infracțiuni care aduc atingere vieții: omorul, omorul calificat, uciderea la cererea victimei, determinarea sau înlesnirea sinuciderii și uciderea din culpă.

Noul Cod Penal, intrat în vigoare în 2014, prezintă toate modificările legislative aduse asupra acestor infracțiuni. De exemplu, în noua lege, omorul simplu, care cuprinde atât elemente circumstanțiale ale omorului deosebit de grav (art. 176 C. Pen. 1969), cât și o parte din cele ale omorului calificat din vechea reglementare (art. 175 C. Pen.

1969), fiind excluse din conținutul acestei infracțiuni următoarele elemente: omorul săvârșit asupra soțului sau a unei rude apropiate, omorul săvârșit prin punerea în pericol a vieții mai multor persoane, omorul săvârșit profitând de neputința victimei de a se apăra, omorul săvârșit în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau publice ale victimei, omorul săvârșit în public.

Lucrarea, utilă deopotrivă studenților la Drept, magistraților și polițiștilor, are un conținut structurat pe șapte capitole.

Primul capitol prezintă o analiză generală a infracțiunilor contra vieții, istoricul incriminării infracțiunilor asupra vieții, cadrul de incriminare a acestor infracțiuni în alte state și metodologia de investigare criminalistică a infracțiunilor contra vieții.

Următoarele capitole tratează, fiecare în parte, diferitele tipuri de infracțiuni ce aduc atingere vieții.

Luiza Modovan

## V. REMEMBER

### ACTIVITĂȚI PROPRII SAU ÎN COLABORARE

Conferința cu tema „Ia o poziție împotriva discriminării față de vârstnici”, temă propusă de Organizația Națiunilor Unite pentru sărbătorirea din acest an a Zilei Internaționale a Persoanelor în Vârstă, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Română pentru Apărarea Drepturilor Omului la Vârsta a Treia, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu” și Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum (3 octombrie 2016)

Masă rotundă cu tema „Să punem profesorii în valoare” logoul ales de Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO) pentru marcarea Zilei Internaționale a Profesorilor, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București și Universitatea Ecologică (5 octombrie 2016)

Simpozion cu tema „Munca decentă – chintesența dezvoltării durabile și echitabile” organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Asociația Română pentru Drepturile Femeii, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană și Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum cu ocazia Zilei Internaționale a Muncii Decente (7 octombrie 2016)

Masă rotundă cu tema „Demnitate în sănătatea mintală – primul ajutor în sănătatea mintală pentru toți” fiind tema propusă de Federația Mondială pentru Sănătate Mintală pentru campania din acest an pentru marcarea Zilei Mondiale a Sănătății Mentale, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană,

Asociația Clubul de la Cheia „Victor Dan Zlătescu”, Asociația Română pentru Drepturile Femeii și Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum (10 octombrie 2016)

Masă rotundă cu tema „Trecerea de la umilință și excludere la participare: eradicarea sărăciei sub toate formele sale” – tema din acest an propusă de Organizația Națiunilor Unite pentru Ziua Internațională de Eradicare a Sărăciei, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația Română pentru Libertate Personală și Demnitate Umană, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum și Asociația Română pentru Drepturile Femeii (17 octombrie 2016)

Conferința cu tema „Traficul de persoane – tendințe și provocări privind combaterea acestui fenomen”, organizată cu ocazia Zilei europene de luptă împotriva traficului de persoane de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță, Asociația pentru Națiunile Unite din România și Asociația Clubul de la Cheia (18 octombrie 2016)

A XVIII-a ediție a simpozionului internațional cu tema „Dimensiunea spirituală și drepturile omului. Educația pentru valori”, organizat de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului, Mitropolia Moldovei și Bucovinei, Episcopia Romano-Catolică și Institutul de Educație Continuă (20-22 octombrie 2016)

Simpozion cu tema „ONU la 71 de ani și cele 17 obiective ale Agendei 2030 privind eradicarea sărăciei și realizarea dezvoltării durabile în privința educației, mediului, sănătății, energiei în următorii ani” organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului, Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum și Asociația Română pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos cu ocazia Zilei Organizației Națiunilor Unite (24 octombrie 2016)

Dezbatere cu tema „Reglementări internaționale și naționale privind drepturile persoanelor



cu dizabilități”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului și Facultatea de Psihologie și Științe al Educației din cadrul Universității „Al. I. Cuza” din Iași (28-29 octombrie 2016)

Expoziția Națională de Creativitate Didactică 2016 organizată de Ministerul Educației în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului și Casa Corpului Didactic Cluj (31 octombrie 2016)

Întâlnire de consultare privind acțiuni de promovare și dezvoltare de programe și activități educaționale privind drepturile omului în învățământul universitar organizată de Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Institutul Român pentru Drepturile Omului (10 noiembrie 2016)

Întâlnire privind acțiuni de promovare a drepturilor omului la nivel universitar organizată de Facultatea de Drept din Cluj-Napoca din cadrul Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” din București și Institutul Român pentru Drepturile Omului (11 noiembrie 2016)

Masă rotundă cu tema „Educația pentru toleranță” organizată, cu ocazia împlinirii a 20 de ani de când a fost inițiată Ziua internațională a toleranței și a 30 de ani de la enunțarea Declarației principiilor toleranței, de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Asociația pentru Națiunile Unite din România (16 noiembrie 2016)

Conferință organizată în cadrul Proiectului cu tema „Drepturile omului – universalitate sau privilegiu”, de Școala Gimnazială „Ion Vișoiu” în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului și Casa de Cultură „Tudor Arghezi” din Chitila (24 noiembrie 2016)

Conferința cu tema „Violența împotriva femeilor o gravă încălcare a drepturilor omului” organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, în cadrul campaniei „Împreună pentru a pune capăt violenței împotriva femeilor” – inițiată de Secretarul general ONU, care se desfășoară în fiecare an în perioada 25 noiembrie – 10 decembrie – numită și „16 zile de activism împotriva violenței pe bază de gen” debutând de Ziua Internațională pentru Eliminarea Violenței Împotriva Femeilor și finalizându-se de Ziua Internațională a Drepturilor Omului (25 noiembrie 2016)

Jurizarea lucrărilor prezentate în cadrul expoziției naționale de creativitate didactică „EXPO

2016 – Cluj”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului și Casa Corpului Didactic Cluj (28 noiembrie 2016)

Dezbateri privind Proclamația de acțiune pentru climă și dezvoltare durabilă adoptată în cadrul conferinței Organizației Națiunilor Unite privind schimbările climatice de la Marrakech din 7-18 noiembrie a.c., organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului și Asociația Română pentru Drepturile Omului la un Mediu Sănătos (28 noiembrie 2016)

Simpozion cu tema „Realizarea celor 17 obiective pentru viitorul pentru care ni-l dorim pentru generațiile viitoare”, fiind logoul propus de Organizația Națiunilor Unite pentru celebrarea din acest an a Zilei internaționale pentru persoane cu dizabilități și a 10 ani de la adoptarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități, organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Asociația pentru Națiunile Unite din România, Asociația pentru Promovarea Drepturilor Familiei – Family Forum și Asociația Clubul de la Cheia (5 decembrie 2016)

Simpozion cu tema „Instrumente naționale, regionale și universale privind combaterea tuturor formelor de violență împotriva femeilor și protejarea victimelor violenței în familie”, organizat de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Asociația pentru Națiunile Unite din România, în cadrul campaniei „Împreună pentru a pune capăt violenței împotriva femeilor” (6 decembrie 2016)

Conferința cu tema „Ia atitudine pentru drepturile cuiva astăzi!”, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului în parteneriat cu Catedra UNESCO pentru drepturile omului, democrație, pace și toleranță și Școala Națională de Studii Politice și Administrative cu ocazia Zilei Internaționale a Drepturilor Omului (9 decembrie 2016)

Campania de conștientizare și informare a populației privind drepturile omului numită „Scrisoare către trecători” organizată cu ocazia Zilei Internaționale a Drepturilor Omului de Asociația pentru Dialog Intercultural în parteneriat cu Institutul Român pentru Drepturile Omului și Inspectoratul Școlar al Municipiului București, realizată în Curtea de Argeș cu concursul

Colegiului Național „Vlaicu Vodă” și în București cu concursul Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”, Colegiul Național „Mihai Eminescu” Colegiul Național „Octav Onicescu”, Liceul Tehnologic „Mircea Vulcănescu”, Liceul Teoretic „Ion Barbu” și Liceul Teoretic Bulgar „Hristo Botev” (10 decembrie 2016)

Ediția a IV-a a conferinței internaționale cu tema „Cultura europeană pentru drepturile omului. Dreptul la fericire” organizată de Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București, Academia Română, Institutul Internațional pentru Drepturile Omului și Institutul Român pentru Drepturile Omului (15-17 decembrie 2016)

## PARTICIPĂRI LA ALTE MANIFESTĂRI

A patra conferință internațională „STRATEGICA 2016” organizată de Școala Națională de Studii Politice și Administrative – Facultatea de Management în parteneriat cu Banca Națională a României și International Association for Knowledge Management (20-21 octombrie 2016)

Sesiunea științifică anuală cu tema „Modernizarea dreptului românesc – între deziderat și realitate” organizată de Universitatea Ecologică din București – Facultatea de Drept și Științe Administrative (25 octombrie 2016)

Conferința Națională a Consiliului Național al Dizabilității din România cu tema „O Românie accesibilă într-o Europă fără bariere” și demararea procedurii de redactare al Raportului alternativ de țară al societății civile pe Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (26 octombrie 2016)

Curs cu tema „Soluții în aplicarea prevederilor Codului Muncii 2016”, organizat de Expert Aktiv Group (3-6 noiembrie 2016)

Curs cu tema „Contabilitatea instituțiilor publice” organizat de Expert Aktiv Group (10-13 noiembrie 2016)

Forumul anual al Națiunilor Unite „Mediul de afaceri și drepturile omului” organizat de Biroul Înalțului Comisariat ONU pentru Drepturile Omului (14-16 noiembrie 2016)

Conferința internațională a nediscriminării și egalității de șanse NEDES 2016 cu tema „Exercitarea dreptului la nediscriminare și egalitate de șanse în societatea contemporană”, organizată de Comisia pentru drepturile omului, culte și problemele minorităților naționale a Camerei Deputaților, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” și Centrul European pentru Promovarea

Nediscriminării și Egalității de Șanse (15-17 noiembrie 2016)

Manifestare cu tema „Diversitate culturală – diversitate religioasă în România” organizată sub egida Alianței Civilizațiilor cu sprijinul Federației Comunităților Evreiești din România – Cultul Mozaic și al Comunității Rușilor Lipoveni din România, cu ocazia Zilei Internaționale a Toleranței (18-19 noiembrie 2016)

Întâlnire de lucru cu societatea civilă cu tema „Priorități în domeniul dizabilității”, organizată de Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Dizabilități în perspectiva preluării de către România a Președinției Uniunii Europene în primul trimestru al anului 2019 (22 noiembrie 2016)

Conferința cu tema „UNESCO și partenerii în an aniversar”, organizată de Comisia Națională a României la UNESCO cu ocazia împlinirii a 60 de ani de la aderarea României la Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (29 noiembrie 2016)

Forumul Agențiilor Uniunii Europene cu tema „Agențiile UE lucrează pentru voi!”, organizat de Rețeaua de Agenții a Uniunii Europene (6-7 decembrie 2016)

Întâlnirea grupului pilot al proiectului cu tema „Drepturile persoanelor vârstnice și îngrijirea pe termen lung” organizată de Rețeaua Europeană a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului (12-15 decembrie 2016)

Seminarul la nivel înalt cu tema „Libertatea de exprimare – rolul și atribuțiile instituțiilor naționale pentru drepturile omului, precum și a altor mecanisme naționale”, organizat de Consiliul Europei și Rețeaua Europeană a Instituțiilor Naționale pentru Drepturile Omului (15 decembrie 2016)

## VII. TABLA DE MATERII – 2016

Nr. crt.	Titlu (autor)	Nr. Revistă	Pag.
<b>1.</b>	<b>Concepte și principii</b>		
1.1.	Educația continuă, dreptul fiecăruia și răspunderea tuturor (prof. univ. dr. Laurențiu Șoitu)	1	7
1.2.	Statul de drept, drepturile omului, siguranța cetățenilor și starea de excepție (prof. univ. dr. Mihai Milca)	2	17
1.3	O Românie accesibilă într-o Europă fără bariere (prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu)	3	7
1.4.	Prezumția de nevinovăție și societatea controlată (dr. Mihai Bogdan Marian)	3	13
1.5.	Implicațiile juridice, politice și economice ale Brexit-ului (Anca Ioana Iancu, prof. univ. dr. Gheorghe Iancu)	4	20
1.6.	Educația pentru valori prin drepturile și libertățile fundamentale ale omului (Elena Roxana Vișan)	4	29
1.7	Solicitanții de azil din motive climatice (Ioan Zonga)	4	33
<b>2.</b>	<b>Instituții, mecanisme, instrumente</b>		
2.1.	The United Nations and the third age (prof. univ. dr. Ioan Voicu, Florina Voicu)	1	13
2.2.	Codification in the 21 <sup>st</sup> century. The new Romanian civil code (prof. univ. dr. Monna Lisa Belu Magdo, prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu)	1	26
2.3.	Aspecte de constituționalitate privind regimul probelor în procesul penal (conf. univ. dr. Silviu Gabriel Barbu, asist. univ. Vasile Coman)	1	33
2.4.	Analiza unor reglementări constituționale și legale privind mediul protejat (prof. univ. dr. Gheorghe Iancu, Anca Iancu)	2	27
2.5.	Reglementări actuale în domeniul nediscriminării (prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu, Petru Emanuel Zlătescu)	2	29
2.6.	Aspecte privind reforma serviciilor medicale spitalicești din România (Mircea Ciocan)	3	18
2.7.	Aspecte particulare privind competența Curții Europene a Drepturilor Omului (Ioana Cristina Voroniuc)	4	7
<b>3.</b>	<b>Promovarea și protecția drepturilor omului</b>		
3.1.	Contractul social și problematica drepturilor omului față în față cu postmodernitatea (dr. Mihai Bogdan Marian)	1	45
3.2.	Contractul social și problematica drepturilor omului – provocările postmodernității (dr. Mihai Bogdan Marian)	2	7
3.3.	Drepturile elevului și manualul digital (prof. univ. dr. Laurențiu Șoitu, Alina Țicău)	2	23
3.4.	Drepturile economice și sociale ale imigrantilor (Alexandra Bucur)	2	39
3.5.	Aspecte privind administrarea justiției din România ca serviciu public (Grațian Urechiatu Burian)	2	44
3.6	Aspecte privind încălcarea dreptului la respectarea vieții private și de familie, precum și a domiciliului în jurisprudența CEDO (Grațian Urechiatu Burian)	3	27
3.7	Priorități în domeniul drepturilor omului la nivel european (prof. univ. dr. Irina Moroianu Zlătescu)	4	14
3.8	Dreptul la protecție în contextul internațional actual (Alexandra Bucur)	4	40

Nr. crt.	Titlu (autor)	Nr. Revistă	Pag.
<b>4.</b>	<b>Document</b>		
4.1.	Raportul anual IRDO pe anul 2015 (în limba engleză)	1	53
4.2.	Evolution of the human rights legislation in the European Union and in Romania in the year 2015 – IRDO report	1	96
4.3.	Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului privind dreptul la respectarea vieții private și de familie	1	107
4.4.	O argumentație pentru candidatura politică – drept fundamental al omului (prezentare studiu Alecia Johns)	2	50
4.5.	Strategia națională – „O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități”, 2016-2020	3	31
4.6.	Raport de activitate al IRDO – 2016	4	45
<b>5.</b>	<b>Jurisprudență</b>		
5.1.	Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Pleșca împotriva României	1	112
5.2.	Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Drăgan împotriva României	2	60
5.3.	Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Poede împotriva României	2	70
5.4.	Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Răzvan Laurențiu Constantinescu împotriva României	3	55
5.5.	Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Bălțeanu împotriva României	3	64
5.6.	Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene în cauza Smaranda Bara și alții/Președintele Casei Naționale de Asigurări de Sănătate și alții	3	73
5.7.	Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 37/2015 privind examinarea sesizării formulate de Curtea de Apel Constanța – Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, în Dosarul nr. 8.392/118/2014	3	80
5.8.	Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Șerban Marinescu împotriva României	4	78
5.9.	Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Muncaciu împotriva României	4	86

